

Çankaya Üniversitesi gündem

www.cankaya.edu.tr

Sayı: 35 Ocak 2010 ISSN 1304-9836

KYOTO`DAN KOPENHAG`A ÇEVRE SORUNLARI

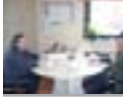
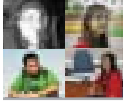
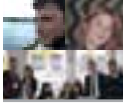

Röportaj : Dr. Nilgün YÜCE

Röportaj: Damla GEZGİN

**Çankaya Üniversitesinin
Sıralama Başarısı**

**Türkiye`de Kadına Yönelik
Şiddetle Mücadele Paneli**

	Çevreci Olmak Artık Prestij Unsuru Prof. Dr. Lütfi AKÇA	3		"İki Ülke Arasındaki Kültürel İlişkiler Çok Özel ve İnsani Boyutu Çok Önemli" Dr. Nilgün YÜCE	63
	Temelleri, Sonuçları ve Çıkarılan Dersler ile 7-19 Aralık 2009 Kopenhag Çevre Zirvesi Yrd. Doç. Dr. Cem KARADELİ	10		Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Esengül CİVELEK, Sabahattin Ali ERDEM, Gülsen ÜLKER, Doç. Dr. Filiz KARDAM	68
	Radon ve Sağlık Üzerine Etkileri Prof. Dr. Taner ALTUNOK	18		Küresel Krizde Dünya Para Sisteminin Geleceği Ve Türkiye'nin Uyum Koşulları Prof. Dr. Dilek Özbek, Prof. Dr. Ömer Faruk Çolak, Yrd. Doç. Dr. Osman Aray	80
	Kopenhag: Ne Bekledik Ne Oldu? Hilal ATICI (Greenpace)	22		Portfolyo Oktay VERAL	90
	Oradaydık ve Şimdi Buradayız Çevre Sorunları ve İklim Değişikliği'nin Kısa Tarihi Gülçin ÖZSOY, A. Eren ÖZTÜRK (REC)	26		Kitap Tanıtımı: Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi	93
	Modernleşme Sürecinde Osmanlı/Türk Romanına Genel Bir Bakış Dr. Gülşen ÇULHAOĞLU	31		Mezuniyet ve Mezunlarımız Manolya TURABIK, Özlem POLAT, Berkay ÇELİK, Sevgi KILINÇER	95
	Görsel/İşitsel Basında Dil Kullanımı ve RTÜK Kerem GÜN	46		Öğrencilerimizden	99
	2008 Finansal Kriz Sonrası Küresel Ekonomide Durum Dr. Zeki ŞAHİN	51		Öğrenci Toplulukları Motor Sporları Topluluğu, Uluslararası Ticaret Topluluğu	104
	Savaştan 14 Yıl Sonra Bosna - Hersek Nereye Gidiyor? Öğr. Gör. Dr. Didem EKİNCİ	53		Spor Damla Gezzin	108
	Evlilik Şirketi Selvin GÜRSOY	56		Zehirlenmelerde İlk Yardım Hikmet COŞKUN	112
	JAS Dergisi'nin Yeniden Yapılanması	57		Gürkan Doğan'ın Objektifinden	114
	Çankaya Üniversitesi'nin İstikrarlı Yükselişi	59		Haberler	116
				Topluluk Haberleri	122
				Basında Çankaya Üniversitesi	132
				Fotoğraflarla Yeni Kampus	142

Çankaya Üniversitesi gündem

Çankaya Üniversitesi adına Sahibi:
Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Yrd. Doç. Dr. Cem Karadeli
genelsekreterlik@chankaya.edu.tr

Yayın Kurulu:
Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç
Prof. Dr. T. Nahit Töre
Yrd. Doç. Dr. S. Cem Karadeli
Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul Koç
Dr. Gülşen Çulhaoğlu
Okutman Kerem Gün

F. Besim Kavukçu
Manolya Turabık
Öykü Ağtaş

Yazı İşleri:
Ayça Tatoğlu

Yayın Hazırlık:
Ebru Güler

Fotoğraflar:
Doğan Dereagzi,
Şerafettin Karaköy

Yönetim Yeri:
Çankaya Üniversitesi Rektörlüğü
Öğretmenler Caddesi No: 14
Yüzüncüyıl 06530 Ankara
Tel: 0312 284 45 00 / 140

Tasarım:
Turuncu Digital Reklamcılık
Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.

Basım yeri ve tarihi:
Ajanstürk Gazetecilik ve Matbaacılık
İnş. San. A.Ş.
İstanbul Yolu 7.km Necdet Evliyagil
Sokak No:24 Batıkent - Ankara,

10 Şubat 2010

Çankaya Üniversitesi Basın ve
Yayın Müdürlüğü tarafından
hazırlanmıştır.

Dergide yayınlanan yazılar kaynak
gösterilerek kullanılabilir.

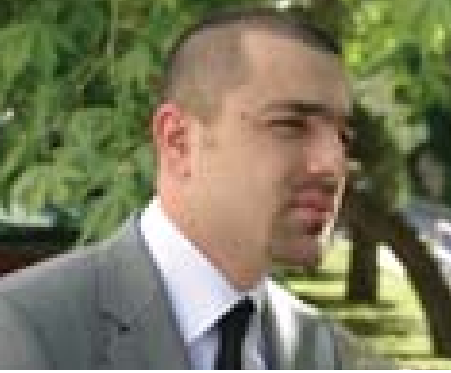
İmzalı yazılardaki görüşler
yazarlarına aittir.

Üç ayda bir yayımlanır.
Yerel süreli.

Prof. Dr. Ziya Burhanettin GÜVENÇ
Çankaya Üniversitesi Rektörü

Yoksulluk Takdiri İlahi midir, kaderimiz midir? ©
Yoksa bu büyük belayı, cehaletimiz mi üretir?
Peygamber diyor ki; “bütün kötülüklerin anası cehalettir”
O zaman neden, cehaletimizin ürünlerine kılıf üretilir
Cehalet ile israf doğru orantılıdır
Aynı zamanda cehalet, israfın kaynağıdır
Bunların olduğu yerde, yoksulluk peydahlanır
Yoksulluğu yok etmek için önce, cehalet ortadan kaldırılmalıdır
Dürüstlük, akıl ve bilim, bütün olası sıkıntıları en aza indirir
Sahtekârlık ve iş bilmezlik, her şeyi sıkıntıya çevirir
En basit işleri bile cehalet, içinden çıkılmaz hale getirir
Her şeyin israfını da, cehalet başımıza getirir
Her türlü zorluğun riskini azaltmak için, insana akıl verilmiş
Nasıl, kendi ellerimiz ile yaptıklarımızın faturası, Tanrıya kesilirmiş
Modelin kendisi, gerçek Takdiri İlahi imiş
Meğerki sıkıntıların altında yatan asıl neden, insanın cehaletiymiş
Biliyoruz artık “Cehalet bütün kötülüklerin anasıdır”
İnsanlığı yok eden yoksulluğu da, hiç şüphesiz cehalet yaratır
Bu yüzden, cehalet ile mücadele edenlere, cennette mekân hazırlanır

F. Besim KAVUKÇU

Değerli *Gündem* Okuyucuları,

Son yirmi yıldır ilgili ilgisiz herkesin diline pelesenk olan; ama bireysel bazda birçok kişinin gereken önemi vermediği “çevre sorunu” bu dergimizin kapak konusu. İçerisinde yaşadığımız ve bir Kızılderili atasözüne göre, torunlarımızdan emanet aldığımız dünyamızı, hıyanete uğratmadan onlara teslim edebilecek miyiz? Küreselleşmeyle hayatımıza giren kavramlardan birisi olan “küresel ısınma” kavramını sadece tarih kitaplarından mı torunlarımıza anlatabileceğiz; yoksa onları bu gerçeğe yaşamaya mahkûm mu edeceğiz? Bu soruları uzatmak mümkün. İşte bu sayımızda, bahsedilen kavramların hayatımıza hangi sebeple girdiğini, sorunun şu an ne aşamada olduğunu; ama daha da önemlisi, çözüm için neler yapmamız gerektiğini işledik. T.C. Çevre Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürü Prof. Dr. Sayın Lütfi Akça ile yaptığımız söyleşinin yanı sıra, Greenpeace ve kısa adı REC olan Bölgesel Çevre Merkezi yetkililerinden bilgilendirici yazıları kapak konusu kısmımızda ele aldık. Ayrıca Çankaya Üniversitesi Genel Sekreteri Yrd. Doç. Dr. Cem Karadeli ve Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Taner Altunok da kapak konusuna değerli görüşleriyle katkı yaptı.

Alman Akademik Değişim Servisi Bilgi ve Danışma Merkezi (DAAD) Müdürü Dr. Sayın Nilgün Yüce ile Türk – Alman eğitim ilişkileri ve Almanya’da elde edilebilecek burslarla ilgili söyleşiyi, Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercü-

manlık Bölümü Öğretim Görevlisi Dr. Tevfik Ekiz gerçekleştirdi.

2004 yılında yayım hayatına başlayan ve 2009 yılının Aralık ayına kadar varlığını sürdüren ve Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde yayımlanan *Journal of Arts and Sciences* dergisi, 2010 yılından itibaren yayım hayatına üç dergi olarak devam edecek. Uluslararası indeks tarafından da kabul gören ve birçok değerli akademisyenin makalelerine yer verilecek olan yeni yayın organlarımızın, değişim ve dönüşüm aşaması da dergimizin iç sayfalarında.

Her sayıda olduğu gibi bu sayıda da Çankaya Üniversitesinin Değerli Akademik ve İdari personelinin makale ve yazılarını, öğrenci topluluklarımızdan ikisinin geniş bir tanıtımını, Üniversitemizde yapılan konferans ve panellerden bazılarının deşifrelerini, Üniversitemizden ve öğrenci topluluklarımızdan genel haberleri ve öğrencilerimizin dergiye katkılarını bulabilirsiniz. Ayrıca yapımı süren ve inşaat- ta büyük aşamaların kaydedildiği yeni kampusunun fotoğrafları her zaman olduğu gibi ilerleyen sayfalarımızda.

Derginin şekilleniş aşamasında bizlere yol gösteren Yayın Kurulu ve derginin basıma hazırlanmasında büyük emekleri geçen, Basın Halkla İlişkiler Müdürlüğümüzün değerli çalışanları, Ebru Güler, Ayça Tatoğlu ve Doğan Dereazgı adına keyifli okumalar dilerim.

Prof. Dr. Lütfi AKÇA
T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı
Çevre Yönetimi Genel Müdürü

“ÇEVRECİ OLMAK ARTIK PRESTİJ UNSURU”

Gündem Dergisinin 35. sayısı için, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürü Prof. Dr. Sayın Lütfi Akça ile eğlenceli ve keyifli bir sohbet gerçekleştirdik.

• Sayın Akça, öncelikle bize kendinizi tanıtırmısınız?

Öncelikle Çankaya Üniversitesi'ne ve Gündem dergisine bu fırsatı verdiği için teşekkür ederim. 1957 yılında Çorum Osmancık'ta doğmuşum. İlkokulu 1963 – 1968 yılları arasında köy ilkokulunda okudum. Bu konuda da enteresan bir hikâyem vardır, izin verirseniz sizinle paylaşmak isterim: Benim ilkokula başladığım seneye köyümüze okulun açılması aynı zamana denk gelir. 5,5 – 6 yaşındaydım ve henüz okul çağı gelmemişti. Benden iki yaş büyük ağabeyimle birlikte okula başladım. Okula kaydolmak için gelen altmış kişiydik. O zamanki öğretmenimiz bizim sınıfa sığmayacağımızı söyleyerek, bu kadar öğrenciyi okula alamayacağını belirtti ve sadece kırk öğrenciyi kabul etti. Ben ve birkaç yaşı küçük arkadaşım ertesi sene okula başlamamızı salık vererek bizi evlerimize gönderdi. Ben buna çok üzüldüm; çünkü gerçekten içimde çok büyük bir okuma hevesi vardı. Babama bir hafta kadar beni de okula yollaması konusunda ısrar ettim. İsrarıma dayanamayan babam öğretmenimi ziyaret

ederek beni de okula almasını rica etti. Babamın ısrarlarına dayanamayan öğretmenimiz kayıt yaptırmamak sadece dersleri dinlemek koşuluyla beni okula kabul etti. Yani gayri resmi olarak okumaya başladım. Bu durum ağabeyimle aramızda sorunlara da sebep oldu. Kendisinden yaşça küçük kardeşimle aynı okula gitmek ağabeyimin moda deyimle “karızmasını” bozdu, tabi şimdi bu anları gülererek hatırlıyoruz. Zaman geçtikten sonra, sınıfta herkesten önce okumayı sökününce öğretmen beni resmi olarak okula kaydetti ve eğitim hayatım böyle başladı. Okulu bitirdikten sonra, parasız devlet yatılı okulu sınavlarına girdim. Ankara Hasanoğlu Öğretmen Okulu sınavlarına girdim. Okumak için tek şansım yatılı okuldu; başka türlü okuma ihtimalim yoktu ve ben bir talihsizlik eseri kaydolamadım. Bunun üzerine bir sene daha hazırlandım ve hatta sınavı giderken babam bana “bu sene de kazanamazsan sana bir kaval alacağım, çobanlık yaparsın” dedi. Sınav sonunda kazanarak öğretmen olma yolunda adım attım. Hayatımın enteresan yıllarından; ilk defa köyden çıktığım, ilk defa televizyonla tanıştığım günlerdi. 1976 yılında mezun oldum. İçim-

de mutlaka üniversiteye gitme hevesi vardı. Tabi o zamanlar şimdiki gibi dershaneler yoktu. Hocalarımız üniversite sınavlarına girmeyi düşünen benim gibi öğrencilere, sınava kadar okulda kalabileceğimizi ve bizlere yardımcı olabileceklerini söyledi. Biz de seve seve kabul ettik. Aileme bunu bildirdiğimde, ailem köye dönmem gerektiğini söyledi ve ben de çaresiz köye döndüm ve sınava köyde hazırlandım. Nasıl hazırlandın dersiniz, sınav merkezinin ilçelere gönderdiği çok az sayıda örnek soru vardı, o sorular üzerinden hazırlanmaya çalıştım. O soruları çözdüm ve az bir çalışmayla sınava girdim. Uykusuz bir şekilde sınava girmek zorunda kaldım, bazı soruları yetiştiremesem de sınavı bitirdim. Babam sıhhiye olduğu için, benim de hep doktor olmamı istedi. Tercihlerimde İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği'ni bazı tıp fakültelerinin üstüne yazdığım için inşaat mühendisliğini kazandım; ancak okula bir sene kadar geç başladık. Ülkemizde terör olaylarının olduğu dönemlerdi; kayıt yaptırdıktan iki gün sonra okulumuzda bombalı bir eylem oldu ve okulumuz yaklaşık bir sene boyunca kapalı kaldı. Ben de bu bir sene zarfında Yozgat'ın Yerköy ilçesinde ilköğretim öğretmeni yaptım. Okulumuzun açılması haberiyle, öğretmenliği bırakarak okula döndüm. Ancak okula başladığımızda ülkede terör olayları durmamıştı ve biz üniversite öğrenciliğini tam yaşayamadık. Ne zaman 1980 ihtilali oldu; biz o zaman can güvenliğine ve özgürlüğe kavuştuk. Tabi buradaki paradoksa da dikkatimizi çekmek isterim: Askeri darbeye özgürleşmek de hayli enteresan oldu. 1982 yılında üniversiteyi bitirdim. Bitirme sınavını da geçtikten sonra, açıkçası boşluğa düştüm. O zamanlar Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, mühendislerin çok rahat çalıştığı bir

kurumdu, oraya girmeyi planlıyordum. Ancak dediğim gibi bitirme sınavından sonra okulun kapısından çıkınca uzaydaymışım gibi boşlukta hissettim kendimi. Ne yapacağımı bilemezken, o zamanlar üniversitede yeni kurulan bir kürsü olan Çevre Mühendisliği kürsüsünden daha sonraları hoca olarak birlikte çalışacağımız bir asistan arkadaşım, hocanın beni çağırdığını söyledi. Hocayla konuştuğumuzda beni asistan olarak kürsüye almak istediğini söyledi, ben de kabul ettim.

• **Lisans eğitiminizi inşaat mühendisi olarak tamamladıktan sonra, neden yüksek lisans ve doktoranızı çevre mühendisliği alanında yaptınız ve akademik kariyeriniz nasıl gelişti?**

Dediğim gibi o zamanlar çevre mühendisliği yeni kurulmuştu, çevre sağlığı ve teknolojisi kürsüsü vardı. Üniversite bitirme ödevimi de, "su getirme ve kanalizasyon" konusu üzerine yapmıştım. Öteden beri su konularına ilgim vardı, su ile ilgili konular çok dikkatimi çekerd, bitirme ödevimi de bu yüzden almıştım. Macera burada başladı. Önce asistan oldum daha sonra master ve doktoramı da burada yaptım. 1989 yılında doktoramı bitirdim ve 1990 yılında doçent oldum. Vatanî görevimi yapmak üzere bir müddet akademik kariyerime ara verdim. Askerliğimi bitirdikten sonra akademik kariyerime devam ettim. 1992 – 1993 yılları arasında TÜBİTAK bursuyla yurt dışında çalıştım. 2001 yılında profesör oldum. 2002 yılında yine TÜBİTAK bursu sayesinde Amerika Birleşik Devletleri'nin New York şehrinde Cornell Üniversitesi'nde arıtma teknolojileri konusunda araştırmalarda bulundum. Bunun yanı sıra 1994 – 2002 yılları arasında İSKİ'de danışmanlık gö-

revi yaptım ve projeler yürüttüm. Bu çok ciddi bir tecrübe kazandırdı bana. 2007 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde devam eden akademik kariyerime son verdim ve 2007 yılından bu yana Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü görevini yürütmekteyim.

• **TÜBİTAK`da şeref bursiyeri olarak çalışırken ne gibi projelerde görev aldınız?**

İki burs aldım TÜBİTAK`tan. Doktora bursunda, atık su arıtma sistemlerinin tasarımı ve planlanması konusunda bir tez çalışması yaptım. En az maliyetle arıtma sistemi nasıl tasarlanır konusuna eğildim. Finansal açıdan da bu tesisleri en az maliyete nasıl çıkarabileceğimiz konusunda model bir optimizasyon yazılımı hayata geçirdim. İkinci bursumda yurt dışına gittim, daha önce belirttiğim gibi, Amerika Birleşik Devletleri'ne. Orada da arıtma çamurlarıyla ilgili bir çalışma yaptım. Arıtma sonrası ortaya çıkan katı bir materyaldir bahsettiğim, kirliliğin yoğunlaştığı kısımdır. Onun bertaraf edilmesi ve arıtılmasıyla ilgili bir çalışmam oldu.

• **Çevre sorunlarıyla ilgili olan olmayan herkesin ilk söyleyeceği şey, ozon tabakasının delinmesinin çevre sorunlarına ve küresel ısınmaya sebep olduğudur. Günümüzde artan çevre sorunları tamamen ozon tabakasının delinmesiyle mi ilintili?**

Ozon tabakasının zarar görmesinin çevre ve insan sağlığını olumsuz yönde etkilediği ve küresel ısınmaya neden olduğu gerçektir. Ancak karşı karşıya kaldığımız tüm çevre sorunlarının sorumlusu olarak ozon tabakasının incelmelerini görmek doğru olmayacaktır. Konunun daha iyi anlaşılması için, ozon tabasına hangi maddelerin nasıl zarar verdiği ve bunların kullanımlarının kontrol altına alınması için ne tür çalışmalar yürütüldüğüne ilişkin ayrıntılı bilgi vermek yerinde olacaktır.

Atmosferdeki diğer moleküllerle reaksiyona giren ozonun, bitki ve hayvanların canlı dokularına çeşitli zararları bulunmaktadır. Atmosferdeki ozonun yaklaşık %90'ı yeryüzünden itibaren 10-40 km. arası yükseklikte ve stratosfer tabakasında bulunur. Bu bölgedeki ozonun özelliği; tüm canlı varlıkları, doğal kaynakları ve tarımsal ürünleri olumsuz yönde etkileyen ultraviyole (UV-B) ışınlarını absorbe etmesidir. Ozon yoğunluğunun ultraviyole ışınlarını tutma görevini yapamayacak kadar azalması, "ozon tabakasının delinmesi" olarak adlandırılmaktadır. Ozon tabakasının incelmeleri sonucunda; UV-b radyasyonu artmakta ve insanların başışıklık sistemleri

zarar görmekte; bu da insanlarda görme bozukluğu ve deri kanserine yol açmaktadır.

Ozon tabakasının incelmesine sebep olan ve kloroflorokarbon ihtiva eden maddelerin başında klor türevleri, plastik köpükler (strafor), spreyleyler, aerasoller ve yangın söndürücüler gelmektedir. Ozon (O₃), 3 oksijen atomundan oluşan molekülleriyle zehirli ve renksiz bir gazdır. Gökyüzünün mavi renkte görünmesi bu gaz sayesinde olmaktadır.

1986 yılından itibaren ozon tabakasında tespit edilen lekeler nedeniyle, ozon tabakasını incelten maddelerin göreceli olarak sınırlandırılmasına uluslararası düzeyde karar verilmiştir. 16 Eylül 1987'de 150'den fazla ülke temsilcisi Kanada'nın Montreal kentinde toplanarak "ozon tabakasının incelmesine yol açan maddelerin üretimi ve kullanımı" konusundaki Montreal Protokolü'nü kabul etmiştir ve 1989'da bu protokol yürürlüğe girmiştir. Protokol, düzenli bilimsel ve teknolojik değerlendirmelerin ışığında, sonlandırma takvimlerinin hızlandırılması ve kontrol altındaki maddeler listesinin güncellenmesi için değişikliklere uğramıştır.

Montreal Protokolü çevre alanında uluslararası işbirliğinin en başarılı örneklerinden birisini sergileyerek bu yıl itibari ile ozon tabakasına zarar veren maddeleri %95 oranında azaltmış olup gelecek kuşaklar için ozon tabakasının korunmasında çok önemli bir yol kat etmiştir. Atmosferdeki ozon tabakasına zarar veren maddelerin seviyesi giderek düşmektedir ve bazı bilimsel bulgular göstermektedir ki güneşin öldürücü mor ötesi ışınlarından bizi koruyan bu koruyucu kalkan onarılmaktadır.

Montreal Protokolü altında yürütülen çalışmalarda sağlanan başarının ozon tabakasına olan olumlu etkilerinin yanında iklim değişikliği ile savaşıma da çok önemli katkıları mevcuttur. Yapılan hesaplamalara göre, 1990-2010 dönemi boyunca ozon tabakasını incelten maddelerin kullanımının sonlandırılması çalışmaları sonucunda, yılda 8 giga ton eşdeğer karbondioksitin azaltılması sağlanacaktır. Aynı dönem için Kyoto Protokolü'nün azaltım hedefi yıllık 2 giga ton eşdeğer karbondioksittir. Ülkemiz protokole 19 Aralık 1991'de taraf olmuştur ve tüm değişikliklerini kabul etmiştir. Protokole ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmaların izlenmesi ulusal odak noktası görevini yürüten Çevre ve Orman Bakanlığı'nın koordinasyonunda gerçekleştirilmektedir. Türkiye, Montreal Protokolü'nde kendi grubundaki ülkeler için öngörülen CFC azaltma takvi-

minden daha hızlı bir sonlandırma takvimini başa-
rı ile uygulamıştır.

**• Sanayi üretiminin artmasının çevre sorun-
larını tetiklediğini biliyoruz. Peki, üretimin
artmasını sağlayan teknoloji çevre sorunları-
nın çözümü için ne yapıyor veya yapmalıdır?**

Sanayileşmenin artması, fabrikasyon üretimlerinin artması, çevre kirliliğinin başlıca aktörüdür. Tekno-
lojinin ilerlemesi çevre kirliliği açısından önemli bir
durumdur. Bir başka deyişle artan ve gelişen tekno-
loji çevreye yarar sağlar. Eski teknolojiyle yapılan bir
üretim, daha fazla enerji, su ve kimyasal atık üreti-
yor. Bunlar karbondioksit emisyonunu ve hava kir-
liliğini de arttıran etmenler maalesef. Üretim tek-
nolojileri iyileştikçe enerjiyi, kimyasal maddeleri
verimli ve az kullanan, daha çevre dostu kimyasal
maddeler kullanan teknolojiler, üretim-
den kaynaklanan atık miktarını da
azaltıyorlar, paralel olarak çevre
kirliliğinde de bir azalma olu-
yor. Zaten sanayiden kay-
naklanan çevre kirliliği-
nin önüne geçmek için,
Amerika Birleşik Devlet-
leri bazı temel standart-
lar getirdi. Örneğin Best
Available Technology
(BAT) ve Best Practicab-
le Technology (BPT) adla-
rı verilen standartlarla sa-
nayi üretiminden kaynakla-
nan çevre kirliliğine bir çözüm
olmaya çalışmaktadır. İlkel yöne-
timlerle tasarlanan, üretilen tekno-
lojileri rafa kaldırıp kendi standartlarını ge-
tirdiler, daha az boya kimyasal... vb kullanılması
istiyorlar ve bunların denetimlerini çok sık ve sert
bir biçimde yapıyorlar. Bu standartların bir benze-
rini de Avrupa Birliği hayata geçirdi. Bilinen adıyla
IPPC standartlarıyla birlikte amaç, kirliliği kaynağın-
da azaltmak ve kontrol etmek. Türkiye olarak he-
nüz hayata geçirmedığımız bir standart; ancak ha-
yat geçirmek için çalışmalar yapılıyor. 2018'e kadar
bu çalışmayı hayata geçirmek zorundayız. Tekno-
lojinin bir yönü de arıtma teknolojileri. Bunları da
çok sağlam ve az maliyetlerle kurmak zorundayız.
Bu konuda da teknoloji her geçen gün biraz daha
artıyor ve önem kazanıyor. Desülfirizasyon, kükür-
dün netronize edilmesi, elektro filtreler, gaz filtre-
leri, atık su teknolojileri de cabası. Atık su tekno-
lilerinde son yıllara damgası vuran ise Membran

teknolojisi. Bu teknolojiyle atık su neredeyse içile-
bilir hale dönüşüyor ve kullanıma hazır hale geti-
riliyor. İki sene önce Japonya'da düzenlenen Asya
Pasifik Su Zirvesi'nde, Tayvan'dan gelen bir firma
%60'ı atık olan bir suyun içilebilir hale getirilmiş ha-
linin tanıtımını yapıyordu. Bu da gösteriyor ki iyi bir
şekilde arıtılmış su içmek için bile kullanılabilir.
Teknoloji ne kadar ilerlerse çevre açısından o kadar
kârdayız demektir.

**• Çevre sorunlarının artmaması ya da etkile-
rinin en aza indirgenmesi için bireysel olarak
insanoğlu ne yapmalıdır?**

İnsanoğlu için çevreyi kirleten, gereksiz tüketi-
min artması, gereksiz tüketim arttıkça üretim ar-
tıyor ve bu da doğru orantılı bir şekilde çevrenin
kirlenmesini sağlıyor. İsraf bu konuda en etkili et-
men. Çevre dostu olmayan tüketim alış-
kanlıklarına sahip olmamamız "kul-
lan ve at" diye tabir edilen sa-
dece birer kullanımlık mater-
yallerin günlük hayatımıza
girmesi. Anahtarlardan ka-
lemlere kadar çeşitli çev-
re dostu olmayan mal-
zemenin kullanılma-
sı çevreyi kirletiyor. Far-
kında olmuyoruz; ama
bu tür alışkanlıklar bizi
esir alıyor. Bunlara dikkat
edip mümkün olduğunca
az tüketip basit yaşamamız
lazım. Günümüzde sevindirici
gelişmeler de olmuyor değil. Za-
manla çevreci olmak bir prestij un-
suru haline geliyor. İnsanlar için de şirketler
için de bu böyle. Uluslararası ticarette herkes çev-
reci unsurlarını ön plana çıkararak rekabet etme-
ye ve marka değerlerini böyle yükseltmeye başla-
dı. Ulaştırma şurası sırasında, uçak firmalarının bil-
gilerini inceleme fırsatı buldum; bilgilerin hemen
hepsinde, karbonu az tüketerek uçuşlar yaptıkları-
nı ya da ürettikleri karbondioksit kadar ağaç di-
kimi yaptıklarına tanık oldum. Bu firmaların tutu-
mu bireylere de yansıyor. Geçen günlerde bir der-
gide okuduğum araştırmaya göre, Hollywood ün-
lüləri arasında yayılan yeni moda, basit yaşamak-
mış. Artık pahalı kürklerden, kozmetik malzemele-
rinden vazgeçmeye başlamışlar. Prestij kazanmak
isteyenler tabiatı, doğal hayatı korumaya yöneli-
yor. Bir önemli konu da gıda güvenliği. İnsanlığın
baş belası olan konu da bu. Doğal ürünleri, fabri-

kaya girmemiş ürünleri tüketmek gerekir. Firmalar; raf ömrünü uzatmak, ürünlerin cazibesini arttırmak için çeşitli kimyasallardan yardım alıyor. Bu da hem çevreyi hem insan sağlığını ciddi şekilde tehlikeye atıyor.

• **KYOTO Anlaşması'yla ülkeler, çevre sorunlarına karşı daha duyarlı olacaklarına söz verdi. Türkiye de bu anlaşmayı geç de olsa imzalayan ülkeler arasında. Atılan bu imzalar çevre politikalarında ne gibi değişiklikler getirdi veya getirecektir?**

Şu anda herhangi bir etkisi yok; çünkü sizin de sorunuzda belirttiğiniz gibi, protokolü daha çok yeni imzaladık, 2009 yılının Ağustos ayında. Geç imzalamamızın bazı sebepleri vardı. Birleşmiş Milletler'in çerçeve iklim değişikliği sözleşmesini imzalarken vaktinde yapılmış hatalardan kaynaklanan bazı teknik sorunlar vardı; bunları ancak aşabildik. Bu protokolün imzalanması 2012 yılına kadar herhangi bir yükümlülük getirmeyecek. Dünyada ise sera gazı emisyonlarının azaltılması veya sınırlandırılması hukukî açıdan bağlayıcı olmasını sağlayan Kyoto Protokolü ise 1997 yılında imzaya açılmış ve 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Protokolün Ek-B listesinde yer alan ülkelerin toplam sera gazı emisyonlarını 2008-2012 döneminde (ilk yükümlülük dönemi), 1990 yılı (temel yıl) seviyesinin en az %5 altına indirmesini taahhüt etme zorunluluğu bulunmaktadır. Kyoto Protokolü imzaya açıldığında ülkemiz, sözleşmeye taraf olmadığı için protokolün EK-B listesinde yer almamış ve dolayısıyla sayısal bir sera gazı azaltım veya sınırlama yükümlülüğü almamıştır. 26 Ağustos 2009'da protokole resmen taraf olan ülkemizin; ilk yükümlülük döneminde sayısal bir sera gazı emisyon azaltım veya sınırlama yükümlülüğü yoktur. Ancak çevre-

ye duyarlı bir şekilde, bazı sektörlerde pek çok politika uygulamaktadır. Bunları birkaç maddeyle sıralamak mümkün:

Enerji Sektöründeki Politikalar:

- Yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması,
- Enerji verimliliği,
- Enerji yoğunluğunun azaltılması,
- Yanma sonucu düşük CO2 emisyonu çıkaran yakıtlara geçilmesi,
- Yakıt kalitesinin iyileştirilmesi,
- Termik santrallerin rehabilitasyonu,
- Enerji üretiminde kaynak çeşitliliğine gidilmesi,
- Nükleer enerji güç santrallerinin kurulması.

Bunlar öncelikli konular tabi. İlk önce bunları halletmek sağlıklı olacaktır. Ayrıca, 2005 yılında "Yenilenebilir Enerji Kanunu" çıkarılmıştır. 2007 yılında takriben 200 milyar kWh'lik Türkiye tüketiminin 35,8 milyar kWh'lik bölümü hidrolik santrallerden karşılanmıştır. 2007 yılında "Enerji Verimliliği Kanunu" çıkarılmış ve enerji tasarrufuna önem verilmiştir. Enerji tasarrufu içinse bazı kararların alınması şart gibi gözüküyor ki bu, özellikle ulaşım konusunda olmak durumunda. Bunları da madde halinde sıralamak gerekirse:

- Toplu taşıma (metro, hafif raylı sistemler vb.) araç kullanımının yaygınlaştırılması,
- Yük taşımacılığında demiryolu ve deniz yollarının kullanımına ağırlık verilmesi,
- Şehir ulaştırma strateji ve planlarının hazırlanması,
- Yakıt kalitesinin iyileştirilmesi,

- Araç parkındaki eski taşıtların trafikten çekilmesi ve ortalama araç yaşının düşürülmesi,
- Araçlarda yeni motor teknolojilerinin kullanılması.

Bu gibi maddeler çevre açısından dünyayı hayli rahatlatacaktır, diye düşünmekteyim. Yukarıda saydığım maddelere örnek olarak İstanbul Boğazi Tüp Geçit Projesi'ni verebilirim (Marmaray). 2005-2009 yıllarında yapılmış ve kullanıma açılmıştır. Proje ile yıllık sera gazı azaltımı 130,335 ton olarak belirlenmiştir.

Derseniz ki bunlarla bitiyor mu? Hayır, yanıtını verebilirim. Yapmamız gereken çok iş var bunların başlıkları farklı olsa da amaçları aynı. Mesela, atıkların ne yapılacağıyla ilgili çok soru alıyorum. Bu soruları da şöyle sıralayabilirim:

- Düzenli depolama ve geri dönüşüm metotlarının kullanılması,
- Çöp depolama alanlarından geri kazanılan depo- ni gazının değerlendirilmesi.

Bu maddeler için ne yapıldı, diye sorulursa; 2009 yılı itibariyle 41 düzenli depolama alanı 31.869.000 nüfusa hizmet etmektedir. 2012 yılı itibariyle düzenli depolama alanının 114'e çıkarılması hedeflenmektedir. Düzenli depolama alanının kurulması ile atıktan kaynaklanan CO2 enerji kaynağı olarak faydalanılması mümkün olabilecektir.

Çevreyi korumak için bireysel ve ülke olarak bu önlemleri almalıyız ve almaya başladık; ancak çevrenin temel unsurlarından biri, doğa anayı korumaktır, toprağı korumaktır. Bunun için de tarım ve ormancılık politikalarımızda yapmamız gereken bazı şeyler var:

- Arazi kullanım planlarının rehabilitasyonu ve arazi toplulaştırması çalışmaları,
- Orman alanlarının ve biyoçeşitliliğin korunması,

- Var olan yutak alanların korunması ve yeni yutak alanların oluşturulması.

- En iyi tarım tekniklerinin kullanılması,
- Orman köylülerinin hayat standartlarının iyileştirilerek ormanların tahrip edilmesinin engellenmesi,
- Kırsal kalkınma (kırsal alanda güneş enerjisinin ısınma maksatlı kullanımı vb.),
- Ağaçlandırma seferberliği gibi konular.

• Kopenhag Zirvesi öncesi ve sonrasında çevreci örgütler, dünyada en çok sera gazı salınımına sebep olan 7 ülkenin sera gazı salınımına son vermesi ya da en aza indirmesini istedi. Sera gazının etkileri hakkında bize bilgi verebilir misiniz?

Sera gazı dediğimiz şey; karbondioksit, metan ve daha önce bahsettiğimiz ozon tabakasını delen gazlar. Dolayısıyla bu salınımın azaltılmasını istiyorlar ve haklılar. Biz konferanstayken bu örgütler dışarda gösteriler yaptı. Biz göstericileri çok göremesek de varlıklarını biliyorduk.

• İklim değişikliğinin potansiyel etkileri nelerdir. Bu etkiler ileriki tarihlerde neler olacaktır?

İklim değişikliği; fiziksel ve doğal çevre, kent yaşamı, kalkınma ve ekonomi, teknoloji, insan hakları, tarım ve gıda, temiz su ve sağlık gibi hayatımızın bütün alanlarında olumsuz etkilere neden olmaktadır. Küresel boyutta olabilecek bir sıcaklık artışına bağlı olarak, iklimde önemli değişimler olacaktır. Bu değişimin sonuçları; kara ve deniz buzullarının erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi, iklim kuşaklarının sınırlarının değişmesi, beklenen meteorolojik olaylar ve bunlara bağlı doğal afetlerin artması şeklinde görülecektir. Bu olaylar bölgesel ve zamansal olarak çok değişik biçimde ortaya çıkacaktır. Örneğin, dünyanın bazı bölgelerinde görülen kasırgalar, kuvvetli yağışlar ile bunlara bağlı olarak oluşan seller ve taşkınlar şeklinde olurken bazı bölgelerinde ise uzun süreli ve şiddetli kuraklıklarla birlikte çölleşme görülebilecektir. Ülkemiz özellikle küresel ısınmaya bağlı olarak görülebilecek su kaynaklarının azalması, orman yangınları, kuraklık ve çölleşme ile bunlara bağlı ekolojik bozulmalardan etkilenecektir. Bilim adamlarına göre olası bir iklim değişikliğinin ülkemizde neden olabileceği çevresel ve sosyoekonomik sorunlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Sıcak ve kurak devrelerin süresindeki ve şiddetinin

deki artış, kuraklık ve çölleşme ile tuzlanma ve erozyon gibi olayları hızlandıracaktır.

- İklim kuşaklarının kuzeye kayması sonucu Türkiye, daha sıcak ve kurak iklim koşullarının etkisinde kalabilecektir.
- Türkiye'nin mevcut su kaynakları sorununa yeni sorunlar eklenecek, içme ve kullanma suyunda büyük sıkıntılar yaşayacaktır.
- Tarımsal üretim potansiyeli değişebilecektir. (Bu değişiklik bölgesel ve mevsimsel farklılıklarla birlikte, türlere göre bir artış ya da azalış biçiminde olabilir).
- Karasal ekosistemler ve tarımsal üretim sistemleri, zararlılardaki ve hastalıklardaki artıştan zarar görebilecektir.
- Sıcaklıktaki artış insan ve hayvan sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yapacak; aşırı sıcaktan kaynaklanan hastalık ve ölüm oranları artacaktır.
- Deniz seviyesi yükselmesine bağlı olarak Türkiye'nin yoğun yerleşme, turizm ve tarım alanlarının yer aldığı alçak alanları su altında kalacaktır.
- Mevsimlik kar ve kalıcı kar-buz örtüsünün kapladığı alanlarda, erimelere bağlı olarak kar çığları, sel ve taşkın olaylarında artış olacaktır.
- Deniz akıntılarındaki değişimler, deniz ekosistemleri üzerinde olumsuz etkiler yaratacak, deniz ürünleri azalacaktır.

• Geçtiğimiz günlerde Türkiye'de bir ilk yaşandı. Greenpeace üyeleri, Enerji Bakanı'ni ziyaret etti ve eylemsiz, protestosuz bir buluşma oldu. Bu bağlamdan nükleer enerjinin Türkiye ve çevre üzerine kattıkları ya da götördükleri nelerdir?

Öncelikle o tablo benim de çok hoşuma gitti. Olması gereken tablo bu olmalı, diye düşünüyorum. Belki daha önce de bunu yapmak istemişlerdir; ancak kendilerini dinleyecek bürokrat bulamamışlardı. Demek ki gösteri yapmadan da bir takım problemler iletilebiliyormuş ve biz en azından ülke olarak bunu anlamış olduk. Kısacası bu, her açıdan sevindirici bir gelişme. Nükleer enerji, karbon emisyonunu azaltmak için elimizdeki en avantajlı kaynak. Güneş ve rüzgâr enerjisinin belli bir sınırı var. Onun için de dünyanın enerji ihtiyacını karşılayacak bir güce sahip değiller. Netice itibarıyla doğaya bağlı enerji bunlar, rüzgâr esmezse rüzgâr enerjisi üretemezsiniz. Ondandır ki nükleer enerji daha ko-

lay erişilebilir bir teknoloji. Nükleer enerjinin üretim potansiyeli çok yüksek, küresel enerji açısından da bakılırsa dünya açısından da bir şans. Ancak doğa için de risk taşıyor, herhangi bir sızıntı halinde tamiri çok zor zararlar vereceği de bir gerçek. Ancak Çernobil'deki gibi bir gerçek insanları korkutmasın; çünkü Çernobil'in teknolojisiyle günümüzde kullanılan teknoloji arasında dağlar kadar fark var. Burada aslolan güvenilir teknolojiyle nükleer enerjiyi kullanabilmek. Nükleer enerjinin atıklarını da derin enjeksiyonlarla doğaya en az zararlı hale getirmek mümkün. Nükleer enerjiye karşı olmak çevrecilik değil; aksine karbondioksit üretimi açısından bakarsak, çevreye sahip çıkmak.

• Greenpeace özelinin biraz dışına çıkarsak çevre konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları ve çalışmaları hakkında neler düşünüyorsunuz?

Sivil toplum kuruluşları çok önemli. Dünya çok önemsiyor, Türkiye'de de gitgide önemsendiğini düşünüyorum. Yalnız, toplumun taleplerini, hissiyatını doğru algılayıp ortaya koydukları çözümler uygulanabilir olduğu sürece bu tür toplulukların çok faydalı olduğu görüşündeyim. Ancak toplumun genel talebini yansıtmayan marjinal talepler veya manipülasyon amaçlı ve gerçekçi olmayan çözümler üretilmesi, bunların ortaya atılmasının söz konusu kuruluşların etkinlik ve güvenilirliğini azaltacağı görüşündeyim. Bu topluluklar gitgide gelişiyor, özellikle ülkemizde bu kuruluşların tarihi çok eski değil; ama zaman ilerledikçe bu kuruluşların daha gerçekçi çözümlerle ortaya çıktığını görüyoruz. Bu da topluma çok faydalı olacaktır; ancak dediğim gibi, teknik olarak uygulanabilirliği olan çözümler üretebilmek burada önemli olan.

• Sizin de katıldığınız Kopenhag'daki iklim zirvesinden çıkan sonuçların uygulanabilirliği ne ölçüde olacaktır?

Aslına bakılırsa bir sonuç çıktığını söylemek zor. Çerçeve olarak bazı kararlar alındı; ancak bunlara sonuç demek doğru olmaz. Bunlar daha çok prensip boyutundaydı. Kopenhag Protokolü diye bir takım maddeler ortaya çıktı. Bu maddelerin içi zamanla doldurulacaktır, uygulanabilirliği planlanacaktır. Söz konusu kararlar 2010 yılında Meksika'da gerçekleşecek zirvede daha da netleşecektir. Meksika'dan önce mutlaka ara toplantılar olacaktır ve oralarda da bazı çözümler ortaya çıkacaktır; ama dediğim gibi Kopenhag'dan çözüm ve sonuç çıktığını söylemek şu an için zor.

Röportaj: F. Besim KAVUKÇU

Yrd. Doç. Dr. Cem KARADELİ
Çankaya Üniversitesi Genel Sekreteri
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

TEMELLERİ, SONUÇLARI VE ÇIKARILAN DERSLER İLE 7-19 ARALIK 2009 KOPENHAG ÇEVRE ZİRVESİ

Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da Aralık 2009 tarihlerinde bir araya gelen delegeler, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Antlaşması (UNFCCC) kapsamında görüşmeler yürütmek üzere toplandı. Bu yıllık toplantıların ilki olarak 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentindeki Dünya Zirvesi'ni sayabiliriz. Rio Zirvesi'nde başlayan çalışmalar, 1997 yılında, dünyada şu anda var olan tek sera etkisini azaltmaya yönelik antlaşma olan Kyoto Protokolü'ne yol açmıştı. Kyoto Protokolü, iki aşamalı bir geçiş ile sera gazlarının azaltılmasını öngörmekteydi ve bu protokolün ilk aşaması 2012 yılında sona erecek.

Kyoto Protokolü, Rusya Federasyonu'nun da onaylamasıyla, 2005 yılında yürürlüğe girdi ve bağlayıcı oldu. Bunun üzerine, küresel ısınmaya karşı savaşta önemli bir adım olarak, Endonezya'nın Bali adasında 2007 İklim Değişimi Konferansı toplandı. Bali Konferansı'nda dünya liderleri sera etkisini azaltabilmek amacıyla sera gazı salınımının 2005 yılın-

da yasal bağlayıcılığa kavuşan Kyoto Protokolü'nde öngörülenden daha da çok azaltılabilmesi için çaba gösterilmesi gerektiğine ve 2009 yılında Danimarka Kopenhag'da toplanarak nihai kararlar almaya karar verdi.

Bilim adamlarına göre, küresel ısınmanın en kötü etkilerinden kurtulabilmek amacıyla 2050 yılına gelindiğinde dünyadaki sera gazlarının şu anki seviyesinin yarısına inmesi gerekiyor. 2009 Kopenhag görüşmeleri, bu konudaki umudun ayakta kalmasının sağlanması açısından hayati önem taşımaktaydı. 2009 yılı içinde, günlerce süren diplomatik görüşmeler sonucunda, bir taslak antlaşma metni hazırlandı. Ancak, daha Kopenhag Konferansı başlamadan sorunlar olacağı, en azından sonucun beklendiği gibi olmayabileceği konuşulmaya başlandı; çünkü taslak metnin önemli bir bölümü, binlerce köşeli parantezle kaplıydı ve bu köşeli parantezler üzerinde anlaşmaya varılamayan noktaları belirliyordu. Kopenhag görüşmeleri sonucunda ise

hazırlanan nihaî metin beklenenden de zayıf kaldı. Kopenhag'ın ardından neler olacağı ise şimdilik bir muamma; çünkü görüşmelerin başarılı mı başarısız mı olduğu konusunda tam bir uzlaşma olduğu iddia edilemez. Yine de Kopenhag, Haziran 2010'da Almanya Bonn'da ve Kasım 2010'da Meksika'da gerçekleştirilecek görüşmeler için önemli sayılabilir bir zemin hazırlamış oldu.

Bu görüşmeler, bizlere insanlığın 20. yüzyıldan bu yana çevre ile etkileşimine göz atmak için bir fırsat sağlamakta.

Doğaya İnsan Zararı ve Çevrenin Önem Kazanması

İnsanların da doğal yaşama etki ederek gezegenimizdeki dengelerin değişmesine etken olduğu savı, 20. yüzyıl başlamadan kabullenilmeye başlanmıştı. 1890'larda İsveçli bilim adamı Svante Arrhenius, insanlığı atmosferde biriken normalden fazla karbondioksit yüzünden sera etkisi olduğu konusunda uyarmaktaydı. Ancak, gezegen çapında bir çevre duyarlılığının gelişmesi, konunun küresel düzeyde önemli olarak düşünülür hale gelmesi ancak 1970'lerin sonlarını bulacaktı.

Endüstri Devrimi'nin dünya çapında yaygınlık kazanması, 1820'lerde demiryollarının döşenmeye başlamasıyla olacaktı. Napolyon sonrası Avrupa'nın demiryolları sayesinde batıya, Büyük Okyanus'a doğru genişlemesiyle Amerika Birleşik Devletleri'nde enerji kaynaklarına karşı çok büyük bir talebi oluşturmaktaydı. 1850 yılında dünya sanayi üretiminin yarısına sahip olan Britanya ve onun yakın takipçileri ABD ve Alman İmparatorluğu hızla kentleşiyor, sanayileşiyor ve bunların sonucu olarak da enerji kaynaklarına ihtiyaç şiddetle artıyordu. Birmingham, linyit yatakları sayesinde neredeyse kurulur kurulmaz Britanya'nın üçüncü büyük kentine dönüşmüştü; bu da beraberinde bir çevre felaketini getirmişti. On dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında, içten yanmalı motorun önem kazanmasıyla petrol de hayatî öneme sahip bir kaynak haline almış ve dönem teknolojisinin ve eğitim düzeyinin etkisiyle petrol kaynakları hoyratça ziyan edilmişti. Yazarlar, 20. yüzyıl başında Bakü kıyılarının nasıl bir katran kokusu, is ve ağıta ağıtılan ve yanan ham petrol görüntüleriyle özdeşleştiğini anlatır. Mezopotam-

ya, Hicaz ve ABD'nin güneybatı eyaletleri de bundan farklı durumda değildi.

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki teknolojik gelişmeler, insan doğasına bambaşka bir çevre felaketi teması nakşetti. Artık moda, iki süpergüç arasındaki bir atom savaşı ertesinde dünyanın içine gireceği bir kıyamet sonrası yaşam kurgulamaktı. İnsanlığın doğaya verebileceği zarar, kendini de uygarlık ve seri üretimden yoksun bir gelecekte neredeyse avcı-toplayıcı düzene geri dönerek bir yaşam savaşı vermekten ibaret görülüyordu. Doğrusu, bilim-kurgunun büyük ustası Isaac Asimov'un Çelik Mağaralar'ı, tamamen yer altına kurulmuş, sentetik ışıkla aydınlatılan, ortak aşevlerinde sentetik gıdalla doyurulan, klostrofobik ve içine kapalı bireylerden oluşmuş düzeniyle insanın tüylerini ürpertir. Ancak, insanlar bir olası atom savaşı dışında da gezegene zarar verdiklerini kavradıklarında ancak 1960'ların sonuydu ve Hippy hareketi, doğayla barışmayı da amaçlamaktaydı.

Yine de insanlığın bir genel olarak enerji kaynaklarının tasarrufuyla ilgilenmesi için 1970'lerde iki pet-

rol krizinin ortaya çıkması gerekecekti. Bu krizler sayesinde, ısıtma, elektrik üretimi ve motorlu araçlara yakıt sağlamada kullanılan petrolün değeri geometrik oranda artmış; dolayısıyla da kaynakların tutumlu kullanılması gündeme gelmişti. Küçük motorlu, görece az yakıt tüketen otomobillerin tasarlınması, ısı yalıtımı için çalışmalara başlanılması, kent yaşamının önemli bir parçası olarak sanayi kirliliğinin kamuoyu gündemine yansması hep 1970’lerde yaşanan olaylar oldu. Asit yağmurları ve ağır sanayinin çevreye verdiği hasar, bu on yılda hem siyasette hem edebiyatta önemli temalardan birine dönüştü.

1980’lere gelindiğinde çevre duyarlılığı konusunda tüm gezegeni harekete geçiren bir doğal olay oldu. Büyük Okyanus’un Ekvator’a yakın bölgelerinin periyodik olarak ısınması, yüzyıllardır gözlenen bir olaydı. El Niño adıyla anılan bu fenomen aslında sıklıkla görülmekte. Örneğin James Cook Avustralya’ya ayak bastığında bu kıta El Niño etkisindeydi ve bu durum kıtaya Britanya’dan göçü etkiledi. İkinci Dünya Savaşı’ndan günümüze kadar rahatlıkla hissedilir on yedi El Niño etkisi yaşanmasına karşın, 1982’de başlayıp birkaç yıl süren El Niño’nun diğerlerinden farkı, öncüllerinden daha değişik bir yol izlemesi oldu: 1980’lerin başındaki El Niño’da ticaret rüzgârlarının yönü değişti, okyanus akıntılarında kaymalar oldu ve deniz suyunun sıcaklığı toplam 8°C arttı. El Niño’nun normal seyrindeki bu farklılıklar, Mikroçip Devrimi’ni yeni yeni yaşamaya başlamış, dolayısıyla yavaş yavaş küreselleşen dünya kamuoyunun da ilgisinin çevre konularına kaymasına sebep oldu; artık çevre ile ilgili ko-

nular ulusal ve uluslararası gündemin zirvesine çıkabilmekteydi.

1980’lerde Batı bloğunda çevrecilik kendi başına önemli bir siyasal duruş oluştururken söz konusu düşünce, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde halen sosyalistlerin düzen değiştirmeye yönelik bir gündem saptırma hareketi olarak algılanıyordu. Doğu bloğunda ise muhalif gruplar, çevreci mesajlarla basında yer bulabildiklerini fark edince çevreci hareket, muhalifler için bir kamuoyu oluşturma paravanı haline dönüştü. Macar – Slovak sınırındaki Bos-Nagymaros (Çekoslovakya’daki adıyla Gabčíkovo) Barajı problemi, tam da böyle bir sorundu. Tuna Çemberi oluşumu, sınırdaki bu barajın Tuna nehri üzerinde önemli sorunlar yaratacağı ve zaten yoğun olan kirlenmeyi daha da arttırarak nehrin doğal hayatını sonlandıracağını iddia etti. Kampanya büyük ilgi gördü; ancak 1988’de tam da Macar Enerji Bakanlığı geri adım atmışken Gorbaçov’un etkisiyle Macar yönetimi muhalefetle düzeni değiştirmeye ve çok partili seçimlere gitmek üzere müzakerelere başlattı. Bu esnada Tuna Çemberi de ortadan kalktı ve 1990’lar boyunca eski Doğu bloğu ülkeleri, özelleştirme sonrasında Batılı firmalar ülkelerindeki şartları değiştirmedikçe konuya kayıtsız kaldı.

Yine de 1990’lar, küresel bir bilincin oluşmaya başladığı ve küresel kamuoyunun çevre konularında daha da hassaslaştığı bir dönem oldu. Bunun birincil sebebi 1980’lerde yaşanan –ve tamamen doğal kaynaklı- afetler ile ozon tabakasında keşfedilen delik ve bu deliğin insanlık üzerinde yarattığı çaresizlik hissiydi.

Ozon Deliği

Dünya gündeminde en büyük önem verilen, aynı zamanda küresel iklim tehdidine karşı dünyayı harekete geçiren bir sorun da atmosferdeki ozonun azalması ile ilgiliydi. Bu sorunun iki boyutu vardır ki bunlardan ilki, 1970’lerde başlamak üzere stratosferdeki ozon hacminin her on yılda %4 oranında azalması, ikincisiyse yine 1970’lerde görülmeye başlanan ve mevsimlik olarak stratosferde kutup bölgeleri üzerinde yaşanan çok daha büyük çaplı azalmalardır. Bu ikinci problem, dünya kamuoyunun daha fazla ilgisini çekmiş ve ‘Ozon Deliği’ olarak tanımlanmıştır.

Ozon deliği, aslında stratosferdeki ozon yoğunluğunun düşmesidir. Atmosferde mevcut moleküllerden yalnızca on milyonda biri ozondur ve ozon tabakası bizleri morötesi ışıklardan koruduğundan hayatî bir öneme sahiptir. Her yıl Antarktika'da kış boyunca (Güney yarı küre için kış mevsimi bizim yazımıza karşılık geliyor) atmosferdeki ozon kimyasal tepkimeler sonucu hızla azalmakta ve baharda da (eylül'den kasım'a kadar) yer yer %90'a kadar çıkan bu kayıplar düzelmektedir.

Bu ikisine ek olarak, yine kutup bölgelerinde bahar aylarında yaşanan bir diğer ozon azalması daha vardır ve bu eksilme stratosfer yerine troposferde gerçekleşmektedir. Atmosferin her iki katmanında gerçekleşen eksilmenin ana sorumlusu ozonun halojen atomlar tarafından ortadan kaldırılmasıdır. Bunun sorumlusu olarak kloroflorokarbon bileşikler gösterilmiş, dünya çapında ozon-eksiltici maddeler olarak tanımlanan bu materyallerin yasaklanması için başlatılan kampanyalar, en fazla yankı bulan çevre kampanyasına dönüşmüş ve 1994 – 1997 arasında kloroflorokarbon türevlerinin kullanımı durdurulmuştur. Kloroflorokarbonların yerini geçici olarak alan ve ozon tabakasında daha az da olsa yine de zarar veren hidroklorofluorokarbonların yerine de zaman içinde hidroflüorokarbonların geçecek. 21 Eylül 2007'de yaklaşık 200 ülke hidroklorokarbonları 2020 yılına kadar tamamen ortadan kaldırmak üzere Montreal Antlaşması'nı imzaladı. Gelişmekte olan ülkeler içinse bu süre 2030 yılına kadar uzatıldı.

Kyoto Protokolü

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Antlaşması kapsamında 1997'de Japonya Kyoto'da bir antlaşma metni oluşturuldu. Bu, Birleşmiş Milletler ve çevre sorunlarının çözümü açılarından büyük bir dönüm noktasıydı.

Protokolün metni, 1997'de henüz bir çerçeve metindi. Kyoto Protokolü'nün son derece karmaşık olan kuralları cildi ancak 2001 yılında tamamlanabildi. Kyoto Protokolü olarak bilinen bu metin, sanayileşmiş ekonomiler için, altı değişik türden sera gazının 2008 – 2012 döneminde, 1990'daki salınım oranından "en azından" %5 oranında daha aza indirilmesini öngörmekte. Protokole göre, sanayileşmiş zengin ülkeler salınım kotası satın alabilir veya eski Sovyet ekonomileriyle gelişmekte olan ekonomilerde temiz enerji yatırımları yaparak karbon kredileri kazanabilir ve böylece kotalarını rahatlatılabilir. Ancak sonuçta, sanayileşmiş ülkelerin 2012'de sahip olacakları sera gazı salınımı, 1990'da sahip oldukları seviyenin %95'ini geçmemek zorunda. Öte yandan gelişmekte olan daha fakir ülkelerin salınım ayarlama hedefleri bulunmamakta ve bu ülkeler sadece kirliliği azaltma yönünde bir taahhütte bulunmaktadır.

Metin; liderler, siyasetçiler, bilim adamları tarafından uzun süre tartışıldıktan sonra ancak 16 Şubat 2005'te uluslararası kanun haline dönüştü. Protokolün uluslararası bağlayıcılığa kavuşması, ancak 1990 yılında var olan karbon salınımının %55'ini oluşturan ülkelerin imzalaması tamamlanınca gerçekleşebilecekti. Protokolün oluşturulmasıyla yürürlüğe girmesi arasındaki uzun sürenin nedeni, söz konusu bu ülkelerin protokole taraf olma isteksizliğiydi. ABD ve Avustralya gibi ülkeler, Kyoto Protokolü'nü imzalamaya yanaşmadığından bunun asla bağlayıcı olamayacağı düşünülürken 1990 salınımının %17'sinden sorumlu olan Rusya Federasyonu sürpriz bir kararla protokolü imzalayınca Kyoto Protokolü, sera gazlarını kısıtlamaya yönelik ilk küresel yasal bağlayıcılığa sahip belge oldu. Bu güne kadar Kyoto Protokolü'ne 183 ülke ve bunlara ek olarak Avrupa Birliği taraf olmuştur. Bu, dünyadaki ülke sayısı göz önüne alındığında büyük bir başarı olarak düşünülmesi gereken bir rakam...

Amerika Birleşik Devletleri'nin imzalamış olmasına karşın Kyoto Protokolü'nü Amerikan Kongresi'nde onamaması, Kanada ve Avustralya'nın karbon emisyonlarında düşüş bir yana muazzam artışlara gitmesi, protokolün çerçevesinin çizildiği 1997'de henüz gelişmekte olan ülkeler olarak görülüp kendilerine kota konulmamış olan Brezilya, Çin ve Hindistan'ın artık birer sanayi devine ve dolayısıyla da büyük

karbon kirleticilerle dönüşmeleri de protokolün ortaya çıkarttığı dengeleme isteğinin büyük zarar görmesine sebep olmuştur.

Kyoto'nun ardından, BM çerçevesinde Bali Konferansı gibi toplantıların yanı sıra G-8 ülkeleri arasında da konuyla ilgili özel görüşmeler yapıldı. Japonya Toyakako'da yapılan 2008 G-8 Zirvesi'nde, 2050 yılına varılmadan sera gazlarının salınımında %50'ye varacak azaltmalar yapılması konusunda bir vizyon, liderlerin ortak mesajı olarak ortaya konuldu.

Kopenhag Konferansı

Bu bağlamda, 2009 Kopenhag Konferansı'na hayati bir önem biçilmişti. Birleşmiş Milletler 15. İklim Değişikliği Konferansı, gerçekten konuya taraf olanlar ve küresel kamuoyu için umut verici bir adımdı. Ancak, genel olarak bakıldığında istenilen sonuçlara ulaşılamadığı söylenebilir. Bunun bir sebebi Kopenhag Konferansı'nın çok büyük beklentilerle başlamış olmasıyken bir diğer sebebi de ilk kez bir dünya hükümeti gibi davranılması beklenen

bağımsız ülke temsilcilerinin tam da bağımsız ülke temsilcileri gibi davranmasıdır.

Yine de 7-19 Aralık 2009 tarihlerinde Kopenhag Bella Centre'da gerçekleştirilen görüşmelerin iyi başlayıp iyi bittiği tam olarak iddia edilemez. Her şeyden önce, konferans yöneticileri, şehirdeki yatak kapasitesinin çok üzerinde kişiyi konferansa çağırmış; bu çağrıya uyup konferansa katılmak üzere 45,000 kişi gelince söz konusu tablo yöneticileri çok şaşırtmıştır. Delegeler saatlerce dondurucu soğukta kayıt sırasında beklemiş ve böylece konferansın başlangıcı da sonu kadar hayal kırıklığı yaratmıştır.

Öte yandan, konferansın önemli bir karar ortaya çıkartmadığı tam olarak söylenemez. Öncelikle, Kopenhag'da tarihte ilk defa tüm dünya, bir kıyamet senaryosunun önüne geçilebilmek için küresel ısınmanın 2°C'ın altında tutulması gerektiğinde hemfikir oldu. Hint Okyanusu ve Büyük Okyanus'ta yer alan birtakım ada devletleri, bu sınırın 2 yerine 1.5 derece olması gerektiğini savunsa da 2 derece bir limitin getirilmesi bile olumlu bir gelişme

olarak görülebilir. Bilim adamları 2°C'lik limite ulaşabilmek için bugünden 2050 yılına kadar sera etkisi yapan gazların en az %50 oranında azaltılması gerektiğini söylüyor. Ancak, Çin'in ısrarı doğrultusunda bu tür net bir ifade metinden çıkarılarak "bilimle uyumlu olarak şiddetli kesintiler" yapılmasına yönelik bir ifade ile değiştirildi. Ayrıca, zengin ülkelerin kendi hedeflerini belirleyebilmeleri amacıyla sanayileşmiş ülkeler için belirli bir hedefin konulmasından da vazgeçildi. Bu hedeflerin belirlenme tarihi için Şubat 2010 saptandı. Öte yandan, gelişmekte olan ülkelere de ilk defa olarak sera gazları salınımını azaltma amacıyla harekete geçmeleri istendi.

Sera etkisi yaratan gazlarda kısıtlamanın gerçekleştirilmesi için elbette bu gazların ölçümü konusunda da bir uzlaşma gerekmektedir ki bu, Kopenhag'da sorun yaratan bir unsurdu: Çin, kendi ölçümünü kendi yapıp dünyaya ilan etmek isterken Amerikan yönetimi bağımsız, dışarıdan bir ölçümcünün var olması gerektiğini savundu. Kopenhag'da varılan anlaşmaya göre ülkeler kendi ölçümlerini yapabilecekse de sonuçlar gezegen çapında açıklanacak ve uydular, dış uzaydan ölçüm yaparak verilerin geçerliliğini sınavabilecek.

Kopenhag'dan çıkan en önemli sonuçlardan bir tanesi de en fakir ve küresel ısınmadan en fazla etkilenecek ülkelerin kurak, sel, kıtlık ve bunların etkilerinden korunabilmeleri amacıyla önümüzdeki üç yıl içinde her yıl 10 milyar dolarlık bir meblağın bu ülkelere bir "hızlı başlangıç" fonu olarak aktarılmasının kararlaştırılmasıydı. 2020 yılında dünyanın Kopenhag Yeşil İklim Fonu aracılığıyla yılda 100 milyar dolar mobilize edebileceği; böylece gelişmekte olan ülkelerin ormanlarının yok olmasını durdurabilmesine ve yine bu daha az müreffeh ülkelerin daha 'yeşil', doğayla barışık teknolojiler kullanma-

ya olarak bulabilmesine yardımcı olunulabileceği planlanıyor.

Bu iki nokta da çok önemli gelişmelerin müjdecisi olarak tanımlanabilir. Ancak, bu noktadan itibaren Kopenhag Antlaşması'nın sorunları belirmeye başlıyor. Öncelikle, deniz seviyesinden çok yukarıda olmayan veya adalardan oluşan ülkelerin temsilcileri sıcaklık hedefinin son derece gevşek olduğu iddiasında. Bu devletlerin korkuları, sıcaklık artış sınırın 1.5°C yerine 2°C olarak belirlenmesi sonucunda deniz seviyesinin olması gerektiğinden çok fazla artması, dolayısıyla da ülkelerinin topraklarının tamamının ya da önemli bir bölümünün suyla kaplanması ihtimali üzerinde yoğunlaşıyor.

Kopenhag'dan Çıkan Dersler

Kopenhag'ın geneline baktığımızda ABD, Brezilya, Çin, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Hindistan tarafından çatısı oluşturulan nihai antlaşmanın aslında basit bir iyi niyet bildiriminden öte bir anlam taşımadığını görebiliriz. Sonuçta ortaya çıkan iki önemli karar, sıcaklık artışının 2°'yi aşmaması ve önemli miktarda paranın gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere aktarılmasıdır. Yine de bu kararların gerçekten herhangi bir önemi olmadığı iddia edilebilir. Sonuçta, hangi ülkenin ne kadarlık bir karbon indirimine gitmesi gerektiğine karar verilmiş durumda ne de kimin kime ne kadar malî kaynak aktarması gerektiği belirlenmiş durumda. 2013'e kadar aktarılması öngörülen 30 milyar dolarlık paketin görece fakir ülkelerin sorunlarına bir nebze de olsa çözüm olabilmesi rahatlatıcı bir gelişmeyken 2020 yılına gelindiğinde küresel ölçekte dönmesi gereken 100 milyar dolarlık paketin, finansman kaynaklarının halen bir parçası olduğumuz küresel ekonomi koşullarında imkânsızlığı ise endişe verici boyutlardadır. 2020 yılından itibaren öngörülen fonun finansmanı ya bir küresel karbon pazarı oluşturup karbon kredilerinin paraya çevrilmesiyle veya havacılık gibi çevreye doğrudan zarar verebilen iş kollarına, son tüketicinin hiç hoşlanmayacağı vergiler getirilmesiyle çözülebilir gibi görünüyor. Buradaki sorun da karbonun bir meta haline getirilmesiyle bu devasa problemin varlığının söz konusu metalaştırma işlemi sonucunda göz ardı edilmesi olasılığıdır.

Dolayısıyla, bu konferans kararlarının en bağlayıcı olanlarının bile birer temenni olmaktan ileri gitmediği maalesef açıkça ortada... Birçok gelişmekte olan ülke bu durumdan rahatsızken Avrupa Birliği'nin de kendinden beklenen rolü oynamamış olması uluslararası siyasette dengelerin yavaş yavaş değişmekte olduğunun bir göstergesidir. ABD yönetimi Çinlilerin kendi salınım oranlarının bağımsız bir gözlemci tarafından ölçülmesi fikrine karşı çıkmasını anlaşılmaya bir tür ihanet olarak görürken, Çinliler ise salınım oranını kısıtlamak zorunda olmaktan çok rahatsızdır. Britanya Başbakanı Gordon Brown'ın daha radikal çözümler ve daha fazla fedakârlık içeren önerilerinin gündemde kalamaması ise hem bu ülkenin Tony Blair liderliğinde yakaladığı çıkışın sona ermekte olduğunun hem de eğer sera gazları salınımında insan payının iddia edildiği kadar yüksek değerlerine karşı sanayileşmiş ülkelerin çoğunun gerçek bir çözüm bulma fikrine son derece kayıtsız olduğu gerçeğini bizlere bir kez daha bildirdi.

Kopenhag'a siyasal açıdan yaklaştığımızda karşılaştığımız bir diğer açmaz da konferansın yarattığı beklentilerin ortaya çıkan sonuçlarla örtüşmediğidir. Eğer bir konu üzerinde 17 yılda 14 toplantı sonrası yapılacak son bir toplantıyla çok önemli bir virajın alınacağı fikrini dünya kamuoyuna aşılasanız ve iki yıl boyunca dünyadaki neredeyse her ülkenin diplomatik örgütleri ile Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği bürokratları binlerce saat süren de-

taili görüşmelerle bir zirveye hazırlanıyorsa söz konusu zirvenin sonunda çok daha etkileyici bir metin, çok daha bağlayıcı bir antlaşma elde edilmesi beklenir. Kopenhag, bu açıdan bir hayal kırıklığı olmuştur. Ancak yine de Kopenhag'ın bir olumlu sonucu da, yine aynı olumsuzluk yüzünden, iklim değişikliğinin küresel işbirliği gerektirdiğinin; sera gazlarının küresel birikiminin ana sorunu teşkil etmesi nedeniyle bu tür bir işbirliğinin sorunun çözümü için şart olduğunun altının çizilmesi oldu. Kopenhag'da, tüm dünya sahip olduğumuz yaklaşımın sınırlarını görmüştür. Bu sayede uluslararası işbirliğinin geliştirilmesinin bir zorunluluk olduğu algılanabilirse bu, orta-uzun vadede çözüm için çok önemli katkılar sağlayacaktır.

Aralık ayında Kopenhag'da yaşananlara daha geniş bir perspektiften göz atacak olursak temelde dünya çapında etkiye sahip ABD, Almanya, Fransa, Çin gibi hükümetlerin aslında bağlayıcı bir karardan yana olmadıkları öne sürülebilir. Sonuçta bu ülkeler, ne iki yıl önceki Bali Konferansı'nda kendilerinin kabul ettiği kararları ne de Kopenhag Zirvesi öncesinde son taslak üzerinde dokuz ay, genel taslak üzerinde iki yıldır sürdürülen görüşmeleri dikkate aldı. Kopenhag'daki karar metni, ABD ve BASIC Ülkeleri (Brezilya, Güney Afrika, Hindistan ve Çin) arasında yapılan gizli oturumlar sonucunda oluştu. Daha önceleri G-8 üyeleri, Asya – Pasifik İşbirliği ve Forumu APEC üyeleri ve Önemli Ekonomiler Forumu MEF ülkeleri kendi aralarında benzer konularda çalışmalar yapmış; ancak bu ülkelerin temsilcileri bir merkezde toplanıp görüşmelerle karar vermediği için bağlayıcı metinler oluşmamıştı. Nihai metnin bir kısmı G-8 ve MEF belgelerinden kopyala-yapıştırıla oluşturulan Kopenhag Zirvesi'nin, daha net sınırların belirlenmiş olduğu Kyoto veya Bali zirvelerini izlemek yerine, sözünü ettiğimiz bu alternatif yöntemi benimsediği görülmektedir. ABD ile BASIC ülkeleri arasındaki anlaşmadan ortaya çıkan metin, Avrupa Birliği üyeleri tarafından desteklenmeseydi zirve nihai antlaşma metni olmadan sona erebilir ve AB ağırlığını gösterebilirdi. Ancak AB ülke delegasyonları, zirvenin bazı ülkelerin kendi aralarında kabul ettiği bir takım iyi niyet işaretleriyle bitmesinden en azından AB'nin kendi için kabul ettiği bir takım minimal kistaslara yaklaşarak bir sonuca varmasını seç-

ti. Böylece Kopenhag Antlaşması ortaya çıktı. Tüm bunlardan hareketle ana aktörlerin, kendilerini bağlayıcı kıstaslara sıcak bakmadığı sonucuna varmak zor olmasa gerek.

Kopenhag'dan çıkan bir önemli sonuç da antlaşmanın aslında tam da dünyanın yükselen güçleri olan Çin, Hindistan ve Brezilya ile Suudi Arabistan gibi bir takım konulardan direkt etkilenecek ülkelerin istedikleri gibi oluşmasıdır. Şimdiye kadar çevreci grupların elinde kamuoyu oluşturma kozu varken bundan sonra bu grupların işlerinin daha zor olacağı açıktır. Britanya, Fransa, ABD ve Türkiye'de iletişim kurulabilecek yöneticiler, işbirliği yapılabilecek lobi ve baskı grupları, sivil toplum kuruluşları, her şeyi bildiren basın-yayın organları varken artık Çin veya Suudi Arabistan gibi bu kanalların çoğunun kapalı olduğu ve yönetimlerin doğrudan kamuoyu baskısına maruz kalmadığı siyasal sistemlerde nasıl bir çevreci anlayış yaratılabileceği büyük bir soru işareti ve çevre sorunlarının çözümü için de önemli bir olası engel olarak karşımızda durmaktadır.

Önümüzdeki 12 ay boyunca Bonn, Meksika ve başka yerlerde toplantılar yapılarak Kopenhag Antlaşması'nın ortaya koyduğu temel iskeletin üzerine birtakım ekler yapılması, muğlâk kalan konuların somutlaştırılıp şekillendirilmesi herkesin inanamak istediği bir öngörüdür. Bunlar gerçekleştirilirken ya da bunların gerçekleştirilmesi için çaba harcanırken belki de aklımızda tutmamız gereken bir diğer unsur, olaya geniş açıdan bakmamızın çok gerekli olabileceğidir. 1992'deki Rio Zirvesi'nden bu yana, iklim değişikliğiyle ve küresel ısınmayla savaş tek bir fikir etrafında odaklandı. Bu fikir, sorunun tek çözümünün karbon salınımının şiddetli bir şekilde azaltılması gerekliliğiydi. Ancak, McGill Üniversitesi'nden Prof. Chris Green'in araştırmasının

da belirlediği gibi, karbona dayalı olmayan güncel enerji kaynakları, yani nükleer, rüzgâr, güneş ve jeotermal enerji türlerinin de arasında bulunduğu grup, şimdiki seviyelerinden çok daha yüksek oran ve verimde kullanılsa bile, 2050 yılına geldiğimizde o dönem için öngörülen karbon salınım oranlarının ancak yarısına ulaşmasını sağlayacak ve Kopenhag ve önceki toplantılarda da istenen rakamlara ulaşılması için, eğer çok önemli teknolojik devrimler yaşanmazsa, 2100 yılını beklememiz gerekecektir. Karbon dışında nelerin küresel ısınma ve iklim değişikliklerine etki ettiğinin araştırılması ve daha rahat çözümlerin bulunabileceği sorunların konuya dâhil edilmesi bir çözüm olabilir.

Son olarak diyebiliriz ki dünya kamuoyu çevre konusunda, çok değil, 40 yıl öncesine göre çok daha bilinçli, endişeli ve sorunların çözülebilmesi konusunda yüksek bir iradeye sahiptir. Kopenhag'daki bağlayıcı, net kararlara ulaşılamamış olmasından doğan küresel endişe, 1960 ve 70'lerin asit yağmur-

larından, El Niño'nun yarattığı boş endişeden ve ozon deliği sorunundan bu yana çok önemli gelişmelerin yaşandığına dair önemli bir kanıttır. Dolayısıyla yeni teknolojilerin kamuoyu baskısıyla gündeme getirilmesi, konuya alternatif yaklaşımların izlenmesi, Bonn ve Meksika'da daha iyi, bağlayıcı, insanlığın geneline daha rahatlatabilecek kararların alınması için sivil toplum baskısının bireysel ülke yönetimleri ve AB, G-8, MEF gibi şemsiye örgütler üzerinde yoğunlaştırılması ile iklim problemi çözüme biraz daha yakın hale getirilebilir. Geleceğe umutla bakabilmek için hâlâ şansımız var. Mesele bu şansı daha iyi kullanarak Kopenhag'da olanların tekrarlanmamasını sağlamakta...

Prof. Dr. Taner ALTUNOK
Çankaya Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

RADON VE SAĞLIK ÜZERİNE ETKİLERİ

Radon Nedir?

Radon; renksiz, gözle görülemeyen, kokusu olmayan ve ancak ölçüm aletleri ile tespit edilmesi mümkün olabilen doğal radyoaktif asal bir gazdır. Yerkürede bulunan uranyum ve radyum gibi doğal radyoizotopların radyoaktif bozunması sonucunda meydana çıkar [1]. U-238 bozunma zincirinde yer alan Radon ve özellikleri Tablo-1'de verilmiştir. Bu tabloda yer alan Radon-222'nin yarılanma ömrü 3.8 gündür[2].

Tablo 1. Uranyum - 238 Bozunma Zinciri [2]

Bozunma Zincirinin Ara Ürünleri	Yayılan Radyasyon Çeşidi	Yarılanma Süresi
Uranyum-234	Alfa	45000 Yıl
Toryum-230	Alfa	80000 Yıl
Radyum-226	Alfa	1602 Yıl
Radon-222	Alfa	3.823 Gün
Polonyum-218	Alfa	3.05 Dakika
Kurşun-214	Beta	26.8 Dakika
Bizmut-214	Beta	19.7 Dakika

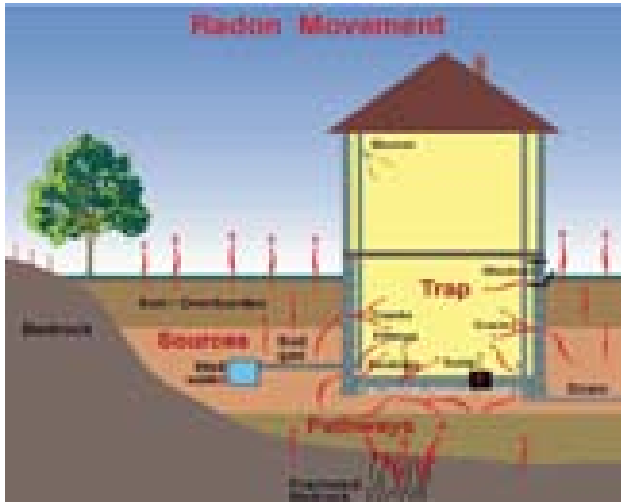
Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü (UN-WHO) radonun dünya genelinde evlerde sağlık riski oluşturduğunu belirtmekte ve bu konuya dikkat çekmektedir [3,4]. Radon, insanların maruz kaldığı başlıca iyonlaştırıcı radyasyon kaynağıdır. Kayalar ve topraktan yeryüzüne salınan radonun evler ve madenler gibi kapalı mekânlarda oluşacak birikimler nedeniyle yüksek konsantrasyonlara ulaşması olasıdır. Toprak gaz infiltrasyonu evlerde radon birikiminin başlıca kaynağı olarak görülmektedir. Kuyulardan çekilen suyun içerdiği radon konsantrasyonu çoğu zaman diğer radon kaynaklarından daha az öneme sahiptir [4].

Radonun Sağlık Üzerine Etkileri

Radonun sağlık özellikle de akciğer kanseri ile olan ilişkisi bir kaç on yıldır önemli bir araştırma konusu olarak yürütülmektedir. Radon ve kanser ilişkisi üzerine çalışmalar ilk olarak yeraltı madenlerinde çalışanlar yani işleri gereği yüksek radon konsantrasyonuna maruz kalan işçiler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Maden işçileri üzerine yapılan çalışma-

ların sonuçları 1980'lerin başlarında evlerde ve diğer binalarda radon konsantrasyonunun ölçümüne yönelik yürütülen çalışmaların sonuçlarıyla birlikte değerlendirilmiştir [4]. Son yıllarda yapılan çalışmalar ise daha çok iç mekân havası radon konsantrasyonu ile akciğer kanseri vakalarının ilişkilendirilmesi üzerinedir ve bu çalışmalar söz konusu şüphenin doğruluğunu kanıtlamıştır.

Radon kaynaklarının ve radon taşınım mekanizmalarının tanımlanması çabaları geçtiğimiz on yılda sonuç vermeye başlamıştır. 1950'lerde kuyulardan çekilen içme suyunda yüksek radon konsantrasyonu gözlemlendiği bilinmektedir. İlk olarak suda bulunan radonun sindirim sistemine karışmasının yaratacağı sağlık etkileri incelenmiştir. Daha sonra yapılan çalışmalarda radondan kaynaklanan gerçek sağlık riski, suda bulunan radonun havaya karışması ve neticesinde birikim oluşturarak kapalı mekânlarda solunmasıdır. 1970'lerin ortalarında ise yapı malzemelerinden havaya salınan radonun bir problem teşkil etmekte olduğu gösterilmiştir. 1978 yılında ise kapalı mekânlar içinde yer alan radonun başlıca kaynağının su ya da inşaat malzemeleri olmayabileceği ortaya konmuştur. Toprak gaz infiltrasyonu kapalı mekânlardaki radonun başlıca kaynağı olarak tespit edilmiştir. Bina inşaat malzemeleri ve kuyu sularının radon kaynağı olarak daha az öneme sahip oldukları görülmüştür [4]. 1999 yılında, beton binaların kapalı mekân radon konsantrasyonunun oldukça yüksek olduğu ortaya konmuştur [6]. Radonun hareketi ve evimize giriş yolları Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Radonun evlerimize giriş yolları [8]

Radonun İnsanla Etkileşimi

İnsan vücudunun radon gazına maruz kalmasında en etkin ve bilinen yol solunum vasıtasıyla alınmasıdır. Radon gazı solunduğunda radonun kısa ömürlü bozunma ürünleri tarafından (218Po ve 214Po) emilen iyonlaştırıcı alfa partikülleri akciğerlerde bulunan biyolojik doku ile etkileşime geçerek DNA'nın bozulmasına yol açabilir [4]. Tek bir alfa partikülünün bile hücrelerde büyük genetik zarara yol açtığı gözönünde bulundurulduğunda, radon ile ilişkili DNA bozulmalarının maruziyetin herhangi bir seviyesinde gerçekleşmesinin olası olduğu görülebilir. Bu nedenle, radonun potansiyel akciğer kanserine yol açmayacağı bir konsantrasyon seviyesi ve onun alt seviyelerinden limit değer olarak söz etmek mümkün değildir. Çoğu insan az ve orta seviyede radona maruz kalmaktadır ve bu kişiler arasında akciğer kanseri görülme oranı, yüksek konsantrasyonda radona maruz kalan kimselerden fazladır.

Şekil 2. Radonun vücuda başlıca giriş yolu solunumdur [7].

Radon için hem madenlerde hem de evlerde yapılan çalışmalar radonun sağlık riskleri üzerine açık ipuçları vermiştir [3]. Radonun evlerdeki varlığı ailelerin sağlığı açısından tehlike arz etmektedir. Radon, sigara içmeyen bireyler arasında rastlanan akciğer kanseri vakalarının başlıca sebebidir yani radon günümüzde sigaradan sonra akciğer kanserinin ikinci önemli nedeni olarak tanınmaktadır. Radon kaynaklı akciğer kanseri vakalarına sigara içenler arasında da rastlanmaktadır ve bunun nedeninin sigara içme ve radon arasındaki karşılıklı etkileşim olduğu ortaya çıkmıştır [4].

Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya'da kapalı mekânlarda radon konsantrasyonu ve akciğer kanseri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalar, radonu akciğer kanseri vakalarının büyük bölümünde sebep olarak ortaya koymuştur [4]. Radondan kaynaklı akciğer kanseri vakalarının oranı, ülkede mevcut olan ortalama radon konsantrasyonu ve ölçüm metodlarına bağlı olarak %3-%14 arasında değişmektedir.

Bazı ülkelerde kapalı mekân radon konsantrasyonu ile akciğer kanseri vakaları arasındaki ilişki incelenmiş ve aşağıda yer alan Tablo 2 ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. Seçilmiş Ülkelerde Radona Bağlı Akciğer Kanseri Dağılımına İlişkin Öngörü [4]

Ülke	Ortalama kapalı mekân havası radon konsantrasyonu (Bq/m ³)	Radona bağlı akciğer kanseri vakalarının yüzdesi	Her yıl radon kaynaklı akciğer kanserine bağlı olarak beklenen ölümlerin sayısı
Kanada	28	7.8	1.400
Almanya	49	5	1.896
İsviçre	78	8.3	231
İngiltere	21	3.3-6	1.089-2.005
Fransa	89	5-12	1.234-2.913
Amerika	46	10-14	15.400-21.800

Tablo 2'den de görülebileceği üzere Fransa, 89 Bq/m³ ile kapalı mekân havası radon konsantrasyonu en yüksek olan ülkedir. Fransa'da radona bağlı akciğer kanseri vakalarının yüzdesi 5-12 arasında değişmektedir. Buna karşın kapalı mekân havası radon konsantrasyonu 46 Bq/m³ ile Fransa'dan daha düşük olan ABD'de radona bağlı akciğer kanseri vakalarının yüzdesi 10-14 arasında değişmektedir.

Radon Gazı Ölçümleri

Radon, ölçüm cihazları ile saptanabilir. Radon ölçümleri oldukça basit yöntemlere dayalıdır ve evlerde radon konsantrasyonunun belirlenebilmesi için zorunludur. Bu ölçümlerin sağlıklı ve doğru yapılabilmesi için bu konuda standartlar ve prosedürler oluşturulmuştur [4]. Kapalı mekânlardaki radon konsantrasyonu binaların inşaat malzemelerine ve havalandırma alışkanlıklarına ve sistemlerine göre değişim gösterir. Bu konsantrasyonlar yalnızca mevsimsel olarak değil aynı zamanda günlük ya da saatlik değişimler gösterir. Bu salınımlar nedeniyle yıllık ortalama konsantrasyonun tahmin edilmesi en az üç aylık ya da daha fazla bir zaman dili-

mine ait ölçümlerin ortalamalarının alınmasını gerektirir. Kısa dönemlik ölçümler yalnızca radon varlığına dair bilgi sunar. Ancak konsantrasyona dair kesin bilgi sunmaz. Tablo 3'de Radon gazı ölçüm cihazları ve karakteristik özellikleri verilmiştir. Bu tabloda verilen radon ölçümü cihazları Dünya Sağlık Örgütü (WHO) üye ülkeleri arasında kullanılan standart cihazlardır [4].

Tablo 3. Radon Gazı Ölçüm Cihazları ve Karakteristik Özellikleri

Detektör tipi	Pasif/Aktif	200Bq/m ³ maruz kalma için tipik belirsizlik aralığı (%)	Tipik örnekleme periyodu	Fiyatı
Alfa Track Dedektörü	Pasif	10-25	1-12 ay	Düşük
Aktif Kömür Dedektörü	Pasif	10-30	2-7 gün	Düşük
Elektret İyon Odası	Pasif	8-15	5 gün-1 yıl	Orta
Elektronik Entegre Cihazı	Aktif	~25	2 gün-yıl(lar)	Orta
Sürekli Radon Monitörü	Aktif	~10	1 saat-yıl(lar)	Yüksek

Ülkemizde kapalı ortam radon konsantrasyonu ölçümleri için TAEK (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu) resmî olarak yetkilendirilmiş ve bu ölçümler kurum tarafından yürütülmektedir. Kurumun Sarayköy Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkez Müdürlüğü Uygulama Bölümü Sağlık Fiziki Birimi Radon İzleme Laboratuvarı'nda Radosys ve Alphaguard cihazları ile evlerdeki radon seviyesi belirlenmektedir [9].

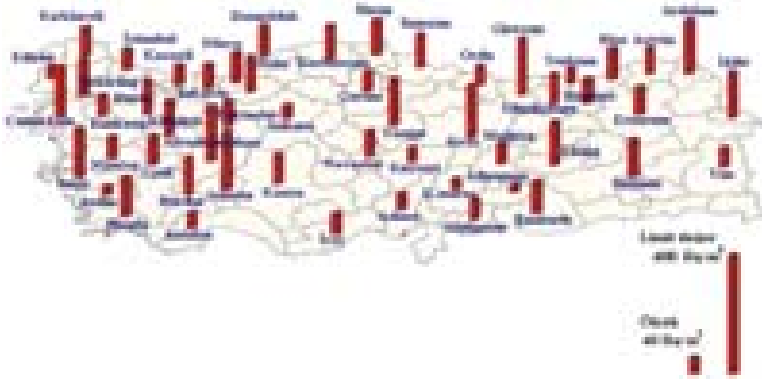
Kapalı ortamlarda **radon gazı** konsantrasyonunun kontrolü amacıyla gerek ülkeler gerekse uluslararası kuruluşlar tarafından limit değerler belirlenmiştir. Söz konusu limit değerlerin aşılması halinde, radon konsantrasyonunu düşürücü tedbirlerin alınması tavsiye edilmektedir. Uluslararası Atom Enerji Ajansı Temel Güvenlik Standartları (IAEA-BSS) çerçevesinde, radon için tavsiye edilen düzeyler 200-600 Bq/m³ olarak belirlenmiştir. Türkiye'de müsaade edilebilir radon konsantrasyonu ise 400 Bq/m³ 'tür (24.03.2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'nin, 29 Eylül 2004 tarih ve 25598 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değişik 37. maddesi gereği olarak).

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından kapalı ortamlarda radon konsantrasyonlarının belirlenmesine yönelik evlerde radon ölçümü çalışmaları 1984

yılında başlatılmıştır. Şekil 3'te 1984-2007 yılları arasında yapılan ölçümlerin ortalama değerleri verilmiştir. Çalışmanın yürütüldüğü yerlerdeki evlerde ölçülen radon konsantrasyon değerleri, izin verilen radon konsantrasyon değeri olan 400 Bq/m³ değerinin oldukça altındadır. Limit değerin altında olması birikimli etki ile etkinin ve sağlık tehlikesinin tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmemelidir.

Şekil 3'te yer alan haritadan da görüleceği üzere birçok ilimizde, limit değerlerin altında kaldığı halde bazı illerimizde daha yüksek radon konsantrasyonu gözlenmektedir.

Kapalı Ortam Ortalama Radon Konsantrasyonu (Bq/m³) (1984 - 2007)

Şekil 3. TAEK tarafından yürütülen kapalı ortam radon konsantrasyonu ölçüm sonuçları [9]

Kapalı mekânlardaki radon konsantrasyonunun o mekânın bulunduğu bölgenin jeolojik koşullarına büyük oranda bağlı olması nedeniyle yüksek konsantrasyonun gözlemlendiği illerimizin jeolojik yapısının radon konsantrasyonu kaynakları açısından incelenmesi gerekmektedir. Jeolojik koşulların yanı sıra bina inşa malzemeleri, alanı çevreleyen toprak ya da su yapısı da kapalı mekân radon konsantrasyonu üzerinde etkilidir. Bu nedenle yüksek radon konsantrasyonu gözlenen bölgelerin bu açılardan da incelenmesi gerekmektedir.

Toplulun Bilgilendirilmesi ve Farkındalık Yaratılması

Radon konusunda farkındalığın artırılması hem yeni binaların yapımında (önleme) ve hem de mevcut binalarda (iyileştirme ya da bakım) önem arz etmektedir. Başlıca radon önleme stratejisi radon giriş bölgelerinin kapatılması ya da hava basıncının tersine çevrilmesidir [4]. Bunun başlıca yöntemi ise iç mekânı oluşturan alanda yer alan hava basıncı ile

dış mekânı oluşturan toprak arasındaki hava basıncı değişikliğini tersine çevirmektir. Bu konuda farklı basınç değiştirme teknikleri mevcuttur.

Halk, iç mekân havasındaki radon konsantrasyonunun etkilerinden haberdar olmadığı için risklere ilişkin iletişim yollarının geliştirilmesi ve halkın bilgilendirilmesi önem taşımaktadır. Radon riskinin azaltılabilmesi için ulusal seviyede kamuoyu sağlık programlarının oluşturulması gerekmektedir. Ulusal radon politikasının toplumun radona maruziyet nedeniyle en fazla risk altında olduğu coğrafi bölgelerin tanımlanmasına odaklanması ve halkın ilgili riskler konusunda bilgilendirilmesini sağlaması gerekmektedir [4].

Değerlendirme

Akciğer kanserine radon nedeniyle yakalanma riski evinizdeki radon seviyesi, evde geçirdiğiniz zaman ve sigara içip içmediğinizle doğrudan bağlantılıdır. ABD'de yılda 21000 radon kaynaklı akciğer kanseri ölümlü vakası olduğu dikkate alındığında küçümenecek bir rakam olmadığı görülmektedir. Bu sinsi kanser etkeninin, kontrol altında tutulabilmesi ucuz ve kolay bir yöntemleri olup, Türkiye'de henüz üzerinde durulmamaktadır. EPA üçüncü katın altındaki evlerde ve okullarda bu ölçümün yapılmasını ve ikaz sistemlerinin yerleştirilmesini tavsiye etmektedir.

Renksiz, gözle görülemeyen, kokusu olmayan ve ancak ölçüm aletleri ile tespit edilmesi mümkün olabilen doğal radyoaktif asal bir gaz olan radonun dikkate alınarak önemsinmesi ve göz ardı edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

1. <http://www.taek.gov.tr/sss/125-saglik-fizigi/469-radon-nedir-nasil-olusur-nasil-tespit-edilir.html>
2. http://www.taek.gov.tr/ogrenci/bolum4_03.html#2
3. <http://www.epa.gov/radon/>
4. WHO Handbook on Radon: A Public Health Perspective, 2009
5. Abo-Elmagd M., Daifa MM., Eissaa HM. Cytogenetic Effects of Radon Inhalation. Radiation Measurements Volume 43, Issue 7, August 2008, Pages 1265-1269
6. Fujimoto K., Sanada, T. Dependence of Indoor Radon Concentration on the Year of House Construction. Health Physics 77 (4) 1999
7. http://www.systemsradon.com/images/hat_is_radon_3_hxp8.bmp
8. <http://gsc.nrcan.gc.ca/gamma/images/houseradon.jpg>
9. <http://www.taek.gov.tr/bilgi-kosesi/radyasyon-insan-ve-cevre/107-cevre-radyoaktivite-olcumleri/188-kapali-ortam-radon-degisimleri.html>

KOPENHAG: NE BEKLEDİK NE OLDU?

Kopenhag, 2009 Aralık ayında 119 devlet başkanının katıldığı ve toplanma amacı dünyayı karanlık bir gelecekte korumak olan bir toplantıya sahne oldu. Devlet başkanlarının hemen hepsi kürsüyü iki gün boyunca işgal ederek çevrecilerden daha çevreci söylevler çekti; ama tarihte ilk kez bu kadar çok devlet adamı bir araya gelip hiçbir liderlik belirtisi göstermeden dağıldı. Liderler, adeta soğuk bir kış tatiline çıkmış gibi bir tavırla, Kopenhag'a gelip sonra da özel uçaklarına binip ülkelerine geri döndü. İnsanlık olarak henüz tek evimiz olan gezegen ve bu gezegeni paylaştığımız milyarlarca insan ve canlı türüyle ilgili umutlarımız Kopenhag'da açıkça göz ardı edildi. Şimdi sıra yine bizde. Bizi temsil edenler gıda, tatlı su, toprak ve sağlık güvenliğimiz gibi çok geniş bir alanda hayatımızı etkileyecek olan iklim değişikliğiyle ilgili başarısızlığa uğradı. Bu durumu olduğu gibi kabullenecek değiliz.

Kopenhag neden önemliydi?

Kopenhag'da gerçekleştirilen BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Toplantısı (UNFCCC/COP) aslında her sene yapılır; ama Kopenhag'ın önemi, iki yıl önce yıllık Birleşmiş Milletler toplantılarının 13.'sü olan Bali Toplantısı'nda alınan karardan kaynaklanır. Devletler, Kyoto'nun devamı olan ve yasal bağlayıcılığa sahip bir anlaşma üzerinde Kopenhag'da anlaşacaklarına söz vermişti. Yani artık iklim değişikliğini engellemek üzere çok daha büyük bir adım atılacaktı. Kopenhag'da 2012'den sonra ülkelerin alacakları salım indirimine yönelik sorumluluklar, finansman akışı ve ormanların korunması konuları karara bağlanacaktı.

Bilim ise hızlı davranarak bize yol gösterdi: Gezegenin iklim sistemi çığırından çıkmadan en büyük tarihi sorumluluğa sahip olan gelişmiş ülkelerin en az yüzde 30-40 oranında sera gazı salım indirimi yapması gerekiyordu. Diğer yandan sera gazı salımları hızla artan gelişmekte olan ülkelere ve iklim değişikliğinden hali hazırda etkilenen hassas ülkelere sera gazı azaltımı ve iklim değişikliğinin etkilerini hafifletmek için yıllık 140 milyar Dolar finansal yardım yapmaları gerekiyordu. Üçüncü önemli adım

da ormanların yok edilmesinin önüne geçmek için mekanizmaların kurulması ve tamamen durdurulduğu bir hedef yıl belirlemektir. Gelişmekte olan ülkeler de salımlarını 2020 yılında beklenen düzeyin yüzde 15-30 aşağısına çekmeliydi. Bunların hepsi en geç 2015 yılı itibarıyla dünyada salımların azaltılmaya başlaması için gerekiyordu.

Peki, Kopenhag'da neler oldu?

Birincisi, iklimi değiştiren endüstriler, özellikle fosil yakıt endüstrileri, hemen kolları sıvayıp daha önceden Kyoto'da görüldüğü gibi kamuoyunda ciddi bir manipülasyon kampanyasına başladı. Son yıllarda hiç duymadığımız kadar iklim değişikliği veya bunun için gerekli mücadeleyi sözüm ona bilimsel olarak sorgulayan yazılar çıkarıldı. Skandallar patlatıldı. Tek amacı petrol satmaya devam etmek olan Suudi Arabistan gibi ülkelere anlaşmayı tıkamaları için bol bol malzeme verildi.

Öte yandan, zirve ile aynı tarihlerde Oslo'da Nobel Barış Ödülü'nü alan Obama, Kopenhag'da malesef kendinden beklenen liderlik performansını gösteremedi. "Evet, yapabilirsin" sloganı ile ABD Başkanlığı'na seçilen siyah liderin iklim değişikliğinin tehdit ettiği ülkelere gösterdiği "ya bu anlaş-

mayı kabul edersiniz ya da çekip gidersiniz” yani bir nevi “hayır, yapamazsınız” tavrı, büyük bir hayal kırıklığı yarattı. ABD’nin aymazlık ve umursamazlığı ayyuka çıkarken rest çektiği ülkeler –ada devletleri ve Afrika ülkeleri- bir ölüm kalım mücadelesi veriyordu. Kopenhag’daki toplantıları internet veya televizyondan izleyenler için bu, yürek burkan bir görüntüydü; ama öte yandan dünyadaki milyonlarca insanın içindeki adalet duygusunu da açığa çıkardı. Yaptığı itiraz ve gösterdiği direniş gücüyle görüşmelerin bir süre için askıya alınmasını sağlayan Tuvalu, gönüllerin kahramanı oldu. İklim mücadelesi, hiçbir zaman adalet arayışıyla bu kadar örtüşmemişti.

Üçüncüsü ise devletler arasında birkaç kere tıkanan görüşmeler sonucunda ciddi güven eksikliğinin açığa çıkmasıydı. Böyle bir güven eksikliği peydahlandığında uluslararası ilişkilerde bir veya birkaç devletin liderlik göstererek adım atması gerekir. ABD, AB, Çin veya Hindistan gibi gelişmekte olan ülkeler bunu yapmadı. Oysa İskender’in düğümü bu ülkelerden başlıyordu. Kısacası herkes iklim değişikliğinin ne derece tehlikeli olduğunu kabul etti; ama sorumluluk almamak için her türlü yolu dene-di. Anlaşma yolu tıkanınca ortaya Kopenhag An-

laşması gibi, hiçbir bağlayıcılığı olmayan ve taraflar konferansı kararı dahi sayılmayan politik bir ucu-be çıktı.

18 ve 19 Aralık günlerinde Birleşmiş Milletler kürsüsünde, genel kurulda sivil topluma tamamıyla kapalı gerçekleştirilen toplantılarda sıradan bir insanı ağlatabilecek çığlıklar duyuldu. Bu çığlıklar, ada ülkeleri ve Afrika’dan yükseldi; çünkü gelişmiş ülkeler üzerlerine düşen sorumluluğu almak istemediğinden zaten ödemeleri gereken iklim tazminatını bir çeşit rüşvet kılıfına sokarak geliştirmekte olan ülkelere sus payı vermeye çalıştı. Kopenhag Anlaşması adı altında çıkan ve dünyayı en az 3 derecelik bir

ısınmaya götüren iki buçuk sayfalık metnin şaşkınlığı içindeki ada ülkeleri ve Afrika, 'bu bizim için para meselesi değil; hayatta kalma mücadelesi. 1,5 derecelik bir ısı artışı sınırlandırmasına gitmeyeceksek paranın kıymeti nedir ki?' demek zorunda kaldı.

Kopenhag Deklarasyonu'nda neler var?

Anlaşmanın tek olumlu yönü, her ne kadar bir sürü belirsizliği içerse de, 2010-2012 yılları arasında gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere 30 milyar Dolar finansmanın akacak olması. Bu rakam, 2012'den 2020 yılına kadar yıllık 100 milyar dolara çıkacak. Bunun dışında finansman akışını sağlamak için yeni kurumların, ormansızlaşmayı engellemek için de yeni mekanizmaların kurulması karara bağlandı; ama bu anlaşmanın hiçbir yasal bağlayıcılığı yok.

Obama, bu anlaşmayı 'tarihî bir ilk adım' olarak tanımladı. Oysa tarihî ilk adım kendilerinin kaçırdığı büyük bir tarihî dönemeç olan Kyoto Protokolü'ydü ve 12 yıl önce yani 1997'de atılmıştı. Neyse ki ada devletleri ve Afrika ülkelerinin büyük çabalarıyla Kyoto sistemi bu anlaşmayla devreden çıkarılamadı. Gelecek sene Meksika'da gerçekleştirilecek olan 16. Taraflar Konferansı'nda hâlâ bağlayıcı bir anlaşma çıkarma şansı var. Meksika'da iki yasal bağlayıcı protokol çıkarılabilir: Gelişmiş ülkelerin daha yüksek hedefler koyduğu bir protokol ve gelişmekte olan ülkelerin eylemlerini, orman korumayı, uyumu, finansal taahhütleri ve en önemlisi ABD'nin yasal bağlayıcı hedefini içeren ikinci bir protokol. Ancak bunun için de Kopenhag'da hiçbir takvim çıkarılmadığını belirtmemiz gerekiyor. Kısacası iklimi,

çevreyi, adaleti umursayan bizlere dünyanın her yerinde hükümetlere baskımızı hissettirmek için daha çok iş düşüyor.

Sonuç olarak devlet başkanları Kopenhag'ı utanç içinde terk etti. Anlaşma, karamsarların bile beklentilerinin çok altında, ciddiyetten uzak ve felakete yakın bir içerik taşıyor; ama elbette bu dünyanın sonu değil. Aslında sıfır noktası. Şimdi o devlet başkanlarından oluşan ağır taşı kuyudan çıkarmak için en az kırk milyon akıllı insan gerekiyor. İklim hareketini evimizde, mahallemizde, köyümüzde, kentimizde, ülkemizde ve uluslararası arenada büyütemezsek dünyanın böğrüne çökmüş o taş uzun bir süre orada kalacak ve hepimizi, insanoğlunu, canlıları ve gezegeni boğacak. Bu yüzden iklim değişikliği konusunda az çok bilgisi olan herkese büyük bir görev düşüyor. Devlet başkanlarını liderlik yapmaya çağırmak bizim neslimizin sorumluluğu. Ozon tabakası sorununu iyi kötü nasıl çözümleyebildiysek ve nükleer silahlanma yarışını iyi kötü nasıl durdurabiliysek iklim değişikliği meselesini de çözebiliriz.

Türkiye: Perdenin ardındaki fil

Kopenhag Anlaşması bu şekliyle ortalama sıcaklıkta 3 derecelik bir artışı beraberinde getiriyor. Bu Türkiye için daha çok çölleşme, toprak kaybı, sel felaketi ve beraberinde insan kaybı, bulaşıcı hastalık, orman yangını ve sertleşen iklim koşullarına bağlı zorunlu göç demek. Ortadoğu'da azalan su kaynaklarıyla birlikte devletler arasında çok daha büyük güvensizlik demek. Bütün bu risk ve tehlikeler yanı başımızda dururken Türkiye'nin Kopenhag'da sergilediği tavrı ise anlamak mümkün değil.

Dünyanın 17. büyük ekonomisi ve 23. büyük sera gazı salıncımcısı olan Türkiye, Kopenhag'da adeta bir küçük devlet tavrı sergiledi. Açıkladığı Ulu-

sal Stratejisi ile Kopenhag'da perdelerin arkasına saklanan fil gibiydi. Türkiye, küçük hesaplar peşinde koşan ve adeta anlaşmanın başarısız olmasını bekleyip gelişmekte olan ülkelere (Suudi Arabistan'ın yıkıcı tavırları dışında sesi çıkmayan Ortadoğu ülkelerine) hiçbir liderlik göstermeyen bir ülke oldu.

Şimdi ne olacak?

Yukarıda da belirtildiği gibi Kopenhag, büyük bir sorunlar yığınının dönüştü ve bunun en büyük sorumusu iklim değişikliğini yalnızca söylemde cidiye alan devlet adamları. Bu yığını onlar çözebilir. Önümüzde bir sene var. İklim değişikliğinin etkilerini engellemek, daha adil ve doğayla dost bir dünyada yaşamak isteyen bizlerin devlet adamlarına Kopenhag'daki başarısızlığın yarattığı bu utanç asla unutturmamamız gerekiyor. Başarısız olduklar ve bu başarısızlığı da ancak gelecek sene yapılacak toplantıya daha anlamlı taahhütlerle gelerek giderebilirler.

Biz de bunu yapmalarını sağlamak için o zamana kadar sokaklarda ve toplantılarda var olarak, her fırsatta taleplerimizi bir kez daha dile getireceğiz. Onların, unutkanlığın dayanılmaz hafifliğine kapılmasını engellemek için çabalarımızı sürdüreceğiz. Aynı zamanda, iklim değişikliği ile ilgili anlaşmaları hafifleterek kendi sektörel çıkarlarını korumaya çalışan kömür ve petrol gibi endüstrilerle de mücadelemizi sürdürmemiz ve enerji devrimini gerçekleştirecek bir hareketi canlı tutmamız gerekiyor.

Yapılması gerekenler konusunda bilim bize ne söylüyor?	Kopenhag Anlaşması neler vaat ediyor?
• Anlaşma Kyoto Protokolü'nün devamı olarak yasal olarak bağlayıcı olmalı, kısacası cezaları olmalı. • Gelişmiş ülkeler 2020 yılına kadar salımlarını %30-40 arasında azaltmalı (1990 seviyesine göre). • Hızlı gelişmekte olan ülkeler salımlarını 2020 yılında beklenenin en az %15-30 altına indirmeli. • 2015 yılından itibaren sera gazı salımlarındaki artış durdurulmalı ve salımlar aşağıya düşmeye başlamalı. • Felaket niteliğindeki geri dönüşmez noktaya ulaşmamak için 2 derecenin çok altında veya 1,5 derecenin altında anlaşılmalı. • Ormansızlaşmanın tamamıyla durdurulması için hedef yıl belirlenmeli. Bu hedef 2020 yılı olabilir. Ayrıca mekanizmalar oluşturulması gerekiyor. • Gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere uyum, temiz teknoloji transferi ve ormanlar için her yıl 140 milyar dolar aktarılmalı.	• Mevcut anlaşma, yasal bağlayıcı değil. Gönüllülük esasına dayalı ve yerine getirilmemiş sözler için yaptırımları yok. • Gelişmiş ülkelerin salım indirim hedeflerini büyütecekleri belirtiliyor; ama net bir hedef yok. • Gelişmekte olan ülkeler, ulusal salım indirim ey-lemleri belirleyecek; ama salım indirimine yönelik bir hedef yok. • Salımların tepe yaptığı yıl 2020 olarak belirtiliyor. • Anlaşma 2 dereceyi sınır kabul ediyor; ama gelişmiş ülke taahhütleri o kadar zayıf ki bu anlaşmayla sıcaklık 3 derece yükselebilir. • Ormansızlaşmanın durdurulmasını sağlamak üzere mekanizmalar oluşturulması üzerinde anlaşmaya varıldı; fakat bu mekanizmaların şekline dair bir netlik yok. Daha da önemlisi, hedef yıl belirlenmedi. • Gelişmiş ülkeler 100 milyar dolarlık bir transfer paketi üzerinde anlaştı. Ancak bu fonun kimler tarafından ne kadar katkıyla oluşturulacağına dair bir açıklama yok.

Gülçin ÖZSOY
REC Türkiye Proje Uzmanı

A. Eren ÖZTÜRK
REC Türkiye Proje Asistanı

ORADAYDIK VE ŞİMDİ BURADAYIZ Çevre Sorunları ve İklim Değişikliği'nin Kısa Tarihi

İnsan türü, tarihi boyunca yaşadığı ortama ve çevreye ayak uydurmaya çalışmış, bu süreçte de kendisini çevreye uyumlaştırmak için çeşitli yollar ortaya çıkarmıştır. Bu yollar kimi zaman tekerleğin bulunması gibi basit ama önemli keşiflerle sonuçlanmış; kimi zaman da artık uyumlaşmaktan öte bir süreç izleyerek, doğayı ve çevreyi dizginleme ve insana uydurma eylemine dönüşmüştür.

Tarihteki Keskin Virajlar

İnsanlık tarihinin karşılaştığı ilk kırılma noktası avcı-toplayıcılıktan yerleşik hayata geçilmesi olmuştur. Bu değişim sürecinin, dünyanın farklı bölgelerinde, farklı zamanlarda gerçekleşmesi nedeniyle binlerce yıl sürdüğü bilinmektedir. Bununla birlikte atalarımız uyumlaşma sürecinden çıkmış, yönlendirme evresine girmiştir. Değişmeye başlayan üretim ve tüketim alışkanlıkları, insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla çözümü kendi çevrelerinde aramaya başlamalarına neden oldu. Bunun sonucunda ekin elde etmek için tarlaları ekmeye başladılar, hayvancılıkla uğraşarak doğal çevrelerinden ihtiyaçlarını giderme yoluna gittiler. İnsanlığın dünyayı değiştirmeye başladığı zamanlar aslında bu kadar eskiye, yaklaşık on bin yıl öncesine dayanır.

İnsanlar, etkinlikleri sayesinde çevre ve doğa ile ka-

çınılmaz olarak etkileşimde bulunmuş ve yine bu etkinlikler sonucunda kaynakları kullanmak ve kullanılan bu kaynaklardan atık oluşturmak suretiyle çevresini etkilemeye başlamıştır. Ne yazık ki bu etkiler doğal yaşam, kaynaklar ve çevre açısından -çoğu zaman dengelenebilir olmalarına rağmen- olumsuz etkilerdir. Yerleşik yaşantıya geçiş bu durumun başlangıç noktası olmuştur ve insanlar günümüze kadar benzer bir çizgiyi takip etmişlerdir. Aslında yerleşik halde yaşam doğrudan etkileriyle olmasa bile, süreci endüstri devrimine getirmesi özelliğiyle bir kırılma noktasıdır ve endüstrileşmede kullanılan enerji kaynakları seçiminden dolayı (petrol, kömür gibi fosil yakıtlar) atmosferimiz geri dönüşü olamayacak bir yönde ilerlemektedir.

İkinci kırılma noktası ise sanayi devrimi olarak kabul edilmektedir. Devrimin tamamlanması yüzyıllık zaman dilimleriyle ifade edilmektedir. Sanayi devriminden sonra özellikle buhar makinesinin keşfi ile değişen üretim kalıpları dünyayı yepyeni bir eksenine sokmuş, makineleşmeyle birlikte hem endüstriyel hem de sosyal ilişkiler yeni bir boyut kazanmıştır. Üretim artık daha hızlı yapılmakta ve insana daha az bağlı olan üretim sistemleri/yolları kullanılmaktadır. Dolayısıyla ve kaçınılmaz olarak da hammadde/doğal kaynak kullanımı ve atık üretimi de

orantılı olarak artmıştır. İnsanlar daha fazla ve daha kirlletici özellikteki atıklarına bir çare bulmak zorunda kalmış ve bu sebeple de çeşitli yollar geliştirmişlerdir. Ancak bu çözümlerin hiçbirisi kalıcı değildir, çünkü termodinamik olarak bir madde asla yok edilemez; yalnızca başka bir maddeye ya da enerjiye dönüştürülebilir. Dönüşüm sonucunda oluşan yeni maddenin çevreye etkilerinin önceki maddeyle kıyaslanması ise geniş bir araştırma konusudur.

Endüstri Devrimi ve Çevresel Etkileri

Endüstri devrimi ve değişen kalıplar ile üretim ve tüketimin çevreye etkileri de değişmiştir. Kurulan fabrikalar büyük ölçekte üretim yapabilmelerine karşın aynı oranda da atık üreterek çevrenin kirltilmesinde sahip olduğu payı arttırmıştır. Örneğin, üretim süreçlerinde oluşan atık su, arıtılmadan alıcı ortamlara verilerek, göl ve nehirlerin kirltilmesinin yanı sıra bu ortamlardaki canlı yaşamının da olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Aynı şekilde, fabrikalardan çıkan katı atıkların depolama alanlarında bekletilmesi sırasında oluşan sızıntı suyu, öncelikli olarak toprağı daha sonrasında da yeraltı sularını kirlletmektedir. Buradaki en önemli etkenlerden bazıları, petrokimyadaki gelişmelerle sentetik hammadde ve ürünlerin hızla artması, gerek üretim sürecinde gerekse ürünlerde kullanılan maddelerin çok çeşitlenmesi ve konvansiyonel üretim süreçlerinde görülenlerden çok farklı karakterlere sahip olması (doğada nasıl davranacağını ve nasıl yok olacağını bilinmemesi), kirliliğin hem üretim tesislerinden hem de son kullanıcının atıklarından kaynaklanmaya başlaması, dolayısıyla kirlletici etkenlerin artık eskisinden çok daha geniş bir coğrafyaya nüfuz etmesidir. Benzer şekilde, endüstriyel üretim süreçlerinde oluşan bazı kirlletici gazlar yüzünden asit yağmurları oluşmuş ve bir dönem Kuzey Avrupa ülkelerinin büyük bir problemi haline gelmiştir. Başka tür gazlar, ozon tabakasında incelmeye veya yırtılmaya sebep olarak, güneşin zararlı ışınlarının canlı hayatına girmesine yol açmıştır, ki bu da insanlar arasında yaşanan kanser oranlarının artmasıyla sonuçlanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı esnasında kullanılan atom bombası ve en son Çernobil’de yaşanan facia sonrası yaşanan radyoaktif kirlilik, söz konusu etkilerin ne kadar büyük olabileceğini göstermektedir. Bunlar ve benzeri daha birçok

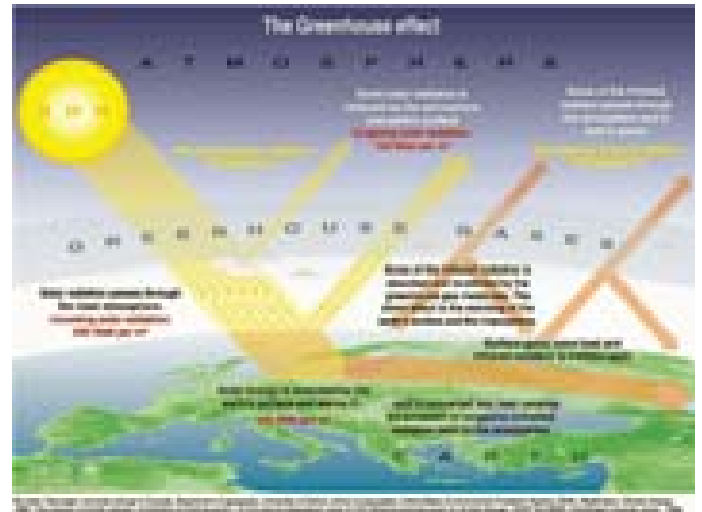
örnek endüstrileşen dünyanın, gereken önlemler alınmadığı takdirde, çevre, doğa ve canlı yaşamı üzerinde ne gibi sıkıntılara yol açabileceğini gösteren kanıtlardır.

Endüstrileşen dünyanın ve hızla tırmanan tüketim alışkanlıklarının neden olduğu olumsuz değişimlere eklenen bir yenisi de, 20. yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan ve son zamanlarda gittikçe daha fazla gündeme oturan küresel iklim değişikliği meselesidir.

İklim Değişikliği Bilimi

Küresel iklim değişikliği dünya var olduğundan beri süregelen doğal bir döngüdür. Bilinen formatıyla canlı yaşamının başladığı çağlardan günümüze kadar atmosfer sıcaklığı 12 ila 22 Celcius derece arasında değişmiştir. Atmosferin günümüzdeki sıcaklık ortalamasının 13 C derece olduğu düşünülürse, bugün, yakın geçmişteki bir buzul çağının sonrasında yaşadığımızı söyleyebiliriz.

Atmosferin sıcaklığını ve güneş ışınlarıyla yer ısımalarını dengede tutan sisteme “Sera Etkisi” adı veriliyor. Bu doğal sistem milyonlarca yıl boyunca atmosferin sıcaklığını belirli bir dengede tutan, atmosferin üzerine serilmiş ince bir örtü gibi düşünülebilir. İklim değişikliği biliminde Sera Etkisi’nin önemi büyüktür. Güneşten gelen ışınlar (343 watt/m²) atmosfere girer -bir kısmı (103 watt/m²) bulutlardan yansarak uzaya geri dönerler - diğerleri yer yüzüne kadar ulaşırlar (240 watt/m²). Yerküre, bu ışınların belirli bir miktarını soğurur (168 watt/m²) ve geri kalanını atmosfere yeniden yansıtır (72 watt/m²).

Şekil 1. Sera Etkisi

Burada önemli olan, kısa dalga boyuna sahip güneş ışınlarının, yerden yansdıktan sonra artık uzun dalga boyuna sahip olmalarıdır ve sera etkisine yol açan atmosfer tabakası, kısa dalga boyuna sahip ışınların uzaya çıkışına izin verirken, uzun dalga boylu ışınları yeryüzüne geri yansıtır. Dolayısıyla bu ışınlar atmosferde hapsolarak bir enerji artışına, buna bağlı olarak da ısınmaya sebep olurlar ve atmosferimizin -20 C yerine ortalama 13 C sıcaklığa sahip olmasının altında yatan sebep budur.

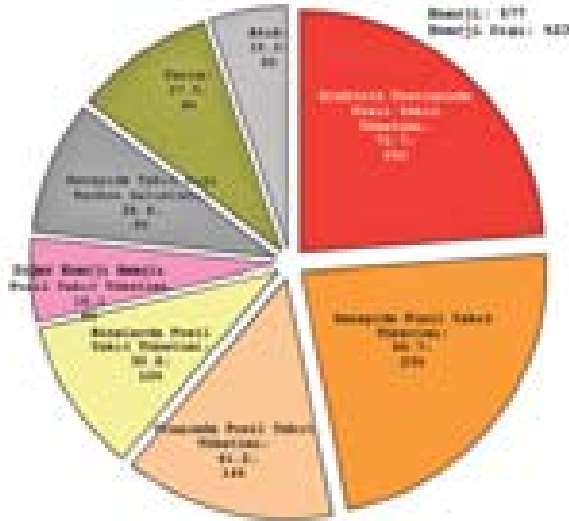
Ancak sera gazı etkisi yaratan gazların miktarındaki artış sera gazı etkisini de arttıracak, bu da atmosferde daha fazla enerji birikmesine ve insan eliyle atmosferin ısınmasına yol açacaktır. Örneğin, 1750 yılından 2005'e kadar, en önemli sera gazı olan karbondioksitin dünya genelindeki salımlarında yüzde 35'lik bir artış meydana gelmiştir. Bu artış, bir diğer önemli sera gazı olan metanda yüzde 148'lik bir orana sahiptir.(1) Bu oranlar insan eliyle gerçekleşen iklim değişikliğinin en somut ispatıdır.

Sera Etkisi, "Sera Gazları" adı verilen birtakım gazlar sonucunda çalışır. Bu gazlar; karbondioksit (CO_2), metan (CH_4), nitro oksit (N_2O), su buharı (H_2O) ve ozon (O_3) gibi doğada kendiliğinden oluşabilen doğal sera gazlarının yanı sıra; perflorokarbon (PFCs), hidroflorokarbon (HFCs) ve sülfürheksaflorid (SF_6) gibi endüstriyel sera gazlarıdır. Benzer etkiyi doğrudan ya da dolaylı olarak yaratan daha birçok sera gazı mevcuttur ve bunların çoğu endüstriyel süreçler sonucunda ortaya çıkarlar.

Sera gazlarının doğal ya da doğal olmayan yollarla artışı, atmosferdeki sera etkisini de arttıra-

cak ve yukarıda sözünü ettiğimiz enerji birikimi ve ısınma daha çok olacaktır. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)'nin verilerine göre, atmosferimiz sanayi devrimi öncesi döneme göre günümüzde 0,8 C derece ısınmıştır. Bu değişiklik ilk anda çok büyük gözükmeyebilir ancak son buzul çağı ile sanayileşmemiş dünya sıcaklıkları arasında da yalnızca 2 C derece olduğu göz önüne alınırsa daha sağlıklı bir karşılaştırma yapılabilir.

Sera gazları insanların günlük etkinlikleri sonucunda ortaya çıkar. Örneğin, sanayi süreçlerinde değişik endüstriyel sera gazlarının yanında, sürece bağlı olarak karbondioksit ve su buharı gibi doğal sera gazları açığa çıkar. Aynı şekilde CO_2 , taşıtların petrol kaynaklı fosil yakıtlar kullanması sonucu atmosfere verilir. Her geçen gün artan taşıt sayısı ve özellikle ülkemizde ulaşımın ve taşımacılığın büyük bir yüzdesinin kara yolu ile yapılması gibi sebepler, CO_2 salımını arttıran etkenlerdir. Tarım alanlarından kaynaklanan metan salımı ve en büyük karbon yutak alanlarından olan orman alanlarının azalması, sera etkisi yaratan gazların yoğunluğunu yükselten diğer etmenlerdir. Kömür, petrol, doğal gaz gibi fosil yakıtlara dayanan üretim, ulaştırma ve enerji temini modelleri, insan kaynaklı iklim değişikliğinin en önemli sebepleri olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak her geçen gün daha temiz üretim ve ulaştırma modellerine gereksinim duyulmaktadır. Bu noktada LPG ve doğalgazın da çok masum olmadığına altını çizmek gerekir. Parçacık oranı açısından daha temiz olarak sınıflandırılabilen bu gazlar, genel olarak bakıldığında sera gazı etkisini artırıcı özelliğe sahiptirler. Türkiye'de doğalgaz yoğunluklu olarak bina ısıtmalarında kullanılmaktadır. Binalarda fosil yakıt tüketimi ülkenin toplam sera gazı salımının yüzde 10'unu kapsamaktadır. Doğalgazın yoğun olarak kullanıldığı bir başka sektör de elektrik üretimidir. Elektrik üretiminde fosil yakıt kullanılmasından kaynaklanan sera gazı salımı ise toplam salımın yüzde 25'ine denk gelmektedir.

Şekil 2. 2004 yılında sektörlere göre sera gazı salımlarının dağılımı

(Toplam: 296.6 milyon ton eş-CO2) (2)

İklim Değişikliği'nde Uluslararası Süreç

Uluslararası toplumun, kalkınmanın ve büyümenin çevreden bağımsız olarak ilerleyemeyeceğini fark etmesi 1972'de İsveç'in başkenti Stokholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda olmuştur. Konferans, aynı zamanda uluslararası politikaların çevre ve canlı yaşamının geleceği anlamında yeni bir şekle kavuşacağı ilk belirtisidir. Daha sonra gelişen uluslararası süreç genelde Stokholm'deki konferansın izinde ilerlemiştir. 1992'de Rio Zirvesi olarak bilinen Yeryüzü Zirvesi, Çölleşme ile Mücadele, Biyolojik Çeşitlilik ve İklim Değişikliği ile Mücadele Sözleşmeleri'nin imzalanması sebebiyle önemlidir. 1988 yılında, Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ortaklığında kurulan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), iklim biliminde ortaya çıkan verileri toplayarak raporlar hazırlamaya başlamıştır ve günümüzde de iklim değişikliği meselesinin en önemli paydaşlarından. İklim değişikliği bilimi ile ilgili tarihsel bir öneme sahip olan IPCC aynı zamanda bilimsel olarak yarattığı etkiler sonucunda siyasi kararların alınmasında da etkin rol oynamıştır. Örneğin IPCC'nin iklim değişikliği ile ilgili ilk değerlendirme raporunun ardından Hükümetlerarası Müzakere Komitesi kurulmuş, süreç sonunda bir diğer siyasi süreç olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği

Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), 1994'te yürürlüğe girmiştir. BMİDÇS'ni takiben, 1995 yılında ilk Taraflar Konferansı (COP1) Berlin'de gerçekleştirildi. Avrupa'da gerçekleştirilmeyen ilk taraflar konferansı olma özelliğini de taşıyan COP3, aslında başka bir yönü ile ün kazanmıştır. Japonya'nın Kyoto kentinde toplanan üçüncü taraflar konferansı, imzalandıktan tam sekiz yıl sonra, 2005'te yürürlüğe giren Kyoto Protokolü'nün doğmasına ortam sağlamıştır. Günümüzde halen yürürlükte olan Kyoto Protokolü, iklim değişikliği ile mücadelede somut önlemler ve yükümlülükleri tanımlayan tek belgedir. Protokolün birinci dönemi 2012 yılında sona erecektir. 2012 yılına kadar, Protokol'e taraf olan ülkelerin, iklim değişikliğinin insan kaynaklı sebeplerini azaltmak için yükümlülükleri 2012 sonrası tanımlı değildir. İşte bu sebeple Bali'de gerçekleşen COP13'te Bali Eylem Planı adıyla da anılan plan ortaya çıkmış ve 2012 sonrası süreçle ilgili yükümlülüklerin geçtiğimiz Aralık ayında, Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da gerçekleşen tarihin en yüksek katılımlı Taraflar Konferansı'na kadar karara bağlanması üzerinde anlaşılmıştır. Kopenhag'daki 15. Taraflar Konferansı (COP15) da 1. yükümlülük dönemini 2012 yılında tamamlanacak olan Kyoto Protokolü'nün 2012 sonrası temel taşlarının ve küresel iklim rejiminin belirlenmesi açısından büyük öneme sahiptir.

Tam iki hafta boyunca, on beş bin civarında delega, kırk bin civarında akredite olmuş gözlemci, yüz on beşe yakın ülke başkanı ve sayıları yüz binlerle anılan iklim aktivistiyle COP15, daha önce hiç gözlemlenmeyen bir anlamla yüklenmiştir. Nedeni ise basittir. Çünkü söz konusu olan insanlığın ve gezegenin geleceğidir.

COP 15 sonrası, bağlayıcılığı olmayan, gelişmiş birkaç devlet tarafından gizli olarak kaleme alındığı ortaya atılan ve görüşmelerin son gününde acele ile oylamaya/onaya sunulan Kopenhag Uzlaşma Metni, gezegenin geleceğini kurtarmak için atılması gereken adımlara işaret etmekten uzak kalmıştır. İklim değişikliği konusunda tarihsel sorumluluğu olmayan gelişmekte olan/az gelişmiş ülkelerle, iklim değişikliğine sebep olan gelişmiş/sanayileşmiş ülkeleri karşı karşıya getiren süreç içerisinde COP 15, sonuca ulaşmaktan biraz uzakta ama çok sayıda devlet başkanının katılımından da anlaşılacağı gibi bir miktar da umutla hafızalarda kalmıştır. “Aslında çıkan Kopenhag Uzlaşması bir son değil, sivil toplumun ve özellikle ülkelerin daha da aktif bir şekilde görevlerini yerine getirmesi için gerekli 1 yıllık bir süreci ifade ediyor. O zaman BMİDÇS Sekretaryasının sayfasında COP15’e yaklaşıldıkça küresel bir anlaşmanın sağlanması için kalan gün, dakika ve saniyeyi belirten sayacı tekrar 365’den başlatmak gerekiyor.”(3)

Sonuç olarak, alarm veren bir gezegende yaşayan günümüz insanları ve onları yönetenlerin gelecekleri ile ilgili kararlar almak, sonuçlar ve önlemler açık olsalar bile, o kadar da kolay bir iş değildir. İklimle ilgili bilimsel çalışmaların üç yüz yıllık tarihe sahip olmasının yanında söz konusu siyasi ve hukuksal süreçlerin sadece 25-30 yıldır gündemde olması, Sigmund Freud’un da söylediği gibi teknik ve bilimsel gelişmeleri bu kadar ilerilere taşıyan insanoğlunun, birbirleriyle olan ilişkilerinde çok geride kalmış olması gibi, hayli ilginçtir. İnsanlığın, gezegeni tarihi boyunca nasıl değiştirdiğinin farkına varmak için zamanda çok gerilere gitmek gerekmiyor, sadece biraz dikkatli bakmamız yeter. Tolkien’in, yaşadığımız dünyayı kötülükten kurtarmak için çıkılan bir yolcululuğu anlattığı eseri Hobbit’in de kapağında yazdığı gibi: “Oradaydık ve Şimdi Buradayız.” Biz, günümüz insanları için de, kendi içimize doğru ya da daha dışa dönük ama mutlaka bir değişime sebep olacak yolculuğa çıkma vakti gelmedi mi?

Kaynaklar

1. Fourth Assessment Report: Climate Change, Intergovernmental Climate Change Panel, 2007
2. A’dan Z’ye İklim Değişikliği Başucu Rehberi, Arıkan Y., Özsoy G., REC Türkiye Yayınlar, Ankara, 2008
3. Kopenhag Güncesi, 4 Ocak 2010, REC Türkiye E-Bülten
4. United Nations Framework Convention on Climate Change Web Site, 2010, http://unfccc.int/ghg_data/ghg_data_unfccc/items/4146.php

Dr. Gülşen ÇULHAOĞLU
Çankaya Üniversitesi
Ortak Dersler Türkçe Birim Sorumlusu

MODERNLEŞME SÜRECİNDE OSMANLI/TÜRK ROMANINA GENEL BİR BAKIŞ

Osmanlı romanı, dönemine ilişkin pek çok sosyal olayı anlattığı, yaşayışa dair ayrıntılara yer verdiği için iyi bir kaynaktır. Bu konuya dikkat çektiği “Tanzimat’tan Sonra Aşırı Batılılaşma” başlıklı makalesinde Şerif Mardin de Osmanlı romanları sayesinde İstanbul seçkin çevrelerinin durumu hakkında ayrıntılı bilgi edilebileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca, Osmanlı romanları, dönemin aydınlarının sosyal değişimlere yaklaşımlarını ortaya çıkartmaları bakımından da önemli kaynaklardır. Roman, modernleşme konusunda inceleme yapmak isteyen eleştirmenlere çok büyük tutamak sağlamaktadır.

Yukarıda sözü edilen makalesinde Mardin, bu dönem romanlarında modernleşmenin iki eksen çerçevesinde ele alındığını belirtmektedir. Ona göre, yazarlar en çok kadının toplumdaki yeri ve üst sınıf erkeklerinin Batılılaşması sorunları üzerinde dur-

muşlardır. Bu romanlarda “modernleşme” adı altında bize sunulan nedir? Osmanlı romanında modernleşme, aslında “Batılılaşma”ya denk düşmektedir. Diğer bir deyişle, Osmanlı seçkinleri/aydınları için modern olmak, Batılı “gibi” olmak anlamına gelmektedir; oysa Batılı olma çabası içindeki roman kişilerinin modern bireyler olduklarını söylemek mümkün değildir; çünkü modernlikten söz edilebilmesi için verili bilginin sorgulandığı, eleştirel bir zihin yapısının ortaya konması gerekmektedir. Bu kriter bağlamında düşünüldüğünde, *Araba Sevdası* ve Tanzimat’ın diğer ilk dönem romanlarında, bu eleştirel zihniyete sahip roman kişilerinin var olmadığı görülür. Bu romanlar çerçevesinde tartışılan modernleşme, bir “sorunsal”dan çok, yazarların yanlış/aşırı Batılılaşma konusunda kendi fikirlerini ileri sürmelerine yardımcı olan bir “sorun” konumundadır. Türk edebiyatında, modernleşme-

yi sorunsal olarak ele alan Ahmet Hamdi Tanpınar ve Oğuz Atay gibi yazarlar, daha geç dönemlerde karşımıza çıkar. Bu çalışmada, modernleşme bağlamında Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk romanı incelenecektir. Bu çalışmayı yönlendiren, Şerif Mardin'in "Tanzimat'tan Sonra Aşırı Batılılaşma" başlıklı makalesi olduğu için, modernleşme, "üst sınıf erkeklerin durumu" ve "kadın sorunu" ile belirlenen iki farklı eksen izlenerek irdelenecektir. İki eksen de ortak olan nokta, roman yazarlarının modernleşmeyi sembolik düzeyde anlamış olmasıdır. Batılılaşma konusu, sistemli ve kavramsal bir temelden yoksun olarak, bir simge olarak algılanmış ve yanlış yorumlanmıştır. Bu anlamda, gerek kadın konusu gerekse üst sınıf aydın konusu, "metonimik Batılılaşma" çerçevesinde eleştirilmeye çalışılmış, ciddi ve temelli bir eleştiriye maruz kalmamıştır. Bu, romanlarda, modernleşmenin kavranamamış olduğu gerçeğini beraberinde getirmektedir.

ÜST SINIF ERKEKLER BAĞLAMINDA "MODERNLEŞME"

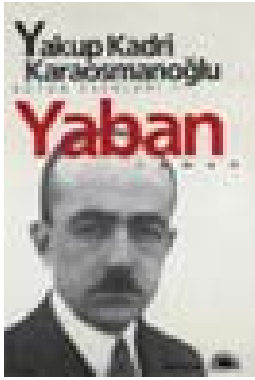
Modernleşme bağlamında üst sınıf erkeklerin Batılılaşma süreci incelendiğinde, Tanzimat dönemi romanlarında, Batılılaşmayı yanlış anlamış, şımarık genç erkeklerin içinde bulundukları durumun bir sorun olarak gözler önüne serildiği söylenebilir. Bu erkek kahramanlar, gerek tek başlarına gerekse örnek olması gereken gençlerle karşılaştırılarak ele alınır. Bu romanlarda, Batılılaşmanın, gülünç öğelerle gösterilmeye çalışılmasının nedeni, ele alınan erkek kahramanların, Batı'yı bazı sembolik değerleriyle taklit etmeye çalışmasından kaynaklanır. Batılılaşmayı piyano çalabilmekle, son model arabalara binmekle ve Fransızca konuşabilmekle denk tutan kahramanları konu edinen bu romanlar, kuramsal meseleleri bir problem haline getirmiş değildir. Bu bölümde, üst sınıf erkeklerin "alafranga züppelik"ten "aydın"a nasıl evrildiği tartışılacak, erkek roman kişileri bağlamında bir dönüşümden söz edilip edilemeyeceği sorgulanacaktır.

Namık Kemal'in *İntibah* adlı yapıtı, Batılılaşmayı yanlış anlamış Ali Bey'in şımarıklıklarını ve züppeleklerini konu edinir. Roman, bir bakıma, iyi yetişmiş bir genç olan Ali Bey'in Mehpeyker'e olan aşkını anlatır. Yazar, Ali Bey'i komik duruma düşürmez;

ancak dolaylı olarak eleştirir ve onun kötü bir sona doğru gittiğini sezdirir. Ali Bey'in Çamlıca'da tanıştığı ve âşık olduğu "düşkün kadın" Mehpeyker, bu gidişin başlıca sorumlusudur. Ali Bey, babasından kalan mirası hovardalık yaparak harcar, sonunda da fakir ve zavallı bir hayat sürmek zorunda kalır; ancak Namık Kemal'in eleştirisi bunlardan çok, Ali Bey'in Mehpeyker'e duyduğu tutkulu aşktan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Ali Bey'in alafrangalığını belirleyen, Mehpeyker'in kendisine sunduğu bedensel aşka yönelimidir. Benzer bir duruma, Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* adlı romanında da rastlanılır. Bihruz Bey, çevresindeki hiç kimseyi beğenmez ve onları aşağılarken Ali Bey'le aynı şekilde, Çamlıca'da rastladığı Periveş Hanım'a tutulur ve onu elde etmek için uğraşır.

Bihruz Bey'in hiç kimseyi beğenmemesi, Servet-i Fünûn dönemi romanında içkin bir özellik olarak karşılaşılan "oryantalist" yaklaşımı incelemektedir. Servet-i Fünûn romanı, Batı taklitçiliğinden oryantalizme geçişi imler. Batı'ya olan aşırı hayranlık, dönemin üst sınıf erkeklerinin kendi kültürlerine ait öğeleri küçük görmelerine ve Batı'ya ait olan her unsuru gözlerinde büyütmelerine neden olmuştur. İçinde bulundukları bu hayranlık tavrı yüzünden Batı medeniyetinin hak, adalet, hürriyet, demokrasi, sivil toplum kuruluşlarının varlığı gibi kavramları üzerinde düşünmemişler; Batı'yı sembollerle taklit etmeye yönelmişlerdir. Böylece, üst sınıf erkekler, Fransızca konuşmayı Türkçe konuşmaya tercih eden "züppe" Bihruz Bey'in yerine, Türkçe konuşan; ama Avrupa'nın sembolik değerlerini savunan kişilere dönüşmüşlerdir. Buna, *Aşk-ı Memnû*'nun Adnan Bey'i ya da Behlül'ü örnek verilebilir. Bu karakterler, romanda "alafrangalık" bağlamında bir eleştirinin nesnesi olmazlar.

Millî Mücadele dönemine ait romanlarda artık Batı hayranı züppe tipinin olmadığı görülür. Cumhuriyet romanı, züppeyi aydın tipine dönüştürmeyi başarır. Bu dönem romanlarında, üst sınıf erkekleri aydın tipini temsil eder. Bu duruma verilebilecek en iyi örneklerden biri, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban* adlı eseridir. Türk "aydını"nın Türk köylüsüyle karşılaşmasının Cumhuriyet dönemindeki ilk vurucu örneğidir Yaban. Tuzlu göllerde, kireçli topraklardan ibaret çorak bir ülke olan Anadolu'nun or-

tasında (Yaban 91) bir köye giden Ahmet Celâl ile köylülerin, birbirlerine karşı “yaban”cı kalışları anlatılır romanda. Ahmet Celâl’in “illet ve sakatlık yuvası” (32) olarak adlandırdığı, köye geliş nedeni, yabancıların cevrenden kaçmasıdır. Kendi kanından, kendi canından oluşan in-

san topluluğunun içine karışmak, onlarla haşır neşir olmak, kimsesizliğini unutmaktır. Bu düşüncelerle köye gelen anlatıcıyı, yaşamaya çalıştığı yeri ve insanları böylesine olumsuzlayıcı ve kötümser bir üslupla dile getirmesinin sebebi nedir?

Ahmet Celâl’i, olumsuz öğeleri vurgulamaya iten en önemli neden, kendini yalnız, kimsesiz ve yabancı hissetmesidir. Onun, yalnızlığa sürüklenmesinde, köylülerin gözünde sevimsiz bir misafir, şımarık bir sığıntı ve aynı zamanda uğursuz biri olmasının rolü büyüktür. Bu, Ahmet Celâl’in, köylüler tarafından büyük bir muhalefetle karşılaştığını gösterir. Ona gösterilen bu muhalefet, oryantalizme yöneltlen bir eleştiri olarak da okunabilir. Köylüler, kendilerini “Batılı” değerlerle karşılaştırarak eleştiren Ahmet Celâl’e onu yalnız bırakarak tepki gösterirler. “Onlar gibi olmak, onlar gibi giyinmek, onlar gibi yiyip içmek, onlar gibi oturup kalkmak onların diliyle konuşmak... Haydi bunların hepsini yapayım. Fakat onlar gibi nasıl düşünebilirim? Nasıl onlar gibi hissedebilirim” diyen Ahmet Celâl, sembollerle Batılılaşmanın sonucunu köye de yansıtır. Her iki kültürde de giyinebilir, yiyip içebilir, oturup kalabilir, konuşabilir; ancak onlar gibi düşünüp, hissedemez.

Ahmet Celâl’in “yaban” olarak adlandırılmasının belki de en büyük nedeni, onun, “Doğu”yu, Batı’nın kültürel ve ideolojik kurumları, bu kurumların yarattığı sözcükler, imgeler ve doktrinlerle bezenmiş bir söylem yoluyla algılamaya çalışmasından” (Parla, *Efendilik, Şarkiyatçılık, Kölelik* 11) kısacası, oryantalizmiğinden kaynaklanmaktadır. O, Anadolu’nun ortasındaki bir köyü, simgesel Batılı değerlerine göre eleştirip, kendi dışlanmışlığını halka yansıtarak giderek yabancılaşır. Ahmet Celâl’e göre, onun “En basit, en sade, en tabii ha-

reketleri [köylülere], bir sirk ortasında bir soytarının taklak atışları, sıçrayışları, yuvarlanışları kadar bir kültürün başka bir kültürü eşiti olarak anlayıp değerlendire[memesinin]” (Parla 11) etkisi görülmektedir. Celâl Paşa’nın oğlu olarak İstanbul’un en muhteşem konaklarından birinde doğmuş olan Ahmet Celâl, kendi durumunu “parıltılı hüluya iklimlerine doğru kanat açıp uçtuktan sonra, kanatlarımdan biri kırılmış olarak buraya düştüm” diye tanımlarken, Anadolu kültürüne olan uzaklığını ortaya koymaktadır. Ahmet Celâl’in sığındığı köyde, birlikte yaşadığı insanlarla iyi geçinmek adına yaşamaya karar vermesi, “oryantalist dandy” tipinin dönüşmeye başlaması olarak değerlendirilebilir mi? Ahmet Celâl, kendini ülkenin aydın sınıfı olarak adlandırdıktan sonra, toplumun kaynağı olarak nitelendirebilmesi için, Salih Ağalardan, Bekir Çavuşlardan, İsmaillerden, Zeynep Kadınlardan bir şey bulundurması gerektiğine inanır; oysa o, yaşadığı köyde, hayvanlara insanlardan daha yakındır. Onları tiksindirmeden, şefkatle sevebilmektedir. Her şeyden önemlisi, sevgisi hayvanlara geçebilmektedir. Ahmet Celâl, Anadolu köylüsünün bu durumundan Türk aydınını sorumlu tutar ve şöyle der:

Anadolu halkının bir ruhu vardı, nüfuz edemedin. Bir kafası vardı, aydınlatamadın. Bir vücudu vardı, nüfuz edemedin. Bir kafası vardı, aydınlatamadın. Bir vücudu vardı, besleyemedin. Üstünde yaşadığı toprak vardı, işletemedin. Onu, hayvani duyguların, cehaletin yoksulluğun ve kıtlığın elinde bıraktın. O, katı toprakla kuru göğün arasında yabancı bir ot gibi bitti. Şimdi elinde orak, buraya hasada gelmişsin. Ne ektin ki ne biçeceksin? Bu kuru ısırganları, bu kuru dikenleri mi? Tabii ayaklarına batacak. [...] Sana ıstırap veren şey, senin kendi eserindir, senin kendi eserindir. (148)

Bu itiraf, sömürgeci-şarkiyatçı söylemin kurtarıcılık temasıyla yakından ilgilidir (Parla 14-5). “Nüfuz etmek”, “aydınlatmak”, “beslemek” ve “işlemek” eylemlerinde kendini açıkça gösteren “kurtarıcılık”, egemenlik temeline dayanır. Üzerinde egemenlik kurularak “kurtarılmaya” çalışılan “öteki” ise Anadolu halkıdır. Kendi kimliğini inşa edebilmek adına, öteki kimliği “aşağı”, “barbar” ve “ilkel” bir imgeyle sunmak gerekir (Yavuz “Oryantalizm ve Hristiyanlık” 56).

Köylü ile aydın arasındaki uçurumu felaket bile birleştirememiş, tersine daha da çoğaltmıştır. Böyle bir durumda, köylünün Ahmet Celâl'e karşı gösterdiği tüm muhalefete rağmen, onun görüşleri değişmemiştir. O, "Yalnız gerçe[ğın], çirkin, kaba, yalçın gerçe[ğın]" (45) hüküm sürdüğü topraklardan ayrılarak, bir "oryantalist dandy" kimliğiyle bildiğini yapmaya devam etmiştir. *Yaban* romanında, Yakup Kadri'nin sunduğu şekliyle Ahmet Celâl, Cumhuriyet ideolojisinin aydın kimliğini temsil etmektedir. Bu anlamda, onu "oryantalist dandy" yapan unsurlar, "aydın" kimliğini daha sonraki romanlarda da belirlemektedir.

Romanlarındaki erkek kişilerle bu "oryantalist dandy" kimliğini bir ölçüde yıkan Ahmet Hamdi Tanpınar, Batılılaşma sorununa semboller yerine kavramlarla yaklaşan bir yazar olarak Türk edebiyatında farklı bir yere sahiptir. Tanpınar'ın Doğu-Batı sorunsalı karşısındaki konumunu belirleyebilmek için *Huzur*'daki kişiler önemli ipuçları vermektedir. Berna Moran'ın *Huzur* üzerine olan makalesinde belirttiği gibi Tanpınar, bu romanda "Birtakım değerler arasındaki çatışmayı engellemek[te] ve bu çatışmanın yarattığı bunalımı Mümtaz'ın kişiliğinde dile getirmektedir" (203). Doğu-Batı sorunsalı, *Huzur*'da yenilik ve yeniliğe karşı alınan tavır bağlamında tartışılmaktadır.

Yeniliğe karşı alınan tavır konusunda İhsan ve Suat iki farklı görüş belirtir. İhsan, geçmişten vazgeçilmemesi gerektiğini savunur ve yeni bir hayat kurulması gerektiğini ileri sürer. "Kendimize mahsus, şartlarımıza uygun yeni bir hayat kurmaya çalışacağız. Hayat bizimdir, ona istediğimiz şekli vereceğiz ve o şeklini alırken, kendi şarkısını yapacak" (92) diyen İhsan, bir sentezin işaretlerini vermektedir. İhsan, hem bir aydın hem de bir aile babası olarak sorumluluk alan ve bunu bir görüş olarak ortaya koyan sembolik bir kişidir. İhsan'ın üstlendiği rol, bir çeşit öğretmenlik olarak da düşünülebilir. Buna karşılık Suat, eskinin toptan atılmasına taraftardır, bunu şu sözlerle dile getirir: "Bir adımda eski-yeni ne varsa hepsini silkip fırlatmak. Ne Ron-

sard ne Fuzuli" (91). Romanda, "Dünyayı yeni gözle görmek istiyorum. Bunu sadece Türkiye için istemiyorum, dünya için istiyorum. Yeni doğan insanın teganni edilmesini istiyorum" diyen Suat, ütöpik bir fikrin temsilcisi olarak konuşur.

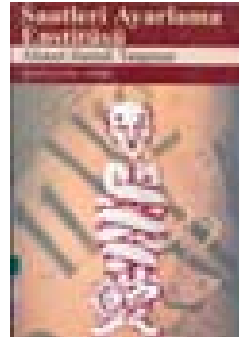
İhsan ve Suat, yenilik üzerine olan bu tartışmayı, kavramlar üzerinden sürdürür. Örneğin, aralarında geçen bir tartışmada İhsan, Suat'a, "Adalet istiyorsun, hak istiyorsun" (92) diyerek Suat'ın arzularının kavramsal temellerini ortaya koyar; ancak Suat, geçmişini yadsımaya o kadar karardır ki kelimelerin eski olduğunu söyleyerek, istediğinin bu olmadığını belirtir. *Huzur*'da Suat, geçmişin toptan reddedilmesini savunduğu için bir çeşit "alafranga züppe" olarak değerlendirilebilir. Suat, edebiyatıyla, müziğiyle bütün bir geleneği reddeder. Onun dışında kimse böyle bütünsel bir değişimi tercih etmez. Buna rağmen, Tanpınar'ın Suat'a karşı tavrı, eleştirel ve yargılayıcı değildir.

Mümtaz ise İhsan'ı ve Suat'ın kişilikleriyle temsil ettikleri değerlerin arasındadır: Yeniye inanmamakta, eskiye olan bağlılığı ise koparmak istememektedir. Bu yönüyle İhsan'a benzer; ancak Suat'ın intiharı, onun Suat'ın fikirleri üzerine de düşünmesini sağlar: "Artık hiç kimseyi tek başına düşünemiyordum; ne Nuran ne İhsan Ağabeyi ne yenge ne Macide ne yazacağı kitap hiç biri yoktu" (373). Romanın son bölümünde İhsan'ın hastalığı, Nuran'ı kaybetmiş olmasının etkisi ve yaklaşan savaşın onda uyandırdığı huzursuzluk ile birlikte Mümtaz aklını yitirir. Mümtaz'ın kendini hapsedtiği hayal dünyasının farkına varması, geçmişe eleştirel bir tarzda bakabilmesini de sağlar. Suat'ın intiharı, bu anlamda bir dönemeçtir; bundan sonra Mümtaz'ın Nuran'a bakışı da geçmişteki idealizmden sıyrılır. Mümtaz bir gerçeğin daha farkına varır: İçindeki parçalanma. İdealler ile gerçeklerin uzlaşmadığını gördüğü anda Mümtaz, insanların çektiği acıyla ilgilenmeye başlar; örneğin, yolda gördüğü hamalın çektiği acıları düşünür: "Adamın yüzünü bütün vuzuhu ile zihninden bir daha geçirdi. Hiçbir kuvvet ifade-si; hatta hiçbir düşünce yoktu. Sadece bir adım, bir adım daha diyordu. Küçük, kendi ayaklarının adımlarıyla parça parça yaşıyordu. Yalnız ellerinde garip sertlik vardı" (339)... Artık Mümtaz, kendi hayatını yaşamak yolundadır.

Mümtaz'ın kendisine özgü olan bir yaşama yönelmesi, Tanpınar'ın Doğu-Batı sorunsalına bakışıyla yakından ilişkilidir. Tanpınar, Batı'nın taklit edildiği bir Batılılaşmanın, bize özgü bir hayat ortaya çıkartamayacağını düşünmektedir. Berna Moran'ın da belirttiği gibi, "Tanpınar'a göre, toplumun yaratacağı yeni hayat, kültür ve uygarlık, kendi köklerimize bağlı kal[malı], kendi damgamızı taşı[malı], eskiyle bir süreklilik göster[melidir]" (Moran 215). Moran, Tanpınar'ın Doğu-Batı sorunsalına yanıt arayan diğer romancılarımızdan ayrıldığı noktayı saptamazsak Tanpınar'ı doğru anladığımızı söyleyemeyeceğimizi belirtmektedir. Moran'a göre, "Tanpınar'ı toplumcu yaklaşımdan da Halide Edip ve Peyami Safa gibi Doğu'ya ve kendi değerlerimize bağlı romancılarımızın tutumundan da uzaklaştıran, bu sorunlara estetik kaygılarla eğilmesidir" (215).

Tanpınar'ın özgün olanın peşinden gitmesi de bu estetik kaygının bir sonucudur. Yazar, Batılılaşma ile ahlaki yozlaşmayı bir tutan, Doğu karşıtlığını, maddi değerler ve manevi değerler karşıtlığına indirgeyen bir tutum izlemez. Berna Moran'a göre, Tanpınar dünyaya estetik açıdan baktığı için böyle bir karşıtlık görmemektedir. Yazar, eleştirisini, "özgün bulmadığı bir sanat yapıtını eleştirir gibi" (216) ortaya koymaktadır. Ona göre, "taklit sanat yapıtı nasıl değersiz ise, güzel olamazsa, taklit yaşayış biçimleri de öyledir" (216). Moran, "Tanpınar'[ın] Batı gibi bizim de sürekliliği olan bir uygarlık oluşturmamızı" istediğini söylerken, bu özgünlük arayışına dikkat çekmektedir (218), ancak yeniyi yaratırken hem eskiden hem de Batı uygarlığından yararlanmak gerekmektedir. Tanpınar'ın istediği, eskiye dönmek değil; yeniyi temellendirme konusunda eskiden yararlanmaktır. Onu Türk edebiyatında farklı bir konuma yerleştiren de budur. Tanpınar'ın Huzur'da "imtidat"; yani "değişerek devam etme" ile seçme yapmanın trajik olanaksızlığı arasında, ikili bir tavır içinde olduğu görülür. Böylece yazar, bize tek bir konumu dayatmaz. Romanda İhsan, imtidat fikrini temsil eder ve bu fikirde, sorunu "aşmak" mümkündür; ama Mümtaz'a atfedilen "sentez" konumu, ne Doğu'yu ne Batı'yı seçmesindendir. Bu, sorunun aşılabilmesi anlamına gelir.

Tanpınar, Doğu-Batı sorununu, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde de ele almış; ancak *Huzur*'dan fark-

lı olarak konuyu bir gülmece unsuru haline getirmiştir. Daha önceki romanlarda alayfranga züppelerin düştükleri komik durumlar, bu romanda, bütün insanları kapsayan aşkın bir gerçekliktir. Berna Moran, Tanpınar'ın bu yapıtını "eleştirel" bir roman olarak

nitelendirerek romanı tek boyuta indirgemektedir. Moran'a göre, "İki uygarlık arasında bocalayan toplumumuzun yanlış tutumlarını, davranışlarını, saçmalıklarını alaya alan eleştirel bir roman" (224) olan *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün, bu nitelendirmeye ne ölçüde uygun olduğu, tartışmalıdır. Romandaki bazı kişiler, bir eleştiriye dile getirmek, bir tür hiciv örneği yaratmak amacıyla romana katılmış olabilir; ancak bunu, romanın bütününe yaymak, Tanpınar'ın yapıtını tek yönlü olarak ele almak, sınırlı bir bakış açısıyla değerlendirmek anlamına gelmektedir. Yazarın modernleşme sorununa ilişkin görüşlerini belirginleştirmek için romandaki erkek karakterler üzerinde durmak gerekmektedir. *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, Hayri İrdal'ın anıları olarak kaleme alınmıştır. Berna Moran, İrdal'ın Tanpınar'ın "eleştirdiği" toplumun bir üyesi olduğunu; ancak tam anlamıyla onlardan biri sayılmadığını ileri sürer. Hayri İrdal'ın dürüstlükten ayrılanları eleştirip geleneksel değerleri savunması önemlidir. "Yenin bu bulunduğu yerde başka meziyete lüzum yoktur" diyen Halit Ayarcı'nın da etkisi altında olan İrdal, eskiyi bir çırpıda reddedemez; ancak onun her ne kadar Batı'ya özeniyor gibi görünse de kendi değerlerinin de korunması gerektiğinin bilincinde olan biri olarak karşımıza çıkması, yazarın "ikilik" kavramını eleştirmesi olarak mı yoksa bir Doğu-Batı sentezini savunması olarak mı düşünülmelidir? Bu sentezde, bir anlamda Tanpınar'ın Yahya Kemal'den ödünç aldığı "imtidat" fikrinin izlerini de bulmak mümkündür. İrdal'ın eskiyi ve gelenekseli temsil eden Halit Ayarcı hakkında dile getirdiği görüşleri, tartışmaya açıklık kazandıracak niteliktedir:

Nuri Efendi ve Halit Ayarcı... İşte benim hayat mekiğim bu iki kutup arasında dolaştı. Birisini çok gençken, insanlara ve hayata henüz gözlerim açıldığı sırada tanıdım. Öbürü, her şeyden ümit kestiğim, hatta

ömür defterimi tamamlamış sandığım bir anda karşıma çıktı. Fakat bu ayrı meziyette, ayrı zihniyette insanlar, bütün zaman ayrılıklarının üstünden hayatımda bir daha ayrılmamak şartıyla birleştiler. Ben onların muhassasıyım. [...] Onlardan bir parça, onların muaddel bir halitası, terkip halinde eseriyim. (37)

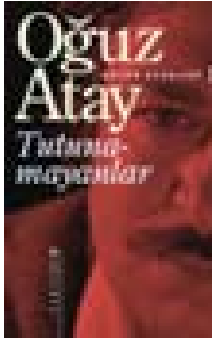
Hayri İrdal bu sözleriyle eski ve yeni arasında bir "terkip" olduğunu düşündüğünü ortaya koyar. Bunun izlerini bizzat kendisi taşımaktadır. Bu noktada, Tanpınar'ın bir medeniyetten diğerine tam anlamıyla geçememiş olmamızı eleştiren bir tavır sergilemesi, önemlidir. Yazara göre, "Biz, tarihi ve coğrafi bir zorunluluk gereği Tanzimat ile Batı'ya yönelmiş, ama ne eskiyi bırakabilmiş ne de yeniyi tam olarak alabilmişiz. [Bu yüzden], mimarimizde, ev eşyamızda, kıyafetimizde, hayat tarzımızda bir ikilik doğmuş[tur]" (aktaran Moran 228). Tanpınar, bu sözleriyle Batı'ya değil; ama "yapmacık"lığa ve "özenti" Batı taklitçiliğine karşıt bir görüşte olduğunu dile getirmektedir. Bununla birlikte, yazarın aynı zamanda kendi köklerimizden kopmadan yenileşmekten yana olması da İrdal'ın içinde bulunduğu bu durumu açıklar niteliktedir; çünkü yazar, "birbirini anlamayan iki âlemin ortasında, bir düğüm noktasında yaşamış olmanın bize yüklettiği zahmetler"in bilincindedir.

Hayri İrdal'ın böylesi bir ikiliği, bir senteze dönüştürme çabası içinde çizen yazar, "Ayarıcı'ya modern zihniyetin savunuculunu yaptır[ır]" (Moran 238). Moran, Tanpınar'ın bu yolla yeni toplumun ideolojisini hicvettiğini düşünmektedir. Tanpınar, yeniliğe duyulan ilgiyi, Halit Ayaracı'yı kullanarak alaya alır. Ayaracı'ya göre, "Bu dünyada yeni diye bir şey var[dır]! Onu inkâr edenin vay halinel!" (269). İrdal'a Amerikan şarkıları söylemesini öneren Ayaracı, şöyle der: "Acemaşiran'dan bıkmadınız mı? İçinizde hiç başka şeylerin daüssılası yok mu?" (268). Buna rağmen yazar, Ayaracı tarafından eskiyi sürdürmekle eleştirilen Hayri İrdal'ı da Halit Ayaracı gibi olmaya özenen biri olarak alay konusu etmektedir. Moran'ın da belirttiği gibi, romanda alay ve hiciv konusu olmayan iki kişi vardır: Bir eski zaman adamı olan Nuri Efendi ve İrdal'ın Cumhuriyet genci olan oğlu Ahmet. Moran, romanda bu iki karakterle alay edilmemesini, ikisinin de yaptıkları işe saygı duyan, iş ahlakına sahip kişiler olmalarıyla açıklamaktadır;

ancak Nuri Efendi'yle dalga geçilmiyor diye Tanpınar, geçmişe dönük, eskiye özlem duyan biri olarak algılanmamalıdır. Nuri Efendi ve Ahmet, farklı zamanlarda yaşayan; ancak ortak özellikleri olan kişilerdir. Bu ortaklık, dürüstlük, işe saygı, değerlerine sahip çıkmak gibi özellikler çerçevesinde şekillenmektedir. Bu da yazarın romanda üzerinde ısrarla durduğu, "inanmak" kavramıyla ilişkilidir. Hayri İrdal'ın birçok işi inanmadan yapması, yazar tarafından sık sık vurgulanır. Onun Halit Ayaracı'ya "Bütün işlerinizi yapıyorum. Bu yetişmez mi? İnanmaya ne lüzum var?" sorusuna, Ayaracı şu yanıtı verir: "Hiçbir şey yapmayın, yalnız inanın, bize bu yeter; [...] çünkü bana evvela inanç lazım. Saf kalple bu işin doğruluğuna inanç... Siz çürümüş insanlarsınız... Eski ruhsunuz! Hayata inanmayan insanlarla çalışılmaz" (270). Her ne kadar Berna Moran, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* için eleştirel bir roman belirlemesini yaparak Tanpınar'ı, bir kesimi hedef alıyormuş gibi gösterse de yazarın farklı noktalarda pek çok şeyle dalga geçtiği, buna ek olarak tek ve belirli bir kesimi hedef almadığı söylenebilir. Yazar, kurduğu ikiliklerle modernleşme; dolayısıyla Batılılaşma sorununu ortaya koymaktadır. Bunu yaparken, hangi görüşün başat olması gerektiğine dair kesin bir görüş bildirmemektedir. Ancak "bizim için önemli olan asıl miras, ne mazidedir ne de Garp'tadır. Batı da Doğu da gerçekliğimizin içindedir ve biz bunların ikisinin, ülkemizin gerçekliğine uygun, kendimize özgü bir bileşimini yapmak zorundayız" (242) görüşünde olan Tanpınar, Doktor Ramiz'in Hayri İrdal'a koyduğu teşhisi açıklarken söylediği cümlelerle, sembolik de olsa, ne istediğini belirtir gibidir. Doktor Ramiz, ne geçmişten kurtulabilen ne de tamamıyla onun emrinde olabilen İrdal'a şöyle der: "Beğenmedikten sonra kendiniz onun yerine geçeceğiniz yerde, kendinize durmadan baba aramışsınız. Hep çocuk kalmışsınız" (109). Her ne kadar psikanalitik düzlemi kullanarak olsa da, yazar, kendi kültürümüzün yaratılması gerektiğinin mesajını veriyor gibidir. Ancak içinde bulunduğumuz ne o ne öteki tavrı, bir bakıma, böyle bir şeyin imkânsızlığını ortaya koyar.

Üst-sınıf erkeklerin Batılılaşması konusu, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* adlı romanında, küçük burjuvanın eleştirisi olarak karşımıza çıkar. Oğuz Atay, romanına hedef olarak küçük burjuvaları seçer.

Bunun nedeni, artık kapitalistleşen toplumsal düzende, modernleşme sorunsalının taşıyıcısının küçük burjuvalar olmasıdır. Daha önceki romanlarda, sorun, bireylerle ele alınmaya çalışılıyordu; ancak Oğuz Atay, bunalımların yaygınlaştığını ve bir sınıfa ait olduğunu gösterir. Bu sınıf da küçük burjuva sınıfıdır. Karl Marks'a göre, küçük burjuva, ikiye bölünmüştür. Onların, Marksist anlamda, burjuva sınıfının sahip olduğu üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olamamaları, bu ikiye bölünmüşlüğü'nün nedenidir. Atay, küçük burjuvazinin ikiye bölünmüşlüğü'nü, onların yüzüne vurmuştur. Küçük burjuva sınıfının ne o ne öteki konumu, Doğu-Batı sorunsalının bu konumun bir ideolojisi olabileceğini düşündürmektedir.

Tutunamayanlar, arkadaşı Selim Işık'ın intihar ettiği haberini alması üzerine, onun hayatına ilişkin bilgi toplamaya ve bu intiharı anlamlandırmaya çalışan Turgut Özben'in, Selim'in arkadaşlarıyla ve annesiyle yaptığı görüşmelerin sonucunda yazılanların bir araya getirilmesi sonucu oluşmuş bir romandır. Bu romanda modernleşme, küçük burjuva hayatları etkileyen bir sorunsal olarak ele alınır. Romanın başında bir küçük burjuva olarak karşımıza çıkan Turgut Özben, arkadaşı Selim'in intiharını soruşturduğu sürecin sonucunda, küçük burjuva nimetlerini reddederek Selim gibi bir "tutunamayan" olmaya karar verir. Aydın birer kişi olarak Turgut ve Selim, taklit hayatlardan kurtulamayışlarıyla, Türk aydınlarının imkânsızlığını ortaya koymaktadır. Tutunamayanlar'a hâkim olan ironik dil, Tanpınar'ın bir trajedi olarak ele aldığı "arada deredelik" konumunu, Atay'ın ironi ile aşılabilecek bir durum olarak değerlendirildiğini imlemektedir.

2. KADIN SORUNU BAĞLAMINDA "MODERNLEŞME"

Kadın sorunu, Tanzimat'ın ilk dönem romanlarından başlayıp, Cumhuriyet'e kadar süregelen bir gelişim içerisinde ele alınacaktır. Tanzimat dönemi romanlarında kadın sorununu cariyelik kurumunun eleştirilmesi ile ilişkilendirilebilecek bir "özgürlük" kavramı bağlamında değerlendirmek yanlış olmaz.

Bu romanlarda, kadın özgürlüğü'nün bir ahlakî soruna dönüşmesi söz konusudur. Tanzimat romanlarında, modernleşmenin bir iki simgeyle ifadesini bulması gibi, özgürlük sorunu da birkaç simgeyle dile getirilmiştir. Bu anlamda, Tanzimat döneminde, kadın sorunun kavramsal olarak ele alan romanlara rastlanmaz. Kadın, simgesel ön koşullar yerine getirildiği ölçüde modernleşmiş sayılmaktadır.

Deniz Kandiyoti, "Cariyeler, Fattan Kadınlar ve Yoldaşlar: Türk Romanında Kadın İmgeleri" başlıklı makalesinde, ilk Türk romanlarının ana konusunu geleneksel Osmanlı aile sistemine ve bu sistem içinde kadınların konumuna yönelik saldırıların oluşturduğunu belirtir. Ona göre, "Kadınlar üzerine ilk polemik yazılarda en gayretli çabalar, beklenebileceği gibi, İslamiyet'in icaplarıyla uyumlu olan özgürlükçü talepler oluşturmaya yöneltmişti[r]" (Kandiyoti 134). Bu anlamda, kadının özgürleşmesinin, Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Kandiyoti'ye göre, "Ulusalci" (ve bu yüzden meşru) özgürleşmenin (genellikle iffetsizlik ve yozlaşmadan başka bir anlama gelmeyen) 'Baticılık'la karşıt olarak koyulduğu Türk romanlarındaki kadın imgelerinde sürekli yansıtmaktadır" (134). Modern anlamda özgürlük, seçme ile ilgilidir. Her düzlemde, özgürlük ve seçme arasında birer örtüşme vardır. Seçmede öznenin kendi kararını vermesi, önemli bir dönüşüm noktasıdır. Bunu, Tanzimat romanında görmek pek mümkün değildir. İlk dönem romanlarında kadınlar ya çok iyidirler ya da çok kötü. Örneğin Namık Kemal'in *İntibah* adlı romanında, "Dilaşup, genç erkeklerin zevklerine geleneksel Osmanlı yanıtıdır: munis ve cazip bir köle. Mehpeyker ise, denetlenemez bir arzu ve bu nedenle de kaos ve fitneye yol açan özgür kadın/fahişeyi temsil eder" (Kandiyoti 138). Kadınlar üzerine yapılan bu kesin ayrımı, Jale Parla, *Babalar ve Oğullar* adlı eserinde şöyle yorumlar: "Tanzimat romanında ruh ve beden yalnızca birbirinden ayrı varlıklar değil, birbirine karşıt varlıklardır. Bedensel olan her duyuya kuşkuyla bakılır" (Parla 19). Parla, yine aynı bağlamda, aşkın şehve ve sevgi olmak üzere ikiye ayrıldığı bu romanlarda, kadın kahramanların "şeytan" ya da "melek" olarak sınıflandırılmalarının, erkeklere duydukları aşkın niteliğine bağlı olduğunu ileri sürer. Bu bağlamda, Ali Bey'in itaatkâr

kölesi Dilaşup, melek kimliğiyle örtüşürken, cinsel kimliğini gizleme ihtiyacı duymayan Mehpeyker, şeytanın ta kendisi olarak tanımlar.

Namık Kemal, genç erkekleri bekleyen en büyük felaketin, “şehvet peşinde sürüklenmek” olduğunu belirtmek istercesine, romanına “Son Pişmanlık” adını koymuştur. Mehpeyker’e olan tutkusunu engelleyemeyen Ali Bey’in sonu, Osmanlı gençlerine bir ders niteliğindedir. Cinsellik söz konusu olduğunda kadın “şeytan”dır; erkek ise onun “kurban”ıdır; ancak, böylesine kesin bir ayrıma rağmen, *İntibah*’ta “düşmüş” kadınlara karşı bir olumlanmanın varlığından da söz edilebilir. Örneğin “Mehpeyker, kendisi gibi düşmüş kadınların aşkının namuslu kadınların aşkından daha güvenilir olduğunu; çünkü kendisi gibi kadınların sevince tam sevdiğini söyler” (Parla 68). Bu açıklamaya rağmen, Mehpeyker’in Ali Bey’e duyduklarının gerçekte sevgi olup olmadığı tartışmalı bir konudur. O, yaptıklarıyla, tutku içinde mücadele eden bir kadın kimliğindedir daha çok. Tanzimat romanlarında, kadın cinselliği bağlamında karşımıza çıkan bu ikiliği, Jale Parla şu sözlerle yorumlamaktadır:

Erkek cinselliğinin de birbirine zıt iki nesnesi vardır; bunları, iyi yürekli, müşfik, kurtarıcı güzel kadınlar ve kötü yürekli, şehvetli, öldürücü güzel kadınlar olarak yorumlayabiliriz. [...] Mehpeykerler, şehviliikleri, duyusalılıklarıyla materyalist güçleri simgelerler: yemeyen, içmeyen, acıkmayan, üşümeyen Dilaşuplar ise bu güçlere karşı camiacı normları temsil eden, kurtarıcı, yol gösterici kadınlardır; ama, kötüyü iyinin baş kişiyi hedef aldığı bir ahlak savaşında genellikle Dilaşuplar kaybeder, Mehpeykerler kazanır. (Parla 93)

Tanzimat romanında kadınlar üzerine yapılan bu ayırım, bir bakıma, Doğu ile Batı arasında yapılan

maddiyat ve maneviyat sembolizasyonunu da imlemektedir. Batılılaşmanın metonimik algılanmasına bağlı olarak, cinsellik de yanlış yorumlanmış ve şehviliikle özdeşleştirilmiştir. Parla’nın da belirttiği gibi, “Menfaat-i şehvaniye, Tanzimat romancıları için Batı kültürünün bir ögesi olup, Batı’dan gelecek en büyük tehlikelerden biri[dir]” (Parla 79). Bu anlamda, “cinselliğin uyanışı, lezaiz-i süfliyye’ye (süfli lezzetlere) götürülecek yolu açtığı için kaçınılması gereken bir şeydir” (84).

Kadın konusundaki diğer bir sorun, “görme” ile ilgilidir. Osmanlı’daki sosyal hayat, kadının kamusal alanda görünmesini onaylamaz; çünkü, kadının ifetini ve erdemini, ancak evde, yani özel alanda kalarak koruyacağına inanılmaktadır. Batı’da ise kadını kamusal alanda görünür kılma çabası öne çıkmaktadır. Tanzimat romancısının, kadının kamusal alanda görünürlüğüne ne derecede izin verdiği tartışılması gereken bir konudur. Tanzimat romanında, kadın özgürlüğü konusunda kendi içinde tutarlı tiplerden söz edilebilir mi? Bu soruya, romanlardaki erkek tiplerin cariyelik kurumu karşısındaki tavırları ışık tutabilir.

İntibah’ın Ali Bey’i gibi, *Araba Sevdası*’nın Bihruz Bey’i de annelerinin kendilerine aldığı cariyeyi istemez. Bu anlamda, ilk bakışta, cariyelik kurumuna karşı gibi görünseler de, aslında ne Ali Bey ne de Bihruz Bey bu kuruma karşı eleştirel bir tavır sergilemektedir. Bu iki genç de Çamlıca’da rastladıkları düşkün kadınların peşinde, bütün zenginliklerini saçıp savurur ve sonunda yıkıma uğrar. Cariyeliğin, cinselliğin aşağılandığı bu romanlarda bile, cinsel sömürüye neden olan bir kurum olarak eleştiri konusu edilmemiş olması, Tanzimat romanlarında, kadın özgürlüğü konusunda kendi içinde tutarlı tiplerden söz edilemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır. Kadın için “özgürlük”, istenilen bir unsur gibi görünse de bu özgürlüğün elde edildiği noktada kadın, düşkün biri olarak suçlanmaktadır. Mehpeyker gibi, Periveş de düşkün bir kadındır; ancak romanda yazar tarafından aşağılanma ya da suçlanmaya maruz kalmaması nedeniyle, Periveş’in *Aşk-ı Memnu*’nun Bihter’ini öncelediği söylenebilir.

Aşk-ı Memnu’nun Bihter’i, Osmanlı/Türk romanında, kadının cinsel özgürlük edinme çabasını sergileyen

bir karakter olarak öne çıkmaktadır. Bihter'in evli olmasına rağmen, Behlül ile ilişkiye girmesi, hem evliliğinde yakalayamadığı romantizme ulaşma çabasını hem de cinsel doyum ve özgürlük ile ilişkilendirilebilecek olan bir arayışı imler. Bu bağlamda, kadına bakışta bir farklılaşma yaşandığını söylemek mümkündür. Birçok eleştirmene göre, kadın anlayışının yeni bir boyut kazandığı düşünülen Servet-i Fünun romanında, geleneksel görüşlerin yer yer değişmeye başladığı görülür. Türk kadınının sahip olduğu konumu değiştirmek, modernleşmeye giden yolda önemli bir araç olarak görüldüğü için, kadının toplum içindeki yerine dair görüş bildiren romanlar kaleme alınmıştır. Tanzimat döneminde, genellikle, somut ve tekil bir birey olarak kadının konumundan söz etmek mümkün olmasa da, Servet-i Fünun romanında, kadın bir birey olarak ortaya çıkar. Bu dönemde, hemen hemen tüm yazarlarda kadın ve aile, vazgeçilmez bir konu olarak ele alınmaktadır. Böylece, kadın söylemi, yerini, "Ayrı bir kişiliği olan, düşünebilen, duygu ve düşüncelerini savunabilen" (Kavcar 87) bireye bırakır. Tüm bu açıklamalara dayanarak, Mehmet Rauf'un *Eylül* adlı romanını inceleyecek olursak, bu romanda kadından bir "birey" olarak söz etmeyi mümkün kılan şeyin erkek bakış açısı olduğunu söylemek gerekmektedir.

Nicole Van Os'un "Osmanlı Müslümanlarında Feminizm" başlıklı makalesi, bu bakış açısını somutlaştıran unsurları açıkça ortaya koymaktadır. Van Os, Osmanlı'daki ideal cinsiyet düzeninin, özellikle orta ve üst sınıf mensupları için oldukça katı ve değişmez olduğunu ileri sürmektedir. Bu düzene göre, kamu mekânı erkeklerle, özel mekân kadınlara ayrılmıştır. Erkekler evin dışındaki işlerden sorumluyken, kadınlar, ev, çocuk, aile ile ilgilenir. Kadınların kocalarıyla eğlendirici ve doyurucu bir sohbete girebilmeleri, kadın-erkek ilişkilerinin değişime uğradığının bir simgesidir. Evini iyi idare eden kadın, kocası ve ailesini de mutlu eder. *Eylül*'de, Suad ile Süreyya'nın "mutlu" evlilikleri, Suad'ın yukarıda dile getirilen özelliklere sahip bir kadın olmasına bağlanabilir. Suad her ne kadar kamusal alan olarak adlandırılabilir mekânlarda rahatlıkla dolaşsa da, onun asıl yeri, evidir. O, kocasının bir dediğini iki etmeyen, yaşamını kocasının isteklerine göre ayarlayan bir kadındır. En önemlisi, Klasik Batı müziğine

hayrandır ve piyano çalar. Eşi Süreyya ile eğitimleri, yaşları ve sosyal durumları birbirinden çok farklı değildir. Buraya kadar Suad, Tanzimat yazarlarının yaptıkları gibi, üzerinde "konuşulan" bir kadındır. Onun tüm olumlu özellikleri, Necip ya da Süreyya tarafından ona atfedilen, daha doğrusu dayatılan görüşlerdir. Dolayısıyla, olması gereken kadın tipi, yine erkekler tarafından belirlenmeye çalışılmıştır; ancak önemli olan, Suad'ın kendini birey olarak ifade edebilmesini sağlayan "özgür seçme" hakkına sahip bir birey olmamasıdır.

Mehmet Rauf, "özgür seçme" kavramını, *Eylül*'de namus üzerine kurar. Bunun en büyük nedenlerinden biri, Servet-i Fünun romancılarının, *Anna Karenina* ve *Madam Bovary*'den etkilenmiş olmalarıdır. Dönem yazarlarının aklına, "kadın" denince, hemen Emma Bovary gelir; çünkü bu karakter, "iffet" konusuna çok iyi bir örnektir. Emma Bovary'nin iffetsizliği yaşama süreci, özellikle Halit Ziya ve Mehmet Rauf'a cazip gelmiştir. "*Madam Bovary* romanı, Mehmet Rauf'a göre, insanları duygusal yönden eğiten bir romandır" (Bek 16). *Kırmızı ve Siyah*, *Madam Bovary* gibi birçok Fransız romanında aşk, zina olarak karşımıza çıkar. Bu romanlarda, evli kadınlar tutkusal aşkı evlilik dışı ilişkilerinde bulurlar.

Hem Halit Ziya Aşk-ı Memnu'da hem de Mehmet Rauf *Eylül*'de yasak aşkı konu edinmelerine karşın, yazarların konuya bakış açıları cinsellik noktasında farklılaşır. Romanın sonunda intihar etmek zorunda bırakılması, Bihter'in Tanzimat romanındaki kadınlardan daha özgür olmadığını imlemektedir. Bu anlamda, Murat Belge'nin "Halit Ziya, bu çeşit aşkı yererek anlat[ır]" görüşü bir ölçüde doğrudur (Belge 347). "Mehmet Rauf ise, zina suçunu 'kuvveden fiile' çıkarmayıp, platonik düzeyde bırakır" (Belge 347). Buna rağmen Suad da romanın sonunda ölür. Suad ile Bihter'in cinsel birliktelik anlamında benzeşmedikleri nokta, onların "iffetli" ya da "iffetsiz" olarak nitelendirilmelerini sağlamaktadır; oysa Suad ile Necip arasında cinsel birliktelik yaşanmamış ve bu yüzden Suad, "kutsallığını" korumuştur.

Tanzimat yazarları, Avrupa etkisinde kalarak aşkı bir din haline getirmişler ve aşkın maddi-manevi yanları arasındaki ayrımı belirginleştirmişlerdir. Aynı tutumun, Servet-i Fünun romanında da sürdüğü söy-

lenebilir. Tanzimat romanında, bir tarafta Mehpeyker gibi kötü, şehvet düşkün, “aşâğılık” kadınlar varken diğer tarafta Dilaşup gibi manevi kadınlar vardır ve bunlarla cinsellik yaşanmaz. Servet-i Fünun romanında da “yüce kadın, âşık olunup uğruna her şey feda edilecek kadın, aynı zamanda cinsiyetten uzak kadındır” (Belge 346). İşte, *Aşk-ı Memnu*’da Bihter’e âşık olan Behlül’ün ondan çabucak sıkılmasının nedeni de budur. Behlül, arzu nesnesini arzu eder; ancak “bu nesne, elde edilmesine imkân verdiği için [onun gözündeki] tüm değerini yitirmiştir” (Girard 140). Halit Ziya, Bihter’i intihar ettirerek cinselliğe dayalı bir yasak ilişkisiyi onaylamadığını okuyucuya sezdirir. Suad ile Necip arasında yaşanmayan ya da “yaşanamayan” cinsellik, onların aşklarının tamamlanamadığını ve dolayısıyla ülküselleştirdiğini gösterir. Onlar, aşkın değerini cinsellik yaşayarak düşürmemişlerdir. Romanın sonunda âşıkların, birden bire ve niçin çıktığı anlaşılamayan bir yarığında ölmesiyle yazarın romanda kaleme aldığı aşkın, ne kadar “kutsal” görünse de aslında cezalandırılması gereken bir aşk olduğunu iddia ettiği söylenebilir. Mehmet Rauf, modern bir kadın tipi çizmeye çalışsa da kadın anlayışının hâlâ erkeklerin bakış açısına bağlı olması nedeniyle bunu başaramamıştır. Onun modernliği, Tanzimat’tan beri süregelen sembolik modernliğin ötesine geçememiştir. *İntibah* ve *Araba Sevdası* romanlarında kadınlar bağlamında yapılan karşılaştırmalar sonucu, “ideal kadın” kimliğinin, cinselliği bastırılmış kadın olduğu sonucuna varılabilir. Bu sonuca *Aşk-ı Memnu* ve *Eylül* adlı romanlarda da ulaşılabilir; ancak bu romanlarda Tanzimat dönemi romanlarında görülen türden bir karşılaştırmaya gidilmez. Tanzimat romancılarının, cinselliği bir tehlike olarak görmelerinin en büyük nedenlerinden biri, İslamiyet’in etkisidir; ancak cinsellik, “Batı’da [da] toplumsal sınıflar arasında bir karalama unsuru[dur] ve bazı grupların bütünlüklerini korumak için kadınların cinselliklerini denetim altında tuttukları [görülür]” (Kandiyoti 136). Bu açıklamadan da anlaşılacağı gibi kadın cinselliğini denetim altında tutmak ile var olan bütünlüğü korumak eş anlamlı olarak algılanmaktadır. Acaba, kadının cinsellik karşısındaki konumu Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemi romanlarında nedir ve kadınlar arasında bir karşılaştırma yapılmakta mıdır?

Tanzimat romanından Cumhuriyet romanına gelindiğinde “kadınlar için yeni bir kimlik kurma-ya da kurtarma-girişimleri görül[mektedir]: Kurtulmuş (ama iffetli) milliyetçi kadın kahraman” (137).

“Batı eğitimi almış erkeğin eğitimsiz, incelmemiş, geleneksel karısıyla iletişim çabaları” (139) Servet-i Fünun ve sonrası romanlarında en çok karşılaşılan konulardır. Bu konuya, Halide Edip Adıvar’ın *Seviye Talip* adlı eseri örnek verilebilir. Meşrutiyet’in ilanından sonra kadın konusu Osmanlı toplumunda geniş bir çevrede yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanır. Ayşe Durakbaşı’nın da belirttiği gibi, kadınların hayatının yeniden düzenlenmesi gerektiği savunulur. Bu anlamda, eğitimin iyileştirilmesi ve kılık kıyafetin düzenlenmesi ayrı bir önem kazanır. Durakbaşı’ya göre erkek reformcular, kadınların eğitilmesini, çocukların yetiştirilmesini karı-koca ilişkileri ve huzurlu bir aile hayatı için çok önemsemektedir. Bu anlamda, Halide Edip de erkek reformculardan farklı düşünmemektedir. O, 1913 yılında yaptığı bir konuşmada, kadınları şöyle kategorilere ayırmaktadır: “Aile kadınları, zevk olsun diye dernek ve vakıf çalışmalarına katılan kadınlar, moda kadınları ve işi gücü olmayan saray kadınları” (Uyguner 49). Yazarın, dönemin sosyal hayatında görülen değişimleri yansıtmaya çalıştığı *Seviye Talip* adlı romanında çizdiği kadın tipi, dönemin oluşturulmaya çalışılan kadın kimliğiyle büyük benzerlikler taşımaktadır.

Seviye Talip’in bu anlamda dikkat çeken özelliği, kadın tiplerinin erkek bakış açısıyla sergilenmesidir. Halide Edip’e göre Fahir gibi, “Avrupa görmüş gençlerin en büyük görevi, evinde şimdiki zaman kadınlarını uyandırmak, onları hayata hazırlamak ve ulusun ilerlemesi için hayırlı işlere itelemektir” (*Seviye Talip* 18). Yazar, romanın daha ilk sayfalarında gazete okuyabilecek, mektup yazabilecek kadar okuyup yazabilen, sonra bütün zamanlarını ev hayatına ayıran genç kızları Fahir’in bakış açısıyla eleştirir:

Onlar için en tabii şey dikiş dikmek, ortalık süpürmek, yaygıları temiz, düzgün bulundurmak, ortalıkta döküntü bırakmamaktır. Bunlar, küçük görülecek şeyler değildir. Fakat onların bu kadınlıklarında bir erkeği sıcak bucağına koşturacak bir şey yoktur. Ne

köşelerinde gülümseyen bir iki çiçek ne de temiz, güzel, sizi anlamayan, sizi evi ısıdırmaya hazır bir kadın görebilirsiniz. O daha arkasından iş entarisini çıkarmaya vakit bulmadan, siz eve gelirsiniz. Siz ona fikirlerinizden söz ederken onun kuruntulu gözleri, konsolun üzerinde toz arar. (12)

Halide Edip, Fahir'in ağzından dile getirdiği bu görüşleriyle dönemin kadının eğitilmesi gerektiği konusundaki anlayışını desteklemektedir. Fahir, tıpkı dönemin "erkek" düşünürleri gibi, kadın konusunu anlamakta oldukça ısrarlıdır. Bu konuda, erkeklerin görüşlerini, onların takınacağı tavrı incelemeye değer görür. Ona göre yurt, bu bakımdan ikiye ayrılmıştır:

Bir kısım, mutaassıp bir kesim olarak bu şeylerin kökünden ezip mahvetmek isteyecek eskiler. Öbür kısım, kadınlar daha hürriyeti iyi kullanabilecek bir eğitim görmeden, bir ahlak olgunluğu geçirmeden, onlara kesin olarak vermek isteyecek züppele! Bir kısmı, kadına arkadaş ve gelecek neslin biricik annesi ve eğitici diye bakanlar ve onları o surette yetiştirmek isteyenler varsa bunlar azınlıkta ya da nazariyesi bol, davranışı az olan yanda. (14)

Fahir'in bu sözleri bize, onun hangi yanda olduğunu bilemediğini gösterir. Ona göre, toplum şartlarımız kadınlar hakkında derin düşünmeye uygun değildir. Bu, derinleştirmeye gelmez ince sorunlardan biridir. Romanın, okuyucusunun kafasını karıştıran sorunu tam da bu noktada ortaya çıkar. Fahir'in "ideal kadın" tipinin nasıl olması hakkında bir karara varamamış olması, onu Seviyye ve Macide arasında bırakan trajik bir sona sürükler. Seviyye, öyle bir kadındır ki ne giyse, vücudunun bir parçasıymış gibi, davranışına acemilik vermeyecek kadar Batı kültürünü benimsemiştir. Fransızca ve İngilizceyi anadili gibi bilmektedir. Diğer kadınlar gibi, toplumun baskısını üzerinde hissetmeden radikal kararlar verebilmektedir. Bu anlamda, Batı'nın düşünce yapısını benimsemiş görülebilir.

Romana adını veren kadın kahraman Seviyye olmasına karşın yazar, "buhranlı devirde" olması gereken kadın tipine Macide ile çizmeye çalışır. Bu tip, milli ve sosyal bir ihtiyaç üzerine kurulur. Macide, gelecekteki tavrı koruma amacıyla "bütün eski esaslarını ve doğru bildiği düşünce biçimini bir paçavra gibi fırlatma[z], her yeni şeyi zayıf bir şımarıklık ile kabul

etme[z]" (34). Bu, Fahir'in eskiyi saygılı bir biçimde gömmeye çalışırken yeninin bütün erdemliklerini, taklitten uzak bir şekilde göstermeye çalışmasıyla yakından ilintilidir. "Frenk karıları gibi öyle açık saçık yabancı erkeklerin yanına çıkama[yan]" (21) Macide, erkeklerin yanına çıkan kadınları "şıllık" olarak nitelendirip bunların yeni hürriyet kadınlarından olduklarını, kendisinin Türk ve Müslüman kızı olarak bu tür şeyler yapamayacağını belirtir. Fahir'e karşı, "Ben biliyorum zaten iki yıl Avrupa gördünüz mü bizi beğenmez oluyorsunuz" (21) diyerek bu konudaki kesin tavrını ortaya koyar; ancak zamanla kocasıyla olan kültürel uçurumu fark eden Macide değişmeye karar verir ve yeni fikirli görünmek için çaba harcar. Artık saf düşünceleri, inatçı taassupları yoktur. Zamanını okumaya harcar, İngilizce alfabeler, coğrafya, tarih kitapları, sağlık bilgisi dergilerini okur ve ilan edilen kitabı aldırır. Hepsinden önemlisi, piyano dersi almaya başlar. Fahir'in Macide'ye karşı "acıyan, seven ve uysal" (33) duygularla bağlıken Seviyye'yi cinsel bir obje olarak görmesi kadının sorununun ele alınmasında cinselliğin hemen hemen her zaman ön planda olmasını kanıtlar niteliktedir. Onun Seviyye'yi sürekli, "aşağı düşen, göz kamaştırıcı hatlı omuzlarından, lekesiz mermer tevinde, solgun bir başak demeti gibi, beyaz ensesinde toplanan bol saçları" (55) ile birlikte düşünmesi, Seviyye'yle cinsel arzuları birbirinden bağımsız düşünmemesi anlamına gelir. Fahir, hayatında ilk kez bütün bedenini alan maddî bir tutkunlukla (56) sevmektedir.

Seviyye, her ne kadar cinsel kimliği ön planda, tehlikeli bir güzel olarak çizilse de Tanzimat romanında karşımıza çıkan "ölümcül kadın" tipiyle örtüşmez; çünkü Nazan Aksoy'a göre, "Ölümcül kadın tam anlamıyla yıkıcı güçtür; entrikalar çeviren, başına buyruk hareket edebilen, yalnız erkeğini değil, otoritenin her türlüşüne baş kaldıran bağımsız bir kadın tipidir" (45); oysa "Hiçbir kadın Seviyye kadar kocasına bağlı olamamıştır. [Seviyye], bütün dünyadan uzak, dört duvar arasında, kocasının fikriyle düşünen, hissiyle duygulanan" (45) bir kadındır. Onun, sürekli vurgulanan "beyaz, yuvarlak boyunlu" dişi kimliğinin ön plana çıkarılmasında yatan en önemli neden, kocasını terk edip piyano öğretmeniyle yaşıyor olmasıdır. Kendi namusu ve doğruluğuna ina-

nan Seviyye “kendini savunan, toplumun aforozuna önem vermeyen” (55) bir kadındır.

Yakup Kadri, *Seviyye Talip*’te ele alınan aşkın, “Bir cinsel buhran olmaktan çıkıp destanî bir kalp savaşı haline” girdiğini belirtmektedir. Ona göre, “Bunların-[karakterlerin]-ölümü bir yanılgı değil, aşkın ölüm üzerinde kazandığı bir zaferdir” (Engünün 62). Gerçekten zafer aşkın mıdır; yoksa ölümün müdür? Halide Edip, yasak aşkı konu edinen diğer yazarlardan farklı olarak, kadını değil; erkeği öldürür. Fahir, Seviye gibi namuslu bir kadını kirlettiği için ölmek ister. Onun bir çeşit intihar olarak nitelendirilebilecek ölümü, karısı ve çocuğunun gözünde yücelmesini sağlar. Bu ölüm bir bakıma, Halide Edip’in kafa karışıklığıyla ilgilidir. O, Seviye gibi, “Batılılaşmış” bir kadın tipi yaratmaya çalışırken toplumun böyle bir tipe henüz hazır olmadığına bilincindedir. Halide Edip, Osmanlı toplumunun gelişmesi için ailenin, özellikle de kadının değişmesi gerektiğine inanan yazarların başında gelir. Onun kadınları, “Birkaç ay içine yabancı dilde okuyup yazacak kadar ilerler. İnanılmaz bir hızla okudukları kitapları içlerine sindirip tartışmalara girerler” (Engünün 62). Böylece Halide Edip, olması gereken kadın tipini Macide olarak belirlerken, Atatürk’ün sunduğu “Anadolu kadını” modelini esas almış, “Bu modelin medeni tarzla nasıl bağdaştığını göstermek istemiştir” (Durakbaşı 122). Yazar, erkek bakış açısıyla kaleme aldığı Seviyye Talip’te, Tanzimat romanlarından beri süregelen çizginin dışına çıkamaz. Halide Edip, büyüleyici sesiyle güzel şarkılar söyleyen Seviyye’yi, kalın ve sert erkek sesiyle susturur. Onun yerine, evinde kocasını bekleyen, eğitilmiş, çocuğuna ders çalıştırırken adeta fısıldayan Macide’nin duyulmayan sesini okura işittirmeye çalışır.

Bu romanda da oluşturulmaya çalışılan ideal kadın kimliği, bir karşılaştırma yapılarak okuyucuya sezdirilmektedir. Macide ile Seviye arasında yapılan bu karşılaştırma, bu anlamda önemlidir. Bunun yanı sıra, romandaki karakterlerin kendilerinden önce ve sonra gelen roman karakterleriyle eklemlenmesi, yaratılma istenen kadın tipini, daha açık bir biçimde gözler önüne serer. Örneğin, *Aşk-ı Memnû*’daki Bihter ile Seviye arasında, cinsel özgürlüğün kullanılmasına yönelik bir ilişki kurulabilir. Cinsel özgürlüğün kullanılması, söz konusu dönemlerde hafif-

meşreplik sayıldığı için –yine simgesel anlamda olmak üzere- *Aşk-ı Memnû*’da özel alanda, *Seviyye Talip*’te kamusal alanda yaşanır.

Yazarın tercihini ortaya koyduğu kadın, modernleşmeyi nasıl algıladığını ve modernleşmenin hangi kadınlar üzerinden yürümesi gerektiğine ilişkin düşüncelerini ortaya koymaktadır. Seviyye’nin konumu, daha önceki kadın tiplerine eklemlendiği zaman, modernleşmenin süreci, şu şekilde şemalaştırılabilir: Cinselliğin ve hafifmeşrepliğin Servet-i Fünun romanındaki en belirgin temsilcisi Bihter’dir. Seviye ve Macide, bu kavramların, Cumhuriyet romanına geçmeden önceki ara konumunu temsil eder. Cumhuriyet romanında ise, artık cinsel kimliği bastırılmış kadın tipleri karşımıza çıkar. Seviye için, ideal Cumhuriyet kadını tipini öncelediği söylenebilirse de bu tipler arasında bir kopma yaşanır. Bihter’den Seviyye’ye eklemlenmede bir sorun yokken Seviyye’den Cumhuriyet’e geçememenin sebebi nedir?

Seviye, belli bir ölçüde de olsa “hafifmeşrepliği” sürdürmektedir; ancak Yakup Kadri’nin Ankara romanı için kendine Macide’yi örnek almasının sebebi ne olabilir? Bu noktada, Macide’nin bir tarih öncesinin olmaması, onun yepyeni bir kadın tipi olduğunu gösterir. Bu da Cumhuriyet’in “yeni” kadın tipinin, Osmanlı’da tarih öncesi olmayan bir kadın tipi üzerine inşa edilmesi anlamına gelmektedir. Böylece Yakup Kadri’nin, Selma’ya öncü olarak Seviyye’yi değil de Macide’yi seçme nedeni, açıklık kazanır: Seviyye’nin tarih öncesi, Bihter’dir. Tüm bu açıklamalar bağlamında, Cumhuriyet romanında “Batılı” ve Osmanlı’da geçmişli olmayan yeni bir kadın tipinin yaratılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Cumhuriyet kadını, cinselliğin yok sayılmasıyla inşa edildiği için, Bihter Seviyye’de devam edemez. Cumhuriyet kadını, cinsel obje olduğundan “söz edilmeyen” kadındır. Seviyye de cinselliği bastırılarak Cumhuriyet kadınına eklemlenebilir. Cumhuriyet kadınlarına cinsellik bağlamında atfedilebilecek tek bir şey vardır: “iffetlilik”. Kadın cinselliğinin ortaya çıkmasıyla, iffetsizlik arasında birebir örtüşme vardır. Macide ile Seviye arasındaki fark, tamamen cinsellik anlamında ortaya çıkar. Cinselliğin bastırılması, simgesel Batılılaşmanın yetersizliğinin ortaya çık-

tiği bir döneme denk düşmektedir; ancak burada da kavramsal Batılılaşmaya geçildiği söylenemez. Bu aslında tam da bir simgeden diğerine geçişi ifade eder. Batılı kadın, olumlu anlamda entelektüel, meslek sahibi ve eğitilmiş olarak düşünülür. Batılılaşmanın yanlış anlaşılması, Batılı kadının hafifmeşrep olarak algılanmasıdır ki bu da cinselliği bastırıp varsayılan olumsuzluğun giderilmesine neden olur.

Batılılaşma sürecinin yanlış algılanmasına bağlı olarak genellikle erkeklere özgü bir konum olarak karşımıza çıkan alafranga züppelik, Peyami Safa'da, kadına özgü bir davranış olarak çizilir. Safa'nın *Sözde Kızlar* adlı romanında Nazmiye Hanım ve kızı Nevin, Batılılaşmayı yanlış anlamış, varlıklı ve hafifmeşreplikleri herkes tarafından kabul edilmiş kadınlardır. Bu özellikleriyle, *Aşk-ı Memnu*'daki Melih Bey takımının devamı sayılabilecek niteliktedirler. Mebrure, İzmir Amerikan Kız Koleji mezunu, Anadolu'dan yeni gelmiş, idealleri olan, kendisini korumayı bilen bir genç kızdır. Belma ise, bulunduğu orta sınıftan memnun olmayan ve üst sınıfa geçmeye çalışırken sahip olduğu değerleri yitiren bir genç kadındır. Belma, yıllarca Behiç'in metresi olmuş, daha sonra, hırpalanmış bir mendil gibi ortaya atılmıştır. Bu durum, onu intihara sürükler. Bu sonla Belma, Bihter'le aynı sonu paylaşır: Düşüş bir kadının yapabileceği en iyi şey, canına kıymaktır. O, böylece, önce, "Kendi kendisini cezalandır[mış], sonra, kendisi gibi yaşamak isteyenlere ders ver[mek istemiştir]". Fahri'nin görüşüyle, "Bir sözde kızın kavuşabileceği en büyük saadeti göster[miştir]" (188). Böylece, kadın, bir kez daha cinsellik bağlamında değerlendirilmiştir. Cinselliği yaşayan kadın, yine cezalandırılmış, bir kez daha olmaması gereken bir kadın tipi olarak çizilmiştir. Mebrure'nin dolgun ve çekici fiziksel hatları birçok kez farklı erkekler tarafından ifade edilse de o, cinselliğini bastırmaya çalışır. Namusunu dinî bir taassupla seven Mebrure, bu özelliğiyle *Seviyye Talip*'teki Macide'nin devamı olabilir. Cinselliğinden çok, manevi değerleriyle anlaşılması gereken bir kadın tipi, romanda, Türk ve Müslüman Anadolu kimliğiyle çizilir. Türk ve Müslüman mahallerinde "Tangolar" adı verilen ve "Dinini, milliyetini sevmeyen, mahallesine, ailesine isyan eden, ırzını, namusunu satan, her günahı işleyen" "yeni kadınlar", şiddetle eleştirilir.

Şekilciliğin, genç kızları züppeleştirdiğini düşünen yazar, sembolik Batılılaşmadan, kadınları sorumlu tutar. Ona göre, "Bizim kadınlarımız, şuursuz olarak beriki kültürü sev[mektedirler] ve onlarda şuurlu bir hale gelen bugünlük, yalnız şeklin estetiğidir. Bundan dolayı, Garplılaşma temayülleri henüz pek sahîdîr" (*Fatih-Harbiye*, 116). *Fatih-Harbiye*'de, Doğulu ve Batılı değerler arasında kalmış ve hangisini seçeceği konusunda kararsız bir genç kız tablosu çizilmektedir. Doğu ve Batı, müzik enstrümanları ve edebiyatları gibi sembollerle karşılaştırılır. Büyük bir kültürü olmayan Neriman, Dar'ül Elhan'da ud öğrenicisidir. Çaldığı enstrüman yönünden, Doğulu değerleri sahiplenmiş görünür. Ancak, bu durumdan oldukça rahatsızdır ve hayatını Batı yönünde değiştirmek ister. Onun, bu anlamda Belma ile örtüştüğü söylenebilir. Kendinden nefret eden Neriman'ın, oturduğu mahalle, ev, konuştuğu adamlar sinirine dokunur (26). Neriman'ın bu durumu, çevresindeki erkekler tarafından "züppelik", "sahtelik", "cahillik" ve nihayet, "sükut etmişlik" olarak adlandırılır. Yazarın, "Her münakaşa, dönüp dolaşıp Neriman'a karşı bir ithamla neticeleniyordu" (120) cümlesi, her şeyi açıklar niteliktedir. Burada önemli olan, Neriman'ın şahsı etrafında, bütün kadınların suçlanmasıdır. Ülkede yaşanan tüm olumsuzlukların kaynağı olarak kadın görülür. Peyami Safa, ele alınan romanlarında, kadın tiplerine öncelik vermektedir. Bu kadınların modernleşme içindeki yerlerinin ne olduğunu anlamamıza yardımcı olur. Ancak kadınlar, Doğu-Batı arasında bir seçim yapabilecek konumda bulunmalarına rağmen buna yetkin değildir. Yazar, sentez yapabilme misyonunu, kadınlara yükleyerek aslında bu imkânsızlığını imler. Yazarın çizdiği kadınlar, bu çabanın üstesinden gelebilecek konumda ve güçte değildir. Adalet Ağaoğlu'nun 1973'te yayımlanan *Ölmeye Yatmak* adlı romanı, kadın soru-

nunun ele alınışı açısından bir dönüşümü simgeler; bu romanda, kadın sorunu, birinci tekil şahıs anlatı ile Türk romanına bir kadının kendi iç çelişkilerini dâhil eder. Bunun yanı sıra, romanın sonunda düşünümde bırakılmayan ya da ölmek zorunda kalmayan bir karakter olarak Aysel kendisinden önceki roman kişilerinden farklı bir konumdadır. Adalet Ağaoğlu, Alpay Kabacalı ile yaptığı bir söyleşide, “1968’de yeni bir aydınlanmaya uğradım diyebilirim. İçinde yaşadığım, beni bu ben, bizi bu biz yapan her şeyle kaçamaksız bir hesaplaşma anı gelip çatmıştı. *Ölmeye Yatmak*’ı yazmam, hem de o biçim altında yazmam kaçınılmaz oldu” (Kabacalı 56) der. Bu sözleriyle yazar, romanında bir hesaplaşma içinde olan kadınların sorunlarına değindiğini ifade etmektedir.

Cumhuriyet ideolojisinin yaratmak istediği kadın tipi, cinsel kimliği bastırılmış kadın tipidir. Aysel de bu tipe uymaktadır. Romanda, Atatürk’ün istediği gibi, medenî, çalışkan, vatana faydalı bir evlat olmak için, kız ve erkek öğrencilerin birbirleriyle “kardeşlik ilişkisi” içinde olmalarının gerektiği vurgulanır. Bu konuya, Aydın’ın sözleri çarpıcı bir örnektir: “İlerde, daha büyüyünce, bizim de kız arkadaşlarımız olacakmış. Biz onlara birer kardeş gözüyle bakarsak, onlar da bize birer kardeş gözüyle bakarlarmış. Elele, yan yana memleketimizi uygar milletler seviyesine çıkarabilirmişiz” (39). Aysel de bu ideolojiyi tamamen benimsemiş bir tavır içindedir. Kendisini her zaman cinsel anlamda arzulayan Aydın’ı bu tavrından dolayı hoş görmez. Aysel, “ölmez Ata”larının kendilerinden beklediği şekilde, “meslek sahibi şehirli bir kadın” olmak istemektedir. “Biz Türk erkeklerine hep kardeşimiz gözüyle bakarız ve bakmalıyız. Onun dışında bizim kötü düşüncelerimiz olamaz ve olmamalıdır. Biz böyle yetiştik” (71) diyerek, cinsiyetsiz bir kimliği benimsediğini kanıtlar.

Aysel, cinselliğini de bir görev gibi algılamaktadır; öyle ki kocasıyla da görevlerinden birini yerine getiriyormuş gibi birlikte olur:

[...] temizlikçiye elbiselerimizi taşımaya, kasapta sıra beklemeye; tıkanan muslukları pompalamaya, anneme sevdiği bir şey armağan etmeye, onu doktoruna götürmeye, fizik tedavisinden getirmeye, eş-dost çocuklarının doğum günlerini kutlamaya, başları sıkıştıkça eve dolan öğrencilerime ken-

dime yaraşır akıllar vermeye, kendime yaraşır yollar göstermeye; kocamla sevişmeye, seviştikten sonra tepeden tırnağa yıkanmaya, ona temiz çarşaf lar hazırlamaya [...]

Öte yandan Aysel, “özgür” bir Türk kızı olmak yönünde de bir arzu duymaktadır. Bu da romanda çatışma yaratan en önemli unsurdur; çünkü onun yaşamı, Jale Parla’nın da belirttiği gibi, cinsellikle ulusal ideallerin Cumhuriyet kadınının bilincinde yarattığı karmaşayı örnekler. Ulu önderin istediği gibi bir Türk kızı olmak, Aysel için çok önemlidir. Bu da cinselliğin bastırılmasıyla mümkün olabilir; ancak, yaşadığı karmaşa, onu, cinselliği de ölümü de özgür olmak için seçmeye yöneltir. Bu noktada, Aysel’in cinselliğe bakışının süregelen anlayışın bir devamı olduğu görülmektedir. *Aşk-ı Memnu*’da Bihter, aynanın karşısına geçip, çıplak vücudunu izlerken kadınlığını fark etmesiyle, cinselliğinin farkında olan bir kadın olarak belirginleşirken, Aysel’in aynadaki görüntüsüne bile tahammül edememesi Cumhuriyet’in baskıladığı unsurları gözler önüne sermektedir. Aysel, öğrencisi ile girdiği ilişki sonrasında ilk kez gövdesinin “elle tutulur, bakılıp görülür somut bir şey olduğunu” (177) anlasa da aynanın karşısında çıplak durmaktan çekinir. Hatta bu isteğini, aynadaki görüntüsünü azarlayarak yener. Bir Cumhuriyet kadını olan Aysel’in bu tavrı, Milli Mücadele dönemi romanlarında karşımıza çıkan cinselliği bastırılmış kadın tipinin Cumhuriyet devrinde de devam ettiğini gösterir. Tek fark, Bihter kendisini cinselliğinin farkında bir kadın olarak görebilirken, Aysel’in buna cesaret edememesidir.

Kadın konusu, modernleşme bağlamında, Adalet Ağaoğlu ile yeniden ele alınmış; ancak her ne kadar bir “hesaplaşma” romanı olsa da sorun yine cinsellik bağlamında irdelenmiştir. Cinselliği keşfediş sonrasında intihara sürüklenme noktasında Bihter ile Aysel’in örtüşükleri söylenebilir. Aysel’in, “Vatanı kurtarmak uğruna bir erkeklik organını karşımda dolaştırmanın utancıdır belki de benim burada ölmeye yatmamın nedeni” (307) diyerek, cinselliği yaşamak gibi, intiharın da özgürleşme konusunda işe yaramadığının ayırtına varması, iki karakter arasındaki farkı gözler önüne serer. Bihter’in sonu mutlaka ölüm olurken, Aysel, intihar deneyimi sonunda, “birey” olmak için mücadelesine devam etmeye karar verir. Böylece, Cumhuriyet’in mücadelecisi, cinsel kimliksiz kadın tipi, bir kez daha cinselli-

ğe yönelen kadın tipine üstün gelmiş olur. Her ne kadar kadın özgürlüğü ve kadın cinselliği konuları her zaman birlikte ele alınmak zorunda olmasalar da Türk romanında Batılılaşmanın simgesel düzeyde algılanmasına bağlı olarak, kadın sorunu genellikle cinsellik bağlamında romanlara konu edinilmiş ve yine sembolik düzeyde eleştirilmeye çalışılmıştır.

3. SONUÇ

Tanzimat dönemi romanlarında modernleşme, Batılılaşma olarak algılanmıştır. Bu durum, Servet-i Fünun dönemi romanlarında ve bir ölçüde Cumhuriyet romanlarında da devam etmiştir; ancak, Tanpınar ve Atay'da izlenen yol, bu iki kavramın eşit olmadığına bilincinde olan zihinlere yer verilmesidir. Tanpınar ve Atay'a kadar ele alınan romanlarda, bir sorunsaldan söz etmek mümkün değildir. Bu romanların ve romancıların sorunları vardır. Sorunu taşıyanlar ise, Tanzimat dönemi romanlarında "alafranga züppeler", Servet-i Fünun dönemi romanlarında "oryantalist dandy"lerdir. Sorun, bireyler üzerinden sürdürüldüğü için, bu dönemlerin romanlarında belli bir sınıfın semptomal dile getirilişi söz konusu değildir. Servet-i Fünun romanından Cumhuriyet romanına dönüşüm sonucu, bir "sınıf" ortaya çıkar. Bu sınıf ise, gerek Tanpınar'ın gerekse Atay'ın romanlarında karşımıza çıkan, küçük burjuva sınıfıdır. Bu sınıf ve sınıfın romanlardaki temsilcileri, sorunsalı taşıyanlar olarak nitelendirilebilir. Doğu-Batı sorunsalı hakkında yazıları olan romancılardan Peyami Safa'ya göre, Doğu-Batı arasında bir sentez imkânsızdır. Peyami, sorunsallaştırmaya giden yolda, Tanpınar ve Atay'a bağlanabilir. Belki de Tanpınar'ın Doğu-Batı sorunsalını hazırlayan, Peyami'nin romanlarıdır. Peyami Safa modernleşmeyi tanımsal ve sorunsal olarak ele alan romanlar arasında, bir ara konumdadır. Bu yüzden onu, Tanpınar'a eklemek, kendisinden öncekilere eklemekten daha mantıklı olacaktır. Bu anlamda, Doğu-Batı ve geleneksel-modern arasında sıkışmışlığı mesele edinen iki yazar vardır: Tanpınar ve Atay. Ahmet Hamdi Tanpınar, Doğu ile Batı arasında bir tercih yapılamayacağını düşünmektedir; bu iki alternatif arasında bir seçim yapılması durumunda, diğer alternatifin seçilmemesi nedeniyle bir üzüntü yaşanacaktır. Oğuz Atay'a göre ise ne sentez ne tercih söz konusudur. O, Doğu-Batı sorunsalına dair olanaksızlığı aşma yolu olarak ironiyi seçer. Bu açıklamaya göre, Peyami Safa, Tan-

zimat ve Servet-i Fünun romanları ile Tanpınar ve Atay arasında bir ara konumda bulunmaktadır. Böylece Türk romanı, modernleşme bağlamında sorundan sorunsala ve bireysel düzlemde "züppelik" ve "dandy"likten sınıfsal olana evrilir.

Kadın roman kişileri bağlamında, buna benzer bir dönüşümden söz etmek mümkün değildir; "kadın" Tanzimat'ta olduğu gibi, Cumhuriyet'te de cinselliğin simgesel değerlendirilmesiyle ele alınmış, birbirine benzer konumlarda sergilenmiş ve eleştirilmiştir. Cumhuriyet'in bastırılmış cinselliği ile ortaya sürdüğü kadın imgesi, Tanzimat romanlarının "cariye"lerinden özgürlük bağlamında farklılaşmış olsa da cinselliğini bir özne olarak algılayamayışıyla bu romanlardaki kadınlara eklemelenmektedir. Bu anlamda Osmanlı/Türk romanındaki kadın imgelerinin değiştiğinden söz edilebilirse de bunun bir dönüşüme denk düştüğünü söylemek olanaklı değildir. Bu olgu, sadece birbirlerinden farklı dönemlerde ürün veren erkek yazarlar için değil; kadın yazarlar için de geçerli bir olgudur; nitekim bu yazıda konu edilen Halide Edip Adıvar ve Adalet Ağaoğlu'nun da kadın cinselliğine yaklaşımları bakımından dönemlerinin erkek yazarlarından çok farklı bir noktada konumlandırılamayacakları söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Adıvar, Halide Edip. *Seviyye Talip*. İstanbul: Atlas Kitabevi, 1967.
- Ağaoğlu, Adalet. *Ölmeye Yatmak*. İstanbul: YKY, 2001.
- Aksoy, Nazan. "Halide Edip Adıvar'ın Seviyye Talip'inde Kadın Kimliği." *Berna Moran'a Armağan: Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. Haz. Nazan Aksoy-Bülent Aksoy. İstanbul: İletişim Yayınları, 1997.
- Bek, Kemal. "Mehmet Rauf ve Eylül." *Eylül*. İstanbul: Özgür Yayınları, 1996. 5-23.
- Belge, Murat. "Eylül." *Edebiyat Üstüne Yazılar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1998.
- Durakbaşı, Ayşe. *Halide Edip, Türk Modernleşmesi ve Feminizm*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.
- Enginün, İnci. "Yakup Kadri ve Halide Edip." *Doğumunun 100. Yılında Yakup Kadri Karaosmanoğlu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, 1989.
- Girard René. *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat*. İstanbul: Yayınları, 2001.
- Kabacalı, Alpay. *"An"ların Uzun Soluklu Yazarı Adalet Ağaoğlu*. 1994.
- Kandiyoti, Deniz. *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayınları, 1997.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. *Yaban*. İstanbul: Birikim Yayınları, 1977.

Kerem GÜN
Çankaya Üniversitesi
Ortak Dersler Türk Dili Birimi Okutman

GÖRSEL/İŞİTSEL BASINDA DİL KULLANIMI ve RTÜK

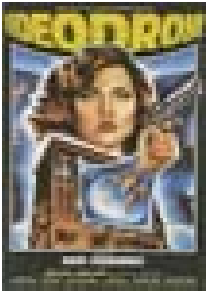
Dil, bildirim araçlarının temelinde yatan en büyük olgudur. Bildirim araçları, ilerleyen zamanla birlikte, değişim gösterir ve bu değişim; zaman, mekân ve teknik ilerlemelerle doğru oranda yükselen bir paralellik gösterir. Bildirim araçlarının özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra gösterdiği gelişim, geçmişte Osmanlı İmparatorluğu ve şimdilerde Türkiye üzerinde de yadsıyamayacağımız etkiler bırakmıştır.

Bildirim araçlarının insan yaşamı üzerinde bıraktığı en büyük etki elbette iletişimdir. İletişimin insan yaşamı için vazgeçilmezliğinin yanında bir diğer sihirli özelliği de dünyanın gerek siyasal gerek ekonomik şekillenmesine birebir etkide bulunmasıdır. Sanayi Devrimi'nin takipçisi olan Fransız Devrimi'nin Kıta Avrupa dışındaki topraklara özgürlük ve milliyetçilik rüzgârlarını rahatlıkla ulaştırması da yine bildirim araçlarının sayesinde olmuştur. O dönemlerin en önemli bildirim aracı sayılan gazete ve dergi yayıncılığı ile öncelikle Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtı İstanbul'a ulaşan söz konusu düşünceler, iki yıllık bir gecikmeyle İran'ın başkenti Tahran'a ulaşmış ve her iki ülkenin de tarihinde derin izler bi-

rakan meşrutiyet hareketlerinin başlamasına zemin oluşturmuştur. Gerçekte de görülecektir ki 1908 II. Meşrutiyet Hareketi ile İran Meşrutiyet ilanının arasında takriben iki yıllık bir zaman dilimi vardır.

Bugün, günden güne birleşik bir ülkeye dönüşmekte olan dünyanın bir arada olma halini yaratan ve devam ettiren en önemli etken de yine iletişim ve onun sağlayıcısı bildirim araçlarıdır. Yazının başında da belirtildiği gibi, bildirim araçlarının tamamının temelinde dil denilen sihirli bir olgu yatmaktadır. Bu noktada bildirim araçlarının biçimi ya da işlevselliği değişkenlik gösterebilir; ancak dilin söz konusu araçları yaratması tüm zamanlar için geçerli en büyük yasadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1831 yılında yayımlanan ilk resmî gazete Takvim-i Vakayi ile başlayan serüven *Ceride-i Hevadis* (1840), *Tercüman-ı Ahval* (1860) ve *Tasvir-i Efkâr* (1862) ile devam etti. Başta Şinasi ve Ağâh Efendi olmak üzere bilcümle Osmanlı aydınının görüşlerini açıkladığı ve kitlelere yön verdiği bu bildirim araçlarının otorite tarafından yasaklandığı ya da siyasal erkin kendi çıkarları için bu

araçları kullandığı (özellikle işgal zamanlarında halkı bastırmak/sindirmek için) zamanlar da olmuştur. Cumhuriyet'in kurulmasına kadarki süreçte de bildirim araçlarının toplumsal hareketler üzerindeki etkisi yadsınamaz bir paya sahiptir. Kurtuluş mücadelemiz sırasında İstanbul'un

yayımladığı fetvalara karşı Ankara Hükümeti tarafından başta Ankara Müftüsü Rifat Börekçi'nin yayımladığı karşı fetvaların halk arasında dağıtımı ya da birçok yazar ve aydının ulusal hareketi destekleyici yazılarını yayımlayan (çoğu zaman "yer altı" olarak tanımlanabilecek) gazete ve dergilerin varlığı, bildirim araçlarının ne derecede kitleleri yönlendirdiğinin açık delilidir. Bu tavırlar bile bize göstermektedir ki bildirim araçları, her ne biçimde olursa olsun, toplum üzerinde yönlendirici ve etkili bir role sahiptir. David Cronenberg'in ünlü filmi *Videodrome*'da görülen TV'nin toplum üzerindeki uyuşturucu etkisi de belki modern zamanlar için verilebilecek en ilginç örneklerden biri olarak hafızalarda yer etmektedir.

Modern Zamanlardaki Durum

Gelişmişlik ile birlikte değişen bildirim araçlarının aldığı biçim, teknolojiyi yakından takip eden birçok insanı dahi şaşkınlığa uğratmaktadır. İnternet (genel ağ) adı verilen kavramın hayatımıza getirdiği yenilikler bildirim araçlarının artık görsel, işitsel ve yazılı olarak bir bütün halinde kullanılabilirliğini gündeme taşımıştır. Televizyon ve radyonun dahi genel ağ üzerinden yayınlandığı ve genel ağın nimetlerinden faydalanarak faaliyet gösterdiği günümüz yayıncılık anlayışının, devamlı ileri doğru hamleler yaparak, daha geniş kitlelere ulaşması ve bırakın dünyayı büyük bir ülke konumuna sürüklemeyi küçük bir köy haline getirmesi artık olağan ve kabul edilebilir bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

20. yüzyılın başlarından itibaren daha çok görsel ve işitsel alanda gelişen bildirim araçlarının da temelinde dil dediğimiz sihirli kavram yatmaktadır. Bu yolla bildirim araçları varlıklarını sürdürebilmekte ve gelişebilmektedir. Demek ki dilin yaratıcı vasfı, bildirim araçlarının gelişiminde de önemli bir rol oynamaktadır. Kitlelerin iletişiminin artması ve bireylerin kaynaşması için devamlı gelişen/geliştirilen söz konusu araçlar aynı zamanda, yukarıda da sö-

zünü ettiğimiz gibi, bildirimin temelinde yer alan dilin de daha işlevsel kullanımına olanak tanımaktadır. Her ilerlemenin çeşitli faktörler nedeniyle çift taraflı varlığını sürdürebilir olması gerçeğinden hareketle, bildirim araçlarının dilin gelişimi ve işlevselliği üzerindeki katkısının yanında dilin yanlış kullanımı ve gerilemesi üzerinde de payı olduğu unutulmamalıdır.

Dil, doğru kullanıldığı müddetçe gelişimini devam ettirebilir. Yazılı veya işitsel/görsel bildirim araçlarının bu konuda üstlendiği görev oldukça önemli ve göz ardı edilemezdir. Gündelik konuşma dilinin nitelikleri arasında saydığımız herhangi bir kurala bağlı kalmama (ki bu kavram, tamamen kurnalsızlık olarak algılanmamalıdır) durumu, dilin gündelik konuşmada oldukça esnek bir yapıyla varlığını sürdürmesini sağlamıştır. Gündelik konuşma dilinin bir diğer özelliği de akıldan geçirdiğimiz gibi, doğallığı ön plana alarak düşüncelerimizi ifade etmemizdir. Bu nedenle gündelik konuşma dilinde doğallık ve kısmî kurnalsızlık vardır.

İşte böyle bir yapılanma içinde kitle iletişim araçlarında doğru dil kullanımının önemli bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Özellikle, Türkiye'den onlarca yıl önce devlet sektörünün bu alandaki egemenliğine son veren Batı toplumların-

da dilin, devlet ve özel radyo/televizyon yayıncılığı alanında son derece nitelikli kullanılmasına dikkat edilir. Batı dünyasında 1960'lı yılların başından itibaren başlayan özel sektörün radyo/TV yayıncılığına girişi dil alanında esaslı bir takım önlemlerin alınmasına da neden olmuştur. Yazının başında adını andığımız *Videodrome* adlı yapıtta da açıkça görüldüğü gibi, özellikle TV yayınlarının görsel, işitsel ve yazılı dili bir arada kullanıyor olması, insan beynini etkileme ve hatta kontrol altına alma özelliklerini de kendi bünyesinde barındırmasını beraberinde getirmiştir. Söz konusu yayınların bu niteliği yüzünden 1969 yılı itibarıyla test yayınlarına başlayan (ilk olarak İstanbul Üniversitesi bünyesinde deneme amaçlı ve daha sonraları Devlet Kurumu aracılığıyla Ankara ve İstanbul illerini kapsayacak şekilde) TRT, dilin kullanımına azamî özen göstermesiyle tanınır olmuştur. Elbette her kurumda kendini gösteren siyasal baskı ve bundan kaynaklanan politik değişimler Kurumda da etkisini göstermiş-

tir. Özellikle kurum içinde ve yayınlarında kullanılması yasak “sakıncalı kelimeler”in varlığının herkes tarafından bilinen bir dil politikası ve “halkı tek tipleştirme” yönünde oluşan kanaat, yayın içeriğinde sadece dilin değil; aksine kimi dönemlerde müzik ve kültür programlarının da katı bir sansürcü zihniyetle belirlenmesine neden olmuştur. TRT içinde her dile ait bir masa vardır. Bu birimler, ilgili dillerde Kuruma akan haber veya başka materyallerin tasnif ve kullanımını kolaylaştırmak için oluşturulmuştur. TRT gibi büyük yayıncı kuruluşların tamamında gözlemlenen bu teşkilatlanmanın anadilimiz Türkçe için daha kapsamlı bir yapılanmayla varlığını sürdürdüğü geçmiş dönemlere nazaran günümüzde gitgide zayıflayan bir yapıyla çalışmasını sürdürmesi düşündürücüdür.

5 Mayıs 1990’da Magic Box Star1 ile başlayan özel televizyonculuk tarihimizin başka ülkelerdeki seviyeyi yakalaması oldukça kısa zamanda olmuş; tıpkı Batı’da olduğu gibi gerek içerik gerek biçimsel yönden TV yayınlarının denetleme görevini üstlenen bir kurulun da faaliyete geçmesi çok geçmeden bir gereklilik halini arz etmiştir. 1994 yılında kurulan Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ile gerek özel gerek devlet yayıncılık anlayışına bir standart getirilmeye çalışılmıştır. RTÜK’ün web sayfasında da açıkça belirtildiği gibi, kurulun görevlerinden biri de anadili kullanımına dair ihlallerin önüne geçip anadili kullanımının özendirilmesidir.

Ceza-Ödül ikileminde Anadilimiz

Türkiye’de televizyon ve radyo yayıncılığında RTÜK öncesi ve RTÜK sonrası olmak üzere iki dönemin varlığına işaret etmek oldukça yerinde bir tutumdur. RTÜK öncesinde, belki de yayın kanallarının azlığı nedeniyle, radyo ve televizyonlarda göze batan ya da battığı varsayılan kimi tutarsızlıklar ve çirkinlikler bu kadar belirgin bir biçimde hayatımızın içinde bulunmuyordu. RTÜK, çoğu zaman olduğu gibi, siyasal yapılanmasını aldığı kararlara da yansıtan bir tutum sergileyerek “kimin ve neyin ahlak bekçiliğine soyunuluyor?” sorusunu devamlı gündemde tutmayı başarmıştır.

RTÜK web sayfasından aşağıda alıntıladığımız karar metni dikkate değer bazı durumları işaret etmektedir:

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görev ve yetkileri 4756 Sayılı Yasayla değişik 3984 sayılı Kanunun 8. maddesinde belirlenmiştir.

Üst Kurul, öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen, izin şartlarını ihlâl eden, yayın ilkelerine ve Kanunda belirtilen diğer esaslara aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını uyarır veya aynı yayın kuşağında açık şekilde özür dilemesini ister. Bu talebe uyulmaması veya aykırılığın tekrarı halinde ihlâl konu olan programın yayını, bir ilâ on iki kez arasında durdurulur. Bu süre içinde programın yapımcısı ve varsa sunucusu hiçbir ad altında başka bir program yapamaz. Yayını durdurulan programların yerine, aynı yayın kuşağında ve reklamsız olarak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına Üst Kurulca hazırlatılacak eğitim, kültür, trafik, kadın ve çocuk hakları, gençlerin fiziksel ve ahlaki gelişimi, uyuşturucu ve zararlı alışkanlıklarla mücadele, Türk dilinin güzel kullanımı ve çevre eğitimi konularında programlar yayınlanır.

Dikkat edilirse ortaya çıkan tablo oldukça düşündürücüdür. Yayın durdurma cezası verilen yayıncı kuruluş, Kurul tarafından hazırlatılan bazı eğitim/kültür programlarını yayınlama zorunluluğu getiriliyor. Kısacası, çokça izlenen bir programın yayın saati ne kültür veya sanat ağırlıklı bir program zorla yerleştiriliyor. RTÜK de çok iyi biliyor ki izleyicinin elindeki uzaktan kumanda harekete geçecek ve o “hazırlatılan kültür/sanat programı” izlenmeyecek ve başka bir kanala geçilecek. Böylece cezalı kuruluş o saatinden mahrum bırakılacak ve reklam pastasından alamayacağı pay nedeniyle maddi/manevi cezaya mahrum bırakılacak. RTÜK’ün, ilk zamanlarında öngördüğü “ekran karartma” cezasının yerine “kültür/sanat” ağırlıklı bir programla görevini ifa etmesi, günümüz Türk toplumunda kültür ve sanatın ne biçimde algılandığına da ışık tutar nitelikte bir harekettir. Yukarıda alıntılanan yönetmelik maddesine bakıldığında kültür ve sanat programının içeriğinde Türk dilinin güzel kullanımına özellikle vurgu yapıldığı dikkat çeker. Bu yönetmelik maddesinin altında yatan kavramı ortaya çıkarmaya kalktığımızda, aslında Türkçe kullanımının çok da iyi olmadığı ve bunun RTÜK tarafından “ders” niteliğinde hazırlatılan programlarla sağlanabileceği gibi bir anlam çıkmaktadır. Daha da ötesine geçtiğimizde Türk diliyle ilgili hazırlatılan bir programın “ekran karartma” cezasıyla eşdeğer bir yapıya sahip olduğu ve bu sayede yayıncı kuruluşu bir ceza verilmediği gerçeğiyle de karşılaşabiliriz.

Nereden bakarsanız bakın son derece talihsiz bir yaklaşım ve uygulama...

Yukarıdaki yönetmelik maddesinden hareketle gerçekleştirdiğimiz söz konusu çıkarımların, son sekiz-dokuz yılda ülkemizin Türk dilini algılayış noktasında nereden nereye geldiğinin en somut kanıtı olduğunu söylememiz gerekiyor. RTÜK denilen kuruluşun Türk dilini özendirmek veya doğru kullanımını yaygınlaştırmak için neler yaptığına, sadece web sitesindeki, âdet yerini bulsun gibilerinden, yönetmeliğine bazı maddeler ekleyerek gerçekleştirmeye çalıştığına tanık olunabilir. Bugün, yönetmeliğinde veya tavsiye kararlarında yer almasına rağmen, yayıncı kuruluşların ekrana çıkma adlarına müdahale edemeyen ve Türk alfabesinde olmayan harflerden mürekkep yayıncı kuruluş adlarına dahi ses çıkaramayan bir kuruluşun Türk dilini görsel/işitsel basında nasıl koruyacağı hafızalarda yer eden ve sorgulanması gereken bir durumdur.

RTÜK ve Türkçe Üzerine İcraatları

RTÜK'ün Türkçenin güzel ve nitelikli kullanımı üzerine bazı tespitleri Kurumun web sayfası aracılığıyla şöyle duyurulmuş:

Radyo ve televizyon kuruluşlarında; spiker, muhabir ve sunucuların dili yanlışsız kullanmalarının şart olduğu fikri yerleşmemiştir. Neredeyse Türkçe konuşan herkes bu görevlerde kullanılabilmektedir. Dili kullanmada belli bir seviyeye ulaşmamış ve belli bir dil eğitiminden geçmemiş kimselerin radyo ve televizyonlarda yaptıkları dil yanlışları kamuoyunu rahatsız etmektedir.

Dili özensiz ve keyfî kullanım, radyo ve televizyon yayınları aracılığı ile toplumun dilini etkilemekte; iletişimi, anlaşmayı zorlaştırmaktadır.

Yapılan yayınların birçoğu, içerikleri, amaçları ve nitelikleri bakımından halkın dil becerilerini geliştireceği, kültürel seviyelerini yükselteceği, onlara Türkçeyi sevdireceği yerde dilin yozlaşmasına yol açmaktadır.

Dili sürekli bozuk kullanmaktan dolayı bazı gazete köşelerinde, dergilerde yapılan eleştirilerin gün geçtikçe artması ortada bir sorun olduğunu açıkça göstermektedir.

Sadece dil yanlışları değil radyo ve televizyonlarda yapılan bazı yayınlar, kişisel yorumlar, ortaya konan tavırlar da dinleyicilerin düşüncelerini, davranışlarını etkilemektedir. Bu kişisel, keyfî, bilim dışı tavırlar sonucunda toplumda bir yılgnlık, güvensizlik ve

bocalamanın baş gösterdiği söylenebilir.

Yukarıda alıntılanmış söz konusu tespitlerin tamamına katılmamak elde değil. Son derece yerinde tespitler...

Peki, uygulama ya da yaptırım noktasında RTÜK ne kadar başarılı? RTÜK, alınacak önlemler yerine bir dizi tavsiye kararı yayımlamakla yetinmiştir. Bu tavsiye kararları, Türk dilinin etkili/nitelikli kullanımı için şart olan bazı uygulamaları, yayıncı kuruluş tarafından alınması gereken bazı kararları içermektedir:

1. Radyo ve televizyonların metin hazırlama ve konuşma bölümlerinde yer alan kimselerin Türkçe konusunda yeterli olduklarını gösteren bir belgeye sahip olmaları şartı. Belgenin verilme esasları, belgeyi verecek olan kurul, bu kurulun teşekkül tarzı ve çalışma esasları yönetmelikte belirtilmelidir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından oluşturulacak kurulda Türk Dil Kurumunun, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesinin, Kültür Bakanlığı Devlet Tiyatrolarının belirleyeceği uzmanlarla radyo ve televizyon temsilcileri yer almalıdır.

2. Radyo ve Televizyon kuruluşlarının kendi bünyelerinde birer "Dil İzleme-Denetleme Kurulu" oluşturmaları şartı. Söz konusu kurulu oluşturacak üyelerin sayısı, nitelikleri ve çalışma esasları t maddesinin 2. fıkrası için hazırlanacak yönetmelikte yer almalıdır. Belirtilen niteliklere uygun uzmanlar, radyo ve televizyon kuruluşlarının kendileri tarafından seçilip istihdam edilmelidir.

3. Hizmet içi eğitim ve seminerler. Hazırlanması öngörülen yönetmelikte radyo ve televizyon kuruluşlarının kendi bünyelerinde düzenli olarak hizmet içi dil eğitimi yapmaları şartı yer almalıdır. Eğitimin zaman ve süresi, çalışma şartları yönetmelikte belirtilmelidir. Ayrıca Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yılda bir defa düzenlenecek dil seminerleri de yönetmelikte bulunmalıdır. Seminerlere radyo ve televizyon kuruluşlarının hangi seviyelerde ve ne ölçüde katılacağı yönetmelikte belirtilmelidir. Seminerlerde görev alacak öğretim üyesi ve uzmanlar, Türk Dil Kurumundan, üniversitelerden, Devlet Tiyatrosundan, tecrübeli radyo ve televizyonculardan seçilebilir; bu husus da yönetmelikte yer almalıdır.

Sorgulanması gereken kavram, yukarıda alıntılanan bu "tavsiye" kararlarının yayıncı kuruluşlar tarafından hayata geçirilip geçirilmediğidir ki söz konusu

sorunun yanıtı koca bir hayırdır. Kısacası konu Türkçe olduğunda taraflar topu birbirlerine atmaktan başka hiçbir şey yapmamaktadır.

Ne yapmalı?

Yazının başında da açıkça belirtildiği gibi, bildirim araçlarının en başta dil konusunda yönlendirici ve özendirici bir tavrı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Günümüz eğitim sisteminin bile TV ve genel ağ üzerinden yapıldığı gerçeğinden hareket edersek işitsel/görsel yayın organlarının direkt beyini etkileyen, kuvvetli bir etki alanı vardır. Freud'un da belirttiği gibi imajların ruhsal dünyayı biçimlendirmedeki rolü, kitleleri harekete geçiren en temel kuvvet olmuştur. Bu noktadan hareketle söylenebilir ki söz konusu alanda alınacak kararlar hem yaptırım gücüyle hem uygulamadaki mükemmelliğiyle tüm toplumu derinden etkileyecek bir yapıya sahiptir. Günümüzde Türk dilinin görsel/işitsel yayıncılıkta çok da etkili ve doğru kullanıldığı söylenemez. Bu yanlış kullanım sonucunda ortaya çıkan bozuk yapılanmalar öncelikle konuşma dilinde hâkimiyetini kurmakta ve sonraları, dünyadaki her dilde olduğu gibi, kendini yazı dilinde de göstermektedir. Bu noktada belki de en iyi örnek "şey" kelimesidir. Türkçedeki tüm "şey"ler ayrı yazılır. Kuralımız bu; ancak bundan takriben 15-20 yıl önce ilk olarak "bi'şey" şeklinde konuşma diline oturan söylem, kendini günümüz yazı dilinde de hissettirmeye başlamış ve neredeyse halkın büyük çoğunluğu tarafından "şey" sözcüğü artık birleşik yazımla kullanılır olmuştur. Aynı zamanda konuşma dilinde, çok da doğal olan bir yapılanmayla, yuvarlayarak kullandığımız birçok kelime artık yazı dilinde de kendine rahatlıkla yer bulmaya başlamıştır. "Geleceğim" yerine "gelcem", "gidiyorum" yerine "gidiyom", "bir şey" yerine "bişii" ya da "yapıyor, ediyor, seviyor" gibi kelimeler yerine "yapıyo, ediyo, seviyo" tarzında konuşma dilinin direkt yazıya geçirilmesiyle ortaya çıkan konuşma+yazı dili melezi kelimeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Söz konusu yazımların görsel/işitsel haber metinlerinde karşımıza çıkması da önlenememiş ve bu yanlış kullanımlar, ne yazık ki Türkçeye dikkat eden bir bireyi bir saat kadarki televizyon izleme sürecinde çileden çıkartacak düzeye kadar gelip dayanmıştır.

Etkili dil öğreniminin sonuçlarından biri olan dil bilincinin ne kadar önemli olduğunun altını çizmemiz gerekiyor. RTÜK veya adını istediğiniz şekilde

biçimlendireceğiniz bir denetleme kurulunun varlığı ya da sert ve yaptırımı olan kurallar konularak anadiline sahip çıkılmasının gerekliliği kadar yayıncı kuruluşların da dil bilincine sahip olması önemli bir çıkış noktası olarak karşımızda durmaktadır. Siz istediğiniz kadar sert kural ve yönetmelikler hazırlayın, eğer muhatabınız bunları uygulamıyorsa veya uygulamamak için bazı kaçış noktaları yaratabiliyorsa, tüm çabanız boşa gider. Bu konuya en iyi örneklerden birisine Yunanistan'ın düzenlediği 2004 Olimpiyat Oyunları'nda rastlıyoruz. Yunanistan, sahip olduğu Yunancanın Avrupa'daki diğer dillerden harf dizini ve ses varlığı noktasında ayrıldığı bilincindedir. Bununla beraber, sırf dilini ve kültürünü koruyabilmek için Avrupa Birliği'ne 1980'li yılların başında girerken sağlam ve sert hükümler içeren bir dil koruma yasasını da yürürlüğe koymuştur. İşte bu ülke, 2004 Olimpiyat Oyunları'nda, artık âdet halini almış olan açılış ve kapanıştaki geçiş törenini kendi alfabesindeki harf sıralamasına göre gerçekleştirerek özvarlığına ne derecede önem verdiğini tüm dünyaya bir kez daha ispat etmiştir. Basit görünen; ama basitlikten çok önemli bulunan bir noktanın altı bundan daha iyi çizilemez. Avrupa Birliği ülkelerinin tamamında yer alan özel radyo ve televizyonculuk yasalarında da ülke sınırları içinde faaliyet gösteren yerli ya da yabancı kuruluşların o ülkenin diline olan saygı ve katkısının sınırları özenle çizilmiştir. Hatta bu konuda Fransa'nın aldığı kararlar kayda değer niteliktedir. Fransa'da yayın yapan yabancı menşeli kuruluşlar, yayınladıkları program, dizi, film ve belgeselleri Fransız diline çevirerek sunmak zorundadır. Bu kuruluşlar gerek uydu ve kablo gerekse karasal yayın sahalarında yayınladıkları söz konusu bu programların jenerik (tanıtım) adı verilen baş ve son parçaları için de Fransızca çeviri kullanma zorunluluğuna sahiptir. Bu noktada, bir filmin "cast" adı verilen ve birçoğumuzun izlemek bile istemediği uzayıp giden o akan yazılarının dahi söz konusu ülkenin dil kurallarına göre düzenlenerek yayın hakkı bulması, ancak ve ancak dil bilincine erişmiş ve dilini her şeyin üstünde tutan bir otoritenin ürünü olabilir. Bu nedenle, tıpkı Atina Olimpiyat Oyunları'nda Yunanistan'ın sorumlu yayıncılık örneğinde gördüğümüz gibi, dilinizi uluslararası arenada dahi var gücünüzle savunmanız gerekmektedir.

Dr. Zeki ŞAHİN
Çankaya Üniversitesi
Uluslararası Ticaret Bölümü

2008 FİNANSAL KRİZ SONRASI KÜRESEL EKONOMİDE DURUM

Finansal-banka krizi, bir yılı aşan bir sürede “ge-liyorum” diyerek daha önceki dönemlerde tecrü-be edilen dönemselsel gerilemeye de dayalı olarak, Eylül 2008’de ortaya çıkmıştı. ABD, AB ve gelişmiş ülkelerde, çok sayıda uluslararası banka ve finansal kurumun ödeme güçlüğü içine düşmesi sonucunu geliştirmekte olan ülkelere sermaye akışı adeta durmuş ve çok büyük miktarda sermaye buharlaşmıştır. Elbette kaydı olarak var olan bu paranın kayıtları silinmiş değildir; ama bu paranın şimdi-ki sahipleri bu parayı piyasaya sürmüş oldukları kâğıtlar ile değiştirenlerdir. Bu kaybolan paranın yeni sahipleri üretici şirketler olmadıkları için, bu kadar büyük miktarda paranın piyasadan – bir sü-reliğine de olsa – çekilmiş olması, finansal kurum ve kuruluşlara paralel olarak, tüm reel sektörü de büyük bir krize sokmuş ve tüm dünyada sınaî üre-timi geriletmiş ve hatta bazı firmaları el değiştirme veya faaliyetini durdurma noktasına getirmiştir. Tüm yatırımcılar elde tuttukları diğer yatırım araçlarını ellerinden çıkararak, özellikle ABD Ha-zine Bonoları’nı almaya yönelince, tüm dünyada ABD Doları’na olan talep artmış ve diğer tüm para birimleri ABD Doları karşısında dramatik düşüşler yaşamıştır.

Aradan geçen zaman içinde, tüm gelişmiş ülkeler, **geleneksel tutumlarını değiştiren ve ken-**

di öğretileriyle taban tabana zıt bir politi-ka izleyerek, kendi iç piyasalarına müdahaleler-de bulunmuş, krizi en az zararla atlarmaya özen göstermiştir. **Merkez bankaları ve hükümet-ler krizi sonlandırmak için piyasalara para enjeksiyonu yapmış ve acil şirket kurtarma tedbirleri uygulamıştır.** Bu müdahaleler istenil-diği veya beklenildiği oranda olmasa da finansal piyasalarda olumlu etkilerini göstermiş; uluslararası banka sistemine olan güven yenilenerek yakıcı kriz koşulları oldukça soğutulmuş bulunmaktadır.

Ekonomisi gelişmiş ABD, Japonya ve AB ülkelerin-de ekonomik göstergeler, reel ekonomide iyileş-me ve kriz sonrası dibe vurmuş sonrası bir yüksel-meye işaret etmektedir. IMF 1 Ağustos’ta, daha önce 2009 yılı için belirtmiş olduğu küresel ekonominin genel görünümü için yüzde 1.3 daralma ve yüzde 2.9 büyüme oranlarını binde 2 puan yukarıya doğru arttırarak 2010 yılı için yüzde 1.1 daralma ve yüzde 3.1 büyüme olarak yukarıya doğru revize etmiş bulunmaktadır.

Dünyanın en büyük ekonomik motor gücü olan ABD ekonomisi yılın ikinci çeyreğinde, tahmin edilen GDP-Gayrisafi Milli Hâsıla’daki yıllık yüzde 1 düşüşün gerçekte binde 7 olarak gerçekleştiğini görmüş bulunmaktadır. Temmuz ayında, 10 aylık dönem boyunca ilk defa gerçekleşen pozitif dö-

nüşümü takiben Ağustos ayında endüstriyel üretim, otomotiv endüstrisinin liderliğinde, aydan aya binde 8 oranında artmıştır. Konut satışları her ne kadar Ağustos ayına kadar aydan aya yüzde 2.7 gerileyerek yavaşlamış da olsa; yeni konut satışları binde 7 oranında büyüdü ve Mayıs 2009 ayından beri konut fiyatları yukarıya doğru yönelimini sürdürmeye devam etmiştir.

ABD iş piyasaları, tarım kesiminde ücret düşüşlerinin Ağustos ayında durmuş olmasına rağmen; işsizlik oranı yüzde 9 bandında kalarak, birbirini takiben Ağustos ayında yüzde 9,7 ve Eylül ayında yüzde 9.8 olarak kaydedilerek var olan karamsarlığı sürdürmektedir.

ABD Federal Rezervi, 23 Eylül FOMC-Federal Açık Piyasa Komitesi Toplantısı'nda, finans piyasalarındaki iyileşmeyi ve konut sektöründeki gelişmeyi dikkate alarak, ABD ekonomisinin toparlandığını değerlendirdi. Federal Rezerv ayrıca, kredilerdeki daralma ve sürüp giden işini kaybetme süreciyle, konut harcamalarındaki harcamaların durağan kalacağını da öngörmektedir.

İş dünyası hâlâ, azalan bir hızda olsa da, envanter stoklarını satışlarla aynı hızda tutmada gelişme sağlamak için, sabit yatırımları kısıtlamakta ve personel çıkarmaya devam etmektedir. Komite, bir fiyat istikrarı ortamında, finansal piyasaları ve kurumları istikrarlı hale getirme politikası faaliyetleriyle finansal ve parasal destek ile pazar güçlerinin güçlü bir ekonomik büyümeyi destekleyeceğini ve kaynak kullanımının dereceli olarak daha yüksek seviyelere geri döneceğini beklemektedir.

Uluslararası finans kapitalin doyumsuzluğundan kaynaklanan ve özellikle yüksek petrol gelirlerinin yanlış yatırım araçlarına yönlendirilmesi sonucunda, buharlaşmasına yol açan büyük finansal kriz sonrası Londra'da yapılan G-20 Toplantısı'nda alınan kararların hayata tam olarak geçirilememiş olması; finansal desteklerin, finans kapitalin büyük oyuncularının elinde bulundurduğu büyük firmalara para aktarılmasından ibaret kalarak, üretici firmaların üretmiş oldukları ürünleri alarak bu firmaları yaşatan tüketicilere hala kaynak aktarılamaması bir yana, tüketici kesimin işleri kaybettirilerek harcama yapma ve piyasaları canlandırma rollerinin de ellerinden alınarak adeta cezalandırılmaları, hızlı büyümenin ve krizi kısa sürede atlattırmanın önünde en büyük engel olarak görünmektedir. İşsiz kalan veya işini her an kaybetme riski taşıyan tüketici kesimin, banka faizlerinin düşürül-

müş olmasından yararlanamayacağı ve bankaların işsiz-güçsüz tüketicilere veya sürekli geliri olmayanlara bir kredi sağlamayacağı da herkesin bildiği bir realitedir.

Finansal krizin son günlerdeki en büyük sansasyonel etkisi Dubai şirketinin iflasıdır. Geçen 10 yıllık dönemin büyüme ve küreselleşme trendine göre tasarlanmış, inşaatı büyük miktarda elde edileceği varsayılan yüksek fiyatlı petrol gelirleri ile ve satışından elde edileceği düşünülen gelire dayanılarak alınan kısa vadeli büyük borçlarla finanse edilmiş süper lüks gayrimenkul yatırımları elde kalınca malum kriz ortaya çıkmış bulunmaktadır. Sonuç olarak Abu Dabi Hükümeti, Dubai şirketini finansal olarak desteklemek ve vadesi gelen kısa dönem borçlarının bir kısmını karşılamak üzere 10 milyar USD vermek zorunda kalmıştır. Bu finansal desteği tek başına sürdürebileceği şüphelidir ve bu kriz petrol zengini bu ülkelerde geminin kara ya oturduğunu göstermiş olmalıdır.

Parası olan ve düşük banka faizlerinden daha yüksek gelir elde etmeyi umarak diğer finansal yatırım araçlarına, menkul sermaye piyasalarına yöneleceklerin de göreceli olarak, getirisinin yanı sıra ekonomik, politik, döviz ve kredi riski de yüksek olan yükselen piyasalar yerine büyük ve istikrarlı ekonomilerin sunduğu menkul kıymet araçlarına yönelmesi de tavsiye edilmektedir.

Her ne kadar küresel ekonomi dramatik düşüşler sonrası tekrar toparlanma ve büyüme sürecine girmiş olsa da iyileşme, hükümet politikaları desteği olmaksızın, sürdürülebilir olmaktan uzak bulunmaktadır. Uluslararası banka sistemi hâlâ zayıf durumdadır ve yeni bir çöküntü dalgası tüm ekonomileri allak bullak ederek ülkeleri ekonomik ve politik olarak kapalı sistemlere yönlendirme tehdit ve eğilimini de beraberinde getirebilecektir.

Bu nedenle hükümetler, başka ülkelerden medet beklemeden, kendi ülke ekonomilerini düzeltmek için daha istekli olmalı ve daha radikal kararlar almak zorunda olduklarını anlamalıdır.

Ankara - 15.12.2009

Referanslar:

- Ekim 2009 Economic Bülten, KORE
- FOMC 23 Eylül 2009 Acil Basın Bildirisi
- Credit Suisse, 9 Aralık 2009 Raporu
- Credit Suisse, 9 Aralık Abu Dhabi Raporu
- IMF Group of Twenty Kasım Ayı Raporu

Öğr. Gör. Dr. Didem EKİNCİ
Çankaya Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

SAVAŞTAN 14 YIL SONRA BOSNA - HERSEK NEREYE GİDİYOR?

Yaklaşık 3,5 yıl süren savaşın ardından Eski Yugoslavya'nın geleceğine dair kararlar almak üzere 1995 yılında Dayton yakınlarında bir askerî üste bir araya gelen Balkan siyasî liderlerinden hiçbiri bugün hayatta değil. Ancak 14 yıl geçmiş olmasına karşın Bosna – Hersek'in geleceğine ilişkin sorunların varlığını sürdürmekte olduğu görülmekte. Son zamanlarda Bosna – Hersek'in dikkatleri tekrar üzerine çekmesinin sebebi ise bu sorunların giderek artan bir seyir izlemekte olması.

Bilindiği üzere, Dayton Barış Anlaşması ile Bosna – Hersek, iki siyasî entite (Boşnak – Hırvat Federasyonu ile Sırp Cumhuriyeti) ve bir bölgeden (Brčko) oluşacak şekilde yapılandırılmış ve Anlaşmanın 10. Ek'i uyarınca pek çok yetkiyle donatılmış (Barış Uygulama Konseyi'nin kurduğu) bir Yüksek Temsilcilik görevlendirilmişti. Savaştan 14 yıl sonra, 8/9 ve 20/21 Ekim 2009'da Bosna – Hersek'in liderleri bu defa bir başka askerî üste, Butmir'de, sorun-

ların çözümü için bir araya geldi. Bu sorunların ilk sinyalleri, hissesinin % 41'i Sırp Cumhuriyeti'ne, % 59'u Boşnak - Hırvat Federasyonu'na ait olan devlet enerji nakil kuruluşu *Elektroprenos*'un Bosnalı Sırp hissedarlarının, kuruluşun faaliyetlerini engellemek ve toplantılarını boykot etmeleri ile alınmış oldu. Avusturyalı diplomat ve Yüksek Temsilci Valentin Inzko'nun Sırp Cumhuriyeti'ne yapıcı adımlar atmaları doğrultusunda verdiği mesajlara Sırp Cumhuriyeti'nin verdiği yanıt uzlaşmadan oldukça uzaktı. Bu ihtilafta Boşnak – Hırvat tarafı Inzko'yu destekledi. Ayrıca, 4 Ekim 2009'da 24 yaşındaki Boşnak – Hırvat kökenli bir gencin polisle futbol taraftarları arasındaki çatışmada hayatını kaybetmesi, etnik nefret söylemlerini yine bir anda tırmandırdı. Ancak daha genel çerçeveden bakıldığında, Dayton Anlaşması'nın ardından Batı'nın, dikkatini farklı kriz alanlarına yoğunlaştırma eğilimi, geçen yıl patlak veren küresel eko-

nomik kriz, AB'nin 2009'da vize şartını kaldırdığı Balkan ülkeleri arasında Bosna – Hersek'in olması ve Aralık 2009'daki NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda Bosna – Hersek'e Üyelik Eylem Planı (ÜEP) tanınması bağlamında net olumlu mesajlar verilmemesi de ülkenin iç ve dış politikasının verimli seyrini önleyen gelişmeler olarak nitelendirilebilir.

Ekim 2009'da gerçekleşen ve ABD ile AB'nin Bosna – Hersek'e olan ilgilerinin yenilenmesi açısından bakıldığında önemli bir platform teşkil eden Butmir Görüşmeleri'nde somut bir ilerleme kaydedilememesinde Bosnalı Sırp'ların uzlaşmadan uzak tavrının belirleyici etkisi olduğu görülmektedir. Balkanlar konusunda uzman İsveç Dışişleri Bakanı Carl Bildt'in başkanlığını yaptığı ve ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Jim Steinberg'in de öncülük ettiği görüşmelerde, Bosnalı Sırp Başbakan Mlorad Dodik, özerkliklerinin muhafaza edilmesi ve Yüksek Temsilcilik'in kapatılması yönünde görüş bildirmiş ve hatta gerekirse bu konuyla ilgili referandum yapacağını belirterek federasyondan ayrılma tehdidinde bulunmuştur. Boşnak – Hırvat Federasyonu'nu oluşturan Boşnaklar, Yüksek Temsilcilik'in yetkilerinin daha da artırılarak varlığının devam etmesini istemiş; Hırvatlar ise bu federasyondaki konumlarının Boşnaklarla eşit olmadığından bahisle daha fazla eşitlik talebinde bulunmuştur.

Bu ihtilaflı süreçte Batı ve ABD'den beklentiler çok yüksektir. Rusya Federasyonu ise Kasım 2009'da Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov'un Saraybosna'ya yaptığı ziyarette, Bosna – Hersek'in artık Yüksek Temsilcilik tarafından değil; kendisi tarafından yönetilmesi gerektiğini vurgulayarak Sırp Cumhuriyeti'ne verdiği açık destekle bir kez daha alışlagelmiş tutumunu sergilemiştir. AB ve ABD, Yüksek Temsilcilik'in varlığını sürdürmesini desteklerken ABD bir konuda daha Rusya Federasyonu ile karşı karşıya gelmiş durumdadır. Öte yandan, ABD ve AB, Yüksek Temsilcilik'in AB temelli bir dönüşümünden yana olduklarını ifade etmiştir. Ülkede 2010'da yapılacak seçimler öncesinde bu ihtilaf rüzgârlarının daha da sert esmesinden ve milliyetçiliği yeniden körüklemesinden tedirginlik duyan ABD, meselelerin bu yıl sonuna ka-

dar acilen çözülmesinden yana tavır koymuş olsa da AB ekseninde aynı bakış açısının görüldüğünü söylemek pek mümkün görünmemektedir. Savaş sırasında Clinton yönetiminde bulunan ve olaylara yakından tanıklık eden pek çok ismin şu anda Obama yönetiminde de bulunmasının ve Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın Mayıs 2009'da ülkeyi ziyaret etmesinin, ABD'nin Bosna – Hersek'e verdiği önemi gözler önüne serdiği akıllara gelse de Washington'ın dış politikasında Afganistan ve Irak'ın daha üst sıralarda olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Barış Uygulama Konseyi, ancak "5 + 2" paketi olarak bilinen şartlar bütününe yerine getirilmesi halinde Yüksek Temsilcilik'in kapatılabileceğini Şubat 2008'de belirtmişse de Bosnalı Sırp'lar, Yüksek Temsilcilik'in bir an önce kaldırılmasında ısrarcı tavırlarını muhafaza etmektedir ve bu sebeple Butmir Görüşmeleri'nin ucunun açık bir süreç halini aldığı hususunda yaygın bir kanı bulunmaktadır. İş zorlaştıran en temel unsur, Bosnalı Sırp'ların tutumudur; ancak tarafların her birinin mükemmel bir anlaşma/uzlaşma beklentisinin olması da görüşmelerin boşa geçmesi de bir sonuç vermemesine neden olmaktadır. Bu noktada, gerek ABD'nin gerekse AB'nin Sırp Cumhuriyeti yetkililerine, mevcut tutumlarını devam ettirmeleri ve ettirmemeleri halinde kısa ve orta vadede neler olabileceğini açık ve net bir dille izah etmelerinin faydalı olacağı düşünülebilir. Uluslararası Kriz Grubu'nun da Kasım 2009 raporunda yerinde tespitlerle belirttiği üzere, görüşmelerden sonuç alınamaması durumunda Barış Yürütme Konseyi iki seçenekle karşı karşıya kalacaktır: Yüksek Temsilciliği kapatmak veya güçlendirmek. Her iki seçeneğin doğurabileceği olumlu ve olumsuz gelişmeler şimdiden tartışılmaya başlanmıştır; ancak tekrar vurgulamak gerekirse buradaki en önemli sorun Bosnalı Sırp'ların uzlaşmaya ikna edilmesi gerektiği gerçeğidir.

Türkiye ise Bosna - Hersek'te Yüksek Temsilcilik'in varlığını devam ettirmesini desteklemekte ve uluslararası düzeyde ülkenin Avro-Atlantik kuruluşlarına entegrasyonu için açık desteğini sürdürmektedir. Bu bağlamda en son Aralık 2009'da Brüksel'deki NATO Dışişleri Bakanla-

rı Toplantısı'nda ÜEP için Bosna – Hersek'e verilen kesin "hayır" cevabı Türkiye'nin çabasıyla "şartlı evet"e dönüştürülebilmiştir. Türkiye, Bosna – Hersek'te, ülkenin AB'nin vize uygulamasını kaldırdığı Balkan ülkeleri arasında yer almamasından dolayı dışlandığı düşüncesinin, şayet ÜEP perspektifi sunulmazsa, NATO tarafından da dışlanmışlık hissiyle daha da artacağını; bunun akabinde Bosna – Hersek'in uluslararası toplum tarafından yalnız bırakılması tehlikesinin ortaya çıkacağını vurgulamaktadır. Bölgesel bazda Sırp Cumhuriyeti'nin destekçisinin Sırbistan, Bosnalı Hırvatların destekçisinin Hırvatistan ve Boşnakların destekçisinin Türkiye olduğuna yönelik yaygın algılama varlığını devam ettirmektedir. Dolayısıyla, Ekim ayından bu yana devam eden görüşmeler sürecine Türkiye'nin de (ve aynı zamanda Rusya'nın da) dâhil edilmesinin arz ettiği önem aşikârdır.

Yararlanılan Kaynaklar

• "Bosnia's Dual Crisis", Policy Briefing, Europe Briefing N. 57, International Crisis Group, Sarajevo/Brussels, 12 November 2009, pp. 1 – 18.

- Heather Maher, "Bosnia's Serb Republic Challenges OHR", Radio Free Europe/Radio Liberty, 1 October 2009.
- Heather Maher, "Banja Luka Takes Battle to U.S., As Russia Comes to Sarajevo", Radio Free Europe/Radio Liberty, 5 November 2009.
- Heather Maher, "Brokering Bosnia's Future No Easy Talk", Radio Free Europe/Radio Liberty, 19 November 2009.
- Nenad Pejic, "A New Strategy for the Balkans?", Radio Free Europe/Radio Liberty, 1 October 2009.
- Nedim Dervisbegovic, "Can The West Stop Bosnia From Falling Apart?", Radio Free Europe/Radio Liberty, 8 October 2009.
- "Bosnia Reform Talks Resume But Parties Opposed", Radio Free Europe/Radio Liberty, 20 October 2009.
- "International Council Meets in Sarajevo to Discuss Future of OHR", Radio Free Europe/Radio Liberty, 18 November 2009.
- Ceyda Karan, "Davutoğlu Bosna İçin Seferber Oldu", Radikal, 5 Aralık 2009.
- Jonny Dymond, "Turkey Embraces Mediation Role", BBC News, 3 December 2009.

Selvin GÜRSOY
Çankaya Üniversitesi
Hazırlık Sınıfı Okutman

Bir saat kadar daha o eski döşenmiş tozlu odada bulunmam gerekiyordu. Bu durumda okumaktan daha güzel bir seçenek yoktu. Köşedeki tozlu kütüphanedeki kitaplara hızla göz gezdirdim ve ince kitaplardan birini seçtim. Bekir Yıldız'ın 1985 basımlı Evlilik Şirketi isimli 94 sayfalık hikâyesiydi bu. Her zaman evliliğin bir kurum olarak anılmasına itirazlarım vardı; bu sefer de bir şirket olarak karşıma çıkmıştı. Birbirini dürüst ve çıkarsız olarak seven iki insanın bir araya geldiği bu kurum bu hikâyede "iki insanı karşılıklı dürüst olmamaya, ikiyezlülüğe zorlayan" (arka kapak) bir kurum olarak anlatılmıştı.

1998 senesinde kaybettiğimiz değerli yazarımız Bekir Yıldız; kadın ve erkek arasındaki düşünsel ve dilsel farklılıkları, toplumun bu iki cinse bakışındaki farklılıkları ve üzerlerinde kurduğu cinsel baskıyı hikâyesinde ortaya koyarken aslında kadınların daha onur kırıcı, kendilerini bir başkası olmaya zorlayan bir yaşama itildiklerini gösteriyordu.

Evliliklerinin dokuzuncu yıldönümünü kutlamak için çocuklarını uyutup şarap içen çiftin karşılıklı dürüst olma oyunuyla başlayan hikâye, kadın erkek ilişkilerinin yıllardır süregelen sorunlarını, özellikle kadınların yetiştirilme tarzlarından ve yüklenedikleri (daha doğrusu kendilerini adadıkları) görevlerinden dolayı nasıl kişiliklerini kaybettiklerini anlatıyordu.

Tek bir mekânda geçen hikâyede yalnızca iki karakter var: İsimsiz bir erkek ve kadın. Karakterlerin isimlerinin olmaması onların tipik bir "Evlilik Şirketi" elemanı olduğunu göstermektedir. Ayrıca isimsiz, görünmeyen; fakat çiftin konuşmalarında sözü edilen diğer kadın ve erkekler de var. Bunlar; tipik aldatılanlar, aldatanlar, hayat kadınları, köylerde yaşayan ve bir erkeğe baktığı için köy meydanında dövülen kadınlar, ilk ilişkilerini uygunsuz bir şekilde yaşamak zorunda kalmış erkekler ve bunun gibi yine isimsiz sistem kurbanlarıdır.

EVLİLİK ŞİRKETİ

Bekir Yıldız hikâyesinde dürüstlük oyununu çiftin karşılıklı itiraflarıyla hikâyenin başından sonuna dek sürdürüyor. Erkek karakter konuşmaları yönetirken kadın erkeğin itiraflarına yardımcı roledir. Kadın, erkeğin itiraflarını utanmadan anlatabilmesi için "Ya sen?" şeklindeki sorulara "Belki, evet" gibi cevaplarla erkeğin deneyimlerine kendi deneyimsizliklerini, yaşamamışlıklarını eklemektedir. Erkek "düşmanı evde değil; dışarıda aramalıyız artık"(52) derken toplumun baskılarının etkenliğini ortaya koymaktadır; fakat kadın karakter, erkek tarafından "düşünememekle" suçlanırken ve evin işlerini yaparken "sen olma, kocan önce gelir, o mutlu olsun" öğretilerini yerine getirirken ortada yanlış bir şey olduğunu, suç olduğunu bile fark edememiştir. Kadının kibar diline karşılık erkek kadında istediği ve sadece "ambalaj" olarak gördüğü temizlik, namus kavramını bile "senin namuslu olmaktan başka hiçbir özelliğin yok ve evlenmekle namusunun bekçiliğini de bana yaptırıyorsun"(63) diyerek kadının o ve mutlulukları için düşünmeden (düşündürülmeden) özveri adı altında bağışladığı yıllarını ve bedensel olarak içine hapsedildiği "namus" unu da aşağılar.

Bekir Yıldız'ın gerçekçi, yalın üslubu kadınları hem aşağılamakta hem onlara hayallerini küçültmelerini, kendileri olmalarını öğütlemektedir. Kitaptaki aşağılayıcı üslup Bekir Yıldız'a değil; toplumun isimsiz erkek karakterlerine aittir. Kadın karakterin ezik, utangaç kişiliği, hikâyede bahsedildiği gibi "namus" sözcüğüyle savaştırmaktan korkan, tembel, kocalarının sıcak, güçlü kollarına saklanan kadınlara aittir.

Şu anda yepyeni tozsuz bir kapak ile 17. baskısı satılan Bekir Yıldız'ın Evlilik Şirketi adlı hikâyesi, toplumda ezilen kadının evlilik kurumunda karşılıklı ikiyezlü davranışlar ve saklanan gerçekler nedeniyle evlendikten sonra da erkeğinin bu baskıya katkıları dolayısıyla ezilmişliğinin daha da arttığını anlatmaktadır. Kitaptaki tüm karakterler isimsiz, tipik, sıradan ve geneli temsil etmektedir. Hikâye; kadın erkek ilişkilerini, kadın üstündeki toplumsal baskıyı ve kısıtlanmış kadının erkek karşısındaki ezikliğini açıkça gözler önüne sermiştir. Bekir Yıldız'ın yalın, gerçekçi ve üçüncü göz yazımı bizi olaylara daha objektif yaklaştırmıştır. Kendisini sevgi ve saygı ile anıyorum.

BİLİMSEL ALANLARA GÖRE YENİDEN YAPILANMA

2004 yılında Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde yayın hayatına başlayan *Journal of Arts and Sciences* dergisi, yaklaşık 6 yılı bulan yayın serüvenini geliştirip büyüterek yoluna devam ediyor. Derginin bünyesinden 2010 yılından itibaren 3 dergi çıkacak. 2004 yılından bu yana Mayıs ve Aralık aylarında olmak üzere toplam iki kere yayımlanan derginin çıkış tarihlerinde bir değişiklik olmamakla birlikte, bu aylarda toplam 6 dergi yayımlanacak.

Dergimizin değişim ve dönüşümünün ardından, *Journal of Humanities and Social Sciences*, *Journal of Science and Engineering* ve *Journal Of Law* isimleriyle yayım hayatına devam edecek dergilerimiz; yeni kapak, tasarım ve anlayışla ilk sayılarını 2010 yılının Mayıs ayında çıkartacak.

Rektör Yardımcılarımız, Prof Dr. Yahya K. Baykal, Prof. Dr. Alâeddin Tileylioğlu ve Hukuk Fakültesi Dekan Vekilimiz Prof. Dr. Fırat Öztan'ın önderliğinde yeniden yapılanan dergilerimizden *Journal of Humanities and Social Sciences*'in editörlüğünü, Çankaya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Aykut Kansu, *Journal of Science and Engineering*'in editörlüğünü Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mü-

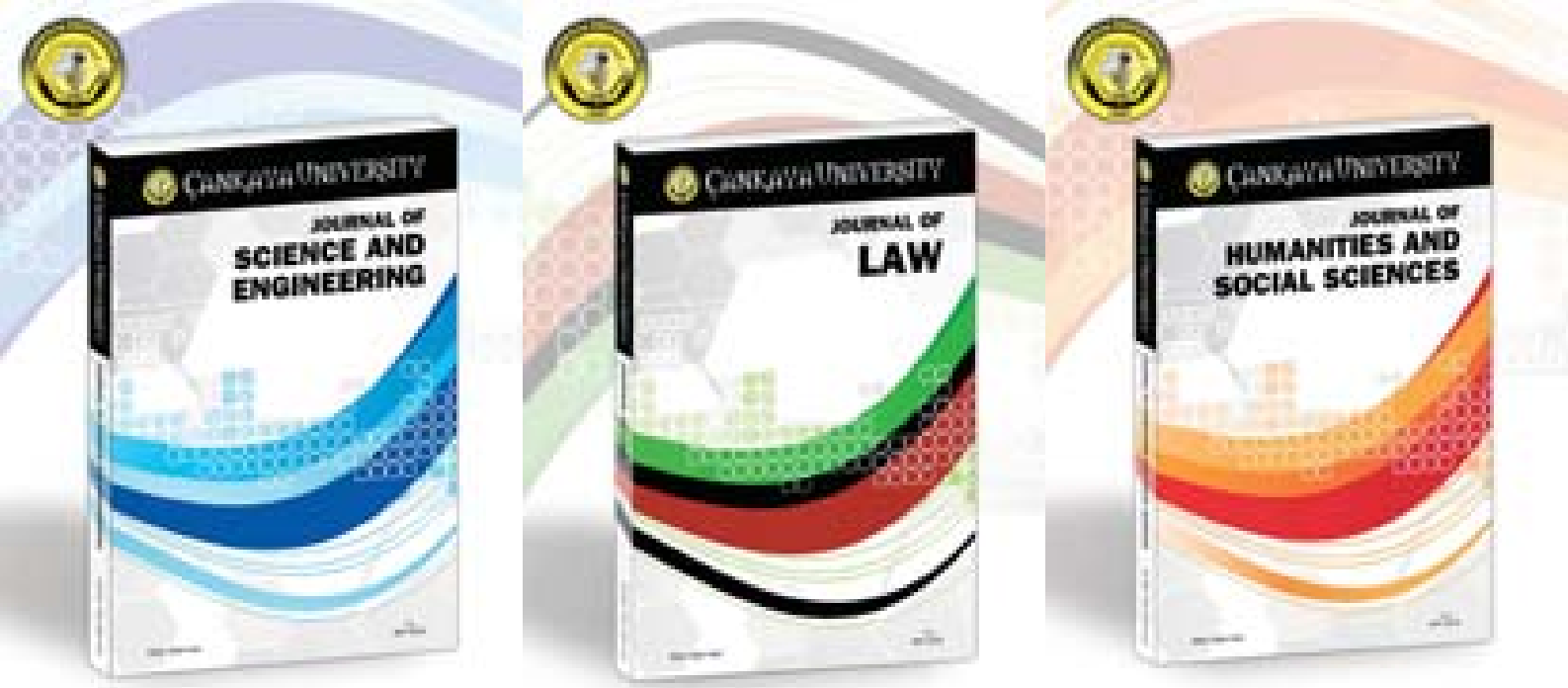
dürü Prof. Dr. Taner Altunok ve *Journal Of Law*'ın editörlüğünü de Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlimiz Yrd. Doç. Dr. İlker Kılıç üstlenecek.

JAS Dergisinin Yeniden Yapılanması

Üniversitemiz bünyesinde görev alan öğretim üyelerimizin dışında, hemen hemen Türkiye'nin her üniversitesinden ve dünya üniversitelerinden konusunda deneyimli ve başarılı öğretim üyelerinin hakemlik yaptığı dergilerimizin, değişim ve dönüşümünü kutlamak için, üniversitemizin sosyal tesisle-

rinde bir kokteyl düzenlendi. Dergiye emeği geçen herkesin davetli olduğu kokteyl de, gerek Çankaya Üniversitesinden gerekse diğer üniversitelerden öğretim üyeleri adlarına düzenlenen teşekkür sertifikalarını Rektörümüz Ziya Burhanettin Güvenç'in elinden aldılar.

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİNİN İSTİKRARLI YÜKSELİŞİ

1997 yılında kurulan üniversitemiz, kurulduğu günden beri, gerek öğretim kalitesi gerekse öğrencilerine sağladığı sosyal imkânları gün geçtikçe yükseltmeyi başarabilmiş bir eğitim kurumu olmayı sürdürüyor. Bir eğitim kültürünün devamı olarak, eğitim ve öğretimin ne demek olduğunu bilen Çankaya Üniversitesi, bu düsturu akademik kadrolarına yayabilen bir yönetim kadrosuna ilaveten, konusunda deneyimli, bilgili, araştırmacı ve dinamik akademik kadrosuyla yoluna emin adımlarla ilerliyor.

Eğitim kalitesini daha üst seviyeye çekebilmek adına, fiziki imkânlarını da arttırmak isteyen üniversitemiz, şu anda Türkiye'nin en büyük eğitim yatırıma imza atıp, yeni kampusunu çok yakın zamanda devreye sokacak. Çankaya Üniversitesi, ODTÜ eski rektörü Prof. Dr. Ural Akbulut ve ekibi tarafından belirlenen birçok kıstasa göre düzenlenmiş, Türkiye'nin en iyi üniversiteleri sıralamasında Tıp Fakültesi olmayan Üniversiteler arasında Türkiye onuncusu olmuştur. Geçtiğimiz yaz aylarında yayımlanan araştırmayla Öğretim Üyesi başına düşen bilimsel yayımlarda da Türkiye yedincisi olan üniversitemiz, henüz 12 yıllık bir geçmişe sahip olmasına rağmen, ne kadar doğru yolda olduğumuzun bir kanıtıdır.

Konuyla ilgili Prof. Dr. Sayın Ural Akbulut'un **www.abbasguclu.com.tr** sitesine konuk yazar olarak yazdığı yazı ve konuyla ilgili tablolar aşağıda sıralanmıştır.

TÜRK ÜNİVERSİTELERİ'NİN ARALIK 2009 SIRALAMASI

"Bilindiği gibi, Jiao Tong (Çin) , Webometrics (İspanya) ve US News and World Report (ABD) Leiden (Hollanda) sıralama sistemleri dünya üniversitelerini farklı kriterlere göre sıralamaktadır. " Bilindiği gibi, Jiao Tong (Çin) , Webometrics (İspanya) ve US News and World Report (ABD) Leiden (Hollanda) sıralama sistemleri dünya üniversitelerini farklı kriterlere göre sıralamaktadır.

Bu sistemler değişik nedenlerle eleştirilmektedir. Herkesi tatmin edecek bir sistem kurulamıyor diye vazgeçmeyip iyileştirmelerin yapılmasında yarar görüyoruz. Gelişebilmek ve en iyiler arasına girebilmek için her üniversitenin, önce gerçe-

ğe en yakın şekilde şu andaki durumunu öğrenmeye ihtiyacı vardır.

Halen dünyada ilgi gören sıralama sistemlerinde, subjektif olan kişi görüşlerine yüksek oranda yer verilmesi (US News, Times gibi), ağırlıklı olarak yayın sayısına dayanan sistemler (Leiden), belirli sayının altında yayını olan üniversitelerin sıralamaya sokulmadığı sistemler (Jiao Tong ve Leiden) ve bilimsel üretkenliği yeterince temsil etmediği söylenen sistemler (Webometrics) eleştirilmektedir. Diğer yandan açık kaynaklardan, güvenilir ve objektif kriterlerin kullanılması daha az eleştiri almaktadır.

ISI ve Google Scholar gibi uluslararası açık kaynaklar ile YÖK ve ÖSYM gibi ulusal kurumların yayınladığı veriler kullanılarak geliştirdiğimiz yeni sıralama sistemi her üniversitenin kendi pozisyonu hakkında bilgi sahibi olmasına yardımcı olma amacını gütmektedir. Her üniversitenin eksiklerini görüp kendini geliştirerek belirli bir süre içinde dünya ve Avrupa sıralamalarında çok daha üst sıralara yükselebileceğine inanıyoruz. Beş on yıllık üniversitelerin elbette elli yıllık üniversiteler düzeyine çıkması için zaman ve çaba gerekir. Halen Türk üniversitelerinin dünyadaki yeri pek çok Avrupa üniversitesinden daha iyidir. Üniversitemiz tüm maddi sıkıntılara karşın beklenenin çok üstünde uluslararası başarı kazanmışlardır. Bizim geliştirdiğimiz sistemin amacı kesinlikle iyiler kötüler gibi bir ayırım gütmemektedir. Amaç sadece bu kriterlere göre eksikleri görüp, arzu edenlerin önlem almasına yardımcı olmaktır. Gelecek öneri ve eleştirilere göre düzeltmeler yapılarak sistem sürekli geliştirilebilecektir.

Halen Türk üniversiteleri YÖK tarafından iki farklı kriterle göre sıralanıyor. YÖK her yıl üniversitemizi "Toplam Yayın Sayısı'na" ve "Kişi Başına Düşen Yayın Sayısı'na" göre sıralamaktadır. Bu amaçla YÖK'ün iki kriterine aşağıda verilen 7 yeni kriter eklenerek toplam 9 kriterle göre üniversitemizi sıralayan çalışmamız 3 Ağustos 2009 da sayın Abbas Güçlü'nün köşesinde ve daha sonra www.milliyet.com.tr de yayınlanmıştı. Ancak o tarihte YÖK henüz 2008 yılı yayın sayılarını ilan etmediği için 2007 yayın sayıları kullanılmıştı. Bu çalışmada YÖK tarafından yeni ilan edilen 2008

yayın sayıları ve kişi başına düşen yayın sayıları ile güncellenen sıralama listeleri yeniden düzenlenmiştir. Diğer veriler (7 kriter için) daha öncekilerle aynıdır.

Bu sıralamada her kriter için listenin en üstündeki üniversiteye 100 puan diğerlerine de orantılı puan verilmiştir. Bu dokuz kriter aşağıda sıralanmaktadır;

- 1) Toplam yayın sayısı (araştırma)-YÖK (2008 yılı için yayınlandı)
- 2) Kişi başına düşen yayın sayısı (araştırma)- YÖK (2008 yılı için yayınlandı)
- 3) 2000-2008 arasında çıkan yayınlara 2008'de yapılmış toplam atıf sayısı (araştırma)-ISI
- 4) 2000-2008 arasında çıkan yayınlara 2008'de yapılmış kişi başına düşen atıf sayısı (araştırma)-ISI ve YÖK
- 5) 2000-2008 arası yapılan toplam yayın konferans ve atıf sayısı (araştırma) Google Scholar (GS)
- 6) 2000-2008 arasında öğretim üyesi başına düşen yayın, tebliğ ve atıf sayısı (araştırma) - GS ve YÖK
- 7) Toplam doktora öğrenci sayısı (eğitim-araştırma) - ÖSYM
- 8) Doktora öğrencilerinin toplam öğrenciye oranı (eğitim-araştırma) - ÖSYM
- 9) Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı (eğitim)- YÖK ve ÖSYM

Toplam yayın sayısının sayıca büyük üniversitelerin lehine olduğu düşünülebilir. Ancak o kurumlar da dünya bilimine ülkemiz adına daha çok katkı yapmaktadır ve bu katkıları nedeniyle puan almalıdır. Kişi başına yayın ise, sayıca küçük olsa bile kişi başına üretkenliği fazla olan üniversitelerin bu başarılarının değerlendirilmesi ve motivasyon için gereklidir. Böylece bir yandan büyük üniversiteler toplam üretkenlikten dolayı yüksek puan alırken küçük kurumlar da verimleri yüksek ise fazla puan alabilirler. Performansın sürekliliği 5 ve 6 ile güncelliği ise 1 ve 2 ile ölçülmektedir. Ayrıca SCI, SSCI ve AHCI' indekslerine giren dergilerde yayını az olan ancak konferans ağırlıklı bilimsel çalışması olan üniversitelerin bu çabasının da değerlendirilmesi için 5. ve 6. kriterlerinin eklenmesi gerekmektedir.

Yukarda verilen dokuz kritere göre dört ayrı sıralama yapılmıştır. Bu sıralamalar YÖK'ün web sayfasındaki 2008 toplam yayın sıralamasında isimleri verilen 114 üniversiteyi kapsamaktadır. 2000 yılın-

dan önce kurulmuş olan 73 üniversite kendi içinde ve 2000'den sonra kurulan 41 yeni üniversite de kendi içinde sıralanmıştır. Daha önceki sıralamamız için gelen önerilerden biri tıp fakültesi olanların ve olmayanların ayrılması idi. Bu nedenle tıp fakültesi olanlar ve olmayanlar da kendi içlerinde ayrıca sıralanmıştır. Daha önce sıralama tablolarında yalnızca toplam puan görülebiliyor ancak detaylar için ek tabloların incelenmesi gerekiyordu.

Bu sıralamada toplam puanlarla birlikte yayın puanları (toplam yayın puanı + kişi başı yayın puanı), atıf puanları (toplam atıf puanı + kişi başı atıf puanı), Google Scholar puanları (Google Scholar tarama sonucu puanı + kişi başına düşen G.S. tarama sonucu puanı), doktora öğrencisi puanları (toplam doktora öğrenci sayısı puanı + doktora öğrenci yüzdesi puanı), öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı puanları da her tabloda yer almaktadır.

Tablolardaki tüm veriler herkesin ulaşabileceği verilerdir ve hatalı rakamlar tespit edildikçe teknik ekip tarafından belirli aralıklarla düzeltilenektir. Dört üniversite için Google Scholar ve ISI verileri arasında uyumsuzluk tespit edilmiştir bir sonraki sıralamada bu sorunu çözülmesi için önlemler alınmaktadır. Uyumsuzluklar genellikle üniversite isimlerinin bazı yayınlarda farklı kullanılmasından kaynaklanabilmektedir. Bu ve benzeri uyumsuzluklar tespit edildikçe nedenleri araştırılarak düzeltmeler yapılacaktır.

Bu çalışmada, Danışma Kurulumuzda yer alan Prof. Dr. Nusret Aras, Prof. Dr. Tunçalp Özgen, Prof. Dr. Engin Ataç, Prof. Dr. Ülkü Bayındır, Prof. Dr. Attila Aşkar ve Prof. Dr. Yaşar Sütbeyaz'a ve verileri toplayan teknik ekibe başkanlık yapan Prof. Dr. Bilgehan Ögel'e, teknik ekipte görev yapan Nergis Gürel, Rafet Çevik ve Başak Öztürk'e teşekkürlerimizi sunarız. Ağustos ayında yayınlanan sıralama ile ilgili öneri ve eleştiriler için teşekkür ederiz. Bu çalışmamızın Türk üniversitelerinin dünya ve Avrupa sıralarında daha iyi yerlere çıkmasına katkıda bulunmasını diliyoruz.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

Kaynak:www.abbasguclu.com.tr (http://www.abbasguclu.com.tr/yazar/turk_universitelerinin_aralik_2009_siralamasi.html)

TURKISH UNIVERSITIES FOUNDED BEFORE 2000					
(GENERAL)					
NUMBER OF CITATIONS PER FACULTY RECEIVED IN 2008 (SCI, SSCI, AHCI)* FOR PUBLICATIONS APPEARED BETWEEN 2000-2008					
RANK	UNIVERSITY	CITATION RECEIVED IN 2008	TOTAL NUMBER OF FACULTY **	CITATION RECEIVED IN 2008 PER FACULTY	POINTS
1	KOC UNIVERSITY	1779	140	12.71	100.00
2	BILKENT UNIVERSITY	3012	319	9.44	74.30
3	GEBZE INSTITUTE OF TECHNOLOGY	1184	134	8.84	69.53
4	MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY	6369	727	8.76	68.94
5	CANKAYA UNIVERSITY	595	71	8.38	65.95
6	HACETTEPE UNIVERSITY	11201	1354	8.27	65.10
7	SABANCI UNIVERSITY	1124	154	7.30	57.44
8	BOGAZICI UNIVERSITY	2606	363	7.18	56.50
9	ATILIM UNIVERSITY	513	76	6.75	53.12
10	ISTANBUL TECHNICAL UNIVERSITY	5676	854	6.65	52.30
11	ERCİYES UNIVERSITY	3574	549	6.51	51.23
12	İNÖNÜ UNIVERSITY	2398	398	6.03	47.42
13	BASKENT UNIVERSITY	1893	353	5.36	42.20
14	İZMİR INSTITUTE OF TECHNOLOGY	652	125	5.22	41.05
15	FIRAT UNIVERSITY	3276	629	5.21	40.99
16	GAZİANTEP UNIVERSITY	1542	302	5.11	40.18
17	KIRIKKALE UNIVERSITY	1484	291	5.10	40.13
18	İSTANBUL UNIVERSITY	11342	2268	5.00	39.35
19	FATİH UNIVERSITY	659	135	4.88	38.42
20	MERSİN UNIVERSITY	1906	417	4.57	35.97
21	ANKARA UNIVERSITY	7380	1621	4.55	35.83
22	EGE UNIVERSITY	6163	1380	4.47	35.15
23	KARADENİZ TECHNICAL UNIVERSITY	2620	596	4.40	34.59
24	HARRAN UNIVERSITY	1278	293	4.36	34.33
25	NİĞDE UNIVERSITY	769	179	4.30	33.81
26	GAZİOSMAN PAŞA UNIVERSITY	1132	272	4.16	32.75
27	ÇUKUROVA UNIVERSITY	3153	764	4.13	32.48
28	AKDENİZ UNIVERSITY	2376	583	4.08	32.07
29	KOCAELİ UNIVERSITY	1701	428	3.97	31.28
30	ATAÜRK UNIVERSITY	4165	1050	3.97	31.22
31	DOĞUŞ UNIVERSITY	259	71	3.65	28.71
32	GAZİ UNIVERSITY	5667	1569	3.61	28.42
33	DOKUZ EYLÜL UNIVERSITY	4043	1129	3.58	28.18
34	İŞİK UNIVERSITY	181	52	3.48	27.39
35	MARMARA UNIVERSITY	3350	981	3.41	26.87
36	SELÇUK UNIVERSITY	3036	897	3.38	26.64

2006 YILINDA TÜM ÜNİVERSİTELERDE SCI+SSCI+AHCI'YE ÖĞRETİM ÜYESİ BAŞINA DÜŞEN YAYIN SAYISINA GÖRE SİRALAMASI				
Açıklamalar				
*Öğretim Üyesi sayısı ÖSYM tarafından çıkarılan 2005-2006 yılı Yükseköğretim İstatistikleri kitabından alınmıştır.				
*Sadece full article (tam makale) ler alınmış olup diğer doküman tipleri dikkate alınmamıştır.				
*02.02.2007 tarihli tarama sonuçlarıdır.				
UNİVERSİTE ADI	SCI+SSCI+AHCI	Öğr.Üye.Say.	ORAN	
1 TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERS.	40	33	1,21	
2 İŞİK ÜNİVERSİTESİ	38	35	1,09	
3 BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	357	340	1,05	
4 KOÇ ÜNİVERSİTESİ	140	134	1,04	
5 GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	130	132	0,98	
6 ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	710	729	0,97	
7 İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	105	108	0,97	
8 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	329	392	0,84	
9 BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	244	292	0,84	
10 CANKAYA ÜNİVERSİTESİ	59	71	0,83	
11 ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	436	544	0,80	
12 BOGAZICI ÜNİVERSİTESİ	281	354	0,79	
12 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	1017	1286	0,79	
14 DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ	42	58	0,72	
14 ATILIM ÜNİVERSİTESİ	52	72	0,72	
14 KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	168	234	0,72	
17 SABANCI ÜNİVERSİTESİ	103	146	0,71	
18 FATİH ÜNİVERSİTESİ	74	107	0,69	
19 FIRAT ÜNİVERSİTESİ	402	596	0,67	
19 GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	193	289	0,67	
21 KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	185	281	0,66	
22 İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	544	858	0,63	
23 ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	457	734	0,62	
24 ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	132	218	0,61	
25 AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	312	523	0,60	
26 İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	31	53	0,58	
26 YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	202	350	0,58	
26 KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	237	412	0,58	
29 KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	83	145	0,57	
30 HARRAN ÜNİVERSİTESİ	153	271	0,56	
30 ANKARA ÜNİVERSİTESİ	904	1627	0,56	
32 GAZİOSMAN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	133	244	0,55	
33 SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	418	771	0,54	
34 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1161	2212	0,52	
35 KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	312	624	0,50	
36 PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	199	403	0,49	
36 SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	294	599	0,49	
38 ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	364	753	0,48	
39 ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	348	754	0,46	
39 MERSİN ÜNİVERSİTESİ	183	400	0,46	
41 MARMARA ÜNİVERSİTESİ	360	799	0,45	
41 EGE ÜNİVERSİTESİ	594	1333	0,45	
43 DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	508	1145	0,44	
43 NİĞDE ÜNİVERSİTESİ	94	214	0,44	
43 DICLE ÜNİVERSİTESİ	194	442	0,44	
46 CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	154	356	0,43	
46 ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	203	471	0,43	

2007 YILINDA TÜM ÜNİVERSİTELERDE SCI+SSCI+AHCI'YE YAYIMLANAN YAYINLARIN ÖĞRETİM ÜYESİ BAŞINA DÜŞEN YAYIN SAYISINA GÖRE SİRALAMASI									
*Öğretim Üyesi sayısı ÖSYM tarafından çıkarılan 2006-2007 yılı Yükseköğretim İstatistikleri kitabından alınmıştır.									
*Sadece full article (tam makale) ler alınmış olup diğer doküman tipleri dikkate alınmamıştır.									
UNİVERSİTE ADI	SCI	SSCI	AHCI	Brüt Toplam**	Net Toplam**	Öğr.Üye.Say.	Oran		
1 TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERS.	60	10	0	70	67	46	1,46		
2 BOZOK ÜNİVERSİTESİ	29	0	0	29	29	22	1,32		
3 BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	445	27	1	473	460	353	1,30		
4 GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	134	11	0	145	140	134	1,04		
5 KOÇ ÜNİVERSİTESİ	122	25	2	149	140	140	1,00		
6 ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	635	68	9	712	692	727	0,95		
7 ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	474	11	1	486	477	549	0,87		
8 BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	219	59	13	291	267	319	0,84		
9 CANKAYA ÜNİVERSİTESİ	57	2	0	59	58	71	0,82		
10 ATILIM ÜNİVERSİTESİ	55	5	0	60	59	76	0,78		
11 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	1007	55	1	1063	1034	1354	0,76		
12 FATİH ÜNİVERSİTESİ	98	4	4	106	103	135	0,76		
13 AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	24	0	0	24	24	33	0,73		
14 ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	163	1	0	164	163	232	0,70		
15 İŞİK ÜNİVERSİTESİ	31	5	0	36	36	52	0,69		
16 İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	558	25	4	587	575	854	0,67		
17 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	266	4	0	270	267	398	0,67		
18 GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	200	7	1	208	200	302	0,66		
19 ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	466	13	0	479	472	718	0,66		
20 SABANCI ÜNİVERSİTESİ	86	15	1	102	99	154	0,64		
21 BOGAZICI ÜNİVERSİTESİ	207	23	6	236	230	363	0,63		
22 ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	149	8	0	157	152	240	0,63		
23 İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	78	1	1	80	79	125	0,63		
24 HARRAN ÜNİVERSİTESİ	181	7	1	189	185	293	0,63		
25 KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	107	0	0	107	107	170	0,63		
26 AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	218	9	0	227	219	352	0,62		
27 KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	178	8	0	186	180	291	0,62		
28 ANKARA ÜNİVERSİTESİ	921	78	9	1008	980	1621	0,60		
29 KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	348	10	1	359	352	596	0,59		
30 ZONGULDAK KARAELEMAN ÜNİVERSİTESİ	192	11	0	203	192	326	0,59		
31 GAZİOSMAN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	154	6	0	160	158	272	0,58		
32 NİĞDE ÜNİVERSİTESİ	102	3	0	105	103	179	0,58		
33 EGE ÜNİVERSİTESİ	778	37	1	816	783	1380	0,57		
34 YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	206	3	0	209	206	369	0,56		
35 FIRAT ÜNİVERSİTESİ	350	7	0	357	351	629	0,56		
36 KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	129	10	0	139	132	238	0,55		
37 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1211	83	13	1307	1254	2268	0,55		
38 GAZİ ÜNİVERSİTESİ	839	41	4	884	863	1569	0,55		
39 ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	381	17	3	401	390	730	0,53		
40 TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	212	11	0	223	214	401	0,53		
41 PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	242	12	1	255	248	466	0,53		
42 KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	225	6	0	231	226	428	0,53		
43 DICLE ÜNİVERSİTESİ	247	4	0	251	249	486	0,51		
44 MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	151	1	0	152	152	297	0,51		
45 RİZE ÜNİVERSİTESİ	25	0	0	25	25	50	0,50		
46 CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	209	11	1	221	209	419	0,50		

2008 YILINDA TÜM ÜNİVERSİTELERDE SCI+SSCI+AHCI'YE YAYIMLANAN YAYINLARIN ÖĞRETİM ÜYESİ BAŞINA DÜŞEN YAYIN SAYISINA GÖRE SİRALAMASI								
Öğretim Üyesi sayısı ÖSYM tarafından çıkarılan 2007-2008 yılı Yükseköğretim istatistikleri kitabından alınmıştır.								
Sadece full article (tam makale) ler alınmış olup diğer doküman tipleri dikkate alınmamıştır.								
ÜNİVERSİTE ADI	SCI	SSCI	AHCI	Brüt Toplam**	Net Toplam**	Öğr.Üye. Say.	Oran	
1 TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERS.	107	10	0	117	113	68	1,66	
2 BOZOK ÜNİVERSİTESİ	45	1	0	46	45	29	1,55	
3 AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	50	1	1	52	51	39	1,31	
4 BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	509	27	1	537	527	423	1,25	
5 ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ	26	1	0	27	26	22	1,18	
6 ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	711	107	5	823	803	728	1,10	
7 ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ	71	5	1	77	75	74	1,01	
8 MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	0	1	0	1	1	1	1,00	
9 BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	238	65	52	355	334	342	0,98	
10 KOÇ ÜNİVERSİTESİ	115	41	3	159	147	151	0,97	
11 GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	32	1	0	33	33	34	0,97	
12 ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	512	16	3	531	523	540	0,97	
13 GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	279	11	0	290	282	292	0,97	
14 GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	146	9	0	155	150	156	0,96	
15 KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	129	2	2	133	132	152	0,87	
16 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	1076	141	17	1234	1197	1388	0,86	
17 RİZE ÜNİVERSİTESİ	45	1	0	46	45	53	0,85	
18 İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	107	0	4	111	110	132	0,83	
19 FATİH ÜNİVERSİTESİ	151	10	5	166	166	205	0,81	
20 SABANCI ÜNİVERSİTESİ	85	27	3	115	105	132	0,80	
21 ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	549	19	4	572	565	731	0,77	
22 HARRAN ÜNİVERSİTESİ	214	5	0	219	217	283	0,77	
23 GAZİOSMAN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	201	8	0	209	205	272	0,75	
24 SİİRT ÜNİVERSİTESİ	6	0	0	6	6	8	0,75	
25 AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	289	7	0	296	293	397	0,74	
26 ANKARA ÜNİVERSİTESİ	1060	132	14	1206	1183	1631	0,73	
27 KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	223	6	0	229	226	315	0,72	
28 İSTANBUL BİLİM ÜNİVERSİTESİ	37	2	0	39	37	52	0,71	
29 NİĞDE ÜNİVERSİTESİ	135	4	2	141	140	198	0,71	
30 ZONGULDAK KARABELMA ÜNİVERSİTESİ	206	16	0	222	210	310	0,68	
31 İŞİK ÜNİVERSİTESİ	31	6	0	37	35	52	0,67	
32 KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	163	2	0	165	164	244	0,67	
33 BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	240	48	7	295	276	414	0,67	
34 ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	482	30	1	513	500	753	0,66	
35 DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	99	1	0	100	100	153	0,65	
36 İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	561	21	7	589	581	894	0,65	
37 PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	290	35	0	325	316	489	0,65	
38 ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	473	26	1	500	490	764	0,64	
39 KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	435	17	4	456	444	693	0,64	
40 MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	213	6	2	221	218	343	0,64	
41 FIRAT ÜNİVERSİTESİ	408	15	4	427	422	682	0,62	
42 EGE ÜNİVERSİTESİ	868	50	7	925	885	1434	0,62	
43 İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	38	14	1	53	47	78	0,60	

“İKİ ÜLKE ARASINDAKİ KÜLTÜREL İLİŞKİLER ÇOK ÖZEL VE İNSANÎ BOYUTU ÇOK ÖNEMLİ”

Gündem Dergisi’nin 35. sayısı için Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Öğretim Görevlisi Dr. Tefik EKİZ, Alman Akademik Değişim Servisi Bilgi ve Danışma Merkezi (DAAD) Müdürü Sayın Dr. Nilgün Yüce ile bilgilendirici bir sohbet gerçekleştirdi.

Sayın Yüce öncelikle bize kendinizi tanıtır mısınız?

Türkiye doğumluyum; ancak çok küçük yaşlarda ailemle birlikte Almanya’ya gittim. Daha sonra üniversite eğitimimi ve doktora da orada tamamladım. 16 yıllık bir akademik kariyerim oldu. Daha sonra 2007 yılında Alman Akademik Değişim Servisi elemanı olarak Ankara’ya geldim.

DAAD ile tanışıklığınız nasıl oldu? DTCF’de dersler veriyorsunuz. Türk kökenli bir Alman olarak Türkiye’de çalışmak nasıl bir duygu?

Almanya’dayken DAAD’nin verdiği bir iş ilânını gördüm. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi için, yabancı bir uzman aradıklarını ilân etmişlerdi. Ben de başvurdum. O zamanlar çocuğum 9 yaşındaydı. Çocuğum ve eşimle görüştüm. Onlar da Türkiye’de çalışmam yönünde destek oldu. Ben de Türkiye’de çalışmak istiyordum. Almanya’daki işimden ücretsiz izin alarak, DTCF’de Alman Dili ve

Edebiyatı Bölümü’nde işe başladım. İlk yıl sadece DTCF’de haftada 16 saat ders veriyordum. İlk yılın sonunda, Alman Akademik Değişim Servisi’nin Ankara Bilgi ve Danışma Merkezi’ne müdür arandığını duydum ve başvurdum. 2008 yılında Danışma Merkezi’ndeki görevime başladım. İkinci sorunuza gelince, Türk asıllı Alman olarak Türkiye’de çalışmak çok güzel bir duygu. Her iki ülkeyi de çok seviyorum ve bilimsel anlamda her iki ülkede de çok geniş bir çevrem var. O bakımdan Türkiye’deki öğrencilere yararlı olabileceğimi düşündüm. Onlar için canla başla uğraşıyorum ve bu benim için büyük bir zevk. Tabi aynı zamanda meslektaşlarım için de çabalıyorum.

DAAD’yi ve “DAAD Ankara Bilgi ve Danışma Merkezi”ni bize tanıtır mısınız? Sizin atanmanızla birlikte, DAAD, Ankara’da bağımsız bir birim olarak hizmet vermeye başladı ve DAAD’nin kendisini tanıtım konusunda yoğun çalıştığını gözlemlemekteyiz. Bunu, “DAAD, Türkiye ile bilimsel işbirliğine önem

veriyor” şeklinde yorumlayabilir miyiz? Bu bağlamda Türkiye’ye dönük hedefleriniz nelerdir?

DAAD, Almanya’nın Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilen Almanya ile dünyadaki ülkeler arasındaki bilimsel işbirliğini geliştirmeye yönelik bir organizasyon. Aynı zamanda Erasmus Ulusal Komitesi, bizim Ulusal Gençlik Ajansı gibi görev yapıyor ve çok geniş çapta burslar veriyor. Hem yurt dışına gitmek isteyen Alman öğrencilere hem Almanya’da okumak isteyen diğer ülkelerin öğrenci ve bilim adamlarına burs veriyor. Yaklaşık 400 milyon Euro her sene sırf burs için harcanıyor ve bundan 55.000 den fazla kişi faydalanıyor.

Bilgi ve Danışma Merkezi’nin görevi de DAAD kurumunu ve Almanya’daki araştırma ve eğitim fırsatlarını Türkiye’de daha iyi tanıtmak. Buradaki görevime başladıktan sonra DAAD kurumunu çok kimsenin bilmediğini, özellikle öğrencilerin haberdar olmadığını fark ettim. Ankara çapında duyulsa da tüm Türkiye’yi baz aldığımızda duyulmayan çok kişi vardı. Bu bizi adımızı daha fazla duyurmaya itti; çünkü Türkiye’deki her üniversitede çok parlak bilim adamı, araştırmacı ve öğrenci var. Biz onlara kendimizi anlatmalıyız; o yüzden tanıtıma ağırlık vermek benim kişisel çabamla oldu. Tanıtıma önem vermedeki amacım da şuydu: Biz her üniversiteye tek tek gidemiyoruz maalesef. O zaman kendimizi çok iyi tanıtalım ki böyle bir kurumun varlığından herkes bir şekilde haberdar olsun. Bireysel olarak bize gelemeyecek insanlar için de gerek web sayfamızdan gerek telefonlarla ve gerekse e-posta yoluyla herkese bilgi vermeye hazırız ve herkesle irtibata geçmek istiyoruz. Başvuru ne kadar çok olursa verdiğimiz bursları arttırma şansımız da o kadar artar. O yüzden başvuruları çoğaltmak istiyoruz. Başvurmak ya da bilgi almak isteyen herkes web adresimizi ziyaret edebilir: <http://ic.daad.de/ankara> veya 0312 419 35 54 numaralı telefondan bilgi alınabilir.

Burslardan bahsetmişken DAAD’nin kaç tür bursu var ve burslara başvuru koşulları ve tarihlerinden bahseder misiniz?

DAAD daha çok lisansüstü burslar veriyor; fakat lisans öğrencileri için iki tür dil bursumuz var. Biri si dört haftayı kapsayan ve yaz aylarını içeren üni-

versite bursları. İkinci ve üçüncü sınıflarda okuyan öğrenciler başvurabiliyor, hatta lisansüstü eğitimlerine devam eden öğrencilerimiz de başvurabiliyor; fakat doktora öğrencileri bu bursdan faydalanamıyor. İkinci bursumuz, iki ayı kapsayan yoğunlaştırılmış bir dil bursu. Bu bursumuza, doktora öğrencileri dâhil, herkes başvurabiliyor. Yaş da önemli değil, öğrenci olarak kayıtlı olmak tek şartımız.

Alman Dili ve Edebiyatı, Almanca Öğretmenliği veya Almanca Mütercim Tercümanlık okuyan öğrencilerimiz sadece dört aylık programımıza başvurabilirken yoğunlaştırılmış kursumuza Almanca dilbilgisini geliştirmek isteyen ya da Almanca araştırmalar yapmak isteyen herkes başvurabiliyor. Bunun sebebi de Almanca okuyan insanların zaten üst düzey bir Almanca dilbilgisi olduğunu kabul ediyoruz ve sadece dört aylık programımıza dâhil edebiliyoruz.

Bunların dışında, lisansüstü burslarımız var. Bu bursları Türk Eğitim Vakfı’yla ortak veriyoruz. Bu bursların son başvuru tarihi 31 Mart 2010. Buna 30 yaşını doldurmamak kaydıyla, son sınıf olsun, mezun olsun herkes başvurabilir. Bursun yarısını DAAD yarısını Türk Eğitim Vakfı karşılıyor. Bu bursla İngilizce olarak da okuyabilirsiniz Almanya’da illa Almanca eğitim alacaksınız, diye bir kaide de yok.

Lisansüstü burslarımızın dışında, doktora burslarımız da var. Burslarımızın süresi bir yıl ile dört yıl arası değişiyor. Doktorayı bitirdikten sonra, araştırma burslarımız var hem uzun hem kısa süreli, bütün araştırmacılar başvurabilir, yaş sınırimiz yok. Doktora ve araştırma bursları için son başvuru tarihi 15 Kasım’dı. Dil bursları içinse son başvuru tarihi 15 Aralık’tı. Kısa süreli araştırma bursları için, bu sene ilk defa ikinci bir başvuru tarihi de getirildi ve bu tarih 1 Şubat’ta doldu.

Ayrıca bir yıl boyunca DAAD bursu almış bilim adamlarımız için, tekrar davet burslarımız var. Bu kişiler, iki yılda bir davet edilebiliyor. Kitap ve konferans için kendilerine yardım yapabiliyoruz.

Aralık ayında düzenlemiş olduğunuz geniş katılımlı bilgilendirme toplantısına, Rek-törümüz Sayın Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç’in katılımı, kendisinin bilimsel iş-

birliğine verdiği önemin bir göstergesidir, diye düşünüyorum. Bu bağlamda Türk üniversiteleriyle olan işbirliğinizden bahsedermisiniz?

Rektör Bey'in katılımından biz çok onore olduk. Başkanımız da çok sevinerek karşıladı bu katılımı. İlgisini bu şekilde gösterdiği için çok mutlu olduk.

DAAD Türk ve Alman üniversiteleri arasındaki işbirliğini yoğunlaştırmak, geliştirmek istiyor. Kurumsal yardımlar söz konusu. Örneğin; Çankaya Üniversitesi'nden bir genç araştırmacı, Alman üniversitelerinden birinde kısa veya uzun süreli araştırmalarda bulundu ve iyi ilişkiler kurdu. O zaman Almanya'da görev yapan hocayla anlaşmalı olarak, bir işbirliği içine girebilirsiniz. Almanya'da çalışan partnerinizin başvurması halinde üç yılı kapsayacak şekilde, fen bilimi olmayan bir alanda işbirliği yapılabilir. Bu konuda değişik programlarımız mevcut. Bu programımız belki çok duyulmuş değil; ama biz seve seve bu konuda bilgilendirme yapmaya hazırız. Arzu edenler buraya gelerek bizden bilgi alabilir ya da yardım isteyebilir.

Başkanımız Türkiye'ye tanıtım toplantısı için geldiğinde YÖK ile bir görüşme yaptı ve yeni bir iyi niyet anlaşması imzalandı. YÖK, rektörlüklere bir yazı göndererek DAAD ile olan işbirliklerinin kendile-

rine bildirilmesini istedi. Bu proje böyle kalmayacak tabi, her iki taraf da bu anlaşmanın genişletilmesinden yana. Burada, kişilere özgü proje altında bir değişim programı var. Mesela Çankaya Üniversitesi'nden bir doktora öğrencisi ya da doktorasını bitirmiş bir bilim adamı, Almanya'dan bir hoca ya da partner bulduğu zaman, Almanya'daki partner bize başvurabilir ve birkaç yıl boyunca işbirliği gerçekleşebilir. Oradaki laboratuvarlarda çalışma imkânı ya da her iki ülkede konferanslar, paneller gibi organizasyonlar düzenlenebilir. Bu ikili işbirlikleri, Avrupa Birliği projelerinde de kullanılabilir. Yakın zamanda bu imkân hayata geçecek.

Geleneksel Türk-Alman dostluğu çerçevesinde, Almanya ile Türkiye arasındaki işbirliğini, özellikle de yükseköğretim alanındaki işbirliğini, Cumhuriyetimizin başlangıç yıllarına dek götürmek mümkün. Nasional Sosyalistlerin iktidara gelmesiyle, Büyük Önderimizin davetiyle Almanya'dan ayrılarak ülkemize gelen çok sayıda bilim insanının ülkemizin bilimine, çağdaşlaşmasına katkıları göz ardı edilemez. Bu bağlamda karşılıklı değişim ve işbirliği konusunda neler söylemek istersiniz?

Gerçekten iki ülke arasındaki kültürel ilişkiler çok özel ve bu ilişkilerin insanî boyutu çok önemli. Bi-

liyorsunuz Almanya'da iki milyonu aşkın Türk asıllı insan yaşıyor ve bir o kadarı da Türkiye'ye geri dönmüş durumda. Yani Türkler arasında Almanca bilen insan sayısı çok fazla. Almanlar da bunun öneminin bilincinde. Aralık ayında yapılan resepsiyonda "Alumniportal" tanıtımı zaten o nedenle yapıldı. Bir şekilde Almanya'da eğitim, kurs görmüş tüm insanları toplamak istiyoruz. Bu portal, Almanya'da Türkiye'ye ilgi duyan çevreleri bir araya getirerek daha çabuk iletişim kurmalarını sağlamak istiyor. Örneğin bir Alman şirketi, Türkiye'de Almanca bilen, iyi yetişmiş eleman ararsa o portal üzerinden aradığına daha çabuk ulaşabilecek. Aynı imkân her iki ülke için de geçerli. Böylelikle var olan potansiyel daha verimli halde kullanılabilir. Geçtiğimiz günlerde, Almanya Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle Türkiye'ye geldi. Kendisinin daha yeni göreve geldiği halde ziyaret ettiği ilk ülkelerden biri Türkiye'dir. Bu bir tesadüf değil. Almanya Türkiye'ye gerçekten çok önem veriyor. Bu yıl açılması planlanan Türk Alman Üniversitesi'yle de bu ilişkiler pekiştirilmek

isteniyor ve bu projeyi de DAAD yürütüyor. Almanya Dışişleri Bakanı geldiğinde, bu üniversite için planlanan arsayı da gezdi. Bu da verdiği önemin bir göstergesi, diye düşünmekteyim.

Birkaç yıldır "Ernst Reuter-Initiative" denilen bir inisiyatif var. Bu inisiyatifle gerek ufak gerekse büyük çapta projeler teşvik ediliyor, araştırmalar finanse ediliyor. Bu projelerin biri de bu sene Tarabya'da açılacak olan sanatçılar akademisi. Her iki ülkenin sanatçılarını orada bir araya gelip proje alış veriş yapacak. 2010 yılında İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olması sebebiyle bu girişimimiz daha da etkili olacak görüşündeyim. Bütün bunlar Türk Alman ilişkileri ekseninde Türk Avrupa ilişkilerine de katkıda bulunacaktır. Almanya, Avrupa'nın kalbinde yer alan ve Avrupa'yı hareket geçiren sac ayaklarından biri olması nedeniyle önemli bir ülkedir ve Türk - Alman ilişkilerinin güçlenmesi bu bağlamda da önemlidir.

Her düzeyde (dil eğitimi, lisans, yüksek lisans, doktora ve araştırma bursla-

rı) çok sayıda burs başvurularıyla karşılaşmakta olduğunuzu biliyoruz. Bu nedenle, Almanya'da yüksek öğrenimin/araştırmanın sağladığı avantajlardan bahseder misiniz?

Almanya'da çok kaliteli bir yüksek öğretim mevcut ve 370'den fazla üniversite var. Bunların çoğu devlet üniversitesi. Bunu şu sebeple söyledim: Düşük harç ücretiyle okuma imkânınız olan üniversiteler var. Amerika ve İngiltere'de harçlar çok yüksekken Almanya'da bir dönemde en fazla 500 Euro vererek okuyabiliyorsunuz. Bazı eyaletlerde ise hiç harç ödenmiyor. Alman üniversitelerinde kuramsal eğitimle araştırmaya yönelik eğitim birbirleriyle çok bağlantılı olarak veriliyor. Öğrenci, araştırmacı olarak yetişiyor ki, bu çok önemli bir nokta. Bu çalışmalar sonunda son 20 yılda 18 adet Alman bilim adamı Nobel ödülü aldı; bu da sistemin iyi işlediğinin bir göstergesidir. Türklerin Almanya üniversitelerinde eğitim görmek için yukarıda saydığım avantajların yanı sıra bazı farklı avantajları da olduğunu düşünüyorum. Bunlar, Almanya'nın Amerika ve İngiltere gibi Türk öğrencilerin tercih ettiği ülkelere görece daha yakın olması; hayat koşullarının daha ucuz ve ulaşım imkânlarının daha kolay olması.

370'den fazla üniversiteden bahsettiniz. Bu üniversitelerin eğitim dilleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Giderek İngilizce eğitim yapan programlar çoğaldı. Hem lisans, yüksek lisans hem doktora programlarında İngilizceye de çok sık yer veriliyor. Şu gerçeği göz ardı etmememiz lazım: Üniversiteler arasında da uluslararası bir rekabet söz konusu. Zaten globalleşmeden dolayı da birçok öğrenci İngilizceyi öğrenmeye çalışıyor. Almanya da doğal olarak bu rekabetin içerisinde ve en parlak öğrencileri kendisine çekebilmek için İngilizce programlar açtı ve her sene de bu programların sayısı çoğalıyor. Ayrıca başka bir inisiyatifi daha var Alman Hükümeti'nin: "Exzellenzinitiative". Yani bu

bir yarış ve üniversiteler belli kıstasları yerine getirip yarışa katılarak Federal Hükümet'ten çok büyük oranlarda hibe alıyor. Özellikle çok üst düzey kaliteli programlar açarak öğrenci çekmeye çalışıyorlar. Bu programlara da üniversiteler burs veriyor, yani DAAD bursuna gerek kalmadan o üniversitelere direkt başvurulabilir; ancak DAAD olarak bizim de bununla ilgili bilgileri içeren bir kitapçığımız var.

DAAD'nin, bir anlamda "mezunlar derneği" olarak niteleyebileceğimiz, üyelik esasına dayanan bir Alumniportal (APD) oluşumu var. Biraz da bu oluşumdan bahseder misiniz?

Bu oluşum dünyada ilk defa 2007 yılında tanıtıldı. Daha sonra 2008 yılında biraz daha geliştirilerek tekrar tanıtılmaya başlandı.

Türkiye'ye tanıtım 2009 yılında yapıldı. Bahsettiğimiz bu oluşum, Alman Hükümeti'nden büyük yardım gören bir projedir. Almanya'ya sempatiyle bakan, Alman sistemini bilen, Almanca konuşabilen ve Almanya'da eğitim görmüş insanlara ulaşip daha iyi işbirliği yapabilmek için oluşturulmuş bir platform.

Şu anda Türkiye'den iki binin üzerinde üyesi var; ancak tanıtım projemiz altı ay kadar daha devam

edecek ve birçok yerde daha tanıtım gerçekleştirilecek. Çalışma Eylül ayında başladı; Aralık ayında bir açılışla bunu duyurduk ve Bahar ayları geldiğinde ise daha geniş çaplı bir tanıtım gerçekleştireceğiz.

Öğrencilerimizin ve akademisyenlerimizin bu burslardan faydalanabilmesi ümidiyle, diyerek verdiğiniz bilgiler ve değerli zamanınızı ayırdığınız için çok teşekkür ediyorum.

Ben de size DAAD'yi ve Bilgi ve Danışma Merkezi'mizi tanıtmaya olanağı sağladığınız için teşekkür ediyorum.

Esengül CİVELEK, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürü
Sabahattin Ali ERDEM, Ankara 5. Aile Mahkemesi Hakimi
Gülşen ÜLKER, Kadın Dayanışma Vakfı Sorumlusu
Doç. Dr. Filiz KARDAM, Çankaya Üniversitesi KADUM Müdürü

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE

Doç. Dr. Filiz KARDAM: Kadına yönelik şiddet, sadece Türkiye'ye, bizim gibi ülkelere ya da belli sınıflara, belli bölgelere özgü bir sorun değil. Kültürel, coğrafi, toplumsal sınırları aşan, uluslararası boyutta bir sorun; ama bu uluslararası boyuttaki sorunun, uluslararası boyutta bir kadın hakları ihlali, insan hakları ihlali olarak değerlendirilmesi ve uluslararası gündeme taşınması, ne yazık ki sorun çok eski olmasına rağmen 1990'lı yıllarda oldu. 1990'lı yıllardan itibaren o yıla kadar özellikle dünyadaki kadın hareketlerinin, kadınların şiddeti kalın duvarların arasında, evlerin içinde bırakmayıp sokaklara taşımaları, örgütlenmeleri, kam-

panyalar yürütmeleri ve bunu toplantılarda uluslararası platforma taşımaları, uluslararası kuruluşları da harekete geçirdi. Birleşmiş Milletler çeşitli kararlar aldı. Devletler, uluslararası çeşitli sözleşmeler imzaladı ve böylece tüm devletlerin duyarlı olmaları gereken ve duyarlı hareket edecekleri öncelikli duyarlılık alanı olarak gündeme geldi. Bu uzun bir süreç oldu; ama biz de Türkiye'de bu süreci yaşadık ve sonuçta da 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de de önemli mesafeler alındı. Bu mesafelerin alınmasında tabii ki Türkiye kadın hareketinin önemli katkısı oldu. Devletin duyarlılığın gelişmesi ve çeşitli işbirliklerinin kurulmasının katkısı oldu. Yapılar değişti, mekanizmalar değiştirildi, hukuksal boyutta pek çok şey değiştirildi.

Şunu da biliyoruz hepimiz, evet mesafeler katettik, yapılarımızı değiştiriyoruz, hukuksal boyutta pek çok şey yaptık; ama diyeceksiniz ki şiddet sanki artıyor. Şiddet ne kadar artıyor? Şiddet var, hâlâ duruyor ve bunu değiştirmek için bu tabloyu farklı bir yere getirmek için hepimize kişisel bazda da pek çok sorumluluk düşüyor. Eğitimciler olarak biz, şiddeti normal kabul etmeyen, şidde-

te karşı hassas olan öğrenciler yetiştirmeliyiz. Öğrenciler olarak sizler, git gide daha duyarlı, şiddeti hiçbir şekilde sıradan bir şey olarak görmeme durumundasınız. Bütün bunlarda hepimize özel sorumluluklar düştüğünü düşünüyorum.

Esengül CİVELEK: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 1990 yılında kadın erkek eşitliğini sağlamak üzere ulusal mekanizma olarak kurulmuş olup 2004 yılında yeniden yapılandırılmıştır. Bizler, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, toplumsal yaşamın her alanında konumlarının güçlendirilmesi, kadınların erkeklerle birlikte eşit hak, fırsat ve imkânlarla ulaşmaları ve kadın-erkek eşitliğinin kamu plan ve politikalarında yer alması amacıyla politika oluşturuyoruz, stratejiler geliştiriyoruz ve tüm bu çalışmalar, ilgili kamu kurum kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler ve kadın konusunda çalışmalarda bulunan sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde gerçekleştiriyoruz. Bir koordinasyon kurumu-yuz, taşra teşkilatımız bulunmamakta. Kariyer kurumuyuz, sizlerle birlikte olan genç, pırıl pırıl bir de ekibim var.

Kadına yönelik şiddet neden bizi bir araya getirdi; çünkü kadına yönelik şiddet, sadece bizim ülkemizin sorunu değil; dünyanın pek çok ülkesinde bu sorun varlığını sürdürüyor. Şu an, şu dakikalarda bile gerek ülkemizde, gerekse dünyanın pek çok yerinde kadınlar sadece ve sadece kadın oldukları için şiddete maruz kalıyor. Toplumsal yaşamın her alanında sokakta, iş yerinde, okulda, aile içinde karşılaştığımız bu sorun bir insan hakkı ihlali, suç!

Biz, iki yıl önce Avrupa Komisyonu'nun mali katkılarıyla ülkemizde kadına yönelik şiddetin yaygınlığını, türlerini, nedenlerini öğrenebilmek

amacıyla çok geniş kapsamlı bir araştırma gerçekleştirdik. 24 bin örnekten dünyada ilk, ülkemizde de ilk ve tek, T.C. Devleti'nin resmi istatistik programında yer alan verilere sahip olduk. Yaptığımız, kadına yönelik şiddetle ilgili araştırma sonuçlarında fiziksel şiddete maruz kalan kadınlarımızın oranı % 39, cinsel şiddetle, fiziksel şiddetin bir arada olduğu oran % 42, % 44 duygusal şiddet. Her 100 kadından 10'u da gebelik döneminde şiddete maruz kalıyor.

Peki nedir bu kadına yönelik şiddet? Ne yapılırsa kadına yönelik şiddet olarak kabul ediliyor? Uluslararası tanımlamaya göre, kadına fiziksel, cinsel, psikolojik zarar veren, acı veren veya acı ve zarar vermesi muhtemel her türlü eylem ve davranış, şiddet olarak tanımlanıyor. Peki toplumsal yaşamın tüm alanlarında karşılaştığımız bu şiddetin aile içinde karşılanmasını nasıl karşılamalıyız; çünkü bunu biz biliyoruz ki toplumsal sorun olarak kabul ediyoruz. Şiddetin nedeni ne olursa olsun kabul edilebilecek bir olgu olmadığı gerçeğinden yola çıkarak ataerkil geleneksel aile değerleri, erkeği aile içinde üstün konumda tutmakta ve bu şiddeti besleyen en önemli neden olmaktadır. Karşılaştığımız gerçek tablo, neden budur; yani toplumsal cinsiyet eşitsizliği. Kadın erkek eşitsizliği, kadına yönelik aile içi şiddetin en önemli nedenlerinden biridir. Kadının fiziksel anlamda güçsüzlüğü değil; kadının sosyal, toplumsal, ekonomik güçsüzlüğü de buna meydan vermektedir; ama şiddet öyle birşey ki kadında kimlik sorunu yaratıyor, özgüven noksanlığı yaratıyor. Kendini ifade etmekte sorun yaşıyor şiddet mağduru veya risk altındaki kadın. Bütün bunların yanı sıra da sağlığı o kadar olumsuz etkileniyor ki kronik ağrılar, organ travmaları, anne ölümleri, intiharlar...Yine yapılan araştırmalara göre depresyon, endişe, korku neden olduğu diğer sağlık sorunları. Kadını, toplumsal ve sağlık açısından şiddet bu kadar etkilerken, aile içinde bu şiddete şahit olan çocukları nasıl etkiliyor dersek, çocukların sürekli olarak anneye şiddet uygulandığını görmesi gerekmiyor. Yaşamlarında bir kez bile anneye şiddet uygulandığına şahit olan, tehdit ve korkutma amaçlı sarf edilen sözleri duyan çocuklar, tüm yaşamları boyunca olumsuz etkileniyorlar. İleriki yaşamlarında öncelikle şiddet uygulamaya eğilimli bir birey olarak yetişiyorlar. Diğer yandan babanın

uyguladığı şiddeti model alıyorlar; ama bu şiddette şahit oldukları yaş grupları itibariyle baktığımız zaman da ruhsal davranış bozuklukları sergiliyorlar, okulda başarısızlar; oysa direkt onlara aile içi bir şiddet söz konusu değil. Sadece ve sadece şahit olmanın getirdiği olumsuzluklar. Kız çocuklarıysa annenin şiddeti içselleştirmesi, normal kabul etmesi olayını model alıyorlar ve ileriki yaşamlarında, evlendikleri zaman şiddeti kabul eder davranış sergiliyorlar. Biz kadına yönelik aile içi şiddeti sadece kadın erkek açısından ele almıyoruz. Biz, toplumumuzun geleceği açısından ele alıyoruz. Yıllarca utanıldı, saklandı, mahrem sayıldı, özel alan sorunu kabul edildi; ama şimdi bakınız ben devletin bir genel müdürü olarak geldim, sizlere kadına yönelik şiddeti anlatıyorum. Neden kadına yönelik şiddeti sizlerle paylaşıyorum; çünkü kadına yönelik şiddetle mücadele artık bir devlet politikası olarak kabul ediliyor. Gerek ulusal düzenlemelerimiz, gerekse uluslararası yükümlülüklerimiz çerçevesinde kadının, insan haklarının teminat altına alınması, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, devletlerin sorumluluğunda. Dolayısıyla özel sorun alanı olmaktan çıktı, istediği kadar kadını utansın, çekinsin. Peki, neden utandı, çekindi, şiddeti anlatamadı, kimselerle paylaşamadı; çünkü kadını yetiştirdiği değer yargıları, geleneksel aile

yaşam koşulları içerisinde ailesinin adının kötüye çıkacağını düşündü, çocuklarının mutsuz olacağını düşündü ve ona şiddet uygulayan erkeğin, çocuklarının babasının gün gelip bir gün değişeceği umuduyla kabullendi; ama artık durum böyle değil. Kadına yönelik şiddetle mücadele de sadece devletin sorumluluğu da değil; tüm tarafların, hepimizin sorumluluğu bulunmaktadır.

Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla 1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanunda ilk kez bu kavram hukuksal bir metinde tanımlandı ve bu kanunla şiddet mağdurunun şikayeti olmaksızın bile üçüncü şahısların şikayetiyle polis ve adalet mekanizmalarının harekete geçmesi sağlandı. Bu kanunun uygulamadaki aksaklıklarının giderilmesi için de biz 2007 yılında yasada değişiklik yaptık. Yasa artık uygulanabilir de bir yasa oldu; çünkü devlet burada birtakım yükümlülükleri de üzerine aldı. "Şiddete maruz kalacak kadın", "risk altındaki kadın" veya "mağdur kadın", bu yasadaki yararlanabilmek için başvuruda ve kararların infazı için icrai işlemlere ilişkin ödemekle yükümlü olacağı harcı ödemiyor artık. En son yasada yapılan bu değişiklikle devlet böyle bir gelirden yoksun kalmayı kabul etti. Aile mahkemesi hakimlerimizin uygun görmesi halinde şiddet uygulayan bireyin bir

sağlık kuruluşuna muayene ve tedavi için gönderilmesi hususu yer almakta. Bu da şiddeti uygulayan tarafın genellikle erkekler olması nedeniyle oldukça caydırıcı da bir nitelik taşımakta şiddet uygulamada.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramı, ülkemizde çok yeni bir kavram; onun için bu kavramı çok kısa size açacağım. Toplumsal cinsiyet eşitliği, biz kadınlar ve erkeklerin, biyolojik cinsiyetlerinden farklı olarak gerek kamusal, gerekse özel alanda eşit hak, fırsat, imkân ve sorumluluklara sahip olmamız demektir ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması sürecinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mücadelesi sürecinde, erkeklerin sürece katılımı son derece önemlidir; çünkü erkekler toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanması sürecinde yer almadıkça ve hangi bağlamda olursa olsun kadına yönelik şiddeti reddetmedikçe bizim ülkemizde kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddetle mücadelede başarı kazanabilmemiz mümkün görünmemekte. Dolayısıyla, biz genel müdürlük olarak dört yıl önce erkeklerin katılımına önem veren çalışmalara başladık. Geleceğin babası olacak, geleceğin eşi olacak erkeklerimizin yoğun bir şekilde bulundukları, vatani görevini yapmakta oldukları er ve erbaşlık sürecinde verilen yurttaşlık sevgisi ders programını kadın erkek eşitliği, kadına yönelik şiddet, kız çocuklarının okullaşması ve kadının çalışma hayatında yer alması konularını dahil ettik. Her celp dönemindeki er ve erbaşlara yönelik bu eğitim programları devam etmekte ve biz her yıl bu şekliyle 450 bin erkeğin bilinçlendirilmesini sağlamaktayız. Diğer yandan şiddet mağduru veya riski altındaki kadınlarımızın hak arama sürecindeki yasal, sağlık ve kolluk güçleriyle ilgili düzenlemeleri her aşamasındaki personelin eğitimine önem verdik. Bunun için de taraflarla protokoller imzaladık. Hepimiz biliyoruz ki şiddet mağduru veya riski altındaki kadınlarımızın ilk başvuru yerleri polis merkezleridir. Emniyet Genel Müdürlüğü ile imzaladığımız bir protokol kapsamında, şiddet mağduru kadınlarımızın ilk başvuruda bulundukları polis merkezlerindeki desklerde görev alan toplam 40 bin 400 polisin eğitimini gerçekleştirdik. 40 bin 400 polisin 39 bin küsurünün erkek olduğunu düşünürseniz, aynı zamanda hem erkek bilinçlendi-

rilmesini hem de Emniyet Teşkilatı’nın kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesine bu konuda katkı sağladık. Verilen eğitim programlarında yer alan konular kadın erkek eşitliği, 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” ile şiddet mağduru veya riski altındaki kadınlara yaklaşım tarzını içermekteydi. Aklınıza şöyle bir soru gelebilir: Neden Emniyet Genel Müdürlüğü ile böyle bir işbirliğine ihtiyaç duydunuz? Şiddet mağduru veya riski altındaki kadınıımız, maruz kaldıkları şiddeti kimseyle paylaşamadıkları gibi, aynı zamanda yasalardan da yararlanamıyorlardı; çünkü karakollara gittikleri zaman, karşısındaki polis ona şunu söylüyordu: Ne yaptın da kocandan dayak yedin! Dolayısıyla mekanizmayı harekete geçirmeden şiddet gördüğü aileye tekrar kadınıımızı gönderiyordu; ancak gerek verilen bu eğitimlerle, gerekse geçtiğimiz ay imzalanan protokolle artık kolluk güçlerinin böyle bir görevde ihmali söz konusu olamayacak. Diğer yandan yaşadığı şiddetten utanan kadınıımız, şiddetin ne kadar patolojik semptomlarını taşısa bile ilk basamak sağlık merkezlerine gittiği zaman fiziksel şiddetin vücudundaki travmalarını ya düştüm, ya çarptım, ya vurdum diye anlatıyordu ve karşısındaki sağlık personeli de asla ve asla bunu sorgulamıyordu; ama Sağlık Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde şimdiye kadar yapılan 35 bin ebe, doktor ve hemşire eğitilerek şiddeti tanıma, şiddete duyarlı ve şiddet mağduru bu kadınlarımızı yönlendirebilecek bilgiye sahip eğitim programları gerçekleştirildi. Bu konuda 75 bin sağlık personeline ulaşacağız. Önümüzdeki yıl sonunda bu sayıya ulaşmayı planlıyoruz.

Diğer yandan Adalet Bakanlığı ile bir protokol imzaladık. Ülkemizde şiddet mağduru veya riski altındaki kadınlarımıza ilişkin, bu olaylara ilişkin yarılama faaliyetinde bulunan aile mahkemesindeki gerek savcı, gerekse hakimlerin bu konudaki duyarlılıkları da ne yazık ki sayın hakimiminki kadar yüksek değildi. Dolayısıyla, imzalanan bu protokolle de ülkemizdeki tüm Aile Mahkemesi hakim ve savcılarına yönelik kendi aralarında da uyumlu karar verebilmeyi getirecek seminer programları düzenledik. Şimdiye kadar 250 hakim ve savcımız bu seminerlerimize katılım sağladılar. Halen seminer programlarımız devam ediyor. Önümüzdeki günlerde de Diyanet İşleri Başkanlığı ile im-

zalayacağımız bir protokol kapsamında din görevlilerine yönelik eğitim programları gerçekleştireceğiz.

Kadına yönelik şiddet, bizim dinimizde günah; çünkü bunu bizzat Diyanet İşleri Başkanımız bu konuda hazırladığımız bir spot filmde kamuoyuna mesaj olarak sundular. Sundukları mesaj şuydu: Kadına yönelik şiddet, dinimizde günah, yasalarımızda suçtur. Ne günah işleyin ne de suç! Biz spot filmde Diyanet İşleri Başkanımızın ifade ettiği bu mesajı, din görevlilerine yönelik eğitim programlarında, Diyanet İşleri Başkanlığı personeline de vereceğiz.

Biz, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak bu konuda şiddetle mücadelede sorumluluğu bulunan kurumsal mekanizmalar arasında eşgüdüm sağlayacak çok önemli çalışmalar gerçekleştiriyoruz.

Bir de T.B.M.M'nin 2005 yılında oluşturduğu bir komisyondan sizlere bahsedeceğim. 2002 yılından itibaren başta anayasamız olmak üzere medeni kanun, ceza kanunu ve iş kanunumuz gibi temel yasalarımızda, kadın erkek eşitliğini güçlendiren, kadın erkek eşitliği konusunda reform niteliğinde düzenlemeler yapan yüce meclisimiz bu konuya da gösterdikleri duyarlılıkla oluşturdukları komisyonun hazırlamış olduğu raporu genel kurulda kabul etti. Araştırma komisyonu, milletvekilleri beş ay süreyle ülkemizde bu konuda incelemelerde bulundular ve komisyon raporunun genel kurulda talebine istinaden de Başbakan bir genelge yayımladı. Bu genelge, kadın erkek eşitliğinin devlet politikası olarak kabulünü göstermekle birlikte, kadına yönelik şiddetle mücadelenin, ülkenin refahı ve esenliği açısından önemini vurgulamakta. Genelge, her ne kadar şiddet başlığını içeriyorsa da içerik olarak tamamen toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını, kadının sosyo-ekonomik yönden güçlendirilmesini kapsamaktadır. Genel Müdürlüğümüz bu genelgenin uygulanmasında koordinatör kurum olarak belirlendi. Her üç ayda bir genelgede hayata geçirilmesi beklenen tedbirlere ilişkin tüm tarafların gerçekleştirdikleri faaliyetleri izliyoruz ve bizzat sayın Başbakan'a rapor olarak sunuyoruz. Diğer yandan kadın, aile ve çocukta sorumlu Devlet Bakanımızın başkanlığında, "Kadına Yönelik

Şiddet İzleme Komitesi" oluşturduk. Komite, yılda bir kez toplanarak tüm tarafların gerçekleştirdikleri çalışmaları bir de sayın bakan nezdinde gözden geçirmekte bu toplantılarda.

Avrupa Komisyonu'nun mali katkılarıyla yürüttüğümüz, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi" kapsamında tüm tarafların katılımıyla hazırladığımız 2007-2010 yıllarını kapsayan "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı"na sahibiz. Ulusal Eylem Planı'ndaki tarafların tüm sorumlulukları da yine Genel Müdürlüğümüz tarafından izlenmekte ve değerlendirilmekte.

Kadına yönelik şiddetle mücadele önleme çalışmaları bu kadar yoğun devam ederken, şiddet varlığını sürdürüyor. Şiddet mağduru ve riski altındaki kadın ve mağdurlarımıza nasıl hizmet sunuyoruz? Şiddet mağduru veya riski altındaki kadınlarımızın çocuklarıyla birlikte her türlü sosyal, ekonomik, hukuki, psikolojik destek aldıkları şu an sayıları 54'e ulaşan kadın sığınma evimiz mevcut.

Sabahattin Ali ERDEM: Konu, kadına karşı şiddet; ama Türkiye'de kadına karşı şiddetle ilgili özel bir yasa yok. Bu özel yasa, 1998 yılında yürürlüğe giren 'Ailenin Korunması' hakkındaki kanundan hareketle bunu kullanıyoruz; yoksa kadına karşı şiddeti önleyici özel bir yasa kaynağımız bulunmamakta; ama biz bunu daha genelleştirerek, yasalarla bütünleştirerek kadını nasıl koruruz, bu şiddete karşı hangi koruma kalkanlarından yararlandırırız, bunları yapıyoruz. Aslında yasa, bizi bu konuda özel olarak görevlendirmiş durumda; çünkü 1998 yılında yasa çıktığında aile mahkemeleri yoktu. Bunu sulh hukuk mahkemeleri yapıyordu; ama basit bir ihtiyati tedbir niteliğinde bir önlemdi bu. Çok basit, o da başvurulursa oluyordu.

O zamanlar kadınlar haklarının da bu kadar farkında değillerdi. 2003 yılında aile mahkemeleri ile ilgili yasa yürürlüğe girip, Temmuz ayında da mahkemeler kurulunca, bu yasayla birlikte görev aile mahkemelerine devredildi ve özellikle de 4320 sayılı yasa bizim görev alanımızın içine soktu. Bunun pratik faydası şu oldu: Yasa her ne kadar ailenin korunmasına ilişkin bir yasaysa da biz bunu, alabildiğine genişletmeye çalıştık. Radikal davranmaya çalıştık; çünkü yasa aile içi şiddeti tanımlıyordu ve aileyi korumaya yönelik tanımlar getiriyordu. Biz bunu şöyle genişlettik: Her şeye rağmen, aleyhe kararlara rağmen, radikal kararlar verdik. Yasanın tanımı şuydu: Yargıtay'ın da tanımladığı bu halen, aile içinde gerçekleşen şiddetle bakıyorduk biz; yani boşanmış bir kadını korumuyoruz veya gayri resmi birlikte olan kadını koruyamıyoruz; çünkü burada imam nikâhlı evlilikleri teşvik ederiz düşüncesiyle bu tanım, bu yasaya girmedi; ama biz aile hakimleri, biraz daha radikal davranarak dedik ki asıl korunması gereken burada boşandıktan sonra kadının ve çocuğun durumuydu. Nitekim aile içi kavgaları biz çözüyoruz, gerek ailenin korunmasıyla ilgili yasadan gerekse boşanma, medeni kanunun içindeki hükümlerden dolayı biz gerekli bütün kalkanı kullanıyoruz; ama benim de bizzat tanıdığım yakınım, hepinizin mutlaka vardır, eşinden boşandı iki buçuk yıl sonra çocuğuyla yolda yürürken, eski kocası onu çocuğunun önünde öldüresiye dövdü. 4320 sayılı yasa bu kadını korumamaktadır, Yargıtay da buna destek vermektedir; ama biz ısrarla biraz da yasanın gücünden yararlanarak 4320 sayılı yasa diyor ki bize: Koruyun, kararlarınız kesinlidir. Biz de bu kesinlik kararına dayanarak bu kadınlarla, bu çocuklarla ilgili şöyle düşünüyoruz: Avrupa Çocuk Hakları Sözleşmesi her alanda en yüksek menfaat çocuğun yüksek menfaatidir diyor. Bizim de kendimize ilke edindiğimiz cümle budur. Ankara'da 11 mahkememiz, biz bunu 6 mahkeme veriyoruz yapabildiğimiz kadarını yapıyoruz. Bunu basına sürekli veriyoruz. Basını arkamıza alalım ki şiddet olayları azalsın. Aslında burada yapılacak şey, ek bir yasa değişikliği diye düşünüyorum. Bu da laiklik kavramı nedeniyle geçmeyebilir; yani Anayasa Mahkemesi iptal edebilir; çünkü imam nikahı, anayasamıza göre desteklenmiş bir tanım değildir.

Genel anlamda kullandığımız elimizdeki yasa, 4320 sayılı ailenin korunması yasasıdır. Bizim için çok önemli bir yasadır; çünkü 4320 sayılı yasa tanımını şöyledir: "Türk Kanun-ı Medenis'i'nde öngörülen tedbirlerden ayrı olarak eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddetle maruz kaldığını, kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığı'nın bildirmesi halinde Aile Mahkemesi Hakimi resen meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak aşağıdaki sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına hükmeder". Cümlelerin anlamı şu: eşlerden biri veya çocukları veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri. Yasa, kadına karşı şiddeti değil; aile içi şiddeti önleyen bir yasadır. Kadına karşı şiddeti önleyen genel nitelikte bir yasamız yoktur; ama buradan hareketle bütün işi çözmeye çalışıyoruz. Diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddetle maruz kaldığını, bunun problemini de çok yaşadık biz. Tabii yasalar yürürlüğe giriyor, mahkemeler kuruluyor. Önünüze bu davalar gelmeye başlıyor: aile içi şiddet. Hepimizin anladığı o zaman, bildiğimiz tek şiddet var, fiziksel şiddet. Kadın bize dayak yediğine dair bir rapor getirirse tamam, aile içi şiddetle maruz kaldı diye korumayı veriyoruz, rapor sunmazsa bize, koruma vermiyoruz; ama sonradan işin doğrusunun böyle olmadığını, yaptığımız araştırmalarda gördük. Şiddetin sadece fiziksel şiddet olmadığını, duygusal şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet, sözel şiddetin de var olduğunu öğrenince dedik ki biz yanlış yapıyoruz. Yasa şunu öneriyor: Çok hızlı karar ver, bir an önce Emniyet'e, Jandarma'ya gönder, gerekli önlemleri al. Bize verdiği yetki o kadar fazla ki. O zaman biz burada niye rapor arıyoruz, önemli olan bir kişiyi bile kurtarmak değil mi, hiç rapor aramadan karar vermeye başladık biz de. Bizim için doğrusu, aile içi şiddetle uğrayan bireyi ivedi olarak korumak. O zaman da bunu hızlı bir şekilde Emniyet'e, Jandarma'ya bildirelim dedik ve bunu hızlandırmaya başladık. Dedik ki resmi rapora bakmayalım, dayak yenip yenmediğine de bakmayalım, o olayda dilekçeyi bazen kadın getiriyor. Onu görmeye başladığımız andan itibaren biz rapor almanın anlamsız olduğunu düşündük ve koruma kararlarımızı genişletmeye başladık. Aile Mahkemesi Hakimi resen meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak. Bu çok önem-

li bi şeydir; yani yasa bize gerekli bütün önlemleri kendiliğinden almamız konusunda geniş bir yetki verdi. Sadece mağdurun değil; Cumhuriyet Savcılığı'nın ihbarı; hatta üçüncü kişinin ihbarında bile koruma müessesesini işletmemizi önermiştir.

Aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmama. Müşterek evden uzaklaştırılarak, bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisine, diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya iş yerine yaklaşmamasına, diğer eşin çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesine, diğer eş ve çocukları iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesine, silah ve benzeri araçlarının Zabıta'ya teslimine, alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmamasına, bunlar zorunlu şeyler değildir; bize örnek olarak saymıştır yasa bunu. Kısaca koruma kararı verirken bize söylediği şudur: Kadına karşı şiddet olduğunda biz o adamı evden hemen atıyoruz, o evi kadına ve çocuğa tahsis ediyoruz. Zabıta'ya bu adamı bu eve yaklaştırmayacaksın diyoruz, varsa silahını, resmi silahı da olsa alacaksın diyoruz. Alkollü ya da uyuşturucu madde kullanmış olarak bu evin yakınlarına yaklaştırmayacaksın diyoruz. Telefonla rahatsız etmeyeceksin diyoruz. Bunların sonuçları nedir, diyeceksiniz. Bunlara aykırı davranıldığı halde altı aya kadar tutuklama kararı veriyoruz.

Burada önemli birkaç maddeyi incelemek istiyorum. Silah ve benzeri araçların zabıtaya teslimi. Yönetmeliğin hazırlanması sırasında çok büyük tartışmalar oldu, yönetmelik hazırlanırken ilgili bütün bakanlıklardan, ilgili özel kurumlardan, devlet kurumlarından, vakıflardan temsilciler belirlenir. Bu kişilerle biz çalışmaya başlarız. Bu yasanın hazırlanmasında da sadece Adalet Bakanlığı değil, Jandarma, Emniyet Genel Müdürlüğü, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları'nın, silah ve benzeri araçlara çok büyük itirazları oldu. Jandarma, Milli Savunma Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nden dediler ki polisin ve askerin silahını alamazsın, resmi silahıdır. Burada biz çok karşı çıktık. Verdiğimiz koruma kararlarının % 99'undaki sanık, astsubay, subay ve polistir. Kimin silahını alacağız o zaman, % 1 kim

kalıyor geriye. Böyle olursa biz bu kişileri polis olarak çalıştıramayız, denildi. Bunun dışında sağlıkla ilgili problemlerimiz oldu. Yönetmelikte şöyle yaptık: Sanık kişinin bir sağlık merkezine gönderilerek burada tedavisi. Şiddete biz psikolojik bir problem olarak bakıyoruz. Şiddet zamanla öyle bir kısır döngüye giriyor ki kadın sonuçta kendini suçlu hissetmeye başlıyor. Ben ne yaptım da kocam beni dövdü, demeye başlıyor; yani haklılık durumundan haksızlık durumuna geçiyor ve tekrar sinmeye başlıyor. Tam o sinme döneminde dayak tekrar geliyor. Bunun sadece mağdurunu incelemeyelim, sanığına da bakalım. Sanığı da tedavi edelim; çünkü sonuçta evliliği korumaya yönelik de bir şeyler yapıyoruz. Şiddet uygulayan adamı evden attın; ama evlilik ne olacak? Evden attığımız her adam bize boşanma davası olarak dönüyor. O davalara da biz bakıyoruz. Amaç, boşanmayı hızlandırmak mı, boşanmayı durdurmak mı? O zaman buradaki sanığı tedavi edelim. Bu sefer de Sağlık Bakanlığı temsilcisi dedi ki: Biz doktorları nereden bulacağız? Biz de dedik ki en azından belli merkezlerde başlayalım, sonra bunu genişletelim alacağımız sonuçlara göre. Bakanlık temsilcisi üst düzey görevlilerle görüştü ve kabul ettiler, uygulama başladı. Adım adım gidiyoruz. O basit yönetmelik çok iyi çıktı, dokuz ayda çıktı. Sonuçta iyi bir yönetmelik hazırlandı. Yargıtay'ın ve bizim en çok kabul etmiş olduğumuz şey şu: Dayak yemiş kadın direkt boşanır. Burada kusurun bir numaralı sanığı kocadır dayağı attığı için ve koruma kararı verdiğimiz, koruma kararı istemeden de bize direkt raporla dava açabilir, ikinci bir tanığa gerek görmeden boşanma nedenidir ve direkt boşanmayı kabul ederiz.

Bu tedbirlere aykırı davranma halinde tutuklama olayı var. Yalnız burada çok başlılık var tabii. Amerika'da aile mahkemeleri, çocuk mahkemelerinin yetersiz kaldığı bir dönemde, zannediyorum geçen seneydi 100. yılı kutlandı Amerika'daki aile mahkemelerinin kuruluşunun. Oradaki kuruluş nedeni şuydu: Çocuk ceza mahkemeleri yetersiz kalmaya başlayınca aile mahkemeleri kuralım, çocuk mahkemelerinin hukuk kısmı, ceza kısmı ve aile mahkemeleri üçü birden tek elde toplansın. Bunun anlamı şu: Çocuk doğduğu andan itibaren, anne baba yok ise vasi atanacaksa aile mahkemesi bakıyor, çocuğun işlediği suça aile mah-

kemesi bakıyor, 18 yaşı doluyor, boşanacaksa aynı mahkeme bakıyor. Benzeri, Türkiye'deki karmaşık yasa sisteminin bu kararını ben veriyorum, tutuklama kararını Sulh Ceza Mahkemesi veriyor; yani aykırı davrandığını Emniyet belirledi, Savcılığa bildiriyor, Savcılık, Sulh Ceza Mahkemesi'ne gönderiyor, Sulh Ceza Mahkemesi, bendeki dosyayı istiyor, kararı inceliyor, tedbir infaz edilmiş mi, edilmiş mi aykırı durumu tespit ediyor, tanık dinliyor sonra tutukluyor. Böyle bir aşama; oysa ben de olsa bu, ben zaten olayları biliyorum; ama bize bu yetkiyi tanımlıyor.

Tedbirler için de evin kadına ve çocuğa tahsisine karar veriyoruz. Aklınıza şu gelecek, kadın eğer çalışmıyorsa ne yapacak? Evin kirası, elektiriği, suyu ne olacak. Yasa diyor ki: Hakim bu konuda mağdurun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak tedbir nafakasını hükmeder. Burada Medeni Kanun'da bildiğiniz nafaka türlerinin dışında, sadece Ailenin Korunması Hakkındaki Yasa'yla sınırlı olmak üzere nafaka yetkimiz var ve bunu çok sık uyguluyoruz; ancak bunu vatandaşlar bilmiyor, avukatlar bilmiyor. Nafakayı belirlemek için ekonomik durumlarını bilmeliyim ki ben, aldığı paraya göre bir nafaka takdirinde bulunmalıyım. Bize bunları da dilekçede bildirin diyoruz.

Burada yine akla gelen bir soru var, evden şiddet sanığını uzaklaştırıyorsunuz, evi kadına ve çocuğa tahsis ediyorsunuz. Bendeki olay şöyleydi: Yargıtay'da bir hakim karısını dövmüştü. Biz, hakimi evden uzaklaştırdık. Bize hakim tarafından itiraz geldi. "Bu lojman, bana mesleğim nedeniyle tahsis edilmiştir, beni bu evden atıp, karıma bu evi tahsis edemezsiniz" dedi. Ben de dilekçenin reddine dedim, o Yargıtay'ın problemi. Yargıtay da bunu yazamaz. Sonuçta mahkeme kararıyla geçici süreyle bir tahsis yapmışım. O yazı gelene kadar zaten üç ay dolardı, ben cevap verene kadar. Burada kadının bu süreçte nefes alması gerekiyor, bir düşünme süreci bu aslında, boşanacaksa boşanacak. Adam da şunu düşünmeli: Demek ki ben şiddet uyguladığımda devlet benim elimden bazı haklarımı da alıyor. En son, bu tip sanıkları kurumlarına bildirelim kararı vardı, sonradan çok itirazlar oldu. Tabii öneriyoruz; ama sonuçlarını da düşünmek gerek. Adamın işine son verecek kurum. Eğer kurum bizim gibi bakarsa, ayrımcılığa karşıy-

sa, kadın haklarının iyi bir savunucusuysa. Aslında ben kadın hakkı savunucusu değilim; insan hakları savunucusuyum; ama kadının mağduriyetini o kadar net görüyorsunuz ki, Aile Mahkemesi'nin ilk kurulduğu günkü hakimi benim. Tam altı buçuk yıl oldu. Bu sürede yaklaşık 700, 800 tane koruma kararı verdim, bir tane erkek için verdim.

Yasanın ikinci maddesi, koruma kararının infazıyla ilgilidir. Bununla ilgili de başta çok problem yaşadık. Koruma kararı verdikten sonra bu kararı savcılığa gönderiyoruz. Savcılık, Denetimli Serbestlik diye bir bölüm kurdu. Onlar yürütüyor bunu. Onlar ilgisine göre polis ve jandarma bölgesine gönderiyor. Koruma kararına uyulmaması halinde zabıta mağdurların şikayet dilekçesi vermesine gerek kalmadan resen soruşturma yaparak evrağı en kısa zamanda Cumhuriyet Savcılığı'na intikal ettirir. Bunlar infazlarla ilgili şeyler. Bu tip koruma kararları harca tabi değildir.

Gülşen ÜLKER: Türkiye'de kadın hareketinin, kadına yönelik şiddetle mücadeledeki yeri diye bir şey hazırlarken kendi hayatımı söyle bir gözden geçiriyorum. 25 Kasım nedeniyle bu toplantı düzenlendi. 25 Kasım, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uluslararası Dayanışma Günü. 1960 yılında Dominik Cumhuriyeti'nde, askeri Cunta'ya karşı mücadele veren sivil muhalif hareketi üyesi üç kız kardeşlerin, Mirabel kız kardeşlerin, Cunta'nın askerlerince kaçırılıp, tecavüz edilip, öldürülmesi olayı üzerine önce reddedilen, yapılmadı denilen bu girişim, daha sonra ortaya çıktığında BM tarafından da 25 Kasım Uluslararası Dayanışma Günü, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uluslararası Dayanışma Günü olarak ilan edildi ve yaklaşık 30 yıldır bizim ülkemizde bu şekilde, kadına yönelik her türlü şiddetin gündeme getirildiği alanlara

taşındığı, üzerine konuşulduğu bir gün olarak bir arada kutlanmakta.

Türkiye’de de dünyada da kadın hareketinin, kadına yönelik şiddetle mücadelede neredeyse başlatıcı bir rolü var. Burada bir sürü uluslararası tanım var. BM’nin 1993 yılında, Dünya Sağlık Örgütü’nün 1993 yılında bir tanımı var. Uluslararası Kadın Konferansları’nın 1995 yılında Pekin’de yapılan oturumundaki bir tanım var ve yine Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi’nin genel tavsiyesi ile yapılan bir tanım var. Bütün bu uluslararası kuruluşların gündemine girmesi, aslında dünyada da 70’li yıllarda ikinci dalga dediğimiz kadın hareketinin kadınların varoldukları kamusal alanda yaşadıklarını sorgulamalarıyla ortaya çıkan bir şey. 70’ler, 68 kuşağı, devrimci hareketler dünyada yeni bir rüzgar estiriyor; ama bu hareketler içinde yer alan kadınların bir süre sonra şöyle bir deneyimi oluyor: Bu hareketler içindeler aktifler; ama hiçbir zaman erkekler gibi bir yere gelemiyorlar, dışlanıyorlar, konuşmalarına izin verilmiyor. Bu hareketlerin güçlenmesiyle ve 90’lı yıllardan itibaren kurumsallaşmayla birlikte, Türkiye Kadın Hareketi de aslında bu süreci hemen ardından yaşayan bir harekettir. 90’lı yıllar uluslararası kuruluşların gündemine de kadına yönelik şiddetin girdiğini gördüğümüz yıllar oldu. Bütün bu tanımlarda ortak olan dört şey var. Bir kere bu cinsiyet temelli. Biz bunu, genel bir şiddet tanımıyla anlatamıyoruz. Bu kadın olmaktan dolayı kadınların yaşadıkları bir şiddet. Sadece özel alanda değil; kamusal alanda da hüküm sürüyor. Bu iki açıdan önemli; mesela Türkiye’de kadın hareketine şiddetle mücadelede ilk söylediği ve hâlâ söylemeye devam ettiği şey: “Susma bağır!” idi; çünkü aile içi şiddet, çok bastırılan, söylenmeyen, söylenmesi ayıp olan bir şiddet türüydü ve kadınlarca da çok meşrulaştırılmış, hak edilmiş bir şey olarak görülüyordu. Dolayısıyla bu özel alanda yaşananın aslında

özel alana dahil olan, korunmasının mahrem olmadığı; aksine özel alanın politik bir yer olduğu ve bu şiddetin de kamusal alandaki şiddet kadar önemli olduğu görülmesi gerektiği söylenmekte; ama şöyle bir şeye de dönüşmemeli: Kamusal hayatta da kadınlar çok yoğun olarak şiddetle karşılaşıyorlar. Ev içi şiddette olduğu gibi, kamusal hayatta da bu nerede, işte olabilir, sokakta olabilir, politik bir hareketin içindeyken olabilir, devletin sistemli gücüyle olabilir, iş yerinde patron tarafından veya sokaktaki herhangi bir erkek; ama bütün bu hem kamusal alanda hem özel alanda yaşanan şiddetin en temelinde bu cinsiyet temelli, toplumsal cinsiyet ilişkileri var. Buna ilişkin roller, algılar, genel bir zihniyet var. Bu açıdan hem kamusal alanda hem özel alan dediğimizde aslında neyi kastettiğimiz çok önemli. Fiziksel, cinsel, duygusal şiddet, zarar verir. Sadece fiziksel bir şiddetten söz etmiyoruz. En yaygını oymuş gibi görünüyor; çünkü görünebilir izi var; ama duygusal, psikolojik, ekonomik şiddetten de söz edebiliyoruz ve cinsel şiddetten de söz edebiliyoruz. Örneğin, cinsel şiddet nerdeyse hiç konuşulmayan bir şey. Özellikle aile içi cinsel şiddet. Bugün artık evlilik içinde bile olsa kadınların istemediği yer ve zamanda gerçekleşen cinsel eylemin bir saldırı, tecavüz olduğu kabul ediliyor. Bütün bunların yapılmasa bile yapılacağı tehdidi, bu uluslararası tanımlardaki en önemli noktalardan biri.

Türkiye’de 2003 yılında kadın örgütlerinin katıldığı CEDAW ile ilgili bir toplantı yapıldı. Orada 400’e yakın kadının bir fiilen örgüt temsilcisi olarak geldiği bu toplantıda, kadınların yaşadıkları, şahit oldukları şiddetler nelerdir diye bir tartışma yapılmıştı. Onun sonucunda şöyle bir liste çıktı: kadın intiharları, töre namus cinayetleri, kız çocuklarının okutulmaması, çok eşli evlilik, bir doğum kontrol yöntemi olarak oluru alınmadan kadının tüplerinin bağlanması, erken ve zorla evlendirilme, 20-30 yaş büyük erkeklerle ikinci veya üçüncü eş olarak evlendirilme, Türkçe bilmeyen kadınların bazı kamu kuruluşlarında özellikle sağlık gibi hizmetlerden yararlanamamaları, çok çocuk doğurmaya zorlama, kız çocuk doğurma veya çocuksuzluğun sorumluluğunu tek başına üstlenmek zorunda kalma, maaşına, banka kartına, takılarına el konması, göz altında çıplak bırakılma, bekaret kontrolü gibi taciz ve tecavüzlere uğrama, ailesi tara-

findan bekaret kontrolünden geçirilme, iş yerinde cinsel taciz, ensesti kadının kimseye anlatmaması için ölümle tehdit edilmesi, silahlı çatışma dönemlerinde güvenlik kuvvetleri tarafından aranmakta olan kocasıyla ilişkisi olup olmadığının tespiti için vajinal muayeneden geçirilme, ailesi tarafından bir yere kapatılarak yemeksiz veya bağlı tutularak cezalandırma, burun kesmeyle cezalandırılma, kayınbaba ve evdeki diğer erkeklerle konuşamama, kadın ticareti, pornografi, yoksulluk, işsizlik, dini inanç ve geleneklere uymaya zorlanma, dini inançlarla dayatılan değer yargıları, sakat kadınlara yönelik hizmet ve destek oluşturmama, zorunlu ya da ekonomik güçle yerlerinden olan kadınlara yönelik destek oluşturulmaması ve doğal afetlerden sonra ortaya çıkan şartlar... Gördüğümüz gibi, çok geniş bir yelpaze var. Bunlar birebir kadınların kendi deneyimledikleri olaylar üzerinden yaptıkları olaylar, o yüzden az önce gruplandığımız fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet, psikolojik şiddet dediğimiz her şeyi aslında bu tanımların gruplandırmasıyla görüyoruz.

Türkiye kadın hareketi de aslında buradan hareketle şiddetle olan derdiyle mücadelesine başladı. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele aslında Türkiye’de kadın hareketinin de tarihi neredeyse. Dünyada yaşanan deneyim 1980’den sonra aslında Türkiye’de yaşandı. Kuşkuşuz Türkiye’de Osmanlı’dan gelen ciddi kadın hareketleri, kadın örgütlenmeleri var ama Türkiye’de de kadınların sadece kadın talepleriyle bir araya gelmesi ‘80 sonrası döneme denk geliyor. Türkiye’de ‘80’li yıllar, aslında birçok insanın belki kendine dönüp baktığı dönemlerdi. Kadınlar da böyle bir deneyimin içinden konuşuyorlardı. Türkiye kadın hareketi de, Türkiye’de feminist kadın hareketi de Türkiye’nin sol kökenli kadınlarıyla başlamış bir hareket; çünkü bu örgütler içinde politik olan, kamusal hayatta söz söyleyen, dünyayı değiştirmek için uğraşan kadınlar kendi deneyimlerini ‘80’den sonra küçük gruplar halinde ‘87’de, ‘85’te bir araya gelip konuşmaya başladıklarında şöyle birşeyle karşılaştı: Aslında şiddet, hayatımızın her yerinde, içinde bulunduğumuz örgütte, evliliğimizde dışlanma, yok sayılma, bu deneyimler konuşulmaya başladıkça bu kadın hareketin, feminist hareketin kendi nosyonuna da uyan bir şey, deneyimin gücüyle hareket eder. Bu deneyimleri konuş-

maya başladıkça kadınlar aslında kendilerinin ne kadar şiddet yaşadığını görmeye ve birbirleriyle paylaşmaya başladılar. Bu deneyimlerde özellikle bilinç yükseltme gruplarında ne yazık ki ortaya çıktı, en ortak deneyim şiddet, en yakınlarından görülen şiddet. Bu şiddeti önce adlandırma ve nasıl mücadele ederiz üzerinden bir hareketlenme var. Kadınlar, bu sorgulamalarını sürdürürken Türkiye’de de kadınların daha örgütlü olarak bir araya gelip belki de sokağa çıkmalarına neden olan birkaç sembolik olay yaşandı. Biri, Çankırı’da bir yargıcın bir kadının boşanma talebini kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin, demesi üzerine aslında bir hareketlilik, bu kadınların tam da konuştukları gündeme uyan bir şeydi, ciddi bir hareketliliğe yol açtı. Kadınlar bir araya gelip ne yapabiliriz, diye konuştuklarında, 1987 yılında, ‘80 sonrası darbe döneminin aslında ilk sivil eylemi, “Bağır Herkes Duysun, Dayağa Karşı Kadın Yürüyüşü” yapıldı İstanbul’da. ‘89 yılında Ankara’da düzenlenen “Feminist Haftasonu Toplantısı”nda, “Bedenimiz Bizimdir, Cinsel Tacize Hayır Kampanyası” kararı alındı. O yıllarda da şöyle gelişmeler vardı: Harita Genel Müdürlüğü eleman alacaktı, iş duyurusunda işe başvuranlardan bekaret raporu istedi. Bunun üzerine böyle bir şeyin istenemeyeceği konuşuldu. Birtakım oluşumlar, Türkiye’nin birçok ilinde bir araya gelip gündemlerini oluşturmaya başlamışlardı. Harita Genel Müdürlüğü’nün bu ilanından sonra faks, mektup eylemleri yapıldı İzmir, İstanbul ve Ankara’da, kampanyalar yürütüldü ve ‘90’lı yıllarda birkaç çok kötü olay yaşandı. Küçük yaşta birkaç kız öğrenci bekaret kontrolüne gönderilecek korkusuyla intihar ettiler. İntihar eden kızlarla ilgili, Kadından Sorumlu Devlet Bakanı’nın çok talihsiz açıklamaları oldu. Bu olayların üst üste gelmesiyle en sonunda orta öğretim kurumlarında disiplin ve ödül yönetmeliğine de kız öğrencilere iffet denetimi yetkisi veren bir düzenleme artık bardağı taşıran son damla olmuştu ve ciddi eylemler yapıldı. Bunun sonunda Adalet Bakanlığı, bekaret kontrolünün ancak bir şikayete bağlı suçlarda mağdurun rızası alınarak yapılması, ırza geçme gibi resen takip edilenlerde de hakim kararı ile yapılması yönünde düzenleme yaptı. İstanbul’da bu kampanyanın devamı “Mor İğne Kampanyası”ydı. Bu da yine sokakta tacize uğrandığında kadınları bu tacizi aç-

ğa çıkarma, buna karşı çıkma anlamında sembolik bir mor iğne dağıtılmıştı. İzmir’de benzeri eylemler yapıldı. ‘80’li yıllar, 90’lı yılların ilk iki, üç yılı kadın hareketinin yoğun olarak sokaklarda yer aldığı eylemlerini yürüttüğü yıllar diyebiliriz ama ‘90’larda bütün bu gerçekler ve deneyim birikimiyle nasıl mücadele edilecek? Aslında ilk örgütlenmeler ortaya çıktı. “Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı”, 1990 yılında İstanbul’da kuruldu. Benim de üyesi olduğum “Kadın Dayanışma Vakfı” da yine 1993 yılında resmi olarak Ankara’da kuruldu. Her iki örgütün de vakıf olması önemli. Bugün vakıf, aslında çok pahalı bir örgütlenme biçimi ama o gün kadınların çok parası da yoktu. Çalışmalar ‘89’da başlamış. O zaman kadınların gelmesini beklediğimiz örgütlerin dernek olması çok riskliydi, dernek kurmak çok zordu, tehlikeliydi. Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı olduğu için nispeten daha rahat çalışılabilir yerlerdi. Özellikle kadın danışma merkezlerindeki kadınların gizliliğini korumak anlamında çok önemliydi. Dolayısıyla böyle büyük, pahalı örgütler kurmak zorunda kaldık.

‘90’lı yıllar, aslında resmi kurumların da oluşmaya başladığı yıllar. Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü 1990 yılında kuruldu. Üniversitelerde kadın araştırmaları uygulama merkezleri ve yüksek lisans programları açılmaya başladı, yerel yönetimlerde yine ilk hareketler başladı. Bakırköy Belediyesi, 1990 yılında ilk kadın sığınağını açtı. Devlet İstatistik Enstitüsü o zamanki adıyla, şimdi TÜİK 1993 yılında “Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesi”ni kurdu. Bu süreçte şiddetle mücadele eden kadın örgütlerinin hizmet verdiği kadın danışma merkezlerinin sayısı da arttı. Şu anda 60 civarında “Kadın Danışma Merkezi”, çalışmalarını sürdürmekte. 1998 yılından bu yana, bu yıl on ikincisi düzenlenecek bu alanda çalışan kadın örgütlerinin, resmi kurumların, belediyelerin yer aldığı kadın sığınakları kurultayı düzenlenmeye halen devam ediliyor. Uluslararası konferanslara devlet düzeyi aldığı kadın sığınakları kurultayı düzenlenmeye halen devam ediliyor. Uluslararası konferanslara devlet düzeyinde katılımlar sağlanmakta ‘90’lı yıllarla birlikte, yine kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi gereği ülke raporları hazırlanıp sunulmakta.

2000’li yıllarda Türk Ceza Kanunu, Medeni Kanun’da devrim diyebileceğimiz değişiklikler

oldu. Bunda kadın hareketinin çok ciddi etkisi var. Hâlâ tam istediğimiz gibi değil. Medeni Kanun’da çok önemli bulduğumuz bir eksikliği söyleyerek geçeceğim: Mal paylaşımı rejimi kadınlar lehine düzeldi aslında yeni medeni kanunla; ama Medeni Kanun’un yürürlük tarihinde önceki evlilikleri ne yazık ki kapsamıyor. O da Türk kadın hareketinin önemli kampanyalarından biridir. 17 milyon evli ev kadının emeğine el konuldu diyoruz; çünkü 2002 yılından önce edinilmiş mallarla ilgili eski rejim geçerli. Eğer eşler bu yasa çıktıktan sonra tanınan sürede gidip noterden yeni sistemi kabul ettiklerini belirten bir işlem yaptırmadıysa, bu da çok yapılamadı ne yazık ki. Biliyorsunuz o günlerde Meclis’te bu konu tartışılırken Meclis’te bir milletvekili, “Ne yani malları karılara mı yedireceğiz?” diye karşı çıkmıştı. Türkiye’de Meclis’te eziliyorsunuz muhalefet var, iktidar var, bir sürü tartışma oluyor; ama bu konularda hiç tartışma olmuyor. O gün, bunu iktidara ilk geldiğinde değiştireceğini söyleyen AKP kadroları yedi yıldır iktidardalar, defalarca hatırlatılmasına rağmen bu düzenlemeyi henüz yapmadılar. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aile korunması dair bir kanun; ama biz, kadını şiddetten koruyan bir kanunu her zaman tercih ettik. Burada yeni değişikliklerle gerçekten çok önemli ilerlemeler kaydedildi, bu haliyle de çok önemli bir yasa; ama sadece resmi evlilikleri kapsamaması bir sorun; oysa imam nikahlı olmak da zorunda değil, çiftler herhangi bir nikah yapmadan da bir arada yaşayabilirler. Bu aynı zamanda eşcinsel çiftleri de içerecek biçimde, bütün çiftler arasındaki şiddeti önlemeye yönelik bir yasa haline getirilmeli.

Genelgeler, bir ulusal eylem planının ilk adımlarıydı. Biz kadın örgütleri olarak bunların tam anlamıyla hayata geçmesini istiyoruz. Genelgeyle gündeme getirilen bir sürü eylem aslında adım adım yerine geliyor; ancak şöyle bir problemi var: Kadına yönelik şiddetle mücadele için gerekli olan kalıcı, düzenli ve sürekli bir bütçesi yok Türkiye’nin. Böyle bir bütçelendirme olmadığı sürece böyle devasa bir sorunla başa çıkmanın mümkün olmadığına inanıyoruz. Yapılan son araştırmada gösteriyor, kadınların şiddete uğrama oranı çok yüksek. Yine başka bir araştırmaya göre, şiddet gören kadınların sadece % 8’i bir şekilde kurumlara ulaşmış başvuruyor ve bir şey yapılmı-

sını istiyor. % 92 gibi büyük bir çoğunluk aslında daha bir şey talep etme aşamasında bile değil. Bu % 8'e bile bizim var olan mekanizmamız yetmiyor birçok açıdan. Hâla 54 sığınak var ki en az 3 bin sığınak olması gerekiyor Türkiye'de bugün. Dolayısıyla yasal düzenlemeler çok iyi, niyetler, fikirler çok iyi; ama bir de bunların nasıl yapılacağını gösteren bütçeleri düzenlemeleri olursa bunlar hayata geçebilir diye düşünüyorum.

Vakfımız 87 yılında kadın tartışma grubunun içinden oluşan bir kuruluş. Bizim tabii temel amacımız kadın dayanışması oluşturmak yoluyla kadına yönelik şiddetle mücadele etmek; çünkü kadınlar hangi sınıftan, hangi ırktan, hangi etnikten, hangi dinden olurlarsa olsunlar, dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar şiddet görme riskiyle karşı karşıyalar. Dolayısıyla bundan kurtulmuş, bunu yaşamayan kadın, böyle bir şey yok. Sadece bunun farkında olup olmamak var. Bugün, çok iyi bir gelire sahip, iyi eğitilmiş bir kadınsınız; ama saat 10:00'da Kızılay'da yürüdüğünüzde sizin ne eğitiminiz, ne kariyeriniz, ne aldığınız ücret bir şeye yarar. Orada sadece "kadın"sınızdır. Bu, aile içinde de böyledir. Kadınların eğitim durumları ve ekonomik düzeyleri yükseldikçe şiddet oranı aynı oranda düşmüyor. Evet, biraz düşüyor; ama çok az bir fark var ama saklama oranı artıyor; çünkü bunu kadının itiraf etmesi daha güçleşiyor. Dolayısıyla biz, şiddetle mücadelemizi "Hepimiz şiddet mağduruyuz" mantığında hareketle dayanışma oluşturmak yoluyla sürdürüyoruz.

Neler yaptık? Biz 1994 yılında ilk "Kadınlar Uluslararası Kadın Dayanışma Kongresi"ni yaptık. Buradaki başlıkları, bugün de hâlâ ne kadar yaşamsal olduğu açısından önemli olduğunu düşündüğüm için buraya aldım. Kadın dayanışmasını artırmak, erkek egemen ideolojiyi sorgulamak, devleti ve yasal sistemi yenilemek, medyayı kullanmak, örgütlenmeyi değiştirmek, siyasal katılımın yollarını öğrenmek, kaynakları çoğaltmak ve kadına yönelik şiddet. Siyasal katılımı gerçekten artırmadığınız zaman, kadınların şiddetle mücadelesini güçlendirecek yasaları çıkarmak çok mümkün olmuyor. Kadınların istihdamını arttırmadığınız sürece kadınların güçlenmesini sağlamak çok mümkün olmuyor. Bunlar hepsi birbirleriyle çok ilintili.

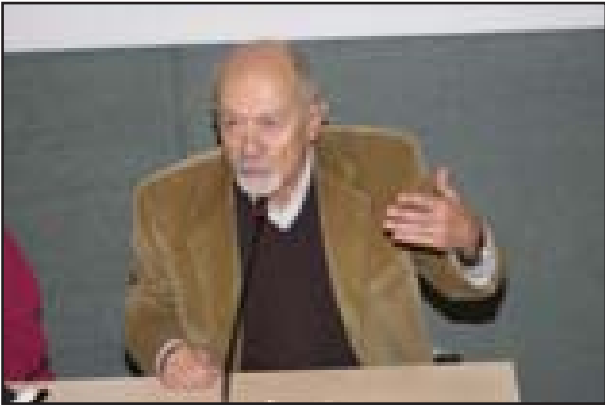
Biz, '94-'95 yıllarında Ankara'da bir araştırma yaptık. Burada da şiddet oranları çok yüksek çıktı. Fiziksel şiddet % 66 olarak çıkmıştı. O gün de o araştırmada hamilelik döneminde şiddete uğrama oranı % 10'du ne yazık ki. '96 yılında, "Karakoldaki Dostumuz Projesi"yle, Ankara'daki sınırlı karakollarda polis görevlileri için eğitim programını gerçekleştirdik ve çok olumlu sonuçlar oldu. Dolayısıyla, bugün bitmiş olan ve sonuçları alınmaya başlanan KSGM'nin yürüttüğü polis eğitim projesi, çok önemli; çünkü kadınlar karakola gidip istedikleri şekilde hizmet gördüklerinde bunun suç olduğu anlaşıldığında aslında birçok eğitimden daha etkili olacak bir şeydir böyle bir düzenleme. Kadın danışma merkezlerinin iyileştirilmesine ilişkin çalışmalar yaptık, bunlar hâlâ çok önemli; çünkü kadınların ilk başvuru yeri, kadın danışma merkezleridir. Orada ihtiyaçlarına göre yönlendirilirler. İş birlikleri çok önemli, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve yerel iş birlikleri oluşturmak ki bugün İçişleri Bakanlığı'nın koordinasyon konulu bir genelgesi vardır, yerel işbirlikler oluşturmayı valilikler önüne görev olarak koymuştur. Kadın Danışma Merkezleri Ağı ve Veri Tabanı Oluşturulması, bugün yine devletin yürüttüğü önemli çalışmalardan biridir. Aile içi şiddette resmi kurumlar ve kadın örgütlü birlikte ne yapabilir konusunu çalıştık ve en son çalışmamızda İç Anadolu Bölgesi'nde Çankırı, Eskişehir, Kırıkkale ve Nevşehir'de hem o bölgedeki yerel yönetim çalışanlarını hem de orada yaşayan kadınlara yönelik kendilerinin kendi örgütlenmelerini oluşturacak on aylık bir eğitim programıydı. O projemiz de geçen yıl bitti. O illerdeki kadınlar, şimdi kendileri tartışarak nasıl bir örgütlenmeyle buna devam edecekler çalışması sürdürüyorlar.

Vakfımızın bir diğer alanı da insan ticaretiyle mücadele. Kadına yönelik şiddet sayılırken bu genellikle unutulmuş; ama Türkiye'de git gide oranı ve etkisi artan bir suç. Türkiye hem hedef ülke hem de transit ülke olma konumunda. İnsan ticareti özellikle kadın ticaretinde önemli, olumsuz anlamda önemli bir yerde; ama mücadelesini sürdürüyor. Özellikle eski Doğu Blok ülkelerinden çalıştırma vaadiyle getirilip burada seks işçiliğine zorlanan kadınlar ve kız çocuklarıyla ilgili çalışıyoruz Uluslararası Göç Örgütü ile birlikte.

Prof. Dr. Dilek Özbek, Çankaya Üniversitesi İktisat Bölümü Başkanı
Prof. Dr. Ömer Faruk Çolak, Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Osman Aray, Çankaya Üniversitesi İktisat Bölümü Başkan Yrd.

KÜRESEL KRİZDE DÜNYA PARA SİSTEMİNİN GELECEĞİ VE TÜRKİYE'NİN UYUM KOŞULLARI

Yrd. Doç. Dr. Osman Aray: Konumuzun başlığı olan küresel kriz birinci motif; ikinci motif, dünya para sisteminin geleceği ve üçüncü motif ise Türkiye'nin uyum koşulları. Yani oldukça geniş bir konu. Benim anlatmaya çalışacağım konular: Kriz ne demek? Küresel ve küresel olmayan krizler nelerdir?

Kriz ne demek? İlk olarak bir tanımlama yaparak konuya giriş yapmak istiyorum. Aniden ve beklenmedik olarak gelişen, genel durumu tehdit edici boyutta olan negatif oluşuma kriz dememiz mümkün. Bunu ekonomik krizlere getirecek olur-

sak bunlar içsel ekonomik nedenlerden kaynaklanacağı gibi, bazı ekonomik krizler bir takım dış nedenlerden de kaynaklanıyor olabilir. Bütün iktisadi krizler ekonominin kendi iç dinamikleri sonucunda gelişir, diye bir kural yoktur. Örneğin, 19. yy'ın ikinci yarısında İç Anadolu'da bir açlık krizi meydana gelmiştir. Yağış rejiminin bozulması ve havaların çok kurak gitmesi, dolayısıyla ürünün tarlada kalması sonucunda gıda arzının çok düşmesi sonucunda 250 bine yakın insanın açlıktan hayatını kaybettiğini görüyoruz. Bu, ekonomi dışı krizlere verilebilecek tarihsel bir örnektir. Bunun dışında da krizleri sınırlandırmak mümkün. İç ve dış veya küresel ve küresel olmayan krizler şeklinde de bir ayırım yapmak mümkün.

1950'li yıllar dünyada kapitalist sistemin en canlı yıllarıdır. Büyümelerin rekor düzeylerde olduğu, refah düzeyinin arttığı, reel ücretlerin arttığı, yatırımların hızla yükseldiği bir dönem; ama kendi özel nedenlerinden dolayı, 1957-58 yıllarında Türkiye'de çok ciddi ekonomik kriz olduğunu biliyoruz. Türkiye ile IMF arasındaki ilk anlaşma da bu yıllarda yapılmıştır. Bu tarih, Türkiye içerisin-

de en yüksek oranlı devalüasyonun yapıldığı bir dönemdir. Dünyanın o günkü koşullarına baktığımız zaman diğer ülkelerde bir kriz durumu görmüyorsunuz. Türkiye kendi özel durumundan dolayı böyle bir kriz yaşayabiliyor. Bu, küresel olmayan krize örnek gösterilebilir. Çağımızda krizler giderek küresel hale geliyor; fakat bence burada bir eksik anlama söz konusudur. O da eskiden küresel krizlerin olmadığı yönündeki görüştür. Bu eksik bilgi, her ne kadar bugünkü küresel krizlerle aynı konumda sınıflandırılmasa da, iki tane örnek vermek istiyorum; Dünya'da bilinen ilk küresel kriz "Price Revolution" "fiyat devrimi" de denilen olaydır. Amerika kıtasının keşfi dolayısıyla merkantilist dönemde Amerika kıtasından Avrupa'ya akan çok büyük miktarda kıymetli gümüş ve altın vardır. Bunun parasal genişlemeyi hızla büyütmesi ve üretimin buna ayak uyduramamasından dolayı Avrupa'da görülen yüksek ve sarsıcı fiyat artışları dünyada bilinen ilk küresel enflasyon dalgasının baş göstermesine neden olmuştur. Bu, o zamanlarda dünyayı sarsan bir krize dönüşmüştür. Bu Osmanlı'yı da etkilemiş. Osmanlı'da da enflasyon başlıyor ve bunun sonunda 1580'lerdeki taş-şış dediğimiz, paranın değerinin düşürülmesi sonucunu doğuran bir dizi enflasyonist baskı ortaya çıkıyor ki bunun sonunda tımar sistemi bozulur. Osmanlı'nın ciddi bir krize girdiğini biliyoruz.

Bunun dışında çok değişik krizlerin de olduğunu biliyoruz. Çeşitli balonların sunî olarak toplumda şişirilmesi ve sürü psikolojisi içinde şişen bu balonların panik ortamlarında patlaması sonucu ortaya çıkan bazı krizler var. Osmanlı'ya yakıştırılan bir Lale Devri vardır. Osmanlı'dan Avrupa'ya giden lalelerin fiyatlarının inanılmaz bir şekilde artmaya başladığını görüyoruz. Bunun nedeninin temelinde lale denilen çiçeğin bir tasarruf aracına dönüşmüş olması yatıyor. İnsanların beklentisi o yönde olduğu için herkes bu lale fiyatlarının artacağı kanaatine sahip oluyor. Bir bakıyorsunuz, Hollanda ve civar ülkelerde lale fiyatlarının astronomik boyutlara çıktığını görüyorsunuz. Bu galiba daha da değerlendirilecek, tarzındaki bakış insanların laleye daha da fazla yatırım yapmasını ve lale fiyatlarının yükselişe geçmesini sağlıyor. Bu, çağımızdaki kriz örneklerinin ilk başlangıcı sayılır. Bir gün adamın biri diyor ki: "Alt tarafı bir lale, ben buna neden bu kadar para vereyim. Ben bunu satayım" diyor.

Birden bu beklentinin tersine dönmeye başlaması, yani sürü kompleksi içerisinde bunlar bu kadar değerli mi diye düşünüp lalelerin tekrar satışa geçmesiyle bütün insanların tasarruflarını yitirdikleri bu lale soğanlarının 1638 döneminde Hollanda'da büyük bir iktisadî krize yani "Lale Krizi" ne sebep oluyor. Lale balonunun patlaması sonucu ortaya çıkan berbat bir ekonomik kriz.

Krizlerin anası diyebileceğimiz patlama 1929 krizi yani "büyük depresyon" dur. Şişmiş durumda olan Amerikan finans sektöründe bu şişmenin aslında çok da gerçekçi olmadığı kanaatinin uyanması dolayısıyla toplu satışların başlaması, hızla hisse senetlerini düşürüyor. Finansal bir kriz olarak başlayan bu depresyon, imalatçı kesime atlıyor ve bütün dünyayı dalga dalga etkileyecek büyük depresyon dediğimiz kriz ortaya çıkıyor. Bu krizin nedenleri konusunda bir şeyler söylemek isterim. Amerika'daki işgücünün %30 küsuru işsizdir. Bu durum bütün dünyayı etkilemiştir; çünkü Amerika dünyanın en büyük lokomotif endüstrisidir ve kriz, onlarla ithalat ihracat yapan her ülkeyi de tabi ki etkilemiştir. Bunun nedeni, kapitalizmde constant capital oranlarının giderek artması kâr oranlarını düşürür. Azalan kâr oranları ilkesi içerisinde artık sanayiye çok fazla yatırım yapmaktansa finans sektörüne parayı aktararak yatırımı oralarda yapmak daha kârlı hale gelmeye başlıyor. Üretimin plansızlığının da getirdiği bazı dengesizlikler de var. Örneğin belirli bir sektörde kâr çok fazla ise ne oluyor? İnsanların elinde biriktirmiş olduğu kapital stoklar plansız ve birbirinden habersiz yapılan yatırımlar dolayısıyla o sektöre akmaya başlıyor ve bu sefer de o sektörde aşırı bir arz ortaya çıktığı için iflaslar başlıyor. Domino etkisiyle bu iflasların giderek diğer sektörlerle doğru yayıldığını görebili-

yoruz. Bazı ülkelerde zaman zaman görülen reel satın alma gücünün özellikle işçi ücretlerindeki düşüşlerin kendilerinin ürettikleri malları tüketememe özellikle devlet harcamalarının kısıtlandığı dönemlerde gördüğümüz bir kriz nedeni var. Bu da talep eksikliğinin doğurduğu bir kriz. 1929, aslında bütün bunların bileşkesinden ortaya çıkan dünyadaki ilk gerçek anlamdaki küresel krizdir. Bu, son derece vahim olan bir kriz türüdür.

Bir başka kriz türü İngilizcede "Run" denilen, panik halinde şu ya da bu şekilde finansal krizlerdir. Örneğin, Türkiye böyle bir krizi 1991'deki 1. Körfez Savaşı sırasında yaşadı. "Körfezde savaş çıkacak banka sistemi batabilir, o yüzden param evde dursun" düşüncesiyle insanlar bankalardan parasını çekti. Toplu halde çekilen paralara hiçbir banka sistemi dayanamaz. Bu da panik sebebiyle olan kriz türüdür.

Bunlar resesyon türü krizler. Bunun dışında "enflasyonist krizler" de var dünyada, yani fiyat seviyelerinin hızlı ve sürekli arttığı dönemlere "enflasyonist kriz dönemleri" diyoruz. Enflasyonu kabaca iki ayrı kategoride düşünebiliriz: Bunlardan bir tanesi "beklenen enflasyon" diğeri ise "beklenmeyen enflasyon"dur. Beklenen enflasyon, halk tarafından kompanse edilebilir. Fiyatlar yükselecekse insanlar bir takım önlemler alacaktır. Beklenmedik enflasyon şeklinde oluşan krizler yıkıcıdır; çünkü toplumun bütün tasarrufunu yok eder ve sosyal dokuyu tahrip eder. Buna iki tane örnek vermek gerekirse Alman devletinin 1. Dünya Savaşı sonrasında oluşturduğu inanılmaz büyük borç stokunu monitarize etme amacıyla kendisinin başlattığı "Almanya Hiper Enflasyonu". 1 dolar 1 trilyon mark olmuş iki sene içerisinde. Bu inanılmaz bir sosyal yıkım. Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci içerisinde 1989 yılında başlayıp 94-95'e kadar süren enflasyon buna örnek olarak verilebilir. 1989 yılında serbest kurda 1 dolar 4 ruble iken, 1992 yılında 1 dolar 200 rubleye çıktı. %5 bin civarında bir paranın devallü olması söz konusu ki Sovyet halkı enflasyon diye bir kavram bilmediği için perişan olmuştur. Bütün insanların bütün tasarrufları eriyip gitmiştir. Bu tür baskın ve beklenmeyen enflasyonlar kuşkusuz son derece yıkıcı.

Hem durgunluk hem enflasyon yaratan krizlere

örnek olarak 1973-78, 1. ve 2. petrol krizleri örnek verilebilir. Petrol, ben gençken sudan ucuzdu ve bir gün İsrail- Arap savaşı sonrasında petrol fiyatını 2.8'den 9 dolar varile çıkararak % 350 arttırdılar. Bunun inanılmaz sonuçlarını, başta Türkiye gibi petrol üretemeyen ve döviz kaynakları da kıt olan ülkeler çok ağır ödedi. İkinci şokta ise 1978-79'da tekrar bir yükselme oldu ve bir varil 40 dolara çıktı. Bu, o zamanki fiyatlarıyla 2007-2008'e kadar aşılamayan bir değerdir. Bu durgunluk ve fiyat artışları olarak yansımıştır.

2008 krizi çok önemlidir. Bazı iktisatçılar bu krizi 1929-39 dünya büyük depresyonu ile mukayese edilebilir buluyor. Finans sistemindeki aşırı şişkinlik, özellikle ipotekli mesken satma yani mortgage dediğimiz durum, sorup soruşturmadan ona buna kredi dağıtmak. Bunu da ellerinde bulunan kaynak bolluğundan bir şekilde birine plase etmeniz lazım ki bunu da önlerine gelene verdiler. Bu adam bunu geri ödeyebilir mi, ödeyemez mi diye düşünülmedi. Kredi kartı borçları da buna ilave oldu. Bir gün biri dedi ki: "Biz bu paraları dağıtıyoruz; ama bu adamların geri ödeme gücü var mı?"

Bu balon, 2008'de Lehman Brothers'ın 600 milyar borcunu ödeyememesiyle birlikte büyük bir finansal krize dönüştü ve ilk olarak Amerika'da başladı. Finansal kriz, finans reel kesimini de kontrol ettiğinden, reel sektöre aktarıldı ve bugün hepimizin bildiği 2008 krizi yani 2. büyük küresel kriz şeklinde karşımıza çıktı.

Prof. Dr. Dilek Özbek: Küresel krizin içindeyiz ve biz bunu 2007 yazından beri konuşuyoruz. Bugüne kadar çok çeşitli krizler yaşadı dünya; fakat içinde bulunduğumuz bu krizin böylesine önem-

li olması, böylesine konuşulması taşıdığı bir takım özelliklerden kaynaklanıyor. İşte bu özelliklerle ilgili olarak ben şunu söylemek istiyorum: Bu krizin küresel olması çok önemli. Daha önce de ülke bazında yaşanmış krizlerde var; ama bu kriz küresel olarak yaşandı ve yaşanıyor. Bunu yaşamayan bir ülke kalmadı. Bu kriz, gelişmiş ülkelerde başladı. Hâlbuki krizler, ilk olarak her zaman gelişmekte olan ülkelerde başlamaktaydı. Bu krizi diğer krizlerden ayıran çok önemli olan özellik, krizin küresel sermaye hareketlerinin serbest bırakılmasından sonra, yani finansman piyasalarında deregülasyonun uygulanmasından sonra ortaya çıkmış olmasıdır. Burada sermaye hareketleriyle kriz arasında acaba bir bağlantı var mı?

Krizin özellikleri bu şekilde dikkat çekici ve bu nedenle de önem taşıyor; çünkü dünya nereye gideceğini bilmiyor. Bu kriz bitti mi, başka krizlere yol açacak mı, nasıl çözümlenebilir? Bunlarla ilgili çok çeşitli tartışmalar sürmekte, dolayısıyla kriz hâlâ ortada.

Benim hareket noktam makro ekonomik denge-sizlikler olacak. Dünyadaki ekonomik büyüme oranına baktığımızda dünya 2008 yılında 3.4 oranında büyümüş, 2009 yılında bu hareket -0.5 olmuş. Dünya ticaret hacmi 2008'de 4.1 büyüme göstermişken 2009 yılında -2.8 gelişme göstermiş. Krizin etkisiyle ekonomilerde, talepte ve genel anlamda dünyada bir daralma var. Bu daralmanın sonucunda bir durgunluk var.

Biz bu duruma nasıl geldik? Bütün ülkelerin burada belirleyici etkileyciliği var; fakat burada dünya ekonomisinde belirleyici rol oynayan ülkelerden söz etmek istiyorum. Bunların başında da Amerika Birleşik Devletleri geliyor. Amerika ne yaptı da bu krizi etkiledi? Amerika'nın yaptığı şeylerden bir tanesi, tüketim harcamalarıdır. Amerika, 1990'ların başına kadar, savunma harcamalarına önem verdi. 90'ların başında Amerikan ekonomisi çok farklı bir yöne saptı. Daha çok hizmetler sektöründe yoğunlaşmaya başladı ve burada da harcamalar akımı gelişti. Harcama, tüketim mallarında harcama şeklinde oldu ve bütün bunları dış dünyadan satın almaya başladı. Bu arada Amerikan doları dünya parası olma özelliğine sahip. Bütün ülkeler tarafından dünya ticaretinde kullanılabiliyor; ama Amerika dilediği takdirde bunun Fe-

deral Rezerv Bankası yoluyla miktarını arttırabilir. Aslında Amerika'nın şöyle bir yükümlülüğü var: Dünya parası rezervine sahip olan bir ülke, kendi ulusal ekonomi politikalarını bir kenara koyup dünyadaki makro ekonomik dengeleri sağlamakla yükümlüdür. Eğer öncelikli olarak ulusal ekonomisini hedef alırsa burada dünya ekonomisinde başarı sağlaması her zaman mümkün olmayabilir; çünkü burada politikalar çelişir. Amerika ne yaptı? Sürekli olarak tüketti, harcamalar yaptı yani likitide fazlası yarattı. Halkın eğilimi de değişti. Şöyle örnekler vermek mümkün: 1990 yılında Amerika'da tasarrufların gayri safi yurt içi hâsılaya oranı % 7 iken 2005'de bu oran sıfıra düştü. İthalat arttı; ithalat arttığı için de cari işlemler denge açığının gayri safi yurt içi hâsılaya oranı 1997'de %1.6 iken 2006 yılında neredeyse 7'ye yaklaştı. Dolayısıyla Amerika'nın izlediği bu politikalar harcamaları yarattı. Paranın dolaşımına hangi etkilerde bulunduğunu düşünürsek Amerika'nın krizdeki rolünü belki bir ölçüde daha rahat görebiliriz. Para Amerika'dan çıktı. Bu arada bu para kolay yoldan ayartıldı yani Amerika bir taraftan federal rezervle para bastı, bir taraftan da convertible olma özelliğini taşıyan Amerikan dolarıyla menkul değer piyasalarına hazine bonoları ve tahvillerle değer arz etti ve kaynak sağladı yani aşırı borçlandı. Bu para nereye gitti? Önemli olan bu paranın dengeli bir şekilde bir yerlere gitmesi. Dünya ticaretini açıklarken verdiğimiz örnekte iki ülkeli bir dünyada biri harcıyorsa diğeri onu gelir olarak elde ediyor. Bu geliri elde edenler Batı'dan Doğu'ya doğru bir akım ve burada gördüğümüz ülkeler başta Çin gelmek üzere, bazı Güneydoğu Asya ülkeleri ve bazı petrol ihracatçısı ülkeler. Dolayısıyla onlara muazzam bir rezerv veriyor. Amerika'nın burada sorumsuz bir davranışı var. Uluslararası likitidede muazzam bir artış yaratıyor ve dünyada likitide fazlası oluşuyor. Diğerleri ise bu rezervleri alanlar. Bunlar ne yapıyor? Burada Çin'i örnek göstermek istiyorum. Yüksek bir ekonomik büyüme hızıyla mamul mallar üretiyor; çünkü mamul malları satacağı pazarlar var. Ucuz girdi maliyetlerinden de yararlanarak ve şöyle söyleyeyim, muazzam bir ihracat artışı ve bunun sonunda cari işlemler denge açığının fazlasının gayri safi yurtdışı hâsılaya oranı 2008 yılında %10'a ulaşıyor. Dünya rezervlerinin % 40'ı az önce söylediğim bölge-

de toplanıyor, yani rezervler muazzam bir şişkinlik yaratıyor. Çin'in resmî rezerv stokuna bakıyoruz; döviz olarak 2000 yılında 168 milyar dolarlık seviye 2008 yılında 2 trilyona geliyor. O zaman Çinliler ellerindeki bu gelirleri harcasın. Hayır! Tüketim yönünden bakıldığı zaman Çin'de tüketim harcamalarının gayri safi milli yurtiçi hâsılaya oranı % 35. Çinliler tüketmiyor. Çinliler ve bazı Güneydoğu Asya ülkeleri kendilerine özgü döviz kuru politikası izliyor. İzledikleri bu politikada renmenbi, Amerikan dolarına bağlanıyor. Buna Çin hükümeti karar veriyor. Amerikan doları da böyle bir likitide bolluğunda değer kaybediyor, renmenbi de dolara bağlı olduğu için yükselmiyor, değer kaybediyor. Bir ara gerçekçi bir döviz kuru politikası uygulayalım, dediler. Bunu Euro'ya bağladılar; fakat Çin'de ihracatçılar ayağa kalktı. Dolayısıyla yeniden dolara dönüş oldu. Kısacası bu koşullar altında renmenbi değer kaybettiği için Çinliler ithalatlarını arttırmadı.

İçinde Türkiye'nin de bulunduğu gelişen, yükselen ekonomilere ilişkin de örnek vermek istiyorum. Onlarında bu krize etkileri var mı? Bu ülkeler 1990'lı yıllarda bir takım krizler yaşadı. Bu yaşadıklarının sonunda ağır bedeller ödediler. IMF ile baş başa programlar konuldu ve kemer sıkma politikaları ortaya çıktı. Bu yapısal uyum programlarını adapte etme koşulunda piyasaya yönelik olarak düzenlemeler yaptılar. Piyasa ekonomisine geçtiler, sistemlerini güçlendirdiler ve en başta bankacılık sistemlerini güçlendirdiler. Böylece bu ülkeler daha güvenilir olma özelliği kazandı. Fon sağlama konusunda düşük maliyetle para piyasalarından, sermaye piyasalarından kaynak temin etme yoluna gittiler. Bu ülkelerin yaşadıkları finansal krizden öylesine canları yanmıştı ki döviz birikimine de önem verdiler. Gereksiz yere döviz rezervi stok

ettiler. Resmi rezervlerinde artış oldu. Böylece rahatlıkla ithalat yapabilir hale geldiler; çünkü onların da döviz kurunda gerçekte izlenmesi gereken politika izlenemedi.

Türkiye için bakıldığında, lira aşırı değerli olma özelliği ile yabancı malları kolaylıkla satın alabilir hale geldi. Demek ki gelişmekte olan ülkelerin krizde olan etkileri bu şekilde.

Neden herkes farklı davranıyor? Bunun sonucunda krize hepimizin katkısı olduğu noktasına geldik. Bundan bir şekilde kurtulmamız gerekiyor. Nasıl yapacağız bunu? Bir tarafta makro ekonomik dengesizlikler var, diğer tarafta bu makro ekonomik dengesizliklerin giderilmesi konusu var. Nasıl giderilecek bu dengesizlikler? Sorun şu: Dünya rezervlerinde bir artış var. Bu rezervlerin artışının önlenmesi gerek. İkincisi bu rezervlerin etkin bir biçimde dağılımın sağlanması lazım ve üçüncü olarak ise rezerv dağılımı sağlandıktan sonra buna göre döviz kuru sistemlerinin oluşturulması ve ödemeler bilançosu dengesizliklerinin giderilmesi lazım ki ülkelere bir tanesinin ben açık veriyorum, artık ben dış ülkelerle olan ilişkilerimi durdurdum demesin. Bu dengeyi kurmak lazım. Peki, bunu kim kuracak? Burada ben systemsizlik etmenlerini ön planda dikkate alıyorum. Sorun nedir, sistem yok mudur? Ne sistemdir bu? Bu bir uluslararası ödemeler sistemi. Eğer uluslararası ödemeler sistemi etkin değilse söylediğim gibi rezerv ne olacak, rezervler nasıl dağılacak döviz kurları nasıl olacak, dış dengesizlikler nasıl giderilecek? Bu dış dengesizlikler ülkelerin kendi ekonomilerine yansır ve orada çok büyük sorunlar ortaya çıkartır. Esas sorun bunu çözmekte. Sistem yok muydu? Sistem vardı; ancak bu sistem Amerikan dolarının değer kaybetmesiyle ilgili olarak işleyemez hale geldi. Bunun ardından 70'lerin sonuna doğru yeni bir düzenleme, ikinci bir sistem geldi. Burada en önemli gelişme rezervle ilgili olarak Amerikan dolarından vazgeçilemiyor. Altına convertible olmayan bir Amerika doları ve onun yanında convertible dövizler dediğimiz günün ekonomik koşullarına göre güçlü olan ülkelerin paraları. Genellikle bunlar Grup 5'lerin paraları olarak biliniyor. SDR adı verilen yeni bir hesap birimi yaratılması. SDR'nin en önemli özelliği ise şu: SDR'ye sahip olduğunuz

takdirde bunu istediğiniz dövizle değiştirme özelliğine sahipsiniz. O bakımdan böyle bir likitte de bir akışkanlık sağlayan bir birim.

İkinci sistemde aslında korkuldu. Rezervlerle ilgili sistem çözüldü. Amerikan doları daha da iyi; ancak şimdi de döviz kuru sistemi kuşku uyandırdı. Döviz kurları esnek olacak, bütün birimler dalgalanacak. Bu bir kaostur. IMF'nin 185 tane üyesi var. Bunların bütün döviz kurlarını dikkate alması birbirlerine karşı sürekli dengeyi beraberinde getirecek. Nasıl olacak bu iş? O konu da çözüldü; çünkü gerçekte Grup 5 dediğimiz ülkelerin paraları büyük ölçüde istikrarlı oldu. Önce bu Grup 5 ülkeleri kendi aralarında 1985 yılında toplandı ki buna biz "Plaza Müzakereleri" diyoruz. Burada Amerikan dolarının değerini düşürme yolunda karar aldılar ve paraları buna bağlı olarak değer kazandı. Daha sonra 1987'de yeniden bir Lourve Anlaşması'yla dediler ki: "Biz paralarımızın paritelerini belli bir bant içerisinde dalgalandıralım; onun ötesine izin vermeyelim." Dolayısıyla sabit kur gibi sınırlı bir dalgalanma gerçekleşti ve diğer ülkeler de ticarî hallerini dikkate almak suretiyle paralarının dış değerini bunlara bağladı. Bu nedenle esnek kurlar böyle korkutucu olmadı. Şunu söylemek istiyorum ki iki sistem arasında aslında çok büyük farklılıklar yok.

Peki, o zaman sistem biri bizi bu krizden çıkart-sın. Değişen ne var? Esas nokta, değişen ne varda yatıyor. Buraya kadar söylediklerimi bir tarafa bırakıyorum ve hemen bir tanıma geliyorum. Küreselleşme nedir? Ülkeler arasında ekonomik sınırlar yok oluyor. Aslında siyaside bir süreç sonuç olarak küreselleşme öyle bir aşama ki küreselleşme ile uluslararasılaşma arasında fark var. Küreselleşme siyasi bir olgu; ama ekonomik sınırların yok edildiği, bu bağlamda ulusal hükümetlerin yetkinliğinin giderek zayıfladığı, güçsüzleştiği, yönetim dediğimiz dünya ekonomisinin uluslararası örgütler aracılığıyla büyük ölçüde yönetildiği koşullar söz konusu. Küreselleşmede en fazla belirli olan olay nedir? Sermaye hareketlerinin serbestleşmesi. Sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, ülkeler arasındaki para akımlarının hiçbir koşul tanımadan sınırsız olarak dolaşabilmesi anlamına geliyor. İşte bugünkü koşullarda bir tarafta makro ekonomik dengesizlikler, bir tarafta da kuralızsızlık var. Ku-

ralsızlık olduğu zaman sermayeyi denetleme olanğı olmuyor. Küreselleşme bizi nereye getirdi, ne bekleniyordu küreselleşmeden? Dünya ticareti artacak, sermaye dolaşacak, refah düzeyi artacak. Tam tersine ülkeler geldi, bir düğümde birleşti ve küreselleşme zafiyete düştü; çünkü küreselleşmenin sermaye hareketleri vasıtasıyla regüle edilmeye fazlasıyla ihtiyacı var.

Demek ki şu anda küreselleşmenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında uluslararası işbirliğinin önemi çok büyüktür. Bu, makro ekonomik politikalar arasında eşgüdüm sağlanması yani ülkelerin benzer makro ekonomik koşullara sahip olmasının sağlanması anlamına gelmektedir. Bunu uluslararası örgütlerin sağlaması gerekmektedir. En başlıca konu işbirliği ve koordinasyon politikalarında yetersizliğin giderilmesi, makro ekonomik politikalar arasında uyumsuzluğun giderilmesi. Yani ben gevşek para politikası izlerim, ben de döviz kuralarımı böyle uygulayım, ben de rezerv stoklarımı böyle arttırırım şeklindeki politikaların yok edilmesi, uluslararası örgütlenmeyle yok edilmesi gerekiyor. Acil olarak değer saklama işlevini de yerine getirecek nitelikte rezervlerin seçilmesi ve ülkeler arasında dengesizlik yaratacak şekilde rezerv birikiminin engellenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla yeni bir dünya finansman sisteminin oluşturulması konusunda çalışmalar var. Bununla bağlantılı olarak Grup 20 ve IMF bir işleve sahip olabilir. Grup 20 içinde Türkiye'nin de bulunduğu bir grup. Eskiden Grup 5 vardı; bu oluşum sonraları Grup 7 ve nihayetinde Grup 20 şeklinde ortaya çıktı. Bunlar, bir takım müzakere ve toplantılarla makro ekonomik politikaların eşgüdümünün sağlanması; ülkeler arasındaki politika uyumsuzluklarının giderilmesi ve işbirliğinin çok sıkı bir biçimde oturtturulması amacıyla bir araya geliyor.

Uluslararası rezervin belirlenmesi konusunda seçenekler var mı? Amerikan dolarına olan talep bir ölçüde azaldı. 1970'lerin başında %70'lerini oluşturuyordu tüm rezervlerin içinde, şimdi %62.5'e kadar gerilemiş vaziyette. Doların yanında Euro beklenebilir. Euro ile ilgili olarak da olumlu olumsuz taraflar var. Euro nispetten daha dengeli; fakat buna karşılık o da 16 tane AB ülkesi parasının gücünü temsil ediyor. AB'de siyasi birliktelik yok, 27 tane ülke var. Bu kriz içerisinde durumları de-

ğışıyor. Dolayısıyla Euro ne ölçüde tam anlamıyla güvenilebilir ve doların yerini alabilir. Renmenbi son zamanlarda tercih edilen bir birim; fakat onunla da ilgili bir takım politikalar renmenbinin uluslararası alandaki hareketini büyük ölçüde kısıtlıyor. Yeni birim olarak Çin'in Peoples Bank Başkanı yeni bir öneride bulunuyor. Uluslararası rezerv olarak SDR'yi daha yaygın olarak kullanalım, diyor. SDR günümüzde Kanada doları, Japon yeni ve Euro cinsinden değerlendirilmiş olan bir birim. Bununla ilgili olarak da SDR'nin ne ölçüde benimseneceği belirsiz.

Esas konu bu rezerv dağılımının etkinsizliğinin nasıl çözümleneceğidir. İktisatçıların bu konuda çalışmaları var. Lynhorn diyor ki: "Rezerv birimleri fazla olan ülkeler, özellikle ihracat gelirlerini aşıyorsa bu yıllık o zaman bunun o bölümünü dünya ticaret örgütüne versinler."

İkinci olarak döviz kurlarının işleyişi konusu var. Döviz kurlarının sağlanmasında IMF'nin gözetim rolü vardı. Bu daha çok finansal kriz yaşayan ülkelere yönelik olarak değerlendirmektedir. Gelişmiş ülkelerde de sorun ortaya çıkınca fonun bir görevi, sanayileşmiş ülkelerle işbirliği içine girerek bu döviz kurunun nasıl olması gerektiği konusunda gözetim hakkını kullanma şeklinde olacaktır. Gelişmiş ülkelerdeki gelişmeler, döviz kuruyla izledikleri politikalar, rezerv arzının aşırı olması ve doların değer kaybetmesi dışarıyı da etkilediği için döviz kurlarının bu bağlamda denetim altına alınması gerekmektedir.

IMF'nin gözetim fonksiyonunu yerine getirirken ülkelerin dış ticaret dengeleri rezerv pozisyonlarının dikkate alma suretiyle gerçekçi ve makro ekonomik dengeleri sağlayacak bir politika izlemesi uygun olmaktadır.

Kotalar ve oy hakları konusunda da bir şey söyleyelim. Oy hakları konusunda en çok Amerika'nın önemi vardır. 2008 Nisan'ında bir ayarlama yapılmış. Amerika'nın cari açık ve borçlarına rağmen fondaki oy kullanma oranı 16.8, Çin'inki 3.6. Bu muazzam bir dengesizlik. Bu durumda, oy ve karar alma konusunda diğer ülkelerin egemen olması yani rezerv fazlası olan ülkelere göre kota ve oy haklarının yeniden ayarlanması uygundur.

Herkesin amacı uluslararası işbirliğinin gerçekleş-

tirilmesi; ama bu ne kadar gerçekleşebilir, dersek burada kişisel görüşüm, sistemler katıdır, sistemler statiktir; oysa ekonomik değişimler çok hızlıdır, çok dinamiktir. Dolayısıyla bu ekonomik dinamığa uyacak sistemleri oluşturmak son derece zordur. IMF'nin 185 tane üyesi var; ama 20 tane üyenin işbirliği ile dünya sorunları çözülmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla ben, bunu zayıf bir nokta olarak görüyorum. Uluslararasılaşma ve küreselleşme. Bunlar ideal olarak güzel düşünceler; fakat iş uygulamaya gelince ülkeler daima kendi ulusal ekonomilerini ön plan almakta ve uluslararası hedeflerden büyük ölçüde ayrılabilir. Yeni sistemin başarı olasılığı zaman içerisinde değerlendirilecektir.

Prof. Dr. Ömer Faruk Çolak: Kriz başladığında bu ülkenin cumhurbaşkanı ve başbakanı, krizin teğet geçtiğini ve krizden sonra para gelmesi için hangi ülkeyi ziyaret etti? Körfez ülkelerine ve Dubai'ye gitmişti Sayın Başbakan; çünkü oradan para gelecekti ve kriz de teğet geçecekti bu sayede. Dubai bugün 60 milyar dolar borcuyla battı. Yine bu ülkenin cumhurbaşkanı ve başbakanı bir kralı ülkeye davet ettiler ve yağına gittiler hatırlıyor musunuz? Niye gittiler? Dediler ki para gelecek. Suudi Arabistan'ın durumunun ne olduğunu bilmek için biraz okumak ve hafıza tazelemek gerekiyor.

1996 yılının 16 Eylül'ünde *Milliyet* gazetesinde Kral Faysal'ın oğluyla yapılan bir röportajı vardı. Faysal şunu söylüyor: "Petrol içemeyiz ki. Biz fakir bir ülkeyiz aslında. Petrol bir gün bitecek. Biz geliştirmek olan bir ülkeyiz aslında." Dolayısıyla ayağa gitmenin bir gerekçesi yoktu. Türkiye'de kriz derinse bugün bunun sebebi önce krizi tanımlayamamak sonra da iyi çare bulamamaktır.

Türk halkı esasında Amerikalılar gibi çok borçlu bir halk değil. Türkiye’de hane halkının borçluluk oranı Amerika’nın çok altında. Amerika’nın ödeyemediği bireysel borçların gayri safi iki tane rakamı açıklandı. Bir tanesi bankacılık sektörünün ilk on aylık kârı. Bankacılık sektörü ilk on ayda 17 milyar dolar civarında bir kâr elde etti, bir önceki yıla göre %45’lik bir artış var. Bir işletme demek ki ürününü satmış, alacağını almış ve kârlı duruma geçmiş. Soru şu: İmalat sanayinde ve sanayi sektöründe kârlar yerlerde sürünürken nasıl oluyor da bankacılık sektörü bu kadar yüksek kârlı? Sorunun yanıtlarından bir tanesi o parayı toplarken ödediği faiz ile sattığı zamanki faiz oranlarının yüksek olması. Biz buna “net faiz marjı” diyoruz. Mevduat faizleri %8’e inerken halen kullanmakta olduğunuz kredi kartlarınızın birleşik faizleri %60-65’dir. Herkes, uluslararası kuruluşlar da bankacılık sektörüne övgü düzüyor. Diyorlar ki: “Harika durumdayız, 2001’deki gibi değiller.” Bugün bankacılık sektörünün aktifinin yaklaşık %50’si krediden oluşuyor. Krediyi alan, firmalar ve bireyler. Bankacılık sektörünün durumu iyi; zira biz kredilerimizi geri ödüyüz. Dolayısıyla esas övgüyü hak eden bireyler ve firmalar. Bundan dolayı geri dönmeyen kredi oranı Türkiye’de çok düşük.

Dünyada büyüme ile ilgi sorun var, Türkiye ise en çok küçülen ülkeler arasında yer alıyor. Birinci çeyrek 14.3, ikinci çeyrek % 7, üçüncü çeyrek açıklanacak ki o da tahminî olarak 5-6 civarında bir küçülmeyle Türkiye yine başı çekecek. Hâlbuki IMF’in hazırladığı küresel büyüme sıcaklık haritasına baktarsak Türkiye esasında sıcaklık açısından pek sorunlu gibi görünmüyor; ancak burada bir sorun var. Küçülme oranı artarken işsizlik oranı 13.4’e yükselirken uluslararası değerlendirme kuruluşları neden Türkiye’nin puanını arttırdı. Bir şeyi değerlendirirken belli kriterleri göz önünde bulundurursunuz. Uluslararası değerlendirme kuruluşlarının kriterleri içerisinde Türkiye’deki %13.4’lük işsizlik ve kentsel alanda % 27’lik genç işsizlik değerleri yok. Onlar bunu umursamıyor. Onlar neyi umursuyor? Bankacılık sektöründe kârlılık oranını ve borç ödeyebilme gücünü önemsiyorlar. Harita böyleyken döviz kuru oynaklığı açısından baktığımızda da Türkiye’nin durumu diğer ülkelere göre daha iyi; çünkü döviz kuru çok fazla oynamıyor. Çoğu zaman Türkiye ekonomisinin durumunun iyi olup

olmadığının göstergesi enflasyon oranı düşüyor mu, faiz oranı düşüyor mu döviz kuru yerinde sayıyor mu sorularına verilen olumlu yanıtlar olarak görüldü. O zaman ekonomi tıkrındadır, şeklinde açıklandı. Bunu sağlarsanız, siyasi olarak iktidara geliyorsunuz. Ben size soruyorum: Faiz oranları düştü, döviz kuru yerinde sayıyor, enflasyon düştü ve ekonomi iyi durumda diyecek olan var mı aranızda? Makro ekonomik göstergelerin fiyatlarına değil; önce o göstergelerin kendisine bakmak lazım. Faiz oranı bir fiyattır, döviz kuru bir fiyattır, enflasyon da bir fiyattır. Dolayısıyla fiyatlar sonuç değişkenidir. O sonuç değişkenini belirleyici olanların ne olduğuna bakmak lazım. Biz ona bakmadık; ancak uluslararası kuruluşlar ise buna bakmaya devam ediyor. Dediğim gibi işsizlik oranı kimsenin umurunda değil. Ülke borcunu ödeyebiliyor mu veya bankaların geri ödemeyle ilgili sorunu var mı yok mu?

Amerika faiz oranlarını sıfıra indirirken Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası faizleri indirmek için 2009 yılının Haziran ayını bekledi. Bunun temel nedeni 2007 yılından bu yana Türkiye’de süren para ve mali politikalar arasındaki uyumsuzluktur. Merkez Bankası tabiri caizse benim enflasyon hedefim var bununla ilgili parasal tabanı kendime gösterge olarak seçmişim, ben kıpırdamam; zira temel neden bu, diyor. İkincisi ise, aksi bir davranışta ortaya çıkacak maliyet yükünü kurumun almak istememesidir. 2007’den sonra neden maliye politikasında ciddi bir mali sapma olduğunu bir örnekle açıklayalım. 2007-2008-2009 bütçeleri özellikle 2008 ve 2009 bütçeleri ölü olmuştur. 2008 bütçesinin öyle olacağını yazmıştık, 2009 bütçesine rakamlar bile vermiştik ve aynen çıktı. Bütçenin içerisindeki kalemlerden sadece bir kaçını çekip size bir yorum yapacağım. Bundan on beş gün önce Hazine Müsteşarlığı hazinenin alacakları tablosunu açıkladı. Tabloda Türkiye Cumhuriyeti hazinesinin 28 milyar lira alacağı var. Bunun yaklaşık 8.5 milyar lirası da temerrüde düşmüş yani artık vadesi geçmiş tahsil edilemiyor. Bu 28 milyar liralık borcun 14.4 milyarı mahalli idarelere ait, yani belediyelere ait. Bu borcun 9.5 milyarı da sadece iki belediyeye ait; Ankara ve İzmir Belediyesi. Ankara Belediyesi’nin temerrüde düşmüş 1.5 milyar lira borcu var ve bütçe yılı 60 milyar borçla kapatmak gibi duruyor. Krize her türlü iyi müdahaleyi

yaptık, diyen siyasilerin bütçeye kaynak getirmek için yaptıklarına bakalım. Kayıtlı işveren ve işçinin ödediği işsizlik fonuna ödedikleri paranın faizini bütçeye aktarmak için yasal düzenleme yaptılar. 2009-2010 yılında işsizlik fonunda biriktirilen faizin tamamı bütçeye aktarılacak. 2011 ve 2012'de % 75'i aktarılacak. Bu sene aktarılacak olan toplam miktar 5 milyar lira civarında. Siz kötü çalışan belediyeden alacağınızı alamıyorsunuz, onun yerine milyonlarca işverenin ve kayıtlı işçinin ödediği işsizlik fonunun faiz gelirini gidip bütçeye yama yaptınız. Peki, bu bütçe neden açık veriyor? Belirttiğimiz gibi bunun nedenlerinden bir tanesi mahalli idareler. Öbürü nedir, diye bakarsanız Sosyal Güvenlik Kurulu açıklarına gidin. Bu seneki açık 29 milyar civarında. Bunun yaklaşık 8 milyar lirası yeşil kartlardan geliyor. Çalışmadan yaşanılabilir bir ülke yaratıyorsunuz. 3.5 işsiz dışında 1.8 milyon işsiz de var; ama onlar biz artık iş aramıyoruz, diyor. Bir insanın yaşamak için iş aramıyorum demesi için yaşamını bir şekilde idame ettiriyor olması gerekir. Bu insanlar yardımlarla yaşamını sürdürüyor. Bu yardımların bir kısmını kim yapıyor, mahalli idareler. Bu yardımlar bütçeye biniyor; ondan sonra yükü kayıtlı işçi ve işveren alıyor. Yardım yapmak kötü bir şey mi hocam, diyeceksiniz. Tabi ki kötü bir şey değil. Dünyada yardım programlarıyla yoksulluğu ortadan kaldıran bir ülke yok. Eğer yardım programlarıyla yoksulluk ortadan kalksaydı Sudan veya Somali kalkındı. Üretimle, işsizlikle ilgili sorunlar yaşarken siz bir şey daha yapıyorsunuz. Diyorsunuz ki: "Biz artık harika bir ülkeyiz, finansta muhteşemiz ve İstanbul'u finans merkezi yapacağız." Dubai finans merkeziydi, Atina ki şu anda ekonomileri berbat durumda ve o da finans merkezi olmak istiyor.

Bu arada sizin ekonomik yapınız nasıl bir yapılanma? Türkiye, açık bir şekilde tasarruf oranı düşük olan; ama bu arada hızlı büyümesi gereken bir ülkedir. Bunu nasıl yaparız, diye sorduğunuzda cari açıkla biz bu işi hallederiz deniliyor. Para gelince cari açık büyüyor, senin tasarrufun yoksa başkasının tasarrufuyla büyüyor; çünkü bu ülkeye gelen cari açık eksi tasarruf demektir. Cari açık verdik ve yatırım yaptık, tükettik. Bu arada yatırım yaparken bir hata yaptık. Borç alıyorsunuz, kısa vadeli sermaye dediğimiz maliyeti yüksek bir sermaye alıyorsunuz. O parayı nereye yatırıyorunuz? Enerji alanına mı yatırdınız, alt yapıya mı yatırdınız, demir yollarına mı yatırdınız? Para nerede? 70 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım gelmiş, ciddi bir özelleştirme yapmışsın; ancak buna rağmen yine bütçe açığı veriyorsun. Ben şimdi düşünüyorum, para nerede? Paranın gittiği yerlerin bir tanesi konut sektörü. Aynen Yunanistan da bizim gibi yaptı. Finansal sistem, konut sektörünü fonladı; devlet konut yaptı ve likit parayı ve yüksek maliyetli parayı toprağa gömdü. Haydi gidin satın, kime satabiliyorsanız satın. Ankara'da konut arzı var, İstanbul'da konut arzı fazlası var. Üstelik bunun altına bir de kulp takıldı, konut sahibi olmayanlara konut vereceğim diye. Konut sahibi olanlar, 2. veya 3. konutlarını aldı. Alanlar da iktisat bilmiyor; zira konut sektörü Türkiye'de en zor durumda olan sektörlerden bir tanesi. Bu sektör, en fazla işsizliğin olduğu ve geri dönmeyen kredilerde kobilerden sonra ikinci sırada bir yapıdadır. Dış ticarete konu olmayan bir malı ürettiniz, haydi satın.

Son 9 ayda Türkiye ne kadar borçlanma yaptı? 51 milyar lira. 2002 yılına kadar Cumhuriyet döneminden bu yana 180 milyarlık borç yapıyorsun, 9 ayda 51 milyar liralık borç yapıyorsun. Demek ki Türkiye ekonomisinde; bir, büyüme ile ilgili sorun var ve iki, işsizlik ile ilgili bir sorun var.

Sanayiciye soruyorsun, niye tam kapasiteli olarak çalışmıyorsun, diye. Cevap olarak sanayici, % 57 oranında iç talep yetersiz, % 30'a yakın da dış talep yetersiz diyor.

2001 yılında bu ülkeye Kemal Derviş diye bir adam geldi. Türkiye'ye bu adam geldiğinde dedi ki "Türkiye'de tarım sektörü verimsiz çalışıyor, çok

fazla istihdam edilen var. Bu nedenle biz tarım sektörünü tavsiye edeceğiz. Aynen gelişmiş ülkelerdeki gibi tarımın gayri safi yurtiçi hâsıladaki payını %5'lere indireceğiz". Peki, istihdamı da ona göre indirecek misin, diye sordüğümüzda orada peki bir şey yoktu. Yerine gelen AKP iktidarı da bunu aynı şekilde kullandı. Sonuç, tarım sektörünün gayri safi yurtiçi hâsıladaki payı 2008 yılında %5'lere düştü; ama ilginç olan bir şey var. Hani tarım sektöründe çalışanların oranını artıracaktık. Ağustos ayı verisi: Tarım sektöründe çalışanların oranı % 1.1 artarken sanayi sektöründe çalışanların oranı 1.7 düştü. Demek ki sen, sanayi sektöründen tarım sektörüne işgücü aktarmışsın. Dolayısıyla Türkiye'nin şu anda birinci derecedeki sorunu sanayi üretiminin gerilemesidir. Dün iki tane veri geldi. Birincisinden bahsettik ki bu, bankacılık sektörünün yüksek kârlı olması konusuydu. İkincisi ise Türkiye'nin iki tane temel ihracat yapan sektörü var: Birincisi otomotiv, ikinci tekstil. Otomotiv sektörünün ihracatı bu yıl % 30 düştü. Bugün Türkiye'nin birinci derecedeki sorunu işsizlikse onun da altında sanayi sektörü yer almaktadır. Sanayi sektörü can çekiyor. Sorun şu ki tüketim harcamalarının artması iyi bir şey Türkiye'de; ama tüketim harcamaları artmıyor. Bu arada tasarruf arttı mı, diye sorarsanız 2009 yılında toplam mevduat yaklaşık olarak 9 milyar arttı. Türk halkı tüketmekten vazgeçti tasarrufunu arttırdı. Bankacılık sektörü de bu gelen mevduatın bir kısmını sizlere kredi olarak vermek istiyor. Bankacılık sektörü bu parayı ne yapıyor? Bankacılık sektörünün kamu borçlanmasıdaki payı % 54.7, yani Türkiye'de mevduat devlete akıyor. Devlet parayı alıyor, ne yapıyor sorusu yine gündeme geliyor. 2010 yılı bütçesindeki rakamı vereyim. Bütçenin toplam gelirlerinin %25'i faiz gelirlerine gidiyor. 100 liralık vergi topluyorsun, 25 lirasını faize veriyorsun. Dolaylı vergiler açısından Türkiye, Meksika'dan sonra ikinci sırada. Dolaylı vergiyi niye eleştiriyorsunuz ki vergi geliyor, diyebilirsiniz. Şundan dolayı eleştiriyorum: Üniversitedeki hocamız da gidip bir kilo peynir aldığı anda aynı vergiyi ödüyor, bir öğrenci de gidip bir kilo peynir aldığı anda aynı vergiyi ödüyor. Sizce gelir dağılımı

bozulur mu bozulmaz mı? Bozulur ve bozulmasının bir önemi yok; çünkü yardım geliyor mahalli idarelerden. Bu arada Sosyal Dayanışma Fonu var biliyorsunuz. Onun hesaplarına bir bakın ne kadar bir artış var? Yoksulluk verisi yayınlandı. Buna göre Türkiye'de yoksul sayısı azalmış, 13 milyon civarında ki o datalarda hatalar var.

Şimdi bir toparlama yaparsak Türkiye ekonomisinde bazı şeyler iyi. Nedir bunlar? Türk müteşebbisinin hâlâ yatırım ve ihracat yapmak için inanılmaz derecede ciddi girişimi var. 100 milyar dolarlık ihracatla bu seneyi kapatıyor.

Türkiye'de genç nüfus var; ama kötü eğitilmiş bir nüfus var. O yüzden eğitime kaynak gitmeli. En olumsuz taraflardan bir tanesi 100 kişiden 45'nin kayıt dışı olması. Bunu kayıtlı hale getirirseniz bugün bütçeyle ilgili söylediğimiz sorunların önemli bir kısmı kalkar. Üçüncüsü ise mali kural getireceğiz, diyorlar. Merkez Bankası bilançosunda parasal kural var. Bütçede kural yoktu ve şimdi mali kural getireceğiz, deniliyor. Eğer gerçekten kural getirip kontrol edilebilirse bu yaptığımız eleştirilerin bir kısmını önümüzdeki dönem yapmayacağız demektir. Buna rağmen Türkiye ekonomisi 2010'un ilk çeyreğinde büyüyecek; çünkü 2009'un başında o kadar çok küçüldük ki dolayısıyla baz etkisiyle büyüyecek. Türkiye'de bütçe ve borçlanma ile ilgili tablo nedeniyle enflasyon oranı ve faiz oranı yükselecek; çünkü para arzındaki artışlar enflasyonu arttırır; ama borçlanmalar da uzun dönemde enflasyonu arttırır. Türkiye o kritik eşiğe gitmek üzere. Olumlu şeylerden bir tanesi bankacılık sektörünün durumunun iyi olması. Hükümet gerekli regülasyonları yapsa örneğin sermaye yeterliliği oranı hesaplamasındaki kredi teminatları oranını değiştirse daha düşük maliyetli fon temini gibi bir durum ortaya çıkacak. Daha düşük faizden kredi verebilir reel sektöre. Buna yasa bile gerekmez. Bunun için bu yasa, bankacılık sektörüyle reel sektör arasındaki kârlılık açısından oluşan ters durum nedeniyle bir miktar düzelebilir. Sakın ola ki reel sektör ayrıdır, finans sektörü ayrıdır gibi bir hataya düşmeyelim. Dolayısıyla bankacılık sektörü iyiye Türkiye ekonomisi iyidir, diyemezsiniz.

OKTAY VERAL

1947 de İstanbul'da doğdu.

1972 de ADMMA Mimarlık Bölümünden mezun oldu.

1975'e kadar ODTÜ Planlama Bürosunda ve Haye, Harding, Buchanan Inc. te çalıştı.

1975-1977 arasında iki meslekdaşı ile kurduğu OSE Mimarlık bürosunda, 1977-1980 arasında eşi Mimar Aysel Veral ile birlikte ve 1980-2001 arasında yine bir meslekdaşı ile Mimarlık mesleğini sürdürdü.

1974-1975 Yıllarında Konya DMMA Mimarlık Bölümünde 1976-1983 Yıllarında Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde Öğretim Görevlisi olarak çalıştı, 2001-2002 Ders yılından itibaren de halen Çankaya Üniversitesi İç Mimarlık bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.

Katıldığı bir çok yarışmada Ödüller ve Mansiyonlar kazanmıştır.

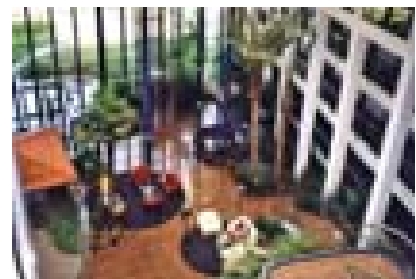
Mesleki çalışmalarının büyük bir kısmı Yurt içi ve Yurt dışı mesleki yayın organlarında yayımlanmıştır.

37 Yıllık Meslek yaşamında 200'ün üzerinde yapı tasarlamış, bunların % 90'ı gerçekleştirilmiştir.

Tasarımları arasında Üniversite Kampusleri, Hastaneler, Banka genel müdürlükleri, Tatil köyleri, 5 yıldızlı Oteller, Bakanlık binaları, Villalar, Konut siteleri, Alışveriş Merkezleri, Şirket genel merkez binaları vb. bulunmaktadır.

Çeşme Grand Hotel Ontur

"Mimar her şeyden önce bir düşünce adamıdır. Zengin bir kültüre, bilgiye, deneyime ve birikime sahip olunmadan düşünce adamı olunmaz.

Yaşam felsefesi ise düşünce adamı olduktan sonra ortaya çıkabilir.

Ankara İncek Villaları

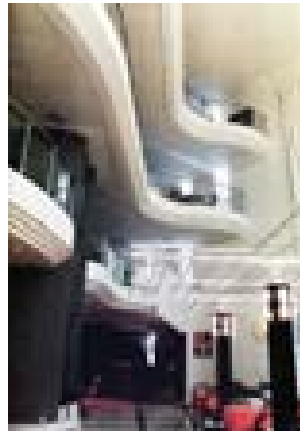
İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi

İnönü Üniversitesi Camii

İTÜ Yüksek Mühendislik Birlik Binası

Yapı tasarımı, Kent ölçeğindeki değerlendirmelerden başlayarak detaylara uzanan bir bütündür. Bu bütün her köşede, her ayrıntıda kendini belli etmelidir. Yapı sadece sahipleri ya da kullanıcıları için değildir. Yapı, Kentlinin yaşamları içinde olması nedeni ile o kentteki kentliye, hatta tüm insanlığa aittir. Tasarımcı bu sorumluluğu tüm tasarım sürecinde omuzlarında duymalıdır.

Yapının tarihe meydan okuması en önemli özelliğidir. Bu nedenle tasarımlarda mutlak kalıcılık peşinde koşulmalıdır. Kalıcılığın; hem fiziksel hem de moral kalıcılığın...

Bu nedenle malzeme ve yapı fiziği bilgileri ve arşivleri mutlaka oluşturulmalıdır.

Tasarım bir ifade ise, malzeme Mimarın kelimeleridir.

Kalıcılıkla Moda çelişir. Tasarımlarımızda güncel moda ile pek ilgilenmemeliyiz. Daha çok kalıcı olanların neler olduğunu aramalıyız. İç ve dış mekanlarda ki ÖLÇÜLER ve ORANLAR tasarımı kalıcı kılabilen en önemli etkenlerdir."

"Yapının tasarımında, tüm ana karar ve ayrıntı çözümlerinde ÖZGÜN olabilmesi ön koşuldur. Mimarlık bir sanat olayı ise - ki öyledir - özgün olmasının ön koşul olması son derece doğaldır.

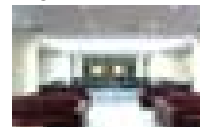
Özgün olmayan bir fikir, bir tasarım, bir çözüm yapıyı sanat eseri olmanın dışına çıkarıp atar.

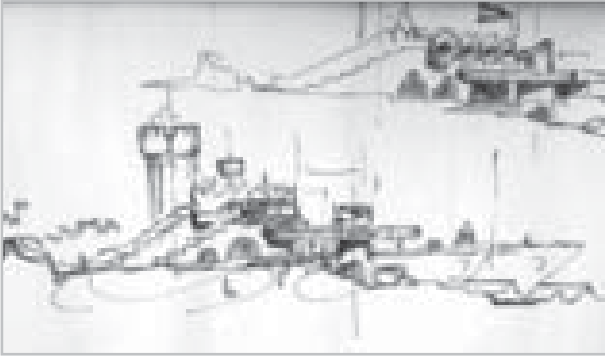
Muğla Üniversitesi Akademik Merkezi

Muğla Üniversitesi Müze

Muğla Üniversitesi Kongre Merkezi

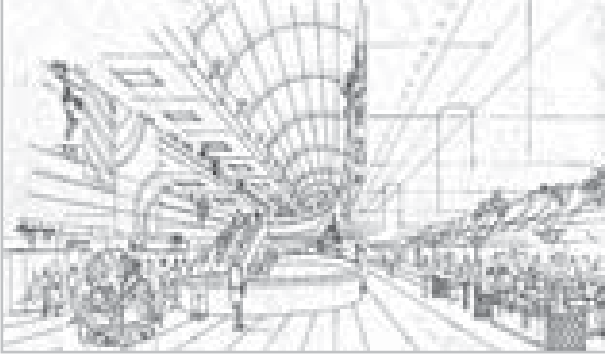
Bobrum'da Bir Tatil Köyü

Ceylan İnşaat Genel Merkez Binası

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi
Beyin Cerrahisi Departman Binası

Cevahir Alışveriş Merkezi

İMKB Kongre Oteli

Emlak Bankası Hizmet Binası

Halk Sigorta Binası

Maliye Bakanlığı Ek Hizmet Binası

TBMM Eğitim ve Sosyal Hizmet Binası

Ordu Pazarı

Özgün olmanın yanı sıra her yapısı ile mimarın yaratıcılığını da ortaya koymasının gerekliliğine inanmalıyız. Yapı her türlü ve kökenli SÜS'ten arınmış olmalıdır. Tasarımda sadeliğin peşinden koşulmasına inananlardan olunmalıdır .

Mimarın bir başka özelliği üretken olabilmesidir. Hatalara rağmen üretmelidir. Durmadan üretmelidir. Mimarı Mimar yapan arkasına takdığı yapılar zinciridir. Yapı sanatı, çağlar boyu teknolojinin lokomotifliği olagelmıştır. Bu nedenle teknolojik gelişmeleri Mimarın iyi izlemesi mümkün olduğunca tasarımlarına yansıtması, hatta ülke koşullarını bu konuda olabildiğince zorlaması gerekmektedir."

Gama A.V.M. ve Ofis Hizmet Binası

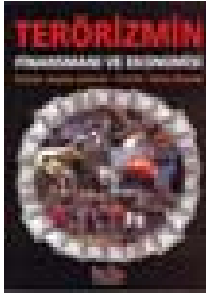

Özdoya Villaları

KİTAP TANITIMI: TERÖRİZMİN FİNANSMANI VE EKONOMİSİ

Prof. Dr. Taner ALTUNOK
Çankaya Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

KİTAP TANITIMI

Üniversitemizin Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili Prof. Dr. Taner ALTUNOK'un, Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK ile editörlüğünü yaptığı, SAVBEN Doktora müdavimleri ile beraber hazırlanan TERÖRİZMİN FİNANSMANI ve EKONOMİSİ isimli kitabı Aralık

2009'da yayımlanmıştır.

KİTAP ÖZETİ

11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne yönelik olarak gerçekleştirilen terör saldırıları, uluslararası ilişkiler ve güvenlik konseptinde değişimlere yol açmıştır. Tarih içinde var olan terörizm hareketinin 2000'li yıllarda farklı bir boyut kazandığı ve yeni bir uluslararası terörizm gerçeği ile karşılaşıldığı görülmüştür. Kuşkusuz bu yeni uluslararası terörizmin 2000'li yıllarda ortaya çıkmasında etkili olan Soğuk Savaş'ın sona ermiş olması, küreselleşme, teknolojik gelişmeler, iletişim araçlarının hızlanması, üretimin ve insanların serbest dolaşımı gibi çok sayıda unsurun etkisi vardır.

Yeni uluslararası terörizmin ortaya çıkışı, uluslararası sistemin temel aktörü devletlerin kendilerini korumak için ortak hareket etmeye zorlamıştır. Elbette devletler ve genel olarak uluslararası sistem daha önce de terörizmle mücadele etmişti. Ancak, yeni uluslararası terörizmle mücadele, bu tip terörizmin küreselleşmenin sağladığı olanaklardan istifade etmesi ve topyekün bir mücadeleyi gerektirmesi ne-

deniyle farklılaşmaktadır.

Klasik terörizmle mücadelenin, teröristle mücadele ve terörizmle mücadele olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Teröristle mücadelede amaç, teröristlerin faaliyetlerinin tespit edilerek etkisiz hale getirilmesini kapsamaktadır. Devletler bu mücadeleyi güvenlik birimleri ve silahlı kuvvetleri vasıtasıyla yapar. Terörle mücadelenin diğer boyutu ise terörizmi ortaya çıkaran sebepleri tespit etmek ve bunları ortadan kaldırarak terörizmi engellemeye çalışmaktır. Bu boyutlar, yeni uluslararası terörizm döneminde de var olmakla birlikte, tek bir ülkenin klasik yöntemlerle bu hedeflere ulaşabilmesini olanaksız hale gelmiştir; çünkü artık terör, ulusal olmaksızın çıkmış ve uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bugün karşı karşıya kalınan terör örgütleri tüm dünyadan para ve silah sağlayabilen, örgüte eleman temin edebilen, eğitim verebilen veya tüm dünyayı tehdit eden örgütler haline gelmiştir.

Devletlerin ve uluslararası güvenlik örgütlerinin yeni uluslararası terörizmle mücadelesi, çeşitli alanlarda çok boyutlu olarak devam etmektedir. Örneğin silahlı, ekonomik, sosyolojik, hukukî alanlar gibi çok sayıda alan sayılabilir.

Terörizmin finansmanı, uluslararası terörizmin oldukça karmaşık ve hassas bir boyutudur. Günümüz terör örgütleri, gerekli finansal kaynaklara sahip olmadan ve bu kaynakları modern teknolojik araçlar kullanmadan terör düşüncelerini eyleme dönüştüremez. Dolayısıyla, terörizmle mücadele etmenin en etkili yollarından biri terörizmin finansmanı ile mücadele etmektir. Ancak bu mücadelede daha önce değinildiği gibi bir devletin tek başına başarılı olması mümkün değildir. Dolayısıyla terörizmle mücadele, terörizmin finansal boyutu ile uluslararası bir işbirliği içinde gerçekleştirilmelidir.

Terörizmle mücadelede önemli bir faktör olan terörizmin finansmanı konusunda, terörün olumsuz etkilerine uzun süre maruz kalmış ülkemizde bilimsel çalışmaların yok denecek kadar az olması düşündürücüdür. Bu çalışma, terörizmin finansmanı konusundaki boşluğun doldurulmasına katkı yapacağı düşünülmüştür.

Yukarıda belirtilen amaçtan yola çıkılarak hazırlanan bu kitapta ilk olarak terörizmin finansmanı konusunun teorik çerçevesi verilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla birinci bölümde öncelikle terör örgütleri-

nin finans kaynaklarının tarihi gelişimi ele alınmıştır. Bunu müteakiben, Soğuk Savaş sonrasında küreselleşme ile birlikte terör örgütlerinin finans kaynaklarındaki değişim ve sebepleri incelenmiştir. Bu bölümde son olarak terörizmin finansmanının takibi ve engellenmesinin terörizmle mücadeledeki yeri açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde küreselleşme sürecinde terörizmin finansmanı kapsamında terörizm-organize suç yaklaşması ve işbirliği şekilleri incelenmiştir. Bu kapsamda, ilk olarak ele alınacak konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla önemli temel kavramlar olan küreselleşme, terörizm ve organize suç kavramları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Daha sonra terör ve organize suç örgütleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ele alınmıştır. Bunlara müteakiben, terör örgütlerinin diğer örgütlü suç türleri içinde yer alması ve organize suç örgütlerinin terörist faaliyetlere katılması konuları incelenmiştir. Son olarak ulusal ve uluslararası seviyede terör ve organize suç örgütleri arasındaki işbirliği şekilleri ele alınmıştır.

Terörizmin yasal ve yasal olmayan yollardan elde edilen finans kaynaklarının ele alındığı **üçüncü ve dördüncü bölümlerde**, öncelikle terörizmin yasal olmayan kaynakları konusu incelenmiştir. Bu kapsamda uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı ve ticareti, kaçakçılık, akaryakıt kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, sigara kaçakçılığı, gasp, soygun ve hırsızlık, adam kaçırma, fidye ve haraç, sahtecilik ve kredi kartı sahtekârlığı gibi benzer konular hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Bunları takip eden dördüncü bölümde, terörizmin yasal finans kaynakları konusuna değinilmiştir. Bu bölümde sırasıyla, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve hayır kurumları yolu ile elde edilen bağışlar ve aidatlar kapsamında terörizmin finansmanı, ticari faaliyetler aracılığıyla elde edilen kaynaklar ile terörizmin finansmanı, dış destekler yolu ile terörizmin finansmanı ve örgütsel yayınlar ve diğer sosyal etkinlikler yoluyla terörizmin finansmanı konuları üzerinde durulmuştur.

Beşinci bölümde terörizmin finansmanında finans kaynaklarının aktarımı ve kullanımı hakkında bilgi verilmiştir. Öncelikle Fiziki Aktarım Yöntemi üzerinde durulmuş ve daha sonra kâr amacı gütmeyen kuruluşlar yolu ile aktarım konusu incelenmiştir. Bunlardan sonra, terörizm ve kara para ilişkisi ve çeşitli kara para aklama yöntemleri konuları ele alınmıştır. Kara para ile terörizmin finansma-

nındaki farklılıklar konusunu takiben son olarak terörizmin finansmanında bankacılık sisteminin kullanılması incelenmiştir.

Altıncı ve yedinci bölümlerde terörizmin finansmanının takibi ve engellenmesinde uluslararası örgütlerin faaliyetleri incelenmiştir. Birleşmiş Milletler (BM) ve G-8 ülkelerinin faaliyetlerinin ele alındığı altıncı bölümde ilk olarak 11 Eylül öncesi ve sonrasındaki BM Teşkilatı'nın faaliyetleri açıklanmış ve özellikle 11 Eylül sonrasında terörizmin finansmanının takibi ve engellenmesinde BM'nin almış olduğu 1373 Sayılı Karar detaylı olarak incelenmiştir. Daha sonra G-8 ülkelerinin faaliyetleri ele alınmıştır. Yedinci bölümde ise Avrupa Birliği (AB) ve diğer önemli uluslararası örgütlerin faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda öncelikle konu ile ilgili olarak AB'deki tarihi gelişim ile bugünkü yasal çerçeve ve uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir. Bunları müteakiben; Mali Eylem Görev Gücü (FATF), Basel Komitesi, Egmont Grubu ile Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun faaliyetleri ele alınmıştır. Son olarak diğer önemli uluslararası kuruluşların faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir.

Terörizmin finansmanı ile aktif mücadele konusunun ele alındığı sekizinci bölümde önceki bölümlerde ortaya konulan uluslararası normların ulusal yansımaları incelenmiştir. Bu bölümde 11 Eylül Saldırıları sonrası dönemde terörizmin finansmanı ile aktif mücadele konusunun nasıl yeniden yapılandırıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, ABD örneği üzerinden terör örgütlerinin ve destek sağlayan devletlerin mallarının ve kaynaklarının nasıl dondurulduğu ve çok boyutlu istihbaratın nasıl temin edildiği ulusal ölçekte değerlendirilmiştir. Son olarak ise aktif mücadelede karşılaşılan zorluklar incelenmiştir.

Dokuzuncu bölümde ise Türkiye'de terörizmin finansmanı ile mücadele konusu incelenmiştir. Bu bölümde ülkemizde terörün finans kaynakları hakkında bilgiler verildikten sonra terörizmin finansmanının takip ve engellenmesine yönelik olarak ülkemizde yürütülen mücadele konusu ele alınmıştır.

Terör ekonomisinin açıklanmaya çalışıldığı **onuncu ve son bölümde** ise ilk olarak terörizmin ekonomik temeli açıklanmış ve terör ekonomisinin gelişimi incelenmiştir. Son olarak Türkiye'de terör ekonomisi konusu üzerinde durulmuştur.

MANOLYA TURABİK **Çankaya Üniversitesi İşletme Bölümü** **4. Sınıf Öğrencisi**

Mezuniyet geldi çattı!

Daha dün hangi üniversiteyi seçelim, şu üniversite iyi mi ya da bu okulun eğitim olanakları nasıl derken şimdi eğitim kalitesi, öğretim elemanları ve tüm kadrosuyla bizlere çok şey katmış ve katmakta olan Üniversitemizden mezun oluyoruz.

Hakikaten daha dün gibi bu okula gelişim... Bir 10 Kasım günü hüzünlü bir başlangıç yaptığım üniversite hayatım dolu dolu geçti. Kimi zaman gözyaşları, kimi zaman kahkahalarla geçen günlerimize okulumuzun kırmızı mavi şeritli duvarları şahit oldu. Hazırlıkta acaba neymiş bu üniversite hayatı, liseden farklı mı diye düşünüp durduğumuz günlerde kampusa geçmenin hayaliyle merakımız bir kat daha arttı. Sıcak bir Ankara yazında bitirdiğimiz hazırlık kısmına veda ederken acaba kampus nasıldır ya da bu okul biter mi gibi sorularla doluyduk.

Kafamızda soru işaretleri, yüreğimizde heyecan geldiğimiz kampusta adeta kendimizi kaybettik. Bir taraftan Melis Ablanın sıcak gülüşüyle öğrenci topluluklarının kapıları ardına kadar açılırken taze kanlara; diğer taraftan liseden belirli bir bakış açısıyla (belki de bir bakış açısına sahip değilsen) geldiğimiz bu yeni eğitim-öğrenim ikileminin içinde buluverdik kendimizi. Arkası çorap söküğü gibi geldi tabii ki. Günler ayları, aylar yılları kovaladı. Biz ise şenliklerde coştuk, finaller-

de dünyadan koptuk, derslerde ise zaman zaman yoktuk... Ama şimdi kendimize göre eksikliklerimizle ya da tamamlanmış 'transcript' ile tam da olması gereken yerdeyiz.

Şimdi artık dönem arkadaşları olarak çok az günümüz kaldı. Göz açıp kapayıncaya kadar geçecek bir ikinci dönem var önümüzde. O süre de tükendiğinde üzerimizde arı kostümümüz, başımızda keplerimiz, bir elimiz diplomayı tutarken diğer elimiz bölüm başkanımızın elinde, Doğan tarafından çekilen bir fotoğrafa ya da Şerafettin Ağabey'in kamerasına poz verirken bulacağız kendimizi... Yani kısacası biz gidiyoruz, bu maceranın sonuna geliyoruz; ama yeni arkadaşlara da yer açıyoruz...

Artık bize müsaade derken; o hüzünlü 10 Kasım gününden, mezun olacağı için heyecanlı; ama ilerisini göremeyecek kadar endişeli olduğumuz bu güne gelene kadar, güzel günleri hatırlıyor, bizi yakınlaştıran her türlü etkinliğe şöyle bir tepeden bakıyor ve ilerisi için en güzelini diliyoruz. Bizi, okulumuzdaki güzelliğe benzemeyen büyük bir kurt kapanı bekliyor mezuniyetin ardında. Şimdiden hepimize kolay gelsin... Umarım bizden sonra gelecekler iş açısından kaygıdan uzak, gönüllerinde acabalar olmadan ayrılırlar eğitim yuvalarından...

Üniversitemizin hangi bölümünden kaç yılında mezun oldunuz?

İngiliz Dili Edebiyatı Bölümü'nden 2007 yılında mezun oldum.

Mezun olduktan sonra neler yaptınız? Nasıl bir sayfa açıldı hayatınızda?

Öğrenciyken beklediklerimizden farklı ve zorlu bir sayfa açıldı elbette. Herkesi bekleyen de bu aslında ve öğrenciyken görülemiyor maalesef. Ben önce uzun bir tatil yaptım. Sonrasında mezun olduğum bölümün getirilerini kullanarak en çok keyif alarak yapabileceğim işi aramaya koyuldum. Bu zorlu araştırma döneminden sonra yapabileceğim en keyifli işi yapıyorum: Öğretmenlik.

Üniversitemizde okuduğun süre boyunca aldığınız eğitimin etkisini görebildiniz mi, nasıl?

Elbette. Üniversite her şeyden önce adap kazanma, mesleğe ve hayata hazırlanma süreci. Bu süreç doğru geçirilmezse iş yaşamında aksaklıkların çıkması mümkün. Aldığım eğitimin pek çok yararını gördüm şimdiye kadar. Yalnız bu konudaki tek etkin faktör okuldan aldığınız eğitim değildir. Eğitim yalnızca temel. Binayı siz çıkıyorsunuz.

Öğrencimiz olduğunuz dönemde okulumuzun sosyal faaliyetlerinde görev aldınız mı? Eğer katıldığınız bunların size katkısı nelerdir?

Kimi etkinliklerde yer almaya çalıştım ki bunların hepsi birer iş ve hayat provasıymış. Hoş anıların yanı sıra edindiğim pek çok pratik bilgiyi hâlâ kullanmaktayım. Üniversite süresince öğrenci kendisini ne kadar donatırsa ki bunun önemli yollarından birisi de kesinlikle sosyal faaliyetlerdir; mezuniyet sonrası karşılaşılan zorluklar o kadar minimize edilebiliyor.

Kariyer planınız var mı? Varsa şu an bu planın neresindesiniz? Kariyerinize etki eden faktörler arasında Üniversitemizin yeri nedir?

Elbette kariyer planlarım var; fakat hırsla dönüştürmek yerine yaptığım işin keyfini çıkararak ve yaşa-

ÖZLEM POLAT

Çankaya Üniversitesi

İngiliz Dili Edebiyatı Bölümü 2007 Mezunu

yıp öğrenerek ilerlemeye çalışıyorum. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Sinoloji (Çin Dili) Bölümü'nde ikinci lisans eğitimimi alıyorum. Bunu yaparken öğretmenlik mesleğinde mümkün olduğunca tecrübe kazanmaya çalışıyorum. Dil öğrenmeyi, kültürleri incelemeyi çok seviyorum. Bu yönde bir kariyer hedefliyorum. Bu ilgiyi bende başlatan Çankaya Üniversitesi'dir.

Şu anda aktif olarak üstlendiğiniz görev ve sorumluluklar nedir?

Herkes gibi elbette öncelikle kendime ait sorumluluklarım var. Bireysel gelişim önemli. Daha sonra mesleki sorumluluklarım var. Belki de en büyük sorumluluğu gerektiren meslek öğretmenliktir. Yalnız kendinizi doyurmadan öğrencilerinize faydalı olmanız imkânsız. Elimden geldiğince her ikisi için çalışıyorum. Bir de öğrencilik var tabi. Hem öğrenciliği hem öğretmenliği hakkıyla yapmak için uğraşmak en önemli görevim.

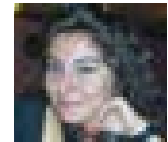
Mezun olduktan sonra Çankaya Üniversitesi mezunu olmanızın ek bir faydası oldu mu?

Diploma elbette önemli, yalnız günümüzde işverenlerin dikkatini çeken noktalar daha çok kişisel donanımlarınız. Neyse ki bunları edinmek için elverişli bir üniversitede eğitim almışım.

Çankaya Üniversitesi'nden mezun olmayı bekleyen arkadaşlarımıza tavsiyeleriniz var mı?

Öğrencilik yılları çok süratli geçiyor. Geçen bu zamanın hem keyfini hissetmeliler hem ellerinden geldiğince mezuniyet sonrası için uygun yatırım yapmalılar. Büyük şehirde okuduklarını unutmasınlar. Büyük şehirde büyümek daha çok zenginleştiricidir. Büyük Tiyatro'nun yerini bilmeden mezun olmasınlar mesela. Sadece derslerin kendilerini üniversite mezunu yapacağını sanıyorlarsa yanıltıcı olabilirler. Hayata karışmalarında yarar var bence; daha fazlasını istemeliler. Yol, yordam, adap dediğim buydu aslında. Bir de şu var; başlarını dik tutsunlar. Gerisi gelir nasıl olsa. Özgüven önemli. O da bilerek ve yaparak geliyor. Bir de gülmesini bilerek.

**Röportaj: Manolya Turabık İşletme
4. Sınıf öğrencisi**

BERKAY ÇELİK

Çankaya Üniversitesi İktisat Bölümü 2007 Mezunu

Üniversitemizin hangi bölümünden kaç yılında mezun oldunuz?

2007 İktisat Bölümü mezunuyum.

Mezun olduktan sonra neler yaptınız? Nasıl bir sayfa açıldı hayatınızda?

Bir yıl kurum sınavlarına ve KPSS'ye hazırlandım. 2009 Mayıs'ta vatanî görevimi tamamladım. Kısa bir süre Vakıfbank Bilgi İşlem Başkanlığı'nda Bilgi İşlem Elemanı olarak görev yaptıktan sonra Ağustos 2009'da Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nda uzman olarak göreve başladım. Halen bu göreve devam etmekteyim.

Üniversitemizde okuduğun süre boyunca aldığınız eğitimin etkilerini gördünüz mü?

Elbette. İnsan okurken neyi ne kadar öğrendiğini fark edemiyor. Alınan eğitimin göstergesi sınavlarda alınan puanlar değil; iş hayatındaki başarılarıdır. Bu açıdan kendimi çok şanslı sayıyorum.

Öğrencimiz olduğunuz dönemde okulunuzun sosyal faaliyetlerinde görev aldınız mı? Eğer katıldınızsa bunların size katkısı nelerdir?

Şahsen mümkün olduğunca çok faaliyette yer almaya çalıştım. Okul yaşantımla ilgili en büyük mutluluğum Erasmus programından yararlanarak Portekiz'e gitme şansı bulmamdır. Bunun dışında mensubu olduğum öğrenci topluluklarında pek çok etkinlik gerçekleştirmiştik. Bu tip faaliyetlerin değeri çok sonradan anlaşılıyor, aynen alınan eğitim gibi. Okul, sonrası için bir laboratuvar ortamı gibidir. Bu yüzden her fırsatı en iyi şekilde değerlendirmek gerekir.

Mezun olduğunuz bölümün eğitim programı ve ders içeriği hakkında neler düşünüyorsunuz?

Gerek hocalarımız gerekse arkadaşlarımız mezun olduktan sonra iyi yerlere geldi ya da iyi yerlere gelmeye adaylar. Olaya bu pencereden bakarsak bölümümün ve aldığım eğitimin elbette çok faydasını gördüm. Ders içeriklerine gelirse daha önceki soruda da yanıtladığım gibi insan birçok şeyin faydasını sonradan görüyor ve öğreniyor. Okul hayatım boyunca fazla olduğunu düşündüğüm birçok ders ve bilginin sonraki zamanda işime yaradığını gördüm; dolayısıyla ders içerik ve konuların mezun ol-

duktan sonraki yaşamım için faydalı olduğunu sonradan anladım.

Kariyer planınız var mı? Varsa şu an bu planın neresindesiniz? Kariyerinize etki eden faktörler arasında Üniversitemizin yeri nedir?

Elbette bir kariyer planım var; ancak şu an neresindesin, dersiniz net bir şey söyleyemem. Ülkemizin şartlarında kariyer planı yapmak ve bu planı hayata geçirmek hiç de kolay değil. Ben de birey olarak bu zorluğu yaşıyorum; ama kafamdan geçenler elbette mevcut. Bu planlarımı ne zaman hayata geçirebilirim, şu an için bilmiyorum; ama hayata geçirmek için bireysel olarak elimden geleni yapıyorum.

Şu anda aktif olarak üstlendiğiniz görev ve sorumluluklar nelerdir?

Şu an Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nda uzman olarak görev yapmaktayım.

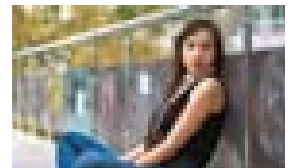
Mezun olduktan sonra Çankaya Üniversitesi mezunu olmanızın ek bir faydası oldu mu?

Ülkemizdeki üniversitelerin sayısı hayli arttı, dolayısıyla üniversite mezunlarının sayısı da arttı. Bu da gösteriyor ki üniversiteye girmek ve üniversite mezunu olmak eskisi kadar zor değil. Bunun bilincinde olarak, İngilizce eğitim yapan iyi bir üniversiteden mezun olmanın ekstra avantajlarını gördüm. Çankaya Üniversitesi mezunuyum, diye işe alındığım bir durumla karşılaşmadım açıkçası; ama işe alınmamı sağlayan eğitim ve sosyalliğimin büyük bir kısmını Çankaya Üniversitesi'nde kazandığımı göz önüne alırsak mutlaka faydalı oldu.

Çankaya Üniversitesi'nden mezun olmayı bekleyen arkadaşlarımıza tavsiyeleriniz var mı?

İş yaşamı konusunda yılgınlığa düşmeyin. Eğer gerçekten emek veriyorsanız muhakkak elde edersiniz. Ayrıca mezuniyetlerine daha vakit olan arkadaşlar da bilsinler ki üniversite, sınavlar için bir dersane değil; bir bilim yuvasıdır. Gelecek konusunda kaygılanmak yerine şimdiden bir şeyler yapın... Örneğin, yeni bir dil öğrenin...

**Röportaj: Öykü Ağtaş
İşletme
4. Sınıf öğrencisi**

SEVGİ KILINÇER

Çankaya Üniversitesi Matematik - Bilgisayar Bölümü Mezunu

Öncelikle Çankaya Üniversitesi'ni tercih etme nedeniniz nedir?

Çankaya Üniversitesi'ni aslında tanıyarak tercih etmedim. Meslek seçiminde hep matematik ya da bilgisayar okumak istiyordum. Tercih yaparken ikisini aynı zamanda okuyabileceğim bir bölüm olduğunu düşündüğümünden bu üniversiteyi seçtim. Okula geldiğimde eş ağırlıklı bilgisayar ve matematik derslerini alacağımı düşünüyordum. Ancak bizim dönem için matematik ağırlıklı bir eğitim aldım. Okulun küçük olmasından dolayı eğitimcilerle ilişkilerimiz daha yakındı. Diğer okullarda zor yakalayabileceğimiz birebir diyalog şansımız oldu. Bu yüzden anlamadığımız konularda hocalarımızla iletişim kurmakta sıkıntı yaşamadık.

Çankaya Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra nerelerde çalıştınız?

Üniversiteden mezun olduktan sonra Fintek A.Ş.'de yazılımcı olarak çalışmaya başladım. 2 sene orda çalıştıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nda

programcı olarak göreve başladım. Yaklaşık 2 yıl sonra da Başbakanlık Bilgi İşlem'e programcı olarak geçiş yaptım. Halen burada çalışmaktayım.

Buralarda çalışırken Çankaya Üniversiteli olmanın ya da Çankaya Üniversitesi'nin verdiği eğitimin size katkıları oldu mu, olduysa bizle paylaşır mısınız?

Çankayalı olmanın avantajı oldu. Daha öncede dediğim gibi hocalarla birebir çalışma imkânı bulduğumdan üniversiteden ayrılırken olduğumda birçok şeyi gerçekten öğrenmiş olarak mezun oldum. Eğitimin İngilizce olması da tabii bir artı idi bizler için. İlk okula girdiğimde özel üniversite olmasından dolayı soru işaretlerim vardı; ancak mezun olduktan sonra küçük bir okulda okumanın avantajları olduğunu fark ettim.

Dilerim Çankaya Üniversitesi zamanla çok daha iyi yerlere gelir.

“ÖĞRENCİLERİMİZDEN” SOLA YASLI 12 PUNTO

Gündem dergisi tarihindeki en amaçsız “öğrencilerimizden” yazısını okumaktasınız. Bir iddiaya sahip olmayan bir yazı olacak bu. Hiç düşünülmedi. Hatta biraz önce karar verdim, dergimizin arkasındaki sarı kartonu keserken.

Bu yazının bir amacı olmayacak, amaçsızlığı dahi amaç edinmeyecek. Emin Çarıkçı Hoca gibi ticaretle ilgili yazılar, Rektörümüz gibi manidar ve amaçlı şiirler yazabilmeyi dilerdim; ama hala “öğrencilerimizden”im.

Herkesin, hayatta bir kez sesini duyabileceği bir haykırıyla saçmalamaya ihtiyacı vardır, diye düşünüyordum (hani amaçsız olacaktı “öğrencilerimizden”?). Herkes en az bir kez ciddiyetsizce ve içinden geldiğince saçmalayabilmeli... Bu yazıyı yazmaya karar verdiğinde, sola dayalı 12 punto kullanmak istemiyorsa kullanmama hakkına sahip olabilmeli... (şimdi “öğrencilerimizden”im; “büyüyünce” doğrusunu zaten kavrırım, kızmayın Editör Bey...)

Bir sonraki yazıyı okuyun, boş verin ve atlayın bu yazıyı. Eminim bir başka “öğrencilerimizden” benden daha ciddi ve verimli bir şeyler yazmış olacaktır. Ben yıllar sonra çocuklarıma “Bakın babanız geçmişte okul dergisinde yazmıştı” demek için yazıyorum bu yazıyı. Bir de belki okulun önünde bir fotoğrafımı çekerler (yoo beğenilme isteğinden değil...).

Aslında biraz araştırıp burada Kafka’nın aforizmaları, Goethe-Faust, İbn Haldun-Mukaddime, John Lucke (Lost dizisinde oynayan değil; İngiliz Liberal filozoftan bahsediyoruz), Thomas More-Ütopya vesairden de bahsedebilirdim; ama ben bir “öğrencilerimizden”im. Ne haddime!

Ama “öğrencilerimizden” olmanın zorlukları da yok değil (Eski sayılardaki “öğrencilerimizden” arkadaşlara sorabilirsiniz). Her şeyden önce romantik olmak zorundadır “öğrencilerimizden”. Çiçeklerden ve topraktan bahsetmek zorundadır; çünkü sonuçta ne anlar ekonomiden teknolojiden... Barış Manço’nun “Arkadaşım Eşek” şarkısındaki ro-

Kemal YAMAN
Çankaya Üniversitesi
Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği 4. Sınıf Öğrencisi

mantizm bize yasaktır. Ne haddimize yazı içerisinde eşek kelimesini kullanmak! (Yaban tayları çayırda tepişiyor mu? Çilli horoz kedilerle dövüşüyor mu?)

Bu yazıyı okuduğunuz için pişman olmak üzeresiniz, biliyorum. Birkaç espri yapabilirim, diye umuyordum; ama yazının yarısını geçtik ve yine de espri yok (Adamın biri yatmış, karısı vapur...).

Aslında biraz daha marjinal bir yazı yazılabilir, mesela bir aslanın ceylana kurgusal sevdası, gülün diken, sazın teli, Ankara’nın karasal iklimi, sekiz Anadolu efsanesi... Ama editörümüz tarafından yazımızın yayımlanmama riskinden dolayı bu kısmı atlıyoruz.

(Bir paragraf bari istediğim derecede saçmalayayım, Editör Bey.) Trendeki Turgut Özben ve Orlic’le, Hikmet Benol’ü ve “komşunun ilkokula giden oğlu”nu alıp 3saatte Ankara’dan Kırıkkale’ye gitmek istiyorum bu paragrafta. Yolculuk boyunca “komşunun ilkokula giden oğlu”na lise ve üniversiteyi anlatmak... Belki Üniversitemizin reklamını da yapar ve çocuğun Çankaya Üniversitesi’nde okumasını sağlayabilirim.

Üniversitemizin dergisinde, “Öğrencilerimizden” olarak yazmaktan kıvanç duyar, Editör Bey’in bu yazıyı yayımlama konusundaki engin takdirini saygıyla karşılarım. Yayınımlarsa sevinirim; o kadar oturduk, düşündük (15 dakika), emeğimiz boşa gitmemiş olur, güzel olur. Yayımlamazsa da pek bir şey kaybetmiş olmam... Klasikçilere rezil olmam mesela.

Sözlerime son verirken Barış Manço'nun, o parçasından, (detay veriliyorsa iki virgülle ayrılır) hepimizce bilinen şarkısından, bir bölüm paylaşmak isterim; telif hakkı sorunu çıkarsa da Üniversitemize ödenmesini rica ederim (Barış Amca, şarkının sana ait olduğunu söyledim ama...).

"hayvan sevgisi tabii ki lazım ama her şey karşılıklı ben seni seveyim sende beni say ki bozulmasın ağızımızın tadı

armudun iyisini zaten o yer bir eli yağda ötekisi balda

buramıza geldi artık hâkim bey takdir sizden birazda ite kaka [...]

A de bakayım -A- bi de Y de -Y- şimdi bi de I -I- oku bakayım AYI oku bakayım AYI"

(Editör Bey, âcizane "öğrencilerimizden" olduğumun bilinci içinde bir hususu belirtmek isterim: "ayı" bir hayvan ismi olup argo kapsamına alınmamalıdır; sonuçta hayvan gücenmektedir ve bizim yazımıza da sansür konulmamalıdır.)

En amaçsız yazı bitmiş olmakla beraber, hiçbir şey öğrenemediniz... Size zaten bunu vaat etmemiştim. Bir sonraki "öğrencilerimizden" bölümünde tekrar görüşmek üzere esen kalın (Siz de Editör Bey...).

Deniz GEZGİN
Çankaya Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERİ ANLAMAK

Bugün hepimizin hayatına yön veren ve tıpkı devletler gibi çokuluslu uluslararası arenada birer aktör sayılan şirketlerin tarihsel gelişimine baktığımızda 17. ve 18.yüzyılda şeytan olarak yaftalanan hatta çeşitli yasalarla yasaklandığını da gördüğümüz kurumların bu denli güçlenmesi hayret uyandırıcıdır.

Şirketlerin çok değil yaklaşık 300 yıllık bir tarihi vardır ve onları bu denli güçlü kılan son 150 yılda dünya düzeninde gerçekleşen başta ekonomi, politika ve uluslararası düzende gerçekleşen devrim niteliğindeki gelişmeler olmuştur. Şirketlerin tarihini incelemek için ilk olarak bakılması gereken iki önemli aktör Amerika ve İngiltere'dir. Şirketlerin ilk örnekleri aslında pek de iç açıcı değildir; çünkü o dönemde şirketler yasaklanan hatta olumsuz algılanan kuruluşlardır. Bunu çok açık bir şekilde 1720'de yapılan Dolandırıcılık Yasası'ndan anlıyoruz. Bu yasanın sebebi o dönemdeki şirketlerin usulsüzlükleri ve hisse satışlarının, ortaklıkların yasaklanmak istenmesiydi. Günümüzde böyle bir düzenlenmenin yapılmasını hayal

etmek bile imkânsızdır. Peki, bunun sebebi nedir? Nasıl bu kadar gelişmiştir? Bunu tabii ki ortaklıklarla açıklayabiliriz; yani insanların sermayelerini birleştirmeleri, Sanayi Devrimi'nden sonra artış gösteren gelişmeler, piyasanın değişimi gibi olgular eşliğinde.

19. yüzyıldan itibaren kısa sürede devrim niteliğinde bir dönüşüm geçiren şirketlerin bu dönüşümünün mimarı, Amerika'da gerçekleştirilen yasaların şirketlerin önüne ket vuran kısıtlamalarının ortadan kaldırılması ve bununla ilgili yeni düzenlemeler yapılmasıdır. Bu düzenlemeler kısaca; şirketlerin amaçlarını, sürelerini genişletmeyi, şirket birleşmelerinin önünü açmayı hedeflemiştir. Kaldı ki büyük ölçekli girişimlerin artması bu şirketlere duyulan ihtiyacı artırmış ve bu düzenlemeler o dönem için kaçınılmaz olmuştur. Tüm bunlar 20 yıl gibi kısa bir sürede şirketlerin sayısının hızla artmasını sağlamıştır; çünkü işletmeler şirketleşmeye ihtiyaç duymaya başlamıştır ve getirilen özgürlükler de bunu hızlandırmıştır. 19.yüzyılın sonlarında da şirketlerin kişiler gibi haklara sahip olması, vergi vermek ve işveren olabilmek gibi güçlerinin artmasını sağlayan başka bir faktördür. Tüm bu hızlı gelişmelerin yanı sıra şirketlerin hisse sahiplerinin dağınıklığı kolektifliklerini ve hisse sahiplerinin etkilerini azaltmış yöneticileri güçlendirmiştir. Şirketlerin büyüklükleri ve

güçleri arttıkça kamuoyundaki korkular da artmıştır. Bir anlamda şirketlerin itibarı hakkında başlanılan noktaya dönüşmüştür. Bu itibarın değiştirilmesi için Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarında özellikle Amerika'da şu anda da içlerinden bazılarının halen etkisini sürdürdüğü; General Electric, Eastman Kodak, National Cash Register gibi şirketler birtakım hayırseverlik ve sosyal sorumluluk projesi sayılabilecek işlere girişmiştir. Bu girişimler daha iyi ücret ve çalışma koşullarını içermektedir. Bu girişimler "Yeni Kapitalizm" kavramını yaratmıştır. Yeni Kapitalizm anlayışı hükümetin ve o dönemde kurulan sendikaların baskılarına karşı çıkmaktaydı. Şirketlerin kötü itibarının yeniden canlanması 1930'larda Büyük Bunalıma yol açtıklarını da düşündürmüştür. Tüm bu iddialar karşısında yöneticiler yine sosyal sorumluluk girişimlerine sarılmışlardır ve kendilerinin bunları yeniden düzenleyebileceklerini savunmuşlardır; fakat pek inandırıcı olamamışlardır. Bunların üzerine dönemin Amerika Başkanı Franklin D.Roosevelt "Yeni Anlaşma (New Deal) yı yaratmıştır. Bu anlaşma iş dünyasının dikkatlerini Roosevelt üzerine çekmiş ki bu dikkatler pek de olumlu olmamakla birlikte hükümeti devirme çabalarına kadar ilerlemiştir. Bu çekişmeler şirketlerin doğuşundan günümüze kadar gelmiş ve şuanda da olduğumuz çekişmelerdir. İktidar ve şirket ilişkileri çokuluslu şirketler var olduğu sürece de devam edecektir. Peki, tarihsel gelişim bir yana koyulursa nedir çokuluslu şirket? Günümüzdeki anlamı ve gelişimi; W.Andreff'e göre tanımı, "sermayesi, uluslar arası üretim süreci temeli üzerinde bir uluslar arası birikim sürecinde bulunan her firma"dır. (W.Andreff, *Profits Et Structures Du Capitalisme Mondial*). Bu tanımın üzerine çokuluslu şirketler uluslararası sermayenin unsurudur. UNILEVER, IBM, Procter&Gamble, Shell, Coca Cola Company ve Red Bull gibi şirketler bu tanıma en güzel ve aktüel örnektir. Geçmişteki durumlarına göre şu anda üretimleriyle postfordist bir anlayışa sahip olan; yani farklı ülkelerde farklı parçaların üretilmesi, aynı şirketin birden fazla alanda üretim yapması gibi şirketler uluslararası ekonominin ve düzenin değişimine çok büyük bir katkıda bulunmuştur. Şirketlerin gelişimlerini inceledikçe yalnızca üretim çeşitliliğini ve tüm dünyaya yayılmalarını düşünmek yanlış olur; çünkü pazarlama da çok önemli bir unsurdur ki bu, tüm düzeni

bu hale getirmeyi sağlayan en önemli araçtır. Pazarlama aslında en basit anlamıyla üretilen şeyi satmak yerine satılabilecek ürünü üretmektir. Günümüz pazarlama harikası ürünlerle, bu ürünleri üreten şirketlerle doludur ve hayatımızı yönlendirmelerinin sebebi de aslında pazarlamadır; fakat pazarlama tekniklerinin gelişmesinden daha önce düşünülmesi gereken gelişmeler vardır. Bunlar da ulaşım ve teknolojilerdeki gelişmelerdir. Bu gelişmeler şirketlerin devlet baskısından bir anlamda kurtulmasını sağlamıştır. Örneğin, imkânların gelişmesi şirketlerin üretimlerini farklı ülkelerde yapmasını sağlamış; bu da hammadde ve iş gücü maliyetinde alternatifler bulmalarını sağlamıştır. İşte tüm bunlar şirketlerin hükümetlerin ekonomi politikalarını etkilemelerinin açıklamalarıdır. Geline bu nokta hükümetlerin politikalarını yumuşatmasına sebep olmuştur.

1993'te Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulmasıyla şirketlerin serbestlikleri tekrar kısıtlanmaya başlanmıştır. DTÖ, tüketicinin ve kamunun çıkarlarını korumak adına ceza tehdidini kullanmıştır. Buradan çıkan sonuç aslında bu ilişkilerin sürekli birbirini tekararlattığı ve bu çekişmenin asla son bulmayacağıdır.

Şirketler iş dünyası içerisinde aslında kâr ve zarardan başka konularla da ilgilenir hale gelmiştir. Daha önce de değinilen sosyal sorumluluk girişimleri de bunu gösterir. Şirketi sadece hissedarları ve yöneticileri ile değil; toplumla birlikte ve kamuoyuna karşı olan sorumluluğuyla incelemeliyiz. Şirketin yapısı gün geçtikçe daha kompleks daha ayrıntılı olmaktadır. Hukukî olarak kişilikleri olan; fakat ahlakî ve toplumsal değerleri düşünemeyecek olan bu yaratıklar gittikçe anlaşılması güç hale gelmiştir. Hayır işleri dediğimiz de şirket bunu ahlakî değerlerle yapmaz; tüm bu sosyal sorumluluk konularında da kâr elde etmeyi amaçlar, hatta pazarlama stratejilerinden biri olarak algılar. Şirketi bu durumda ahlakî değerleri olmayan, sürekli kâr elde etmeyi amaçlayan psikopat bir yaratık olarak değerlendirebiliriz. Şirketlerin yapısında bulunan mantık kâr elde etmek için her şeyi göze almak, maliyetleri başkalarına yıkmak hatta zarar vermektir ki tüm şirketler yapısı gereği bu mantığa sahiptir. Bu denli olumsuz bir yapıya sahip olan şirketler karşılına çıkan engelleri de yok etmeyi amaçlar ki rekabet ve usul-

süzlükler buna en iyi örnektir. Çoğu kez şirketlerin ekonomik güçleriyle hükümet üzerindeki baskıları; düzenleme adına yapılan yasaların küçültülmesi hatta bazen tamamen ortadan kaldırılmasını sağlamıştır. Günümüzde bu durum ayyuka çıkmıştır. Yaptıkları kamuoyu çalışmaları, lobi faaliyetleri ve devlete yaptıkları yardımlarla daha önce Roosevelt Hükümeti'nin karşılaştığı tehditlere benzer tehditler söz konusudur hükümetler üzerinde. Hükümetler ve şirketlerin ortaklığı yani birlikte hareket etmeleri kavramı çoğu zaman kötüye kullanılır; çünkü ortaklıkta biri diğerinin üzerinde hâkimiyet kuramaz, fakat bahsedilen ortak hareket etme mekanizmasında bu söz konusu bile değildir. Her ne kadar demokrasiye sığınsak da artık şirketlerin yasaları çiğnemelerinin, çiğnemedikleri yerlerde de

değiştirilmesini sağlamalarının önüne geçemez olmuşuzdur. Bu nedenle bir takım önlemler alınmalıdır ki bu önlemler; politik demokrasinin güçlenmesi, düzenleyici sistemin güçlendirilmesi ve daha güçlü bir kamusal alan yaratmak çerçevesinde olmalıdır. Bu noktada diyebiliriz ki şirketlerin yasaları çiğnemeleri kamusal alan için kaldırılamaz bir hale gelmiştir. Gün geçtikçe daha da zarar vermeye başlamıştır. Şirketlerin tarihsel gelişimini, güçlenmelerinin sebeplerini ve hangi noktalara geldiklerini inceledikten sonra eklenmesi gereken bir şey vardır ki şirketlerin önüne geçmesi gereken mekanizmalar yine şirketleri yaratan mekanizmalardır. Bu demek oluyor ki düzenlemeler ve kamusal alana verilen zararın önüne geçmek yine bizim elimizdedir.

ÜNİVERSİTELİ OLMAK...

Üniversite öğrencisinin amacı tam olarak nedir? Derslere girmek mi, sınavlarda başarılı olmak mı ya da en iyi şekilde mezun olmak mı? Yoksa bunlara ek olarak verilen eğitimle yetinmeyip fazlasını istemek ve araştırma yaparak kendini en iyi şekilde eğitmek mi?

Üniversitelerin amacı nedir peki? Mühendis, doktor, mimar vb. etiketlerle ülkenin ihtiyaç duyduğu bilim adamlarını yetiştirmek mi?

Bence bu tanımlar eksik. Üniversite kişilerin sosyal acıdan da kendilerini yetiştirebilecekleri en önemli

araçtır. Üniversite öğrencisi demek sosyal insan demek olmalı. Bunun yanında üniversiteler öğrencilerine sadece eğitim vermemeli; onların kişilik gelişimleri için de fırsatlar yaratarak öğrencilerini sosyalleştirmeli, yol göstermelidir.

İşte bu noktada üniversitelerde bulunan öğrenci toplulukları devreye giriyor. Bu toplulukların öğrencilerin sosyalleşmesinde ve kişisel gelişimlerinde büyük katkısı olduğunu düşünüyorum. Her üniversite öğrencisi mutlaka bir öğrenci topluluğunda aktif olarak yer almalı; çünkü burada öğrenciler pay-

laşmayı, yardımlaşmayı, beraber çalışmayı ve birlikte bir şeyler başarmayı öğrenmektedir.

Uygulamalı Matematik ve Bilgisayar Bölümü öğrencileri olarak biz de okulumuzda aldığımız akademik eğitimin yanında sosyal, kültürel ve meslekî açılardan da kendimiz yetiştirmeyi amaçladık ve bir yıl önce kendi bölümümüzün adını taşıyan bir öğrenci topluluğu kurduk.

Uygulamalı Matematik ve Bilgisayar Bilimi Topluluğu, yeni kurulmuş bir topluluk olmasına rağmen; gerek okul içi gerekse okul dışında yaptığı seminerler, eğitimler ve gezilerle üyelerine farklı tecrübeler kazandırıyor.

Geçtiğimiz yıl birçok sanayi kuruluşuna gezi düzenledik. Bu gezilerdeki amacımız okulumuzda aldığımız teorik eğitimle iş hayatında bizi bekleyen pratik sorunlar arasında bağlantı kurmak ve iş hayatını biraz olsun tanımaktır.

Bu yıl ise arkadaşlarımızdan gelen istek ve öneriler doğrultusunda topluluğumuz eğitim seminerleri organize etmeye ağırlık verdi ve çok kısa zaman içerisinde 4 tane seminer düzenledi. Bu seminerlerin ilki "E-Ticaret ve Web'in Geleceği" adlı seminerdi. Bu seminerde gelişen teknolojiyle değişen alışveriş alışkanlıklarımız ve İnternete bağımlılığımız gibi son dönemde çok tartışılan konularda bilgi sahibi olduk. İkinci seminerimiz yine bir teknoloji semineriydi: "Windows 7". Bu seminerde Microsoft firmasının piyasaya yeni çıkardığı işletim sistemi olan Windows 7'yi ve getirdiği yenilikleri

görmek ve bilgi sahibi olmak açısından önemliydi. Bu iki seminerin ardından "Girişimcilik" adı altında biz genç girişimci adayları açısından çok faydalı olduğunu düşündüğüm bir seminer düzenledik. Bu seminerin ardından, etkinliğe katılan arkadaşlarımızın gelecek planları için yeni bakış açısına sahip olduğu düşüncesindeyim. Bu dönemdeki son etkinliğimiz ise bilgisayar kullanıcılarını yakından ilgilendiren "Ethical Hacking" adındaki seminerdi. Bu seminer; bilgisayarlarımızdaki ve sistemlerimizdeki güvenlik açıklıklarından faydalanmak isteyen kötü niyetli kişilerden veya yazılımlardan korunmanın önemini vurgularken bunu nasıl yapacağımıza dair faydalı bilgileri de birbirimizle paylaşmaya olanak tanıdı.

Yorucu bir dönemin ardından, güzel ve faydalı organizasyonlar yaptığımızı düşünüyorum. Bu organizasyonlara katılan ve bizi yalnız bırakmayan tüm arkadaşlarıma teker teker teşekkür ederim. Ayrıca bu etkinliklerin organizasyonunda görev alan ve emek harcayan tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim. Son olarak bu etkinliklerin yapılmasında büyük emeği olan Okulumuz Kültür Hizmetleri personeline ve özellikle Kültür Hizmetleri Müdürümüz Sayın Melis Fırat Hanım'a şükranlarımı sunarım...

Serhat TOPKAYA

Çankaya Üniversitesi

Matematik Bilgisayar Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

MOTOR SPORLARI TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Motorsporları Topluluğu (eski adı ile Go-Kart Topluluğu) 2004 yılının Güz döneminde kuruldu. Topluluğumuzun amacı; motor sporlarının temelini oluşturan go-kartı sevdirmek, tüm üyelerimize motor sporları ruhunu aşılamak ve sürüş zevkini sadece trafikte değil; güvenli pistlerde doyasıya yaşatmaktır.

Topluluğumuz, motor sporlarının sadece hız yapmaktan ibaret olmayıp güvenlik ve tekniğin bir araya gelmesi sonucu oluştuğunu herkese anlatma misyonunu yüklenmiştir. Aynı zamanda, ülkemizde gelişimini yeterince gerçekleştirememiş bu sporun, insanlarca tam anlamı ile algılanmasını hedef edinen Topluluğumuz, bu amaç doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir. Bireysel faaliyetlerin yanında, takım ruhunu da ön plana çıkarmanın ne kadar gerekli olduğunu, 6 yıldır üyelerine aşıl原因an ÇankayaMost, yaptığı organizasyonlarda bu zevki katılımcılara tattırmaktadır. Gerek açtığı stantlarla, gerek İnternet ortamından üyeleri ile sürekli koordinasyon içinde çalışan, her faaliyetten üyelerini ve okul dışından motor sporları tutkunlarını haberdar eden ÇankayaMost, Türkiye’de motor sporlarının gelişimi için aktif olarak projeler üretmektedir.

Motor sporlarının her dalı ile yakından ilgilenen Topluluğumuz, özellikle karting alanında ciddi anlamda bir gelişme kaydetmiş ve kurulduğu günden bu yana binlerce insana, motor sporlarının temeli olan kartingi anlatmak amacı ile organizasyonlar düzenlemiştir. Topluluğumuz, ülkemizde motor sporlarının temeline inerek, bu sporu sevdirmek misyonunu da üstlenen ilk oluşum olma özelliğini de taşımaktadır. Bu özelliği ile yerel ve ulusal basında adından sıklıkla söz ettiren ÇankayaMost, geldiği noktayı yeterli görmemektedir. Sporun ge-

lişimi için daha çok organizasyonun düzenlenmesi gerektiğini ve daha fazla insanın pistlerde direksiyon başına geçmesinin gerektiğini savunan Topluluğumuz, her yılın belli dönemlerinde, Üniversitemizin de katkılarıyla, birden fazla karting turnuvası düzenleyerek bu amacına her geçen gün daha çok yaklaşmaktadır.

ÇankayaMost’un geleneksel olarak düzenlediği ve ileride düzenlemeyi planladığı organizasyonlar arasında; bu sene 10.su düzenlenecek olan Karting Turnuvası, Formula1 simülâtör araçları ile gerçekleştirilecek turnuvalar, ülkede motor sporları konusunda söz sahibi olan insanları okulumuza davet ederek gerçekleştirilecek çeşitli konferanslar, tuning organizasyonları, okul içerisinde çeşitli yarışlar düzenlemek ve motor sporları keyfini Üniversitemiz öğrencilerinin ayağına kadar getirmek yer almaktadır. Tüm bu organizasyonlarını İnternet üzerinden 2000’e yakın üyesi ile paylaşarak geniş kitlelere hitap eden Topluluğumuz, üye sayısı olarak da Türkiye’de en geniş kitleye hitap eden motor sporları oluşumu olmanın haklı gurunu yaşamaktadır.

Bunun yanı sıra, Topluluğumuz Türkiye’de ilk kez, 2004-2008 yılları arasında düzenlenen bahar şenliklerinde, Üniversitemizin Öğrenci İşleri önündeki alana karting pisti kurmuştur. Ücretsiz olarak okul öğrencilerine bu zevki tattıran Topluluğumuz, bu alanda da diğer okullara öncülük etmiştir. Dönemin Topluluk Başkanı Fatih Genç; okulun bahar şenliklerine renk katmak ve öğrencileri direksiyon başına geçirmek amacı ile bu ilke imza attıklarını ve söz konusu etkinliği gelenekselleştirdiklerini söylüyor. Bu başarının sonrasında diğer üniversiteler de, kendi bahar şenliklerinde aynı şekilde pist kurmaya başlamıştır.

Geçmişteki Go-Kart Topluluğu’nun misyon edindiği bayanları da motor sporlarına dâhil etme çabası, ÇankayaMost ile devam etmektedir. Her yıl düzenlenen turnuvalarda yalnızca erkekler için değil; bayanlar için de ayrıca yarışlar düzenleyerek bayanların da bu işte aktif olabileceğini göstermiştir. Büyük çaplı organizasyonlarda okul takımını diğer üniversitelerden daha ön plana taşıyan en önemli faktörlerden biri de bayan pilotlarımızın üstün başarısıdır. Okul takımımızın bayan pilotlarından ve ayrıca

Yönetim Kurulu Üyemiz Hilal Öztürk, toplulukta bir bayan olarak diğer arkadaşlarımdan hiçbir anlamda eksiklik duymamaktayım; çünkü bu toplulukta ve temsil ettiği spor dalında erkek ya da kadın ayrımı yapılmadan, herkesin takım adına çaba sarf etmesi gerekmektedir, diyor.

2008 yılına kadar Go-Kart Topluluğu olarak faaliyet gösteren oluşumun Eski Başkanı Fatih Genç, 2008 yılının sonunda Topluluğun şu anki başkanı Erman Yörük ile ÇankayaMost projesine imza atmıştır. Böylelikle, ÇankayaMost'un hızlı yükselişi başlamış oldu. Topluluk Başkanı Erman Yörük; motor sporları kültürünün dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de hak ettiği yere gelmesi için çabaladıklarını söyledi. Her gün yüzlerce insanımızı trafiğe kurban veriyoruz. Bizim amacımız ise insanların hırslarını ya da hız tutkularını pistlerde tatmin ederek hem trafikte daha dikkatli bireyler yetişmesini sağlamak hem yarışma ruhunu da aynı anda insanlara aşılamaktır. İşte Topluluğumuz bu anlayış çerçevesinde, uluslararası arenalarda ülkemizi ve bizleri gururlandırarak temsil edecek pilotlarımızın yetişmesine de öncülük etmiş oluyor, diyor. Topluluğumuz, yaptığı etkinliklerin yanı sıra, başka kurumlarca düzenlenen büyük çaplı organizasyonlara da katılım göstermektedir. Bunların ilki, 2004-2005 yılında Red Bull tarafından düzenlenen Üniversitelerarası Go-kart Turnuvası'dır (KOTT). Topluluğumuz, bu turnuvada 4. olup henüz ilk yarışında 1 basamakla podyumun dışında kalarak dikkatleri üzerinde toplamıştır.

ŞAMPİYON ÇANKAYAMOST

5 Aralık 2009'da Yenimahalle Belediyesi'nin sponsorluğunda gerçekleştirilen "Üniversitelerarası Karting Maratonu"nda ÇankayaMost yarışmaya iki takımla katılmıştır. Mücadeleye 8 üniversite ve 13 takım katılım göstermiştir. Maraton 3 saat süren dayanıklılık yarış formatında düzenlenmiştir. Her takım biri bayan olmak koşulu ile 5 kişilik pilot kadrosundan oluşturulmuştur. Takımlar aynı Formula1'deki gibi benzin almak için pite girmiş ve pilot değişim, benzine girme zamanlarını kendi ayarladıkları bir taktik savaşı olarak sürdürülen yarışta Çankaya Üniversitesi ÇankayaMost A takımı üniversiteler şampiyonu olurken, ÇankayaMost B takımı da üniversiteler ikinciliği kupasını okulumuza getirmiştir. Yarışın başında yapılan sıralama turlarında ise yine ÇankayaMost rüzgârı esti ve takımımız Pole pozisyonu kazanarak yarışa ilk sırada başlama hakkını elde etti. Bayan- erkek pilotlarımız ve yarış direk-

törlerimiz mükemmel bir koordinasyonla iki takımımızı birden tüm takımların önünde ilk iki sırada bitiş çizgisine getirmeyi başarmıştır.

Yerli ve ulusal basının da yer aldığı organizasyonda ÇankayaMost rakipleri ile mücadele ettiği kadar kötü hava koşulları ile de savaşılmıştır. Sağanak yağmur, tüm yarış daha da zor bir hale getirirken okul takımlarımız, başarılı taktikleri ile kötü hava koşullarını da en iyi şekilde alt etmeyi başarmıştır.

Serdar Çelik, Erman Yörük, Özgür Pekçağlıyan, Fatih Genç, Ayşe Tila Çınar ve Gözde Bayar'dan oluşan A takımı ve Hilal Öztürk, Cem Ağamçam, Ruhi Efe Baccanak, Erdi Yılmaz, İlker Bilim, Sinem Alpar ve Dilşad Sera Şahintepe'den oluşan B takımı ile takım direktörleri Oytun Sezer ve Buğra Üleş'e kupa madalyalarını Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi Yaşar takdim etmiştir.

Bu başarımız TRT, Habertürk, Kanal A ve Ses TV gibi ulusal ve yerel televizyon kanallarının yanı sıra, Sabah, Habertürk, Zaman, Ajanspres, Hürriyet gibi yazılı basında da yer bulmuştur. Ayrıca yine Habertürk gazetesi okulda açmış olduğumuz stantlarımızı gelmiş ve bizlerle röportaj yaparak organizasyonlarımızı okurlarına aktarmıştır.

Zorlu rakiplerine karşı kazanabilecekleri her şeyi elde eden ve tüm kupaları Çankaya Üniversitesi'ne getiren ÇankayaMost takımları "En Başarılı Üniversite" unvanını kazanmanın haklı gururunu yaşatmıştır. Topluluğumuz, bundan sonraki faaliyetleriyle bu gururu Üniversitemize yaşatmaya devam etme kararlılığındadır...

TOPLULUK KÜNYESİ

Başkan: Erman Yörük

Başkan Yardımcısı: Dilşad Sera Şahintepe

Kuruluş Yılı: 2004

Yönetim Kurulu: Fatih Genç, Sinem Alpar, Buğra Üleş, Hilal Öztürk, Serdar Çelik, Özgür Pekçağlıyan, Cem Ağamçam, İlker Bilim, Mert Özdemir, Oytun Sezer.

Web Sitesi: <http://www.cankayamost.com>

<http://www.gokart-tr.com>

ULUSLARARASI TİCARET TOPLULUĞU

Uluslararası Ticaret Topluluğu, Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümü öğrencileri tarafından 1999 yılında kurulmuştur. Üniversitemiz bünyesinde kurulan ilk topluluklardan birisi olan topluluğumuz, kurulduğu ilk yıldan itibaren yapısını sağlamlaştırarak etkinliklerine devam etmektedir.

Dünya genelinde çok etkin ve saygın bir yeri olan uluslararası ticaret sektörü her geçen yıl ülkemizde de büyük önem kazanmaktadır. Kullanmakta olduğumuz birçok gıda maddesi, tekstil ürünü ve günlük hayatımızda vazgeçilmez olan diğer ürünler, bu sektör aracılığıyla bizlere ulaşmaktadır.

Günümüzde üretmek ne kadar önemli ise, bu ürünlerin hem yurtiçi hem yurtdışı pazarlarda yer almasını sağlamak da o derece önemlidir. Dış ticaretin en büyük faydalarından birisi de ticaret yapmış olduğunuz ülkelerden kendi ülkenize taşıdığınız yenilik ve farklılıklardır. Bunun için, üniversitede eğitim hayatı boyunca

edinilen bilgilerin yanı sıra uygulamanın da takip edilmesi gereklidir. Bunun bilinciyle topluluğumuz, bu konuda üyelerimize yardımcı olmak ve onlara üniversitedeki derslerinde kazandıkları bilgilerden daha fazlasını edinmelerini sağlamak için faaliyetlerine devam etmektedir.

Buradan hareketle topluluğumuzun amacı; iş dünyasında giderek önem kazanan Uluslararası Ticaret Bölümü'nü tanıtmak, bölüm öğrencilerine sosyal, kültürel ve kişisel gelişimlerinde yardımcı olmak

ve onların üniversite yaşamlarını daha verimli geçirmelerini, iş hayatında iyi bir yer edinebilmelerini ve bunun sürekliliğini sağlamaları için gerekli her türlü katkıyı sağlamaktır.

Topluluğun 2008–2009 Akademik Yılı'ndan itibaren başkanlığını yapan Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümü IV. Sınıf Öğrencisi Fatih Sabah, başkanlık yapmaya başladığı ilk dönemlerde topluluğun aslında bir öğrenci grubundan daha fazlası olduğunu anladığını ve topluluk üyelerini gelecekte birçok güzide firmanın yönetimlerinde söz sahibi olacak, her biri kendini fazlasıyla geliştirmeye hevesli genç iş insanları olarak gördüğünü belirtiyor.

Fatih Sabah'a göre bu durum, kendisinin bakış açısından çok topluluk üyelerinin gösterdikleri hassasiyetten kaynaklanıyor. Fatih Sabah, ayrıca topluluğun faaliyetlerinin, üyelerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda düzenlendiğini belirtiyor.

Özellikle son yıllarda daha aktif hale gelen topluluğun yapmış olduğu etkinlikler arasında ücretsiz sertifika programları, firma ve kamu kurumlarının yetkilileri ile söyleşiler, fabrika gezileri, stajlar, sektör ile ilgili seminerler ve çeşitli sosyal faaliyetler yer almaktadır. Sertifika programları ile topluluk üyelerinin, kendileri için sertifika deposu oluşturmalarından çok, faydalı bilgiler kazandıklarını gösterecek belgeler ile donatmak amaçlanmıştır. Firma yetkilileri ve ilgili kamu kurumları yetkilileri ile yapılan

söyleşiler, topluluk üyelerinin iş hayatında karşılaştıkları sorunlar hakkında bilgi edinmeleri sağlayarak iş hayatı için yol gösterici olmuştur. Fabrika gezileri ile üretim faaliyetlerinin yerinde incelenme tecrübesi edinilmiş; Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda yapılan staj ile iş hayatı ile ilgili tecrübe kazanılmıştır. Farklı üniversitelerden akademisyenlerin katılımı ile düzenlenen seminerler ile topluluk üyelerinin güncel konularda bilgi edinilmesi sağlanmıştır. Son olarak, üyelerin arasındaki arkadaşlığın pekiştirilmesi amacıyla paintball turnuvası ve akşam yemekleri gibi çeşitli sosyal faaliyetler de düzenlenmiştir.

Bu faaliyetlerin yanı sıra, Türkiye'de ki büyük firmaların genel müdürleri veya diğer idari kadrolarında yer alan kişiler ile yapılması planlanan seminerler ile topluluk üyelerinin bu kişiler ile buluşturulması ve üyelerin iş hayatına hazırlanırken onların tecrübelerinden de faydalanması hedeflenmektedir.

Ayrıca, topluluğun en temel amaçlarından biri de halen öğretim görmekte olan üyeler ile mezun olan öğrenciler arasında sıkı bağlar kurarak ileride iş hayatında birlikte hareket etmeyi sağlamaktır. Bu konuda, yapılmış ve yapılması planlanan sosyal aktivitelerin önemli olduğu düşünülmektedir.

2009–2010 Akademik Yılı içerisinde topluluk üyelerinin sayısı yeni kayıtlar ile birlikte 700 kişi civarındadır. Bu da topluluğun ileriki yıllarda daha güzel noktalara geleceğinin bir işaretidir. Topluluğumuz, Çankaya Üniversitesi sınırları içerisindeki bir oluşum olarak görünse de aslında hem Ankara içerisinden hem diğer şehirlerden topluluğumuza katılan ve destek veren üyeler ve kuruluşları da bünyesinde barındırmaktadır. Bunlardan bir kaç Ankara Ticaret Odası (ATO), Türk Dış Ticaret Vakfı (TDV) ve farklı sektörlerde çalışan özel kuruluşlardır. Bu firma ve kuruluşlar, topluluğumuza eğitim ve bilgi edinirmenin yanında iş hayatının püf noktaları hakkın-

da sırlar vermektedir.

Bu ilgi, topluluğumuzun hedeflerine ulaşmasının da bir göstergesidir.

2009-2010 Akademik Yılı için hazırlanmış olan faaliyet raporunda bugüne kadar yapılmış etkinliklerin devamı ve yeni faaliyetlerin bunlara dâhil edilmesi kararı alınmıştır. Yapılması kararlaştırılan faaliyetler arasında; çeşitli geziler, yarışma ve profesyoneller ile görüşmeler sayılabilir. Mersin Serbest Bölgesi gezisi ile topluluk üyelerinin serbest bölgeler ile ilgili bilgiye sahip olmaları; Ankara Tır Gümrük gezisi ile gümrük işlemleri ve yapılanlar hakkında üniversitede edinilmiş olan bilgilerin uygulamalarının yerinde öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Ankara genelinde düzenlenmesi planlanan makale yarışması ile katılımcıların kendilerini değerlendirmeleri sağlanacaktır. Ayrıca, çeşitli firmaların CEO'ları ile beş çayı düzenlenerek üyelerin iş hayatı ile ilgili sorularını bu kişiler ile konuşarak bilgi edinmelerinin sağlanması hedeflenmektedir.

Dış ticaretin önemi, Cumhuriyetimizin 100. yılı olan 2023'e kadarki süreç için hazırlanan Türkiye 2023 Vizyonu çerçevesinde de vurgulanmaktadır. Bu vizyonu gerçekleştirecek kişilerin bizler olduğunun bilinciyle faaliyetlerimiz yürütülmektedir.

Uluslararası Ticaret Topluluğu'nun mevcut yönetim kadrosu aşağıda yer alan kişilerden oluşmaktadır:

Başkan: Fatih Sabah

Başkan Yardımcısı: Merve Tunalı

Danışman: Merve Serin

Asil Üyeler: Duru Yazıbakan, Yağmur Kalkan, Burcu Karatekin

Yedek üyeler: Ali Nazlı, Yavuz Türk, Suphi Güzeloglu

Akademik Danışman: İrge Şener

İYİ Kİ BURADAYIM...

1. Lig Bayan Basketbol takımımızın genç yıldızı Damla Gezgin ile spor ve eğitim üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

Kaç doğumlusunuz ve basketbola ne zaman, hangi kulüpte başladınız?

1990 yılında Bursa'da doğmuştum. Basketbola henüz altıncı sınıftayken Bursa'da, Bursa Büyükşehir Belediye Spor vasıtasıyla tanıştım. Daha sonra, Antalya Koleji'nde basketbol hayatıma devam ettim. Uzun müddet Antalya Koleji'nde forma giydikten sonra, Çankaya Üniversitesi'ne transfer oldum.

Basketbol sporunu seçmenizin nedenleri nelerdir?

Basketbola başlamam aslına bakarsanız biraz şans eseri oldu, diyebilirim. Bir, iki ve üçüncü sınıftayken yüzme sporuna merak salmıştım. Altıncı sınıfa geldiğimde, hocalarımız boyu uzun arkadaşlarım ve beni basketbola yönlendirdi. Böylece okul takımı için deneme antrenmanlarına katıldım. Doğrusunu söylemek gerekirse o zamanlar spora karşı yoğun bir ilgim yoktu. Basketbolu seçtikten sonra "iyi ki seçmişim" dediğim zamanlar çok oldu. Oynamaya başladıkça bu işten keyif aldığımı hissettim ki bu, benim için çok önemliydi; çünkü o zamanlar içine kapanık bir insanımdım ve basketbol hayatımı değiştirdi, sosyalleşmemi sağladı.

Hem eğitim hayatını başarıyla sürdüren hem üst düzeyde spor yapan bir insan olarak eğitimle spor arasındaki olumlu ya da olumsuz bağlantıları değerlendirir misiniz?

Öncelikle, eğitim hayatınızda en az spor yapmayan öğrenciler kadar çabalamanız gerekiyor, bu önemli bir nokta. Eğitimle sporu bir arada yürütürken hem fiziki hem beyin olarak elbette yoruluyorsunuz, Gerçekten kendimi bitkin hissettiğim, hatta pes ettiğim zamanlar bile oluyor; ama ikisi birlikte yürüyebiliyor. Özellikle sporla birlikte bir disiplin kazandığınız için, bunu ister istemez normal hayatınıza dolaylı olarak da eğitim hayatınıza yansıtıyorsunuz. Ders çalışırken çok daha düzenli ve bilinçli oluyorsunuz. Olumsuz yön diyebilir miyiz bilmiyorum; ama şu noktada dikkat çekici: Gerek antrenmanlar gerek maçların yoğunluğundan dolayı bazı dersleri kaçırmak zorunda kalıyorsunuz. Bence bu çok doğal. Bu olumsuzluğu da daha çok çalışarak ve kaçırdığınız derslerin notlarını arkadaşlarınızdan temin ederek kapatabiliyorsunuz. Belki de olumsuz olarak nitelendirebileceğim tek nokta budur.

Çankaya Üniversitesi'ne genç takım seviyesinde transfer oldunuz. Genç takımdan A ta-

kıma yükselene kadar geçen zamandan biraz bahseder misiniz?

Bir kere altyapıda oynamakla A takım seviyesinde oynamak arasında çok fark var. Altyapıda oynarken hemen hemen herkes sizin yaşitınız; dolayısıyla fiziksel kuvvet olarak çok farklı değilsiniz. Ancak A takımda oynarken kendinizden bir hayli büyük insanlarla da mücadele ediyorsunuz. Tamam, genç oyuncuların sayısı hayli fazla; ama bizden büyük ve tecrübeli ablalarımızla da mücadele ediyoruz. Yaş ve kuvvete bakmadan herkes aynı kategoride değerlendiriliyor. En büyük fark bu. Altyapıda önemli olan daha çok temel basketbol yeteneğiniz. Nasıl turnike atarım, şut tekniğim nasıl olmalıdır gibi detaylarla uğraşırken A takımda, iş daha profesyonelleştiği için, hücum setleri ve savunma organizasyonları gibi ana konularla uğraşmak zorunda kalıyorsunuz. Türkiye şampiyonaları, altyapı konusunda benim en fazla keyif aldığım konu. Çankaya Üniversitesi'ne transfer olduğum sene, Antalya Koleji'yle birlikte Türkiye Şampiyonu olup çok güzel bir hava yakalamıştık. Zaten oradaki başarımın dolayısı Çankaya Üniversitesi'ne transfer edildiğimi düşünüyorum. Antalya Koleji'nin altyapısından yetişmek zaten bir ayrıcalıktır. Şu an bile birinci lig takımlarına transfer edilmek için liseden mezun olması beklenen birçok oyuncu var ve iyi ki Antalya Koleji'nde altyapı eğitimi almışım diyorum.

Altyapıdayken uzun sürelerle oynayan bir oyuncuydunuz. A takıma yükseldikten sonra daha az sürelerle oyunlarda yer adınız. Bu sizde nasıl bir psikolojik etki bıraktı?

Ben buna hazırlıklıydım. İtiraf etmeliyim ki altyapıdan çıktığımda birinci ligin gözümdeki yeri farklıydı. İstedığınız kadar başarılı ya da gözde bir oyuncu olun, birinci ligde oynamaya başladığınız anda, uzun süreler almanızın pek imkânı yok. Sisteme adapte olmak ve senden tecrübeli insanlarla mücadele edebilmek kolay değil. A takım seviyesine

çıktığımda hedefim, her geçen gün basketbol yeteneğimin ve bilgimin üzerine bir şeyler koyarak yavaş yavaş süremi artırmaktı ve hâlâ aynı görüşteyim. Ancak altyapıda üst seviye oyuncu olup A takım seviyesine çıktığında kaybolan birçok oyuncunun varlığını da biliyoruz. Bu da bence beklentileri yüksek tutup "ben iyi oyuncuyum" diyerek bu oyuncuların yetenekleri üzerine çok bir şey katmaya çalışmadığından kaynaklanıyor. A takımda herkes iyi oyuncu. Bunun farkında olmak önemli. Çalışmayı bırakırsan kendini geliştiremezsin

Yüzdeli dış şut kullanma yeteneğine sahip bir oyuncu olarak, kritik anlarda kullandığınız şutlarda neler hissediyorsunuz?

O kadar çok şey hissediyorum ki. Bir şey düşünmemeye çalışıyorum öncelikle. Benim en iyi yaptığım şey üçlük atmaksa bunun kritik anı, oyunun başı ya da sonu olmamalı diye düşünüyorum. Eğer iyi atıyorsa kırk dakikanın her anında aynı şekilde atmalıyım. Şutu hep sokmak için atıyorum ve bu konuda kendime güveniyor, yılgınlığa düşmüyorum. Bir önceki pozisyonda şutu kaçırsam bile hemen ertesi pozisyonda atacağımı hissedersen tekrar deniyorum. Takımımızda dış şut sokabilen birçok oyuncu var ve ben de bunlardan bir tanesiyim.

Sizce kendinizi geliştirmek zorunda olduğunuz eksiklikleriz nelerdir?

A takım kadrosuna çıktığımda gördüğüm ilk şey, diğer oyuncuların fiziksel olarak güçsüz olduğuydu. Daha incedim ve halter çalışarak kendimi geliştirmeye çalışıyorum. Başka bir çalışmamam gereken unsur da savunmam. Altyapıda savunma o kadar göz önünde değildir; daha çok skor yönünüz önemsenir. Oysa A takımda skor yükünü genellikle yabancı oyuncular çekiyor. O zaman sizin de savunmanızla takıma katkı yapmanız gerekiyor. Takımların iyi oyuncularını özellikle WNBA (Amerikan Profesyonel Bayan Basketbol Ligi) patentlidir. Onları savunabilmek için ayaklarınızın çok çabuk olması gerek-

li. Dolayısıyla ben de kendimi sürekli savunma yönünde güçlendirmeye gayret ediyorum.

Milli takımlarda sürekli görev alan bir oyuncu olarak milli formayla mücadele etmek nasıl bir duygu?

Çok güzel bir duygu. Aile ortamında “benim kızım da milli takımda oynuyor” cümlesini kurdurabilmek bile bir şeref. Bu, bir takımda tercih edilirken birçok oyuncu arasından sıyrılmanıza da sebep oluyor. Milli takımdan takımınıza döndüğünüzde kendinize daha bir güvenli oluyorsunuz. Bu da basketbolunuzu olumlu yönde etkiliyor. Kendi yaş grubunuzda, Türkiye’deki en iyi on iki oyuncudan birisiniz ve parmakla gösteriliyorsunuz. Ancak önemli olan tabii ki A milli olabilmek. Genç ya da yıldız milli takımların formlarını giymek biraz daha kolaydır.

Milli bir sporcu olarak bayan ve erkek basketbolunun ülkemizdeki yerini karşılaştırır mısınız?

Öncelikle, liglerimizin adı bile farklı. Erkekler birinci liginin ciddi bir sponsoru var ve o destekçiyle anılıyor ligin adı. Bizim ligimizin öyle bir isim sponsoru yok. Bu bile farkı göstermeye yetiyor. Nedenine gelince, erkekler bizden daha iyi ve yoğun çalışıyor. Söylemeye bile gerek yok ki erkek arkadaşlarımız anatomik, fiziksel güç olarak zaten bizden kuvvetli. Seyir zevki açısından da bize göre çok daha keyifli bir basketbol izlettiriyorlar. Erkek ligi, daha sert

mücadeleleri, smaç, blok ve kıyasıya mücadeleleriyle daha keyifli maçlara sahne oluyor. Bir de itiraf etmek gerekir ki erkekler bu işi daha ciddiye alıyor. Bu da erkek basketbolundan kazanılan paranın çok daha fazla olmasını sağlıyor.

Çankaya Üniversitesi özeline gelirsek bu seneki takım hedefleri ve sıralamadaki yerimiz hakkında neler söylemek istersiniz?

Şu an hedeflediğimiz yerde değiliz; ancak puan sıralamasında bizim hemen üstümüzde olan takımlardan da çok farkımız yok. Galibiyet sayılarında da bir ya da iki galibiyet önümüzde ve dolayısıyla telafi edilemeyecek bir durum yok ortada. Bu açığı kapatmak için çok çalışıyoruz. Sene başındaki Türkiye Kupası hedefinden biraz uzaklaşmış gibi gözüksek de son maçlardan aldığımız kötü mağlubiyetleri almasaydık hedefimize çok daha yakın olacaktık. Kazanabileceğimiz maçları kaybettik; ancak dediğim gibi, telafi edilemeyecek bir durumun söz konusu olduğunu düşünmüyorum.

Takımdaki arkadaşlık ortamını değerlendirir misiniz?

Takımda çok iyi ve keyifli bir iletişimimiz var. Herkes birbirini seviyor ve yardımcı olmaya çalışıyor. Mesela ben Dilek ablayla, takım kaptanımızla çok yakınım ve çok seviyorum onu; ancak tek tek bakıldığında sorunun olan, iyi anlaşılmadığım herhangi

bir oyuncu yok. Kimsenin yok. Takımımızda yer alan dört yabancı oyuncumuzla da çok güzel anlaşıyoruz. Hem maçlardaki skor ve savunma katkıları hem antrenmanlardaki katkıları çok güzel. Bizden farklı bir basketbol anlayışıyla yetişmiş, farklı şeyler öğrenmiş insanlar. Hal böyle olunca birbirimize bildiklerimizi iletiyoruz ve böylece keyifli bir paylaşım da ortaya çıkıyor. Özellikle antrenmanlarda birbirimize idman veriyoruz, vermek zorundayız. Bu da paylaşım ve katkılarımızı artırıyor.

Çankaya Üniversitesi'nin sana sağladığı imkânlar neler ve bu imkânlardan mutlu musunuz?

Elbette, bize çok ciddi imkânlar sağlıyorlar ve bundan dolayı çok mutluyum. Kaldığımız yeri ve yemeğimizi sağlıyorlar. Burada basketbol bursuyla okuma imkânı buluyorum ve hatırı sayılır bir ücret alıyorum. Herhangi bir sorunum olduğunda herkes hiç düşünmeden yardıma koşuyor. Kısacası bir oyuncunun isteyebileceği her imkâna burada sahibiz. Zaten Çankaya Üniversitesi'ne transfer olurken de bu imkânların hepsini göz önünde tutmuştum. Bundan dolayı, buraya geldikten sonra hiç hayal kırıklığı yaşamadım. Okulla basketbolu bir arada yürütürken, daha önce de dediğim gibi, bazen zorlanıyorum; ancak elimden geleni yaptığımı düşünüyorum.

Damla Gezgin'in bundan sonraki basketbol hedefleri nelerdir?

Doğaldır ki hedeflerimden bir tanesi A milli takım formasını giymek. Bunun için de elimden gelen gayreti gösteriyorum. Bunun dışında İtalya veya İspanya'da forma giyebilmek imkânı da kulağa hoş geliyor.

Son olarak bu röportajı okuyan sizden genç basketbolcu arkadaşlara ve onların ailelerine neler söylemek istersiniz?

Türkiye'de eğitimle spor yan yana yürümez kanısına sahip birçok insan var. Bu sav ortaya atılmış ve çoğu insanda böyle bir kanaat oluşmuş. Ben buna kesinlikle katılmıyorum. Lisede okurken de çalışan bir öğrenciydim, burada da öyleyim. Hem profesyonel olarak basketbol oynayıp hem eğitim hayatını başarıyla sürdüren ya da başarıyla tamamlamış birçok örnek var önümüzde. Benim çocuğum olsa basketbolcu olmasını ve iyi bir eğitim almasını isterim. Bunu herkesin başarabileceğini düşünüyorum. Çocuklar, basketbol olmasa bile, en azından başka bir spor dalına mutlaka yönlendirilmeli. Spor ve takım ruhu insanı olgunlaştırıyor; kötü alışkanlıklardan uzaklaştırarak daha sosyal, dışa dönük olarak yetişmesini sağlıyor. Bu ruh insana belli oranda disiplin kazandırıyor. Örneğin ben lisede ailemden uzak bir ortamda büyüdüm ve her şeyi kendim başarmayı öğrendim. Hayatınızın her anında aileniz yanınızda olamaz. Kimi durumlarda yalnız kalmayı öğrenmeniz gerekiyor. Ben bu özelliği erken yaşta kazandım ve bu konuda yaşıtlarımdan çok daha fazla olgunlaştığımı düşünüyorum. Olgunlaşmamdaki en büyük rol basketbolundur. Uzun lafı kısası herkes mutlaka yeteneği doğrultusunda bir spor dalına yönelmeli.

Röportaj: F. Besim KAVUKÇU

Hikmet COŞKUN
Çankaya Üniversitesi
Sağlık Merkezi Hemşiresi

ZEHİRLENMELERDE İLK YARDIM

Zehirler vücuda girdiklerinde çeşitli etkiler yaparlar. Bazı zehirler vücudun tüm sistemlerine zarar vererek sistemik etki gösterirler.

Zehirlerin etkileri zehirin yapısına, konsantrasyonuna ve vücutuna giriş yoluna göre değişirler.

ZEHİRLİ MADDELERİN VÜCUDA GİRİŞ YOLLARI

- AĞIZ YOLU
- SOLUNUM YOLU
- DERİ YOLU
- ENJEKSİYON YOLU

AĞIZ YOLU İLE ZEHİRLENMEYE YOL AÇAN ET-KENLER

- Ev ve endüstride kullanılan kimyasal maddeler,
- İlaçlar,
- Uygun olmayan yollarla hazırlanmış yiyecekler,
- Bitki toksinleri,
- Petrol ürünleri,
- Tarım ilaçları,
- Böcekler,
- Yabani otlar,

BELİRTİ VE BULGULAR

- Yanıklar veya hastanın ağzının etrafında lekeler, boyalar,
- Nefes kokusu, olay yerinde yada hastanın elbisele-
rinde özel kokular,
- Anormal solunum,
- Anormal hız ve karakterde nabız,
- Daralmış veya genişleniş gözbebekleri,
- Tükrük artışı veya ağızda köpürme,
- Mide ve karın ağrısı,
- Karında hassasiyet,
- Bulantı, öğürme, kusma,
- İshal,
- Kasılma ve şuurda bulanıklık olarak sıralanabilir.

İLK YARDIM

Hastanın bilinci açık ise:

- Hava yolunu açın,
- Zehirlenme Danışma Merkezini (08003147900) arayın,

-İçilen zehirli maddeyi sulandırmak için bir veya iki bardak süt içirin. Ağzdan başka birşey vermeyin,

-Hastanın şuuru yerinde ise, yutma refleksi varsa petrol ürünleri, asit veya alkali birşey içmemişse kusturulur,

-Hasta kusarken aspire etmemesi (akciğerlerine kaçırmaması) için uygun pozisyon verilir ve acil olarak hastaneye nakledilir.

SOLUNUM YOLU İLE ZEHİRLENMEYE YOL AÇAN ETKENLER

-Çeşitli gazların, spreylerin ve dumanların solunması,

-Bu maddelerin sık kullanıldığı yerlerde bulunma,

-Karbonmonoksit gazı,

-Amanyoklar,

-Buharlaştırma, likit kimyasal maddeler (endüstriyel eriticiler)

-Böcek öldürücüleri.

BELİRTİ VE BULGULAR

-Şuursuzluk, depresyon veya öfori,

-Yüzeysel solunum, öksürme,

-Hızlı veya yavaş nabız,

-Gözlerde yanma hissi,

-Göğüste, boğazda, burunda, ağızda yanma hissi,

-Şiddetli baş ağrısı, bulantı ve kusma,

-Karbonmonoksit zehirlenmelerinde hastaların derisi ve dudakları kiraz kırmızı rengi alır.

İLK YARDIM

-Hata zehir kaynağının bulunduğu bölgeden hemen uzaklaştırılır,

-Açık hava yolu sağlanır ve oksijen verilir,

-Hastanın elbiseleri kontamine olmuşsa çıkarılır,

-Hasta kusuyorsa uygun pozisyon verin,

-Deri yanığı olasılığı varsa elbiselerini çıkartmaktan çekinin,

-Mümkün olan en kısa zamanda hastaneye nakledin.

Not: Zehirli gazların bulunduğu ortama girmek için uygun koşullarınız ve aletleriniz yoksa ortamda hastaya yardım etmekten kaçınınız.

Deri Yolu ile Zehirlenmeler Belirtileri

-Deri reaksiyonu, kaşıntı,

-Gözlerin iritasyonu, baş ağrısı,

-Deri ısısında yükselme.

İlk Yardım

-Deri ile temas halindeki zehri çıkarmak için bol su ile yıkanır,

-Su ile yıkandıktan sonra hasta tamamen soyulur (takı ve ayakkabıları dahil) bol su ve sabunla yıkanır,

-Kuru kimyasal maddeye maruz kalmış ise hasta su ve sabunla yıkanmadan önce fırçalanır,

-Hasta mümkün olan en kısa zamanda hastaneye nakledilir.

Enjeksiyon Yolu ile Zehirlenmeye Yol Açan Etkenler

-Böcekler , yılanlar, örümcekler,

-Bazı deniz canlıları,

-Yakıcı kimyasal maddelerin enjeksiyonları.

Belirti ve Bulguları

-Derideki sokulan veya ısırılan yer görülebilir.

-Sokululan yerde ağrı veya kaşıntı,

-Ekstremitelere doğru yayılan ağrı ile birlikte sokulan tarafta yanma hissi

-Güçsüzlük, baş ağrısı, baş dönmesi

-Sokulan yerde şişme ve su dolu kabarcıklar,

-Bulantı, kusma,

-Kas krampları, göğüste sıkışma hissi, eklem ağrıları,

-Tükrük artışı ve aşırı terleme.

İlk Yardım

-Şoku tedavi etmek için en yakın sağlık kuruluşuna sevk edin,

-Yaban arısı veya bal arısı iğnelerini ve zehir kesele-ri kazıyarak çıkarın,

-Sokulan veya ısırılan yere buz uygulayın,

-Yılan, örümcek, akrep gibi canlıların türüne göre serum yaptırmak için hastaneye başvurulmalıdır.

Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölüm Başkanı Prof. Dr. Sayın Gürkan Doğan'ın objektifinden kareler.

Fotoğraf söz konusu olunca, Diane Arbus'un dile getirdiği şu önemli sözü hatırlamamak olmaz: "Bir fotoğraf, bir sır hakkındaki bir sırdır. Size ne kadar çok şey anlatırsa o kadar az şey bilirsiniz." Gerçekliğe tutulmuş bir ayna olmaktan öteye gitmeyecekse, fotoğraf çekmenin veya böyle bir fotoğrafa bakmanın da pek bir kıymeti olmayacaktır bence. 'Sır', hayatımızda hep bir merak tetikleyicisi olmuştur. Gizlenen şeyi bulma arzusu hep çekici gelmiştir insanlara; işte bu yüzden saklambaç sadece bir çocukluk oyunu değildir belki de. Şiir ve fotoğrafın bu noktada

Adalar

Adalar

Beyazarı

Büyükkada

Çiçek Banyosu

Selimiye

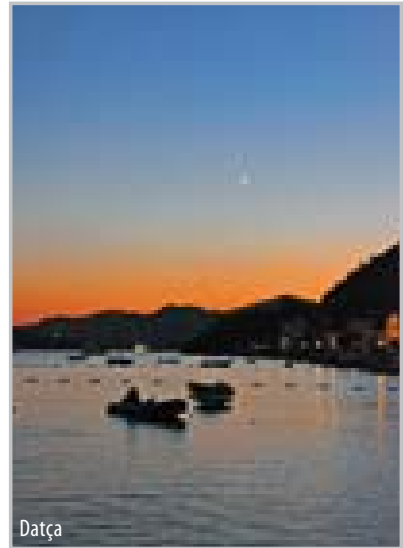
Darka - İznik

Datça

Emirgan

Datça

Emirgan

Girne

Gölcük

İstanbul

Londra

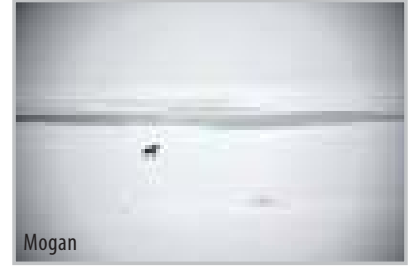
Londra

Londra

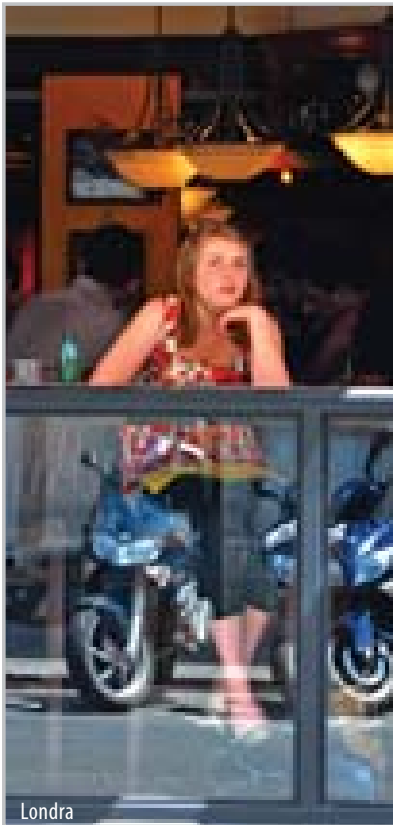

Mogan

Mogan

örtüştüğünü düşünürüm; nasıl bir şiir sadece o şiire giren sözcüklerden oluşmuyorsa, bir fotoğraf da sadece o kareye giren 'şey'lerden oluşmaz. Asla tam olarak bilinemeyecek o 'anlam' sözcüklerin ve görselliğin örgütlenmesiyle belirlenir. İyi bir fotoğraf çekebilmekten çok, iyi bir fotoğraf çekebilmek arzusunu seviyorum. Şiire ve fotoğrafa devam; bana ait örnekleri www.gurkandogan.com adresinde bulabilirsiniz.

Londra

Mogan

Ortaköy

Ortaköy

Ortaköy

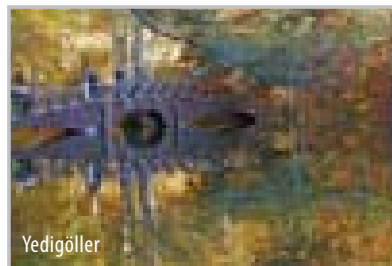
Ulus

Yedigöller

Yedigöller

Yedigöller

Yedigöller

PATH TO INNOVATION: CLUSTERS

Çankaya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi tarafından uluslararası çapta organize edilen ve ikincisi düzenlenen çalıştay, 5 – 6 Kasım 2009 tarihlerinde Çankaya Üniversitesi salonlarında gerçekleştirildi. Çalıştayın açılışına Sanayi ve Ticaret

Bakanlığı Müsteşarı Sayın Ali Boğa, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Lojistik Komutanı Tüm General Yıldırım Güvenç, Prof. Dr. Ray Oakey (Manchester Üniversitesi, İngiltere), Prof. Dr. Roger Stough (George Mason Üniversitesi, ABD), Ostim Organize Sanayi Bölgesi Başkanı Orhan Aydın, Prof. Dr. Tamer Müftüoğlu (Başkent Üniversitesi), Prof. Dr. Metin Durgut (ODTÜ), Prof. Dr. Erol Sayın (ODTÜ) ve KOSGEB Başkan Danışmanı Atilla Söğüt katıldı.

Uluslararası akademik çevreler, araştırmacılar, kamu görevlileri ve sivil toplum kuruluşlarının katıldığı çalıştayın amacı; inovasyon ve kümelenme ile ilgili çalışmaların sunulduğu, konu ile ilgili yeni bir vizyon geliştirilerek bilgi alış verişinin yapılabileceği bir ortam oluşturmaktır. Bu çalışmaya Türkiye'nin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Nijerya, Kongo, Slovenya, Romanya, Gana ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nden akademisyen ve uzmanlar katılarak bildiriler sunmuş, konuşmacı olarak yer almış ve çeşitli panellerde görüşlerini diğer katılımcılarla paylaşmıştır. İki gün süren ve oldukça titiz bir çalışmanın eseri olan çalıştay, katılımcı ve izleyiciler için son derece faydalı geçmiş; kümelenmenin dünya ekonomisi ve globalleşen dünya piyasaları için ne kadar önemli olduğu bir kez daha vurgulanmıştır.

ULU ÖNDER MUSTAFA KEMAL ATATÜRK`Ü ANMA TÖRENİ

Ulu önder Atatürk`ün 71. ölüm yıldönümü nedeniyle, 10 Kasım 2009 saat 09.00`da Üniversitemizde düzenlenen anma törenine, tüm akademik ve idari personelimiz katılarak Atamızı bir kez daha minnet ve şükran duygularıyla andı. Çankaya Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Sayın Sıtkı Alp ve Rektörümüz Prof. Dr. Sayın Ziya Burhanettin Güvenç`in Atatürk büstüne koyduğu çelenkle başlayan anma töreni, saatler 09.05`i gösterirken Ulu Önder`in aziz hatırası için yapılan saygı duruşuyla sona erdi.

Aynı günün akşamında ise, Çankaya Üniversitesi Türk Sanat Müziği Korosu, Atamızın sevdiği şarkıları, onun aziz hatırası için seslendirdi. Atamızın doğumundan onu kaybettiğimiz acı güne kadar

olan tüm gelişmelerin güzel bir koreografiyle müzik eşliğinde dinleyicilere sunulduğu gösterinin sonunda yoğun alkışla ödüllendirilen topluluk, Atamızın hatırasına yakışır bir biçimde anılmasına katkı sağladı.

BİLİŞİMDE KARIYER

Çankaya Üniversitesi Kariyer Yönlendirme ve Geliştirme Birimi tarafından 18 Kasım 2009`da, Çankaya Üniversitesi Mavi Salon`da, Netron

Teknoloji firmasından Gürkan Erol tarafından Bilişimde Kariyer konulu bir konferans verildi.

DOMUZ GRİBİ H1N1

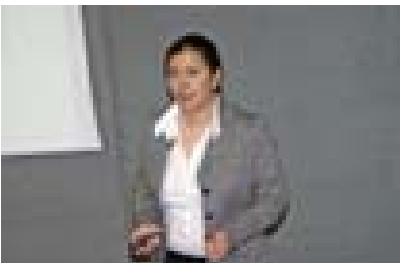

19 Kasım 2009'da, Çankaya Üniversitesi Genel Sekreterliği tarafından, tüm idari ve akademik personeli domuz gribi hakkında bilgilendirmek için, Gazi Üniversitesinin Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Doç Dr. Kenan Hızal tarafından Domuz Gribi H1N1 adlı bir konferans verildi. Konferansın powerpoint sunumuna www.cankaya.edu.tr adresinden ulaşılabilir.

MÜLAKAT TEKNİKLERİ VE ÖZGEÇMİŞ HAZIRLAMA

Çankaya Üniversitesi Kariyer Kariyer Yönlendirme ve Geliştirme Birimi'nce 23 Kasım 2009'da organize edilen ve Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Şirin Kont tarafından verilen konferansta; özellikle mezuniyet aşamasında olan öğrencilerimize, mezuniyet sonrasında karşılaşılabilecek sorunlar ve bu sorunların çözüm yollarına dair ipuçları verilerek iş başvurusunda yapılması gerekenler ve etkili bir özgeçmiş hazırlamanın yolları anlatıldı.

ÖĞRETMENLER GÜNÜ ANISINA “BİR SELANİK TÜRKÜSÜ”

Çankaya Üniversitesi Türk Sanat Müziği Korosu ve Kültür Hizmetleri Müdürlüğü'nün birlikte organize ettiği ve 24 Kasım Öğretmenler Günü vesilesiyle düzenlenen konserin sunuculuğunu şair ve ressam Mehmet Halis Bozkurt ve Çankaya Üniversitesi Türk Sanat Müziği Korosu Başkanı Gamze Kahyaoğlu yaptı. Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün hayat hikâyesini sevdiği şarkılarla birleştirip oratoryo tadında izleyicilerine sunan topluluk, yoğun katılıma sahne olan konserde büyük bir ilgiyle karşılandı.

ÖĞRENCİ TOPLULUKLARI TANIŞMA TOPLANTISI

Çankaya Üniversitesi Hazırlık Sınıfı Müdürlüğü tarafından organize edilen toplantı, 2 Aralık 2009 Çarşamba günü gerçekleşti. Kızılay'daki Hazırlık Sınıfı binamızda gerçekleşen toplantıda Üniversitemiz bünyesinde faaliyet gösteren öğrenci

topluluklarının başkanlarının bir araya geldiği ve bu sene hazırlık sınıfımızda okuyan öğrencilerimize topluluklarımızın ve amaçlarının anlatıldığı toplantı, hazırlık sınıfı öğrencilerimiz tarafından ilgiyle karşılandı.

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE

Çankaya Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KADUM) tarafından organize edilen ve 25 Kasım Dünya Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü çerçevesinde 4 Aralık 2009'da düzenlenen ve moderatörlüğünü Çankaya Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

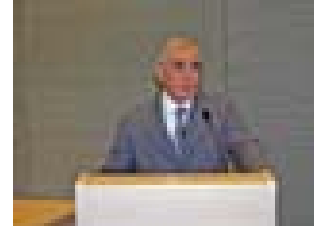
İktisat Bölümü Öğretim Üyesi ve KADUM Müdürü Doç. Dr. Sayın Filiz Kardam'ın yaptığı panele TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürü Sayın Esengül Civelek, Ankara 5. Aile Mahkemesi Hâkimi Sabahattin Ali Erdem ve Kadın Dayanışma Vakfı'ndan Gülsen Ülker panelist olarak katıldı.

TÜRKİYE'DE ENSEST SORUNUNU ANLAMAK

Çankaya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi Filiz Kardam tarafından İİBF Seminer Odası'nda 17 Aralık 2009'da Türkiye'de Ensest Sorununu Anlamak konulu bir

seminer verildi. Seminerde, Kardam'ın uzun süredir üzerinde çalıştığı bu konunun neden ve sonuçları hakkında bilgiler aktarıldı.

İNSAN HAKLARI: NİÇİN VE KİM İÇİN?

17 Aralık 2009'da, Çankaya Üniversitesi Ortak Dersler Koordinatörlüğü tarafından organize edilen konferansa Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi'nden Dr. Filiz Kartal katılarak geçmişte ve günümüzde insan haklarının algılanış biçimi ve uygulamaları hakkında detaylı bilgi verdi.

GENÇ GİRİŞİMCİ GELİŞTİRME PROGRAMI

Çankaya Üniversitesi ve KOSGEB işbirliğiyle düzenlenen ve özellikle mezun aday öğrencilerimizin ufku nu geliştirmek için 22 Aralık 2009'da Mavi Salon'da gerçekleştirilen toplantıda program tanıtılarak öğrencilerimizin bilgileneceği bildirildi.

KÜRESELLEŞMENİN ÖRGÜTSEL ALANLARA ETKİSİ: TÜRK SİNEMASI ALANI ÖRNEĞİ

Çankaya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Görevlisi Dr. Arzu Kalemci tarafından verilen seminer, 24 Aralık 2009 günü İİBF Seminer Odası'nda gerçekleştirildi.

İLETİŞİM BECERİLERİ

TRT'nin saygın ve deneyimli spikerleri Fulin Arıkan ve Erdoğan Arıkan tarafından verilen panel, Çankaya Üniversitesi Kariyer Yönlendirme ve Geliştirme Birimi tarafından 24 Aralık 2009 organize edildi. İletişimin günlük ve sosyal hayattaki önemi, iletişim sorunu olanların iletişim yeteneklerini nasıl geliştireceği konusunda doyurucu bilgiler veren ikili, katılımcıların sorularını da cevaplayarak panelin, sıcak ve eğlenceli geçmesini sağladı.

MASA TENİSİNDE ŞAMPİYONLUK ÜNİVERSİTEMİZDEN

16-17 Ocak 2010 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Türkiye Veteranlar Masa Tenisi müsabakalarında, Üniversitemiz Donatım Müdürü Nazmi Battal, Serdar Albayrak ile çiftler kategorisinde şampiyon olmuştur.

YILBAŞI KOKTEYLİ

Çankaya Üniversitesi Rektörlüğü tarafından geleneksel olarak organize edilen yılbaşı kokteyli bu sene 30 Aralık 2009'da Arı Spor ve Dinlenme Tesisleri'nde gerçekleştirildi. Kokteyle Mütevelli Heyetimizin değerli üyeleri, Rektörümüz, Rektör Yar-

dımcılarımız ve Genel Sekreterimizin yanı sıra akademik ve idari personelimiz katıldı. Sıcak bir havada geçen kokteylde, akademik ve idari personelimizin yeni yılını kutlayan yönetimimiz, yeni yılda da Üniversitemizin başarılarının sürmesini temenni etti.

MEZUNUMUZ CUMHURBAŞKANIMIZI ZİYARET ETTİ

Av. Nurcan Z. Çarıkçı 2005 yılında Üniversitemizin Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Barosu'ndan Avukatlık unvanını elde etti. Üniversitemizin 3. ve 4. sınıflarında okurken ELSA'nın (Avrupa Genç Hukukçular Derneği'nin) Ankara ve Türkiye'de Başkanlıklarını da sürdürdü. Av. Çarıkçı, Hollanda menşeli gayrimenkul şirketi olan Redevko'nun hukuk bürosunda 2006'dan beri çalışmaktadır.

Av. Nurcan Z. Çarıkçı ve Yönetim Kurulu üyeleri 13 Ocak 2010 günü Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah GÜL'ü ziyaret ederek şirketin Türkiye'deki faaliyetleri ve projeleri hakkında kendisine bilgi sunmuşlardır.

Not : Av. Nurcan Z. Çarıkçı'nın Üniversitemiz ile ilgili röportajı Nisan 2008 tarihli Gündem dergisindedir. (s.90-91)

Melis FIRAT
Çankaya Üniversitesi
Kültür Hizmetleri Müdürü

TOPLULUK HABERLERİ

Kültür Hizmetleri Müdürlüğü olarak 2009-2010 akademik yılı başı itibariyle her ay öğrenci topluluklarımızla düzenli olarak toplantılar gerçekleştirmeye başladık. 15 Ekim 2009 Perşembe günü Öğrenci İşleri Müdürlüğü önündeki bahçede tüm topluluklarımız için tanıtım stantları kuruldu. Tanıtımın amacı; öğrenci topluluklarını Üniversitemiz öğrencilerine tanıtmak, topluluklara yeni üyeler kazandırmak ve 2009-2010 akademik yılı içerisinde gerçekleştirecekleri etkinlikleri duyurmaktır. Her yıl "Öğrenci Toplulukları Tanıtım Günü" adı altında düzenlemeyi düşündüğümüz etkinliğe Üniversitemiz öğrencileri yoğun ilgi gösterdi. Rektörümüz Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç, topluluk stantlarını tek tek gezerek toplulukların 2009-2010 akademik yılında yapacağı projeleri sorarak önerilerde bulundu. Açılış, Mütevelli Heyeti Üyemiz Erol Uğurlu, Rektörümüz Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç ve Genel Sekreterimiz Yrd. Doç. Dr. Cem Karadeli'nin katılımıyla gerçekleştirildi. Habertürk gazetesi muhabiri topluluklarımızla röportajlar yapmış ve Habertürk gazetesi Ankara Eki Kampus sayfasında topluluklarımızın haberi yer aldı.

Çankaya Üniversitesi İngilizce Hazırlık Sınıfı'nda okuyan öğrencilerimizi de unutmadık. 2 Aralık 2009'da Hazırlık Sınıfı Müdürü Bülent İnal'ın desteğiyle tüm topluluk başkanlarımızı kampustan alarak Hazırlık Sınıfı öğrencileri ile buluşturduk.

29 Aralık 2009'da Öğrenci Toplulukları Çalışma Odası'nda Müdürlüğümüz tarafından gerçekleştirilen yılbaşı kutlamasına Mütevelli Heyeti Üyemiz Erol Uğurlu, Rektörümüz Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç, Rektör Yardımcımız Prof. Dr. Yahya Kemal Baykal, Genel Sekreterimiz Yrd. Doç. Dr. Cem Karadeli, Öğrenci Konseyi Başkanı Ersin Başyıldız, topluluk başkan ve yardımcıları katıldı. Rektörümüz Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç öğrenci topluluklarımızın yeni yılını kutlayarak bu yeni yılda da yapılacak etkinliklerin başarı ile devam etmesini beklediği mesajını verdi.

KİTAP BAĞIŞ KAMPANYASI

TC. Adalet Bakanlığı Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından başlatılan kitap kampanyasına Kültür Hizmetleri Müdürlüğü tarafından 112 adet ders kitabı, roman ve ansiklopedi toplandı.

AMATÖR FİLM VE FOTOĞRAFÇILIK TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Amatör Film ve Fotoğrafçılık Topluluğu, 14 Aralık 2009'da yönetmenliğini Tony Scott'ın yaptığı "True Romance" (ABD, 1993) adlı yapımı gösterime sundu.

21 Aralık 2009'da Alex Proyas'ın yönetmenliğini yaptığı aksiyon filmi "The Crow" (ABD, 1994) Mavi Salon'da gösterime sunuldu.

Topluluk ayrıca, 23-25-28 Aralık 2009 tarihlerinde Batuhan Demirkan tarafından "Temel Fotoğraf Teknikleri" başlığı altında fotoğrafçılık ile ilgili temel ve teknik bilgiler içeren eğitim semineri düzenledi.

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Atatürkçü Düşünce Topluluğu, 10 Kasım 2009'da yönetmenliğini Can Dünder'in yaptığı "Mustafa" adlı filmi Mavi Salon'da gösterime sundu.

BİLGİSAYAR MÜHENDİSLİĞİ TOPLULUĞU

Topluluk, 21 Aralık 2009'da Turkcell ve Microsoft tarafından "Gençsen Geleceksin" konulu bir seminer düzenledi. Seminere konuşmacı olarak Tayfun Akçay katıldı. Seminere katılanlar arasında çekilişler yapılarak sürpriz hediyeler sunuldu.

25 Aralık 2009'da gerçekleştirilen "Photoshop Eğitimi", Bilgisayar Mühendisliği Bölümü öğrencisi ve topluluk üyesi Arınç Köktürk tarafından verildi. Katılımcılara eğitim sonrasında Photoshop Magazine dergisi hediye edildi.

Çankaya Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Topluluğu, 20 Kasım 2009'da "C Takviye Derslerimiz" konulu bir seminer düzenledi. Semineri topluluk üyelerinden Ulaş Güleç ve Özgür Yılmaz verdi.

Topluluk ayrıca 7 Aralık 2009'da "C++ Takviye Derslerimiz" konulu bir seminer verdi. Bu seminer Bilgisayar Mühendisliği Bölümü öğrencileri ve topluluk üyeleri Batuhan Demirkan, Özgür Ozan Şen tarafından verildi.

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Bilişim Teknolojileri Topluluğu (BİLTEC), 6 Kasım 2009 tarihinde Topluluk Başkanı Çağrı Sözen tarafından verilen "C Dersi" adlı semineri düzenledi.

13 Kasım 2009'da Çankaya Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü Uzman Efe Çitçi tarafından "Linux Nedir?" konulu bir seminer verildi.

ÇANKAYA ÇEVİRİ ÇEVRESİ TOPLULUĞU

28 Ekim 2009 tarihinde TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Kurgu Edebiyatı ve Sanatı ve Uygulamaları Topluluğu tarafından düzenlenen

"Kurgu Edebiyatı ve Sanatı ve Uygulamaları" konferansına Üniversitemizin Çankaya Çeviri Çevresi Topluğundan 6 üye katıldı.

ÇANKAYALI FENERBAHÇELİLER TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Çankayalı Fenerbahçeliler Topluluğu, her yıl olduğu gibi bu yıl da 26 Aralık 2009'da yaklaşan yeni yıl nedeniyle Velican Huzur ve Yaşlı Bakımevi'ni ziyaret etti.

ÇANKAYA GENÇ TEMA TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Genç Tema Topluluğu, 26 Ekim 2009'da "Ekolojik Film" adlı belgeseli Mavi Salon'da gösterime sundu.

7-8 Kasım 2009 tarihlerinde TEMA tarafından Eskişehir'de düzenlenen VI. Genç Tema Başkanları Strateji ve Planlama Toplantısı'na Çankaya Genç Tema Topluluğumuzun Başkanı Muratcan Işıldak katıldı.

Topluluk ayrıca Erozyon Haftası nedeniyle 16 Kasım 2009'da Mavi Salon'da bir film gösterimi sundu.

20 Kasım 2009 tarihinde Sivil Toplum Geliştirme

Merkezi (STGM) tarafından "Youth Forum Meeting" konulu toplantıya Çankaya Genç Tema Topluluğu Başkanı Muratcan Işıldak ve Denetleme Kurulu Üyesi Ahmet Berkay Kargı katıldı.

23-24 Aralık 2009 tarihlerinde BM Kalkınma Programı'nın desteği ve Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Birliği Koordinatörlüğü'nde yürütülen Habitat İçin Gençlik Derneği (Youth for Habitat Uluslararası İletişim Ağı) tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Gençlik ve Cinsel Sağlık Üreme Sağlığı Hakları Zirvesi" konulu toplantıya Çankaya Genç Tema Topluluğu Başkanı Muratcan Işıldak katıldı.

ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Topluluğu, 24-25 Ekim 2009 tarihlerinde Orta Anadolu Ticaret ve Sanayi İşletmeleri'ne teknik gezi düzenledi.

HUKUK VE İLETİŞİM TOPLULUĞU

9 Aralık 2009'da, Çankaya Üniversitesi Hukuk ve İletişim Topluluğu, Avukat Melik Yiğit, Emekli Hâkim Sadi Büyükeren, Ankara Cumhuriyet Savcısı Dr. Hakan Kızılarşan ve Çankaya Üniversitesi Öğretim

Üyesi Prof.Dr. Erzan Erzurumluoğlu'nun konuşmacı olarak yer aldığı "Hukuk Eğitimi ve Sonrası" konulu bir panel düzenledi. Yoğun ilgi gören panelde konuşmacılar deneyimlerini öğrencilerle paylaştı.

İŞLETME VE EKONOMİ TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi İşletme ve Ekonomi Topluluğu tarafından, 8 Aralık 2009'da düzenlenen "Küresel Krizde Dünya Para Sisteminin Geleceği ve Türkiye'nin Uyum Koşulları" konulu panele konuşmacı olarak Kamu Yönetimi Uzmanı Kılıç Kaya, TİSK Akademi Dergisi Editörü ve Dünya

Gazetesi Köşe Yazarı Prof. Dr. Ömer Faruk Çolak, Çankaya Üniversitesi İktisat Bölüm Başkanı Prof. Dr. Dilek Özbek ve Öğretim Üyesi Y.Doç.Dr. Osman Aray katıldı. Panelde krizin nedenleri ve krize karşı alınması gereken tedbirler tartışıldı.

LİDERLİK VE KARIYER TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Liderlik ve Kariyer Topluluğu, 22 Aralık 2009'da ödüllü animasyonlar, komedi klipleri, komedi filmlerinin unutulmaz anları ve dünyaca ünlü komedyenlerin skeçlerinin yer

aldığı "Reklam Oburları Kampusta" adlı bir etkinlik gerçekleştirdi. Etkinlik sonunda izleyenler arasında çekilişler yapıldı.

MOTORSPORLARI TOPLULUĞU (MOST)

Çankaya Üniversitesi Motorsporları (MOST) Topluluğu, 19 Ekim 2009'da "Ayrton Sena" adlı belgeseli Mavi Salon'da gösterime sundu.

5 Aralık 2009'da Yenimahalle Belediyesi tarafından Aries Arena Karting Tesisleri Gimat Pisti'nde düzenlenen Üniversitelerarası Karting Yarışması'na Topluluğumuz iki takımla katıldı. Ankara'daki üniversitelerin büyük ilgi gösterdiği yarışmaya 8 üniversiteden 13 takım katıldı. 6'şar kişilik takımların endurans yarışı yaptığı maratonda, takımlar 3 saatlik dayanıklılık gerektiren zorlu bir mücadele sergiledi. Müsabakalar sonunda, Çankaya Üniversitesi ÇANKAYAMOST A Takımı 133 tur ile birinciliği kazanırken Çankaya Üniversitesi ÇANKAYAMOST B Takımı 132 tur ile ikinciliği elde etti. Topluluğumuza madalya ve kupalarını Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi Yaşar verdi.

MÜNAZARA TOPLULUĞU

21-22 Kasım 2009 tarihlerinde TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi tarafından düzenlenen "Türkiye Üniversitelerarası Münazara Konseyi"ne Çankaya Üniversitesi Münazara Topluluğu Başkan Yardımcısı Eda Ayşegül Akyol katıldı.

Çankaya Üniversitesi Münazara Topluluğu 19-20 Aralık 2009 tarihlerinde Üniversitemizde 1. Çankaya

Münazara Turnuvası (4. Ankara Bölge Münazara Turnuvası)'nı düzenledi. Turnuvaya Ankara Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Muğla Üniversitesi, Niğde Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi katıldı. Turnuvada 4 tur maçının ardından 8 takım yarı finale çıkmaya hak kazandı. Turnuva sonunda finalist olan takıma ve en iyi konuşmacıya plaketlerini Genel Sekreterimiz Yrd. Doç. Dr. Cem Karadeli, Ankara Bölge Münazara Başkanı ve jüri üyeleri verdi.

MÜZİK TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Müzik Topluluğu, 15 Aralık 2009'da "Singing In The Rain" adlı müzikali Mavi Salon'da gösterime sundu.

SUALTI TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Sualtı Topluluğu, 17 Aralık 2009'da Seaborne Doğa Sporları ve Dalış Okulu Eğitmeni Hale Yılmaz'ın konuşmacı olarak katıldığı "Sualtı Sırları" konulu bir seminer düzenledi. Seminer sonunda katılımcılara Seaborne Doğa Sporları ve Dalış Okulu tarafından katılım belgesi verildi.

TÜRK-JAPON TOPLULUĞU

11 Kasım 2009'da, Çankaya Üniversitesi Türk Japon Topluluğu'nun önderliğinde Aikido Eğitmeni Sensei Nurettin Erginöz tarafından bir Aikido semineri verildi. Seminerde savunma sanatı olan Aikido'nun felsefesi tanıtıldı.

Topluluk, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da anime gösterilerine devam etti: 17 Kasım 2009'da "Toki Wo Kakeru Shoujo" (The Girl Who Leapt Through Time), 1 Aralık 2009'da "The Animatrix" ve 30 Aralık 2009'da da "Higurashi no Naku Koro ni" (When

The Cicadas Cry) adlı Uzakdoğu anime filmlerinin gösterimleri gerçekleştirildi.

TÜRK SANAT MÜZİĞİ KOROSU

Çankaya Üniversitesi Türk Sanat Müziği Korusu, geleneksel musikimizi geçmişten geleceğe aslını bozmadan aktarmak ve gençlerimize sevdirmek amacıyla 1 Mart 2000'de TRT Ankara Radyosu Ses Sanatçısı Şef Mehmet Özkaya tarafından kuruldu ve ilk konserini 31 Mayıs 2001'de verdi. Kuruluşundan itibaren her yıl düzenli olarak çalışmalarını sürdürerek konserler veren koromuzu 2002- 2003 Akademik Yılı'nda Şef Emine Gürsel çalıştırdı. 2003-2004 Akademik Yılı başından 2008-2009 Akademik Yılı Güz Dönemi'ne kadar koromuzu bestekâr, ses sanatçısı Şef Kadri Şarman çalıştırdı. 2008-2009 Akademik Yılı Bahar Dönemi başından bu yana koromuz, Şef Haldun Kamran tarafından çalıştırılmaktadır.

Türk Sanat Müziği Korusu Topluluğu Başkanı Gamze Kahyaoğlu, Cumhuriyetimizin 86. yılı anısına Türk halk müziği ezgilerinden oluşan "Cumhuriyet" adlı konserini 26 Ekim 2009'da gerçekleştirdi.

Topluluk ayrıca 10 Kasım 2009'da Atatürk'ü Anma Haftası etkinlikleri kapsamında Atatürk'ün sevdiği şarkılardan oluşan bir konser verdi.

Türk Sanat Müziği Korusu 24 Kasım Öğretmenler Günü anısına "Bir Selanik Türküsü" adlı konserini 24 Kasım 2009'da Konferans Salonu'nda gerçekleştirmiş; etkinlikte tüm öğretmenlere karanfil vererek beğeni toplamıştır.

ULUSLARARASI TİCARET TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Topluluğu, 2 Kasım 2009'da Eğitim Semineri başlığı altında bir etkinlik düzenledi. Seminere konuşmacı olarak DTM

İhracat Genel Md. Daire Başkanı Özkan Aydın, DTM İhracat Genel Müdürü Ömer Berki ve Orta Anadolu İhracatçı Birliği Başkanı Murat Evirgen katıldı.

UYGULAMALI MATEMATİK VE BİLGİSAYAR BİLİMİ TOPLULUĞU

Çankaya Üniversitesi Uygulamalı Matematik ve Bilgisayar Bilimi Topluluğu, 10 Aralık 2009'da "E Ticaret ve Web'in Geleceği" konulu bir seminer düzenledi. Seminere, Bilge Adam Ankara Bölge Müdürlüğü'nden Yazılım Geliştirme Bölüm Başkanı Sedat Salman konuşmacı olarak katıldı. Seminer sonunda 5 kişiye Workshop eğitimi hediye edildi. Katılımcılara seminer sonrasında Bilge Adam Ankara Bölge Müdürlüğü tarafından katılım belgesi verildi.

Topluluk ayrıca 11 Aralık 2009'd, Bilge Adam Ankara Bölge Müdürlüğü Sistem Ağ Bölüm Başkanı Barış Aydoğmuşoğlu'nun konuşmacı olarak katıldığı "Windows 7" konulu bir seminer düzenleyerek etkinlik sonunda katılımcılara Bilge Adam Ankara Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan katılım belgelerini verdi. Söz konusu etkinliğin sonunda ayrıca izleyiciler arasında çekiliş yapılarak 5 kişiye Workshop eğitimi hediye edildi.

Topluluk tarafından 14 Aralık 2009'da Girişimçilik Eğitimi adlı bir etkinlik düzenlendi. Akdan Danışmanlık Şirket Yöneticisi ve Kariyer Koçu Nilüfer Ariak'ın konuşmacı olarak katıldığı eğitimde liderlik, kariyer, deneyimler ve başarı öyküleri konularına değinildi. Öğrenciler tarafından ilgiyle karşılanan seminerde katılımcılara eğitim sonunda topluluk tarafından hazırlanan katılım belgeleri verildi.

Topluluk, 28 Aralık 2009'da Bilge Adam Ankara Bölge Müdürlüğü Sistem ve Network Eğitmeni Selda Tutulmaz'ın konuşmacı olarak katıldığı "Sistem Güvenliği" konulu bir seminer daha düzenleyerek tüm katılımcılara seminer sonrasında Bilge Adam Ankara Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan katılım belgelerini sundu.

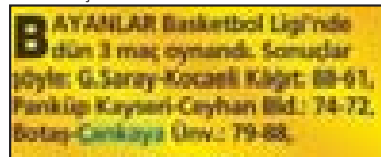
www.bursbulcom 04.11.09

Sabah Ankara 10.11.09

Pas Fotomac 16.11.09

Son Söz 05.11.09

Bizim Gazete 16.01.09

Küresel Ana Haber 16.11.09

Çankaya life - Dergi 17.11.09

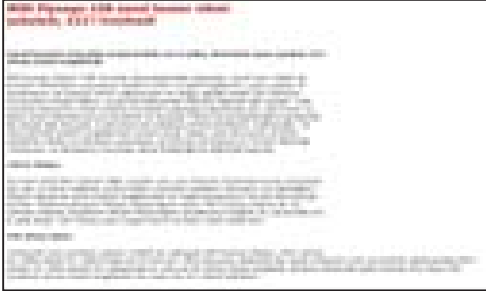
HaberTürk Ankara 17.11.09

Çankaya life - Dergi 17.11.09

www.haberler.com 17.11.09

Zaman 29.11.09

Çankaya life - Dergi 17.11.09

Son Söz 17.11.09

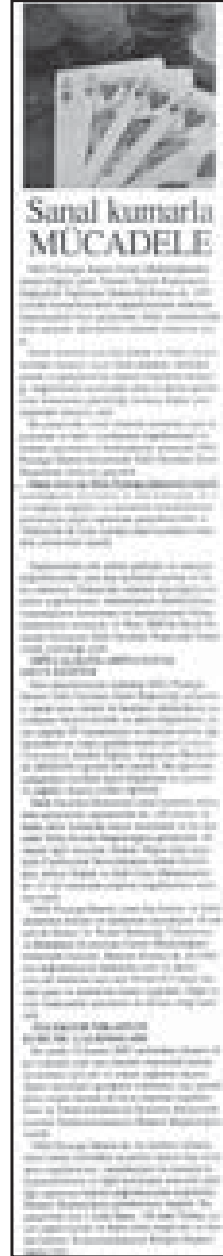
www.haberler.com 17.11.09

www.haberler.com 17.11.09

Gazete 34 17.11.09

www.haberturkcom 18.11.09

İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısı

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi. Toplantı, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın açılış konuşmasıyla başladı. Özalp, toplantının amacının, işletmelerin bir araya gelerek rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak olduğunu belirtti. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu.

www.haberturkcom 18.11.09

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi.

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi. Toplantı, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın açılış konuşmasıyla başladı. Özalp, toplantının amacının, işletmelerin bir araya gelerek rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak olduğunu belirtti. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu.

Hürriyet Ankara 18.11.09

OSTİM'den 'İşbirliği içinde rekabeti öğrenelim' çağrısı

OSTİM Kurumu Başkanı Mustafa Özalp, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısında, "İşbirliği içinde rekabeti öğrenelim" çağrısını yaptı.

OSTİM Kurumu Başkanı Mustafa Özalp, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısında, "İşbirliği içinde rekabeti öğrenelim" çağrısını yaptı. Özalp, toplantının amacının, işletmelerin bir araya gelerek rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak olduğunu belirtti. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu.

www.haberturkcom 18.11.09

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi.

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi. Toplantı, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın açılış konuşmasıyla başladı. Özalp, toplantının amacının, işletmelerin bir araya gelerek rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak olduğunu belirtti. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu.

www.haberturkcom 18.11.09

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi.

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi. Toplantı, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın açılış konuşmasıyla başladı. Özalp, toplantının amacının, işletmelerin bir araya gelerek rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak olduğunu belirtti. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu.

www.buyukgazetecom 17.11.09

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi.

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi. Toplantı, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın açılış konuşmasıyla başladı. Özalp, toplantının amacının, işletmelerin bir araya gelerek rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak olduğunu belirtti. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu.

www.patronlardunyasicom 17.11.09

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi.

OSTİM Kurumu, İstanbul'da düzenlenen 'İşbirliği İçinde Rekabeti Öğrenelim' toplantısını gerçekleştirdi. Toplantı, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın açılış konuşmasıyla başladı. Özalp, toplantının amacının, işletmelerin bir araya gelerek rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak olduğunu belirtti. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu. Toplantıda, OSTİM Kurumu Başkanı Dr. Mustafa Özalp'ın yanı sıra, OSTİM Kurumu Yürütme Kurulu üyeleri, OSTİM Kurumu çalışanları ve OSTİM Kurumu üyeleri de hazır bulundu.

Dünya Ostim 25.11.09

"İnovasyona Giden Yol: Kümelene"

"İnovasyona Giden Yol: Kümelene" başlıklı Çankaya Üniversitesi'nde düzenlenen, Çankaya Üstün Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Ayhan ile katılımlı bir toplantı yapıldı. Toplantıda, Çankaya Üstün Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Ayhan ile katılımlı bir toplantı yapıldı. Toplantıda, Çankaya Üstün Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Ayhan ile katılımlı bir toplantı yapıldı.

Çankaya Üstün Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Ayhan, "İnovasyona Giden Yol: Kümelene" başlıklı toplantıda, "İnovasyon, bir işletmenin rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak için bir araçtır. İnovasyon, bir işletmenin rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak için bir araçtır. İnovasyon, bir işletmenin rekabeti öğrenmek ve işbirliği yapmak için bir araçtır."

Artı Eğitim 24.11.09

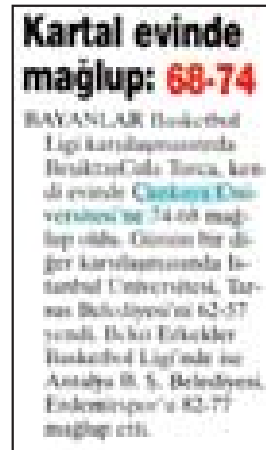
Newsweek Türkiye 24.11.09

Dünya Östim 25.11.09

Fotogol 29.11.09

HaberTürk Ankara 03.12.09

Takvim 29.11.09

HaberTürk Ankara 07.12.09

Sabah 29.11.09

Hürriyet Ankara 03.12.09

www.zaman.com.tr 10.12.09

Günlük 10.12.09

Milliyet Ankara 12.12.09

[illegible]

'700 karar aldım bir tanesi erkeğin korunmasıyla ilgiliydi'

Cankaya Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Uygulama Merkezi'ne Türkiye'de Kadın Yürüteli İlköğretim Mükemmeli" paneli düzenlendi. 3. Aile Mahkemeleri Hakimisi Safiye Altın Erdem, panelde yaptığı konuşmada, 2007 yılından itibaren aile mahkemelerinde, 4102 sayılı Ailem Kurumları Kanunu çerçevesinde görev yapmalarını söyledi. Kadın yürüteli jüriye dinleyenlerin aynı bir karar çıkmadığına işaret eden Erdem, her türlü jüride 4102 sayılı Kanun kapsamında değerlendirildiğini belirtti. Erdem, jüriye çağrılan kişi, kuruma karar kapsamında üç ay kadar evden uzaklaştırıldığı, evin eve giren mağdura eyle karşıya tutulmuş olduğuna, jüriye katılan uzman bilirkişi memur olan da bu ilçe olduğuna ve jüriye o ilk eve yaklaşıldığında uygulandığını belirtti. Aile mahkemelerinde kurulduğu anımsan her kadının yaptığı ve kadınlara mağdurlarına karşı karşıya olduğuna işaret eden Erdem, "Bugüne kadar 600-700 kuruma karar verdim. Bazen kadınlara evin eve giren mağdura kurumuna karşı ilgilidir" dedi. **ANKARA**

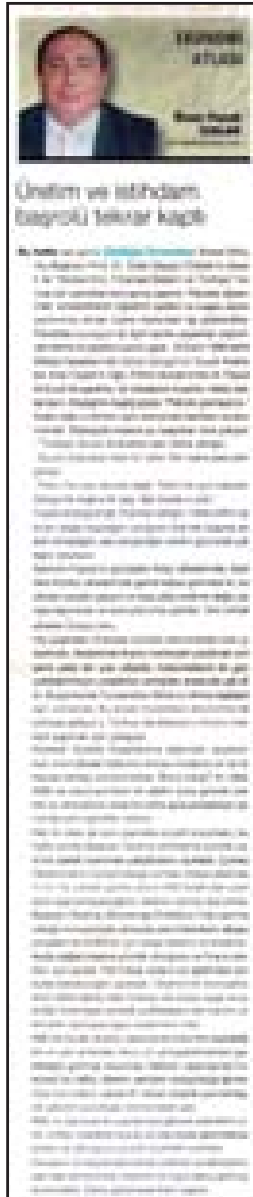

Dünya 11.12.09

Türkiye 13.12.09

www.turkiyeturizm.com 13.12.09

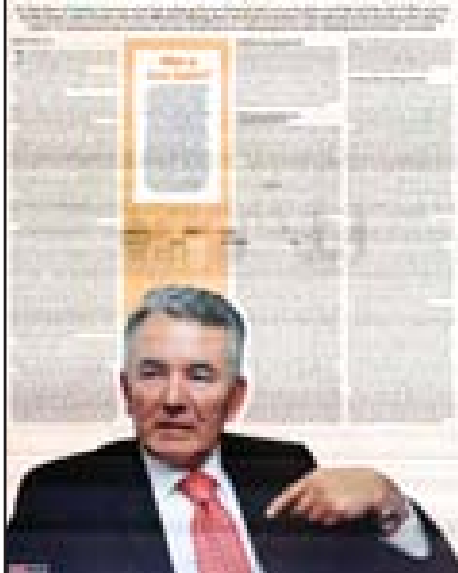
Today`s Zaman 15.12.09

ESOGU'de konferans

[illegible]

TURKISH REAL SECTOR WILL UNDERGO BIG CHANGES IN 2010, EXPERT CAUTIONS

Anayurt 15.12.09

HaberTürk Ankara 15.12.09

HaberTürk Ankara 17.12.09

"Kesirli Analiz ve Uygulamaları"

FOR THE FIRST TIME, a major American television network has agreed to broadcast a documentary about the AIDS epidemic. The 90-minute film, *AIDS: The New Reality*, will be shown on the PBS network on November 10, 1986. The film, produced by the National Institute of Health, is a collaboration between the NIH and the Centers for Disease Control and Prevention (CDC). It is the first of a series of films that will be produced by the NIH and the CDC to educate the public about the AIDS epidemic. The film is a collaboration between the NIH and the CDC. It is the first of a series of films that will be produced by the NIH and the CDC to educate the public about the AIDS epidemic.

iki insan, bir
çok da lisan

[illegible]

Hürriyet Ankara 17.12.09

Çankaya Üniversitesi turnuvaya hazırlanıyor

Çankaya Üniversitesi 17 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Hürriyet Ankara 26.12.09

Münazara Turnuvası'na arı gibi çalışmalar

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ 26 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Eskişehir Anadolu 17.12.09

ESOGU'da konferans

ESOGU 17 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Dünya Ostim 24.12.09

Takır takır değil, takır takır!

Çankaya Üniversitesi 24 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Popüler Bilim 19.12.09

Bibliyoterapi Ruhunuzu iyile

Çankaya Üniversitesi 19 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Anayurt 29.12.09

Münazara'nın büyük başarısı

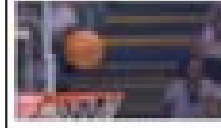
Çankaya Üniversitesi 29 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Başkent 26.12.09

Ümit bayanlar Polonya'ya gitti

Çankaya Üniversitesi 26 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

www.guncelhabercom 26.12.09

Çankaya Üniversitesi basketbol takımı Polonya'ya gitti

Çankaya Üniversitesi 26 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

HaberTürk Spor 25.01.10

Kraliçe Bowen

Çankaya Üniversitesi 25 Ocak'ta Ankara'da yapılacak olan **Çankaya Üniversitesi Turnuvası**na hazırlanıyor. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir. Turnuvaların düzenlenmesi için Çankaya Üniversitesi Turnuvası 2009-2010 Akademik Yılında 1000 öğrenciye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Sabah Ankara 30.12.09

Yabancı dilde 'An' gibiler

Yabancı dilde 'An' gibiler... (Text continues with details about the event and the university's efforts in foreign language education.)

Milliyet 05.01.10

Türkiye'nin en iyi Üniversiteleri hangileri? Tıplı, tıpsız, eski, yeni?..

Abdülkadir Gazi... (Text continues with details about the ranking and the university's performance.)

Üniversite	Puan
1. T.C. Cumhurbaşkanlığı İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi	98,50
2. T.C. Sağlık Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	97,50
3. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	96,50
4. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	95,50
5. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	94,50
6. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	93,50
7. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	92,50
8. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	91,50
9. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	90,50
10. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	89,50

Milliyet 06.01.10

Türkiye'nin en iyi Üniversiteleri hangileri? Tıplı, tıpsız, eski, yeni?..

Abdülkadir Gazi... (Text continues with details about the ranking and the university's performance.)

Üniversite	Puan
1. T.C. Cumhurbaşkanlığı İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi	98,50
2. T.C. Sağlık Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	97,50
3. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	96,50
4. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	95,50
5. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	94,50
6. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	93,50
7. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	92,50
8. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	91,50
9. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	90,50
10. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tıbbi Fakültesi	89,50

Başkent 18.01.10

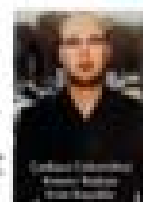
Çankaya deplasmanda güldü

Çankaya deplasmanda güldü... (Text continues with details about the match and the team's performance.)

HaberTürk Ankara 19.01.10

Öğrenciler istedi, kantin ve tabldot fiyatları aşağı çekildi

Öğrenciler istedi, kantin ve tabldot fiyatları aşağı çekildi... (Text continues with details about the price reduction and the students' reaction.)

Radikal 20.01.10

Bayanlar All Star 2010 kadroları açıklandı

Bayanlar All Star 2010 kadroları açıklandı... (Text continues with details about the event and the participating teams.)

Milliyet Ankara 09.01.10

Egemen Bağış, Üniversitelerle bir araya geldi

Egemen Bağış, Üniversitelerle bir araya geldi... (Text continues with details about the event and the foundation's commitment to education.)

Fotoğraflarla Yeni Kampüs

ÇANKAYA GÜNDEM DERGİSİNE GÖNDERİLECEK YAZILARDA UYULMASI GEREKEN KURALLAR

Bilgisayarla metin yazımında kullanılacak standartlar aşağıdaki gibidir:

Karakter: Open Office veya Microsoft Office WORD programında, Times New Roman ya da Arial gibi standart karakterler kullanılmalıdır. El yazısı ve benzeri süslü yazı karakterlerinden kaçınılmalıdır.

Karakter Büyüklüğü: Dipnotlar 10 punto, dipnot dışında kalan tüm yazılar 12 punto büyüklüğünde olmalıdır.

Karakter Stili: Bölüm ve alt başlıklar koyu (bold) yazılabilir. Bunun dışında yazı metninde koyu (bold) karakter kullanımından kaçınılmalıdır.

Ekran / Kâğıt Kenar Boşlukları: Standart Word program ayarları kullanılmalıdır.

Sayfa Oturumu: Yazı, sayfanın soluna yaslı bir biçimde (left corner fonksiyonu) yazılmalıdır. Bundan dolayı Open Office veya Microsoft Office WORD programının varsayılan ayarlarıyla oynamamanız önerilir. Birçok yazıda görülen ortalama alışkanlığı, yazıyı ilk zamanlar güzel göstermekten öte Türkçe

kurallarına tam uymadığı için, sözcükler arasındaki tek vuruşluk boşluğu kimi yerlerde birkaç vuruş çıkararak açmaktadır. Bundan dolayı, yazılanların sayfada ortalanması dizgi ve matbaa görevlilerince gerçekleştirilir.

Satır Aralıkları: Asıl metin 1,5 veya 2 satır aralığıyla yazılır. Paragraflar ve alt bölüm başlığı ile metin arasında boşluk bırakılmaz. Dipnotlar tek aralıkla yazılır. Paragraflar sol kenardan 1 tab vuruşu içerden başlar. Blok alıntılar ise, 2 tab vuruş içerden başlar.

Sayfa Numaralandırma: Tüm sayfa numaraları sayfanın altına ortalanmış olarak yazılır.

Yazım ve Noktalama: Sözcüklerin yazılışında ve noktalama işaretlerinin kullanımı konusunda öncelikle, Türk Dil Kurumu'nun Yazım Kılavuzu'nun son baskısına başvurulmalıdır. Alıntılarda, metnin orijinal hali korunmalıdır.

TDK Yazım Kılavuzu'nun İnternet sürümüne www.tdk.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

3

MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİ
SİMPOZYUMU
29-30 NİSAN 2010

Prof. Dr. Aydın KÖKSAL
Prof. Dr. Sinan KAYALIGİL
Prof. Dr. M. Yaşar ÖZDEN
Prof. Dr. Erdem YAZGAN

Bilişim Ltd.
ODTÜ
ODTÜ
Hacettepe Üniversitesi

YER: ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE MİMARLIK FAKÜLTESİ
ÖĞRETMENLER CADDESİ NO:14 100. YIL
06530 BALGAT - ANKARA

www.mts3.cankaya.edu.tr

Çankaya Üniversitesi
Güncellenen